

MİLLİYETÇİLİK

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ · JOURNAL OF NATIONALISM STUDIES

CİLT 7 SAYI 1 · VOLUME 7 ISSUE 1 / NİSAN · APRIL 2025 / ISSN 2667 - 4459

MİLLİYETÇİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(MAD)

Cilt: 7, Sayı: 1, Nisan 2025

MAD-JNS

JOURNAL OF NATIONALISM STUDIES

(JNS)

Volume: 7, Issue: 1, April 2025

ISSN 2667-4459

e-ISSN 2667-7911

Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi-The Journal of Nationalism Studies (MAD-JNS) uluslararası hakemli dergi olup; akademik ve bilimsel kriter ve teamüllere uygun olarak ulusal ve uluslararası literatürde milliyetçilik düşüncesine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda dergimizde, Milliyetçilik Teorileri, Milliyetçiliğin Tarihsel Gelişimi ve Milliyetçilikle interdisipliner olarak Antropoloji, Düşünce Tarihi, Etnoloji, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler, Siyasi Tarih ve Yakınçağ Tarihi üzerine yapılan araştırma, inceleme, kritik ve çeviri makaleler yayımlanır. Dergi, yılda iki kez çevrim içi ve matbu olarak yayınlanmaktadır (Nisan-Ekim). Dergi, bu alandaki çalışmaların nitelik ve niceliğini artırmayı amaçladığından özgür ve açık erişim yayın politikalarını benimsemektedir. Bu amaçla yazıların sunulması, değerlendirilmesi ya da yayınlanması için herhangi bir ücret talep edilmemekte, ayrıca yayınlanmış makalelere ücretsiz ve sınırsız erişim sağlamaktadır.

The Journal of Nationalism Studies (MAD-JNS) is an internationally refereed journal; it aims to contribute to the idea of nationalism in national and international literature in accordance with academic and scientific criteria and practices. In this context, our journal publishes research, review, critical and translated articles on the Theories of Nationalism, the Historical Development of Nationalism and Nationalism as an interdisciplinary field in Anthropology, History of Thought, Ethnology, Political Science, Sociology, International Relations, Political History and Modern History. The journal is published online and in print twice a year (April-October). The journal adopts free and open access publishing policies as it aims to increase the quality and quantity of studies in this field. For this purpose, no fee is charged for the submission, evaluation or publication of articles, and it also provides free and unlimited access to published articles.

İletişim/Contact:

<http://dergipark.gov.tr/madergisi>

www.milliyetcilikarastirmalari.com

www.milliyetcilikarastirmalaridergisi.com.tr/

dergi@milliyetcilikarastirmalari.com

Periyot: Yılda 2 sayı (Nisan-Ekim)

Uluslararası Hakemli dergidir.

Baskı: Ceren Yayıncılık-(284) 214 82 82

Nisan/April 2025-EDİRNE/TÜRKİYE

MİLLİYETÇİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF NATIONALISM STUDIES

ISSN 2667-4459/ e-ISSN 2667-7911

DERGİ SAHİBİ /OWNER

Öğr. Gör. Haluk KAYICI

BAŞ EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Mehmet Kaan ÇALEN, Trakya Üniversitesi-Türkiye

TEKNİK EDİTÖR/TECHNICAL EDITOR

Öğr. Gör. Haluk KAYICI, Trakya Üniversitesi-Türkiye

İNGİLİZCE EDİTÖRÜ/ EDITOR FOR ARTICLES IN ENGLISH

Dr. Asım KORKMAZ, Trakya Üniversitesi-Türkiye

YAZIM EDİTÖRÜ/COPY EDITOR

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed TAÇ, Trakya Üniversitesi-Türkiye

YAYIN EDİTÖRÜ/ PUBLICATIONS EDITOR

Dr. Öğr. Üyesi Emin ÜNSAL, Trakya Üniversitesi-Türkiye

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSISTANT EDITOR

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan TEMİZEL, Trakya Üniversitesi-Türkiye

KAPAK RESMİ/COVER IMAGE

Ayhan ÇETİN

KAPAK TASARIM/COVER DESIGN

Berk ÖZEL

DİZGİ/TYPESETTING

Mehmet Ali KASAP

DANIşMA-BİLİM KURULU

ADVISORY-SCIENTIFIC COMMITTEE

- Prof. Dr. Ahmet şİMşEK, İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Akif OKUR, Yıldız Teknik Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Bülent BAYRAM, Kırklareli Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Yahya Kemal TAřTAN, Ege Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Levent BAYRAKTAR, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Sezai ÖZTAř, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ, İstanbul Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Fedora İvanovna ARNAUT, University of Oxford-İngiltere
Doç. Dr. Elnur AĞAYEV, Lefke Avrupa Üniversitesi-KKTC
Doç. Dr. Ferit Salim SANLI, Hacettepe Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. Murat ALIU- Mother Teresa University-Makedonya
Dr. Michael ERDMAN, The British Library-İngiltere
Dr. Gumru řEHRİYAR, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi-Azerbaycan

YAYIN KURULU

- Prof. Dr. řenol DURGUN, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet YÜKSEL, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Cem DÜZEN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Türkiye
Dr. Cem SÖKMEN, Kırklareli Üniversitesi-Türkiye

BU SAYININ HAKEMLERİ/REFEREES OF THIS ISSUE

(E) Prof. Dr. Ertan EĞRİBEL

(İstanbul Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Nilüfer AKA ERDEM

(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Murat GÜR

(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Ufuk ÖZCAN

(İstanbul Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Hüseyin Baha ÖZTUNÇ

(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. A. Kutalmış YALÇIN

(Düzce Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Kürşad GÜÇ

(Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi -Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Serhat HAMİŞOĞLU

(Kırklareli Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Emine ERDEN KAYA

(Amasya Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi İsmail KEKEÇ

(Uşak Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Şenay ÖZTÜRK YILMAZ

(Trakya Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Nikolina KUNIC

(Trakya Üniversitesi-Türkiye)

ALAN EDITÖRLERİ/ FIELD EDITORS

Doç. Dr. Dinçer ATAY

(Kafkas Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Yusuf Ziya BÖLÜKBAŞI

(Anadolu Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Gökberk YÜCEL

(Amasya Üniversitesi-Türkiye)

Doç. Dr. Aziz TEKDEMİR

(Trakya Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Bülent ATALAY

(Trakya Üniversitesi-Türkiye)

**Milliyetçilik Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 7, Sayı: 1, Nisan 2025

**İÇİNDEKİLER
Araştırma Makaleleri**

**The Journal Of Nationalism
Studies**

Volume: 7, Issue: 1, April 2025

**CONTENTS
Research Articles**

Abdullah Mert YAZGAN

1-10

Ziya Gökalp'in Milliyetçilik Anlayışı:
Primordializm mi Modernizm mi?

Ziya Gokalp's Understanding of
Nationalism: Primordialism or
Modernism?

Ash Selefın AYGÜN

11-27

Doğuşu ve Gelişimi ile Sırp
Milliyetçiliğinin Dinamikleri

The Emergence and Development of
Serbian Nationalism and Its Dynamics

Kitap İncelemesi-Book Review

Umut SOYSAL

29-34

Ömer Seyfettin ve Türk Milliyetçiliği Tarihi Hakkında Yayınlanan Yeni Bir Eser
Münasebetiyle: "Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem"

On The Occasion of a New Work Published on Omer Seyfettin and the History of Turkish
Nationalism: "Turkish Identity and Nationalism in Omer Seyfettin's Stories"

Oğuz DEMİR

35-38

European Nations: Explaining Their Formation

Çeviri/Translation

Samet YILDIZ

39-111

Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli/Macedonia: Its Past, Its Present, Its Future

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ziya Gökalp'in Milliyetçilik Anlayışı: Primordializm mi Modernizm mi?*

Ziya Gokalp's Understanding of Nationalism: Primordialism or Modernism?

Abdullah Mert YAZGAN**

* Bu çalışmanın özet metni 01.10.2024 tarihinde *Ölümünün 100. Yılında Ziya Gökalp ve Sosyoloji Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı*'nda yayımlanmıştır.

** Uzman, B.A. in Economics, Yeditepe University, İstanbul-Türkiye. ORCID: 0009-0002-7412-2919

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Abdullah Mert Yazgan
E-posta/E-mail:
mert yazgan35@gmail.com

Başvuru/Submitted:
19.12.2024
Kabul/Accepted:
26.02.2025

Atıf/Citation:
Yazgan, A. M. (2025). Ziya Gökalp'in Milliyetçilik Anlayışı: Primordializm mi Modernizm mi? *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), ss. 1-10. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1604175>

ISSN: 2667-4459
E-ISSN: 2667-7911

Özet: Milliyetçilik, bir ulusun kimliğini ve birliğini koruma, geliştirme ve savunma sürecidir. Bu kavram, geçmişten günümüze ulusal kimliği ve aidiyeti vurgulayan en önemli kavramlardan birisi olmuştur. Milliyetçilik genel ekseriyetle ulusun dil, kültür, tarih gibi değerlerini merkeze almaktadır. Primordialist yaklaşım, ulusal kimliğin tarihsel ve kültürel kökenlere dayandığını, ulusların doğal ve kadim topluluklar olduğunu savunur. Modernist yaklaşım ise milliyetçiliğin modern dönemlerde ortaya çıktığını ve ulusların sanayileşme, merkezi devletlerin oluşumu ve modern iletişim araçları gibi süreçlerin bir ürünü olduğunu ileri sürer. Ziya Gökalp, Türkiye'de milliyetçiliğin teorik temellerini atan önemli bir düşünürdür. Onun çalışmaları, Türk milliyetçiliğinin inşasında önemli bir rol oynamıştır. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında büyük etkiler yaratmıştır. Yarattığı etki öylesine kilit bir rol oynamıştır ki, cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurucu parti olan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın gayriresmî ideoloğu olarak tanımlanmıştır. Ziya Gökalp, Türk milletini kültürel ve sosyolojik bir perspektiften ele almış, ulusal kimliğin inşasında kültürün, dilin ve eğitimin önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda, Gökalp'in milliyetçilik anlayışının primordialist mi yoksa modernist mi olduğu tartışma konusu olmuştur. Bu çalışmada, Ziya Gökalp'in milliyetçilik anlayışının primordialist yaklaşıma mı yoksa modernist yaklaşıma mı dayandığı incelenecektir. Bu bağlamda şu sorulara yanıt aranacaktır: Gökalp'in milliyetçilik anlayışı hangi teorik çerçeveye daha yakındır? Gökalp'in milliyetçilik anlayışının Atatürk dönemi Türk milliyetçiliği üzerindeki etkileri nelerdir? Gökalp'in düşünceleri günümüz milliyetçilik teorileriyle nasıl bir ilişki içindedir?

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Türk Milliyetçiliği, Ziya Gökalp, Primordializm, Modernizm.

Abstract: Nationalism is the process of preserving, developing, and defending the identity and unity of a nation. This concept has been one of the most significant in emphasizing national identity and belonging throughout history. Nationalism generally centers on values such as language, culture, and history of a nation. The primordialist approach argues that national identity is based on historical and cultural roots, asserting that nations are natural and ancient communities. The modernist approach, on the other hand, suggests that nationalism emerged in modern times and that nations are products of processes like industrialization, the formation of centralized states, and modern communication tools. Ziya Gokalp is a prominent thinker who laid the theoretical foundations of nationalism in Turkey. His works played a crucial role in the construction of Turkish nationalism. Gokalp's understanding of nationalism had had a significant impact during the late Ottoman Empire and the early years of the Republic of Turkey. His influence was so key that Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Turkish Republic, described him as the unofficial ideologue of the founding party that was the Republican People's Party. Gokalp approached the Turkish nation from a cultural and sociological perspective, emphasizing the importance of culture, language, and education in the construction of national identity. In this context, it has been debated whether Gokalp's understanding of nationalism is primordialist or modernist. This study examines whether Ziya Gokalp's understanding of nationalism is closer to the primordialist or modernist approach. In this regard, the following questions will be addressed: Which theoretical framework is Gokalp's understanding of nationalism closer to? What are the effects of Gokalp's understanding of nationalism on Atatürk-era Turkish nationalism? How do Gokalp's ideas relate to contemporary nationalism theories?

Keywords: Nationalism, Turkish Nationalism, Ziya Gokalp, Primordialism, Modernism.

Giriş

Milliyetçilik, bir toplumun ulusal kimliğini koruma, geliştirme ve savunma sürecini ifade eden, toplumsal ve siyasal anlamda derin köklere sahip bir kavramdır (Kedourie, 1993). Ulusların tarih, kültür, dil gibi unsurlarla tanımlanan ortak bir kimlik etrafında bir araya gelişini ve bu kimliğin korunmasını amaçlayan bir ideoloji olan milliyetçilik, ulus devletin inşasında ve sürekliliğinde de önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Ulusların varlığını sürdürrebilmesi için ortak bir bilinç ve aidiyet duygusunun yaratılması elzemdir.

Milliyetçilik kavramı, primordializm ve modernizm gibi iki ana yaklaşım etrafında ele alınabilmektedir. Primordialist yaklaşıma göre uluslar, tarihsel ve biyolojik kökenlere dayanan, doğal ve kadim topluluklar olarak varlık göstermektedir. Bu görüşe göre, milliyetçilik ulusal kimliğin doğuştan gelen, tarihsel süreçlerle şekillenen bir parçasıdır ve kültürel süreklilik esastır (Connor, 1994). Uluslar, tarihsel olarak hep var olmuş topluluklar olarak kabul edilmektedir. Modernist yaklaşıma göre milliyetçilik, modern zamanların bir ürünüdür. Sanayileşme, merkezi devletlerin oluşumu ve modern iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte ortaya çıkmıştır. Modernist bakış açısına göre uluslar, modern süreçler sonucunda inşa edilmiş olup, milliyetçilik bu inşa sürecinin hem ideolojik hem de pratik bir aracı olarak işlev görmektedir. Bu iki yaklaşım, milliyetçilik kavramını anlamak ve yorumlamak için birbirinden farklı yollar sunmaktadır.

Ziya Gökalp, Türk milliyetçiliğinin teorik temellerini atan en önemli düşünürlerden biri olarak kabul edilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, Gökalp'in düşünceleri Türk milliyetçiliğinin şekillenmesinde ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Gökalp, Türk milletini sosyolojik bir perspektiften ele almış ve ulus kimliğin inşasında kültür, dil ve eğitimin temel unsurlar olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşım, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü ve çok uluslu yapısından Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlete geçiş sürecini önemli ölçüde etkilemiştir. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, bir yandan tarihsel ve kültürel bağların önemine vurgu yaparken, diğer yandan modern bir devletin inşasında eğitim ve kültür politikalarının rolünü ön plana çıkarmaktadır. Bu özellikleri itibarıyla Gökalp'in milliyetçilik anlayışının hem primordialist hem de modernist unsurlar içerdiği ifade edilebilmektedir.

Milliyetçilik Teorileri

Primordializm

Primordializm, milliyetçilik kuramları içinde ulusların doğal ve tarihsel birer topluluk olduğu iddiasını öne süren bir yaklaşımdır (Herder, 2004). Bu yaklaşım, ulusal kimliğin bireylerin doğuştan gelen biyolojik, kültürel ve tarihsel bağlarla şekillendiğini ve bu kimliğin tarih boyunca süreklilik gösterdiğini savunmaktadır (Smith, 1986). Uluslar, primordialist perspektife göre modern toplumların inşa ettiği yapay kurgular değil, geçmişten günümüze değişmeyen kadim topluluklardır. Bu bakış açısına göre, bir ulusun varlığı, bireylerin biyolojik ve kültürel kökenlerine dayanmakta ve bu kökler zaman içerisinde doğal olarak gelişmektedir. Bu bağlamda, primordialist yaklaşım, milliyetçiliği modern bir olgu olarak ele almaz. Aksine, milliyetçilik, insan topluluklarının tarih boyunca sahip oldukları doğal kimliklerin bir ifadesi olarak kabul edilmektedir. Ulusal kimlik, bireylerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olup, doğdukları andan itibaren onların kimliklerinin belirleyici bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Geertz, 1973). Primordialist yaklaşıma göre, bireyler ulusal kimliklerini kendi iradeleriyle seçmezler; bu kimlik, tarihsel ve biyolojik bağlarla şekillenen doğal bir aidiyet biçimidir. Bu aidiyet, bireylerin toplumsal ilişkilerini ve devletle olan bağlarını belirleyen en temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Primordialist yaklaşımın temel özelliği, ulusların kadim ve doğal topluluklar olduğuna dair inancıdır. Bu perspektife göre, ulusların varlığı tarihsel süreçler içinde ortaya çıkmış veya moderniteyle şekillenmiş bir yapı değildir. Ulus, geçmişten bugüne süreklilik gösteren, doğal bir topluluktur ve bu topluluğun temelinde biyolojik, kültürel ve tarihsel bağlar yatmaktadır (Smith, 1986). Primordializm, ulusal kimliği bireylerin doğuştan itibaren sahip olduğu bir aidiyet biçimi olarak değerlendirir. Bu bağlamda, ulusal kimlik insan doğasının bir parçası

olarak görülmekte ve tarihsel süreçte süreklilik gösterdiği varsayılmaktadır. Anthony D. Smith (1991) bu perspektifi daha da detaylandırarak, ulusların antik dönemlere kadar uzanan köklere sahip olduğunu, bu nedenle milliyetçiliğin yalnızca modern süreçlerin bir sonucu olarak görülemeyeceğini savunmaktadır. Ona göre, ulusların tarih boyunca bir biçimde var oldukları ve ulusal kimliklerin modern dönemde ortaya çıkmadığı kabul edilmelidir. Bu görüş, ulusların tarihsel ve kültürel bir varlığa dayandığına ve bu varlığın modern süreçlerle yeniden üretilmediğine işaret etmektedir. Ulusal kimlikler, geçmişin ve biyolojik bağların bir yansıması olarak kabul edilmektedir.

Primordialist yaklaşıma göre, ulusal kimlikler bireylerin toplumsal yaşamında en temel aidiyet biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu aidiyet, tarihsel ve biyolojik bağlar aracılığıyla şekillenmektedir. Clifford Geertz (1973), bireylerin ulusal kimlik ve aidiyetlerini bilinçli bir tercih sonucu değil, içinde bulundukları toplumsal ve tarihsel bağlamın bir ürünü olarak edindiklerini savunmaktadır. Geertz'e göre, kimlik ve aidiyet, kan bağı yerine dil, din, kültürel değerler ve ortak tarihsel deneyimler gibi unsurlar üzerinden şekillenmektedir. Bireyler, bu toplumsal bağlar aracılığıyla ulusal kimliklerini geliştirirler ve bu kimlik, onların toplumsal ve siyasal hayattaki rollerini belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Primordialist bakış açısında, kimlik ve aidiyet bireylerin toplumdaki konumlarını belirleyen en temel unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Ulusal kimlik, bireylerin içinde doğdukları kültürel, etnik ve biyolojik bağlar aracılığıyla oluşur. Bu bağlamda, ulusal aidiyet, bireylerin kontrolü dışında gelişen bir olgu olup, bu aidiyet duygusu bireyin toplumsal çevresi tarafından da sürekli olarak pekiştirilmektedir. Örneğin, bir bireyin mensup olduğu ulus, onun hangi dili konuşacağını, hangi kültürel normlara uygun yaşayacağını ve hangi dini benimseyeceğini belirler. Bu bağlamda, primordialist yaklaşım, ulusal kimliklerin tarihsel ve biyolojik süreçler aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretildiğini savunmaktadır (Smith, 1991).

Johann Gottfried Herder (2004) de ulusların tarihsel ve kültürel miraslarla var olan doğal topluluklar olduğunu savunan bir bakış açısıyla primordialist yaklaşıma katkıda bulunmuştur. Herder'e göre ulus, modern dünyanın bir ürünü değil, dil, kültür ve tarihsel miraslarla şekillenmiş, köklü bir topluluktur. Herder'in milliyetçilik anlayışında en önemli unsur, ulusal kimliği şekillendiren ve taşıyan dildir. Ona göre, dil yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir ulusun ruhunu, düşünce tarzını ve dünya görüşünü yansıtan en güçlü unsurdur. Bu nedenle Herder, bir ulusun kültürünün ve kimliğinin sürekliliğini sağlayan temel unsurun dil olduğunu savunmaktadır. Bir ulusun dilini kaybetmesi, onun kültürel kimliğinin de büyük oranda yok olması anlamına gelmektedir. Herder, ulusal kimliğin yalnızca dil ve kültürel bağlarla değil, tarihsel süreçlerle de güçlendiğini savunmaktadır. Ulusların tarih boyunca şekillendiğini ve bu şekillenmenin biyolojik ve kültürel kökenlerle derinden ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Herder, ulusal kimliğin modern süreçlerle yeniden inşa edilebilecek bir yapı olmadığını, aksine, tarihsel olarak gelişen doğal bir kimlik olduğunu belirtmektedir. Uluslar, Herder'in perspektifinde, geçmişten günümüze değişmeyen ve süreklilik gösteren kadim topluluklar olarak kabul edilmektedir. Ona göre, bir ulusun varlığını sürdürebilmesi, sadece siyasi ya da ekonomik koşullarla değil, kültürel ve tarihsel bağların korunmasıyla mümkündür. Herder'in bu görüşleri, primordialist kuramın temel ilkeleriyle tam anlamıyla örtüşmektedir. Primordializm, ulusların modern süreçlerin bir ürünü olmadığı, aksine doğal ve tarihsel birer topluluk olduğu iddiasını savunmaktadır. Herder, bu anlayışı destekleyerek ulusal kimliğin tarih boyunca süreklilik gösterdiğini ve modern dünyanın icadı olmadığını öne sürmektedir. Ulusal kimlik, Herder'e göre, modern süreçlerle yapay olarak inşa edilebilecek bir olgu değil, dil, kültür ve tarihsel deneyimlerin etkisiyle doğal olarak var olan bir yapıdır. Uluslar, bu tarihsel ve kültürel temeller üzerinden kimliklerini korumakta ve varlıklarını sürdürmektedirler.

Modernizm

Modernizm, milliyetçilik teorileri içinde modern ulus devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte milliyetçiliği modern bir olgu olarak değerlendiren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre, milliyetçilik tarihsel köklere veya doğal topluluklara dayanan bir olgu değildir; aksine, modern toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümler sonucunda şekillenmiş bir ideolojidir. Sanayi devrimi, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, merkezi devlet yapılarının güçlenmesi ve eğitim sistemlerinin standartlaşması gibi modernleşme süreçleri, milliyetçiliğin doğuşunda merkezi bir rol oynamaktadır. Modernist yaklaşım, ulusların tarihsel süreklilik içinde var olan kadim topluluklar olmadığını, bilakis modern dönemde, toplumsal ihtiyaçlara ve devletin egemenlik iddialarına hizmet eden yapay kurgular olarak inşa edildiğini ileri sürmektedir. Modernist yaklaşım kendi içerisinde üçe ayrılmaktadır. Bu üç temel alt dal şunlardır:

- Ekonomik dönüşüm
- Siyasi dönüşüm
- Toplumsal ve kültürel dönüşüm

Ekonomik dönüşüm, modern toplumların tarihsel gelişim süreçlerinde, tarım temelli ekonomilerden sanayi ve hizmet odaklı ekonomilere geçişini ifade etmektedir. Bu dönüşüm, üretim ilişkilerindeki köklü değişikliklerin yanı sıra, toplumsal yapılar, sınıfsal ilişkiler ve siyasal düzeneklerde de derin etkiler yaratmaktadır. Özellikle sanayileşmenin tetiklediği bu ekonomik dönüşüm, modern ulus devletlerin ve milliyetçi hareketlerin gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Modernist milliyetçilik teorileri bağlamında, ekonomik dönüşümün milliyetçilik üzerindeki etkisi, toplumların ekonomik kalkınma süreçleri ile toplumsal kimlik arayışları arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bu bağlamda, Tom Nairn (1977), milliyetçiliğin kapitalist dünya sistemi içerisinde ortaya çıkan bir olgu olduğunu savunmaktadır. Nairn, kapitalizmin küresel ölçekte yayılması ve ekonomik gelişim süreçlerinin, çevre bölgeler üzerinde derin bir marjinalleşme ve dışlanma etkisi yarattığını belirtmektedir. Bu marjinalleşme, çevre toplumlarında sosyo-ekonomik anlamda geride kalmışlık hissi güçlendirmiş ve bu toplumların ulusal kimliklerini inşa etme gereksinimlerini artırmıştır. Nairn'e göre, milliyetçilik, kapitalist merkezlerin çevre üzerindeki ekonomik ve toplumsal baskılarının bir yan ürünü olarak doğmuş, bu baskılar karşısında çevre toplumlar ulusal kurtuluş hareketlerine yönelmiştir. Dolayısıyla, ekonomik dönüşüm süreci, sadece kapitalist üretim ilişkilerindeki değişiklikler ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda çevre bölgelerin ulusal bilincini ve kimlik arayışlarını da tetiklemiştir. Bu yaklaşım, milliyetçiliğin, ekonomik eşitsizlik ve kapitalist hegemonyaya karşı gelişen bir direnç mekanizması olduğunu ileri sürmektedir. Michael Hechter (1975) ise ekonomik dönüşüm ile milliyetçilik arasındaki ilişkiyi "içsel sömürgecilik" teorisi çerçevesinde açıklamaktadır. Hechter'e göre, sanayileşme sürecinin etkisiyle merkez ve çevre bölgeler arasındaki ekonomik eşitsizlikler derinleşmiş ve bu durum, çevre bölgelerdeki etnik veya ulusal kimliklerin güçlenmesine neden olmuştur. İçsel sömürgecilik kavramı, ulus-devletler içinde, belirli bölgelerin ekonomik anlamda geri bırakılması ve bu bölgelerin kaynaklarının merkez tarafından sömürülmesi sürecini ifade etmektedir. Hechter, ekonomik dönüşümün, çevre toplumlarında bir tür ekonomik ve kültürel sömürü yarattığını, bu sömürüye karşı ise çevre halkların milliyetçi hareketler geliştirdiğini savunur. Hechter'e göre, çevre halklar, merkezle olan ekonomik bağımlılıklarını ortadan kaldırmak ve kendi kaderlerini tayin etmek için ulusal bağımsızlık talepleri doğrultusunda hareket etmişlerdir. Bu doğrultuda, milliyetçilik, içsel sömürgeciliğe karşı bir tepki olarak, ekonomik ve toplumsal özgürleşme arayışı içinde şekillenmiştir.

Bir diğer alt dal olan siyasi dönüşüm, modern ulus devletlerin inşasında ve milliyetçiliğin yükselişinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Geleneksel feodal yapılar ve monarşik yönetim biçimlerinin çözülmeye başlamasıyla, siyasal alanın yeniden düzenlenmesi zorunlu hâle gelmiş ve modern devlet yapıları bu süreçte ortaya çıkmıştır. Siyasi dönüşüm, toplumların siyasal örgütlenme biçimlerinin, yönetim pratiklerinin ve meşruiyet temellerinin köklü bir şekilde değişimini ifade etmektedir. Bu süreç, özellikle merkezîyetçi ulus devletlerin oluşumunu hızlandırmış ve milliyetçilik bu yeni siyasal yapılanmanın meşrulaştırıcı ideolojisi hâline gelmiştir. John Breuilly (1993), milliyetçiliğin, siyasi güç mücadelesi bağlamında incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Breuilly'ye göre, milliyetçilik, sadece kültürel veya

toplumsal bir fenomen olarak değil, aynı zamanda siyasal bir araç olarak da değerlendirilmelidir. Milliyetçilik, siyasal iktidarın ele geçirilmesi ve mevcut iktidar yapılarının dönüştürülmesi sürecinde kullanılan bir araçtır. Bu bağlamda, milliyetçi hareketler, merkezi iktidarın meşruiyetini sorgulayan ve alternatif bir siyasal düzen öneren güçler olarak ortaya çıkmaktadır. Breuilly, milliyetçiliğin, belirli bir ulusal kimliğin temsiliyetini üstlenerek siyasal iktidarın yeniden dağıtılmasına yönelik bir mücadele olduğunu savunmaktadır. Siyasal dönüşüm sürecinde, milliyetçilik, devletin meşruiyet temellerini yeniden inşa etmeye çalışan bir ideoloji olarak işlev görmektedir. Paul Brass (1991) ise milliyetçiliği etnik kimlik ve devlet inşası bağlamında ele almaktadır. Brass'a göre, milliyetçilik, etnik kimlikler ile siyasal yapılar arasındaki dinamik ilişkilerden doğmaktadır. Bu süreçte siyasal elitler, milliyetçiliği bilinçli olarak şekillendiren ve kullanan aktörlerdir. Brass, milliyetçiliğin doğal ya da kendiliğinden gelişen bir süreç olmadığını, aksine siyasal elitlerin iktidar mücadelesinde etnik grupları harekete geçirmek için milliyetçi ideolojileri stratejik bir araç olarak kullandıklarını ileri sürmektedir. Bu bağlamda, siyasal dönüşüm süreçleri, etnik grupların milliyetçi hareketler olarak örgütlenmesine olanak sağlayan bir zemin sunmaktadır. Brass, özellikle Hindistan örneğinde, milliyetçiliğin siyasal elitler tarafından manipüle edilen bir süreç olduğunu ve etnik kimliklerin bu süreçte yeniden inşa edildiğini göstermiştir. Eric Hobsbawm (1992) ise, milliyetçiliğin, modern devletin inşası ve meşrulaştırılması sürecinde oynadığı rolü vurgulamaktadır. Hobsbawm, ulusal kimliklerin devletin siyasal birliği sağlama çabalarının bir parçası olarak yaratıldığını ve bu sürecin siyasal elitler tarafından bilinçli olarak yönlendirildiğini savunmaktadır. Hobsbawm'a göre, devletler, toplumsal bütünleşmeyi sağlamak amacıyla milliyetçiliği birleştirici bir ideoloji olarak kullanmışlardır. Siyasal dönüşüm sürecinde, milliyetçilik, devletin meşruiyetini sağlama ve farklı toplumsal kesimleri ulusal kimlik etrafında birleştirme işlevi görmüştür.

Başka bir alt dal olan toplumsal ve kültürel dönüşüm, modern milliyetçiliğin ortaya çıkışında ve gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel toplumsal yapılar, sanayileşme, kentleşme ve eğitimdeki geniş çaplı dönüşümlerle sarsılırken, bu değişimler toplumsal kimliklerin yeniden inşa edilmesine zemin hazırlamıştır. Kültürel normlar ve değerler de bu dönüşümlerle birlikte değişime uğramış, milliyetçilik, modern toplumsal yapılar içinde bireylerin kimlik arayışlarına yanıt veren güçlü bir ideoloji hâline gelmiştir. Ernest Gellner (1983), milliyetçiliğin toplumsal dönüşüm süreçleriyle yakından ilişkili olduğunu savunmaktadır. Gellner'e göre, milliyetçilik, sanayi toplumlarının ihtiyaçlarına cevap veren bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Gellner, geleneksel tarım toplumlarından modern sanayi toplumlarına geçişin, toplumlar arasındaki işbölümü ve dil birliğine dayalı yeni bir kültürel homojenlik ihtiyacını doğurduğunu belirtir. Bu süreçte, modern devletlerin, homojen bir kültür ve dil etrafında toplumsal bütünleşmeyi sağlama çabaları, milliyetçiliğin doğuşunu hızlandırmıştır. Sanayi toplumlarının ihtiyaç duyduğu dilsel ve kültürel homojenlik, özellikle eğitim kurumları aracılığıyla topluma dayatılmış ve milliyetçilik, bu süreçte devletin ulusal birliği sağlayan temel bir ideolojik aracı olmuştur. Gellner'e göre, milliyetçilik, modern sanayi toplumlarının hem sosyal hem de ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan bir toplumsal örgütlenme biçimi olarak şekillenmiştir. Benedict Anderson (1983) ise milliyetçiliği, "hayali cemaatler" kavramı üzerinden açıklamaktadır. Anderson'a göre, milliyetçilik, toplumsal dönüşüm süreçlerinde bireylerin kendilerini daha geniş bir ulusal topluluğun parçası olarak algılamalarına olanak sağlayan bir bilinç şeklidir. Bu hayali cemaatler, matbaanın yaygınlaşması ve kitlesel medya araçlarının gelişimi ile mümkün hâle gelmiştir. Anderson, özellikle basılı kültürün, dilsel ve kültürel birliğin sağlanmasında oynadığı rolü vurgulamaktadır. Milliyetçilik, bu bağlamda, bireylerin ortak bir ulusal kimlik etrafında bir araya geldikleri hayali bir topluluk yaratır. Modernleşme süreçleri, bireylerin geleneksel toplumsal bağlardan koparak ulusal kimliklerine yönelmelerini kolaylaştırmış ve milliyetçilik, bu hayali cemaatleri inşa etmenin bir aracı hâline gelmiştir.

Ziya Gökalp'in Milliyetçilik Anlayışı

Ziya Gökalp, Türk düşünce tarihinde önemli bir yer tutan, modern Türk milliyetçiliğinin kuramsal temellerini atan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojik altyapısına büyük katkıda bulunan bir düşünürdür. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, imparatorluğun siyasal ve toplumsal çözülme sürecinde şekillenmiştir. Bu çözülme süreci, Gökalp'in hem Osmanlıcılık hem de İslamcılık fikirlerine karşılık olarak yeni bir kimlik

inşa etme çabalarına zemin hazırlamıştır. Gökalp, milliyetçilik anlayışını tarihsel, sosyolojik ve kültürel bir bağlamda geliştirirken, dönemin siyasal ve toplumsal dönüşümleriyle de yakından ilgilenmiştir (Mardin, 1983). Gökalp, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü yapısının zayıfladığı, Batı'nın modernleşme sürecine dahil olma zorunluluğunun arttığı bir dönemde yaşamış ve bu bağlamda, ulusal kimliğin inşası için kültürel ve tarihsel unsurları merkeze alan bir milliyetçilik anlayışı geliştirmiştir. Onun milliyetçiliği, sadece bir etnik aidiyet değil, daha geniş bir kültürel ve toplumsal dayanışmayı hedefleyen bir projedir. Gökalp'e göre, milletin varlığı, ortak bir kültür ve idealler etrafında birleşmiş bireylerden oluşmaktadır (Parla, 1985).

Gökalp'in (2014) milliyetçilik anlayışında kültür, dil ve eğitim, ulusal kimliğin temel yapı taşları olarak kabul edilmektedir. Gökalp'e göre kültür, bir milletin ruhunu yansıtan ve milletin varlığını koruyan en önemli unsurdur. Kültür, bir milletin inançları, değerleri, sanatı, dili ve geleneklerinden oluşan bütüncül bir yapıdır. Bu nedenle, bir milletin varlığını sürdürülebilmesi için kültürünün korunması ve nesiller boyu aktarılması hayati önem taşımaktadır. Gökalp'in kültür tanımı, medeniyet ile kültür arasındaki ayrım üzerine inşa edilmiştir. Ona göre, medeniyet evrensel bir olgudur ve tüm insan toplulukları arasında paylaşılan bilimsel ve teknolojik gelişmeleri ifade ederken, kültür yereldir ve bir milletin kimliğini oluşturan tarihsel, sosyolojik ve ahlaki değerleri kapsar. Gökalp'e göre, bir milletin kendi kültürünü koruması, onun ulusal kimliğinin devamı için zorunludur. Özellikle Osmanlı'nın son döneminde Batılılaşma sürecinin yarattığı kültürel dönüşüm bağlamında, Gökalp, Batı medeniyetine adapte olmanın kültürel yozlaşmaya yol açmaması için milli kültürün korunması gerektiğini savunmuştur. Dil, Gökalp'in (2015) milliyetçilik anlayışında merkezi bir öneme sahiptir. Türk milletinin ortak bir dil etrafında birleşmesi gerektiğini savunan Gökalp, Türk dilinin sadeleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu doğrultuda, Osmanlıcada yer alan Arapça ve Farsça kelimelerin çıkarılmasını ve daha sade bir Türkçenin eğitim dili olarak kullanılması gerektiğini savunmuştur. Bu görüşleri, Cumhuriyet dönemindeki dil reformlarına da doğrudan etki etmiş ve Türk Dil Kurumu'nun kurulmasına giden süreçte önemli bir referans noktası olmuştur (Parla, 1985). Eğitim, Gökalp'in milliyetçilik anlayışında ulusal kimliğin korunması ve sürdürülmesi açısından kilit bir role sahiptir. Ona göre, eğitim, bir milletin dilini ve kültürel değerlerini genç nesillere aktaran en önemli araçtır. Gökalp, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde modernleşme çabalarının bir parçası olarak başlayan eğitim reformlarına büyük ilgi göstermiş ve milli eğitim sisteminin, ulusal kimliğin güçlendirilmesi açısından önemini vurgulamıştır (Mardin, 1962). Gökalp'e (2015) göre, modern bir ulus-devletin inşasında, milli eğitimin temel hedefi, bireyleri ulusal kimlik bilinciyle yetiştirmek olmalıdır. Bu nedenle, milli eğitim politikaları, bireylerin milli değerlere bağlı olarak yetişmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Ziya Gökalp'e (2014) göre ulus, ortak bir dil, kültür, ahlak ve değerler etrafında birleşmiş bireylerden oluşan bir topluluktur. Gökalp, milletin sadece etnik ya da biyolojik bir olgu olmadığını, aksine kültürel ve toplumsal bir inşa olduğunu savunmuştur. Bu açıdan Gökalp'in millet anlayışı, modernist yaklaşım ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Gökalp'e göre, bir milleti oluşturan en önemli unsur, bireylerin paylaştığı ortak kültür ve idealleridir. Bu bağlamda, Gökalp'in millet tanımı, bireylerin doğuştan getirdikleri biyolojik ya da etnik özelliklerden çok, ortak bir kültürel miras etrafında birleşmelerine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, milletin varlığını sürdürebilmesi, kültürel değerlerin korunması ve nesiller boyu aktarılması ile mümkündür. Gökalp'in ulus anlayışı, onun Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme sürecinde ortaya çıkan çok uluslu yapıya karşı geliştirdiği bir tepki olarak da değerlendirilebilir. Osmanlı'da uygulanan Osmanlıcılık ve İslamcılık politikalarının başarısız olması, ulusal kimliğin inşası ve korunması konusunda Gökalp'in fikirlerini daha önemli hâle getirmiştir. Bu çerçevede, Türk milletinin kendi kültürel değerlerine dayalı bir ulusal kimlik inşasıdır.

Ziya Gökalp'in düşünceleri, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında ve Atatürk döneminde Türk milliyetçiliği anlayışının şekillenmesinde büyük bir etki yaratmıştır. Gökalp'in kültürel milliyetçilik anlayışı, Atatürk'ün ulus devlet inşası sürecinde yol gösterici olmuş; dil, kültür ve eğitim reformlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Gökalp'in düşüncelerinin Cumhuriyet sonrası Türk milliyetçiliğine etkisi, özellikle eğitim ve dil reformlarında belirgin bir şekilde görülmektedir. Harf devrimi, Türk Dil Kurumu'nun kurulması ve laik eğitim sisteminin hayata geçirilmesi gibi reformlar, Gökalp'in milli kültür ve dilin korunması

gerektiğine dair görüşlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Köker, 1990). Gökalp, modern Türk devletinin inşasında, kültür ve dilin ulusal kimliği inşa eden en önemli unsurlar olduğunu savunmuş ve Atatürk bu görüşleri benimseyerek dil ve kültür reformlarını hayata geçirmiştir.

Ziya Gökalp'in Milliyetçilik Anlayışının Kuramsal Çerçeve Değerlendirilmesi

Ziya Gökalp, Türk milliyetçiliğinin temel teorik kurucularından biri olarak, milliyetçilik anlayışını hem tarihsel hem de sosyolojik bir çerçevede ele almıştır. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, tarihsel ve kültürel sürekliliği vurgulayan primordialist unsurlarla, modern eğitim ve devlet kurumlarının ulusal kimlik üzerindeki önemini vurgulayan modernist unsurları bir araya getiren karma bir yapıya sahiptir.

Gökalp'in milliyetçilik anlayışında primordialist unsurlar belirgin bir şekilde yer almakta olup, bu unsurlar özellikle Türk milletinin tarihsel sürekliliği ve kültürel bağları üzerinden ortaya çıkmaktadır. Gökalp, Türk milletini tarihsel bir süreklilik içinde var olan kadim bir topluluk olarak tanımlamıştır. Onun milliyetçilik anlayışında, Türk milleti sadece modern süreçlerle ortaya çıkan bir topluluk değil, tarihin derinliklerinden gelen kadim bir varlıktır. Gökalp, Türk milletinin kökenlerini tarih öncesi dönemlere kadar götürmüş ve bu milletin varlığını, kültürel ve tarihsel bağlarla açıklamıştır (Gökalp, 2014). Bu bağlamda, Gökalp'in Türk milletini kadim bir varlık olarak betimlemesi, primordialist yaklaşımın temel iddialarıyla uyumludur. Gökalp, Türk milletinin tarih boyunca bir kültürel ve sosyolojik bütünlük içinde varlığını sürdürdüğünü ve bu bütünlüğün, ulusal kimliğin en önemli unsuru olduğunu savunmuştur. Gökalp'in bu görüşleri, Mu Kıtası ve Güneş Dil Teorisi gibi tarihsel-kültürel unsurlarla da desteklenmiştir. Gökalp, Türk milletinin kökenlerini mümkün olan en eski dönemlere kadar götürme eğilimindeydi. Bu çerçevede, Mu Kıtası efsanesi, Türklerin kökeninin çok eski ve kadim bir uygarlığa dayandığını vurgulamak için kullanılmıştır. Mu Kıtası efsanesine göre, Türkler, dünya tarihinin en eski uygarlıklarından biri olan Mu'dan gelmektedir. Bu teori, Gökalp'in Türk milletinin kökenini geçmişin derinliklerine kadar götürme isteğiyle örtüşmektedir. Böylece Gökalp, Türk milletinin sadece Osmanlı İmparatorluğu döneminde şekillenen bir topluluk olmadığını, çok daha eski bir uygarlığın devamı olduğunu iddia etmektedir. Bunun yanı sıra, Güneş Dil Teorisi de Gökalp'in milliyetçilik anlayışında yer alan primordialist unsurları destekleyen bir yaklaşımdır. Güneş Dil Teorisi, Türk dilinin dünyanın en eski ve köklü dillerinden biri olduğunu ve diğer dillerin bu dilden türediğini savunmaktadır. Bu teoriye göre, Türk dili, bütün diğer dillerin temelini oluşturan ana dildir ve bu dil aracılığıyla Türk milletinin kadimliği ve sürekliliği ortaya konmaktadır. Gökalp, bu tür teoriler aracılığıyla, Türk milletinin modern süreçlerle şekillenmediğini, tarihsel ve kültürel olarak en eski milletlerden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Gökalp'in tarih ve kültür vurgusu, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş dönemindeki Türk kimliğine dayanan yapısıyla örtüşmektedir. Osmanlılar, bir Türk beyliği olarak Türk töresinden beslenmiş ve özellikle erken dönemlerinde Oğuz boylarına dayanan Türk topluluklarıyla sıkı bir ilişki kurmuşlardır. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun genişlemesi ve Yavuz Sultan Selim döneminde halifeliğin Osmanlı'ya geçmesiyle birlikte Türk kimliği yerini Sünni kimlik anlayışına bırakmış ve bu süreçte Türk kimliği arka planda kalmıştır.

Gökalp'in (2014) milliyetçilik anlayışında modernist unsurlar da belirgin bir şekilde yer almaktadır. Gökalp, modern devletin inşasında eğitimin merkezi bir rol oynadığını savunmuş ve ulusal kimliğin modern eğitim sistemleri aracılığıyla yeniden inşa edilebileceğini vurgulamıştır. Ona göre, milli eğitim, bireylerin ulusal kimlik bilinciyle yetiştirilmesi ve kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Modernist yaklaşıma göre eğitim, modern devletlerin vatandaşlarını eğitmek ve ulusal kimliği güçlendirmek için kullandığı en önemli araçlardan biridir (Gellner, 1983). Gökalp de bu bağlamda, Türk milletinin modernleşme sürecinde eğitimin kritik bir rol oynayacağını savunmuş ve milli eğitimin ulusal kimliği güçlendirmek için kullanılmasını önermiştir. Bu görüşlerin somut yansıması, Atatürk döneminde gerçekleştirilen dil ve eğitim reformları ile görülmüştür. Gökalp'in modernleşme ve ulusal kimlik arasındaki bu ilişki vurgusu, modernist yaklaşımın temel iddialarıyla örtüşmektedir. Modernist yaklaşıma göre, ulusal kimlik modernleşme sürecinde yeniden

inşa edilen bir olgudur ve modern devletin en önemli araçlarından biri hâline gelmiştir (Anderson, 1983).

Gökalp (2014), modern bir ulus devlet inşasında ulusal kimliğin merkezi bir rol oynaması gerektiğini savunmuş ve devletin modernleşme sürecinde ulusal kimliği koruma ve güçlendirme sorumluluğuna sahip olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, modern bir Türk devleti inşa edilirken ulusal kimliğin korunması gerektiğini vurgulayan önemli bir ideolojik zemin sunmuştur. Atatürk'ün gerçekleştirdiği modernleşme projeleri, özellikle dil ve kültür reformları, Gökalp'in bu görüşlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Köker, 1990).

Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, hem primordialist hem de modernist unsurların bir arada bulunduğu bir sentezi temsil etmektedir. Günümüzde milliyetçilik teorileri genellikle primordialist ve modernist yaklaşımlar arasında ayrışırken, Gökalp'in düşünceleri bu iki yaklaşımı bir araya getiren bir çerçeve sunmaktadır. Primordialist yaklaşımın ortak bir kültürel mirasla millet olunacağı tezi ile Gökalp'in milliyetçilik fikriyatı örtüşmektedir. Buna karşın, Gökalp'in modernleşme ve ulusal kimlik arasındaki ilişkiye yaptığı vurgu, modernist teorisyenlerin görüşleri ile de uyum içersindedir.

Sonuç

Ziya Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, hem primordialist hem de modernist unsurları bir araya getiren özgün bir yaklaşımdır. Gökalp, bir yandan Türk milletinin tarihsel ve kültürel sürekliliğine vurgu yaparak primordialist bir perspektif benimserken, diğer yandan modernleşme sürecinin ulusal kimliğin inşasındaki kritik rolünü vurgulayarak modernist bir çerçevede hareket etmiştir. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, bu iki yaklaşımı birleştirerek, Türk milliyetçiliğinin hem tarihsel köklere dayandığını hem de modernleşmenin bir ürünü olduğunu savunur. Bu bağlamda, Gökalp, ulusal kimliği hem geçmişe dayalı kültürel mirasın korunması hem de modern eğitim ve devlet kurumları aracılığıyla yeniden inşa edilmesi gereken dinamik bir yapı olarak ele almıştır.

Gökalp'in milliyetçilik anlayışında primordialist unsurlar, Türk milletinin kadim bir varlık olarak tanımlanmasında ve kültür ile tarihsel sürekliliğin ulusal kimliğin en önemli yapı taşları olarak görülmesinde kendini gösterir. Gökalp, Türk milletini tarihin derinliklerinden gelen bir topluluk olarak betimlemiş ve bu milletin varlığını sürdürebilmesi için tarihsel ve kültürel değerlerin korunması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, dilin ve kültürün korunması, Türk milletinin ulusal kimliğinin sürdürülmesi açısından hayati öneme sahiptir. Gökalp, ulusal kimliğin korunmasında kültürel mirasın ve geleneklerin tarihsel bir süreklilik içinde varlığını sürdürmesi gerektiğini ileri sürerek primordialist bir çerçevede hareket etmiştir. Bununla birlikte, Gökalp'in milliyetçilik anlayışında modernist unsurlar da güçlü bir şekilde yer alır. Gökalp, modern eğitim sisteminin, devlet kurumlarının ve kültürel reformların ulusal kimliğin inşasında ve güçlendirilmesinde oynadığı kritik rolü vurgulamıştır. Ona göre, modern bir ulus-devletin inşası, yalnızca tarihsel köklerin korunmasıyla değil, aynı zamanda modernleşme süreçleriyle de sağlanmalıdır. Bu bağlamda, Gökalp, Türk milletinin modernleşme sürecine entegre olurken ulusal kimliğini güçlendirmesi gerektiğini savunmuş ve modern eğitim politikalarının ulusal bilinci güçlendirmek için kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Atatürk döneminde gerçekleştirilen dil ve eğitim reformları, Gökalp'in modernist görüşlerinin somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, Türk milliyetçiliğinin teorik ve pratik temellerinin inşasında büyük bir rol oynamıştır. Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün ulus devlet inşa sürecinde Gökalp'in düşünceleri, dil, kültür ve eğitim reformlarının yönlendirilmesinde belirleyici olmuştur. Gökalp'in "ulus, kültürel bir varlıktır" anlayışı, modern Türkiye'nin ulusal kimlik politikalarının şekillenmesinde büyük bir etki yaratmıştır. Gökalp, ulusal kimliğin inşasında modern eğitim ve devlet kurumlarının merkezi rolünü savunmuş ve bu bağlamda Türkiye'nin modernleşme sürecine yön veren bir ideolog olmuştur.

Gökalp'in milliyetçilik anlayışının günümüz milliyetçilik teorilerine de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Gökalp'in ulusal kimliği kültürel bir varlık olarak tanımlaması ve

modernleşme ile ulusal kimlik arasındaki ilişkiye yaptığı vurgu, hem primordialist hem de modernist yaklaşımın bir sentezi olarak değerlendirilebilir. Gökalp'in milletin tarihsel ve kültürel bağlarla şekillendiğini vurgulayan anlayışı, milliyetçiliğin kökenini tarihsel ve etnik sürekliliğe dayandıran primordialist yaklaşımla örtüşmektedir. Gökalp'in görüşleri, milliyetçilik literatüründe hem tarihsel hem de modern süreçlerin ulusal kimliğin inşasındaki yerini açıklamak için güçlü bir teorik çerçeve sunmaktadır. Gökalp'in milliyetçilik anlayışı, Türk milliyetçiliği için bir ideolojik temel oluşturarak, Türkiye'de milliyetçilik çalışmalarında uzun süre etkisini sürdürmüştür.

Bu çalışmanın temel bulguları, Gökalp'in milliyetçilik anlayışının hem primordialist hem de modernist unsurları bir araya getiren özgün bir yaklaşım olduğunu ortaya koymaktadır. Gökalp, Türk milletini tarihsel ve kültürel bir varlık olarak tanımlarken, modernleşmenin ulusal kimlik üzerindeki dönüştürücü gücünü de kabul etmiş ve bu iki unsuru birleştirerek Türk milliyetçiliğine teorik bir temel kazandırmıştır. Gökalp'in görüşleri, modern Türk devleti inşa edilirken hayata geçirilen reformlar aracılığıyla somut bir şekil almış ve Türk milliyetçiliğinin ideolojik temellerinin oluşturulmasında büyük bir rol oynamıştır. Gökalp'in primordialist ve modernist unsurları bir araya getiren milliyetçilik anlayışı, ulusal kimliğin inşasında kültürel süreklilik ve modernleşme süreçlerinin bir arada nasıl işleyebileceği üzerine yeni bir bakış sunabilir.

Kaynakça

- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.
- Brass, P. (1991). *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. Sage Publications.
- Breuilly, J. (1993). *Nationalism and the State*. University of Chicago Press.
- Connor, W. (1994). *Ethnonationalism: The Quest for Understanding*. Princeton University Press.
- Fichte, J. G. (1808). *Reden an die deutsche Nation*. Realschulbuchhandlung.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Blackwell.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. Basic Books.
- Gökalp, Z. (2014). *Türkçülüğün Esasları*. Ötüken Neşriyat.
- Gökalp, Z. (2015). *Türk Medeniyeti Tarihi*. Ötüken Neşriyat.
- Hechter, M. (1975). *Internal Colonialism: The Celtic Fringe in British National Development*. University of California Press.
- Herder, J. G. (2004). *Another Philosophy of History and Selected Political Writings* (I. D. Evrigenis & D. Pellerin, Trans.). Hackett Publishing.
- Hobsbawm, E. J. (1990). *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Cambridge University Press.
- Kedourie, E. (1993). *Nationalism*. Blackwell.
- Köker, L. (1990). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (1962). *The Genesis of Young Ottoman Thought: A Study in the Modernization of Turkish Political Ideas*. Syracuse University Press.
- Mardin, Ş. (1983). *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi*. State University of New York Press.
- Nairn, T. (1977). *The Break-up of Britain: Crisis and Neo-nationalism*. New Left Books.
- Parla, T. (1985). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm*. İletişim Yayınları.
- Smith, A. D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Blackwell.

Smith, A. D. (1991). *National Identity*. University of Nevada Press.

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

Doğuştan ve Gelişimi ile Sırp Milliyetçiliğinin Dinamikleri The Emergence and Development of Serbian Nationalism and Its Dynamics

Aslı Selefın AYGÜN*

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara-Türkiye. ORCID: 0009-0000-4817-2512

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Aslı Selefın Aygün
E-posta/E-mail:
asliselefinaygun@hotmail.com

Başvuru/Submitted:
17.01.2025
Revizyon Talebi/Revision Requested:
23.02.2025
Son Revizyon/Last Revision Received:
20.03.2025
Kabul/Accepted:
07.04.2025

Atıf/Citation:
Aygün, A. S. (2025). Doğuştan ve Gelişimi ile Sırp Milliyetçiliğinin Dinamikleri. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), ss. 11-27.
<https://doi.org/10.53425/madergisi.1622196>

ISSN: 2667-4459
E-ISSN: 2667-7911

Özet: Milliyetçilik kavramı, uluslararası ilişkilerde belirleyen ve etkileyen bir unsurdur. Bu durumu, başlangıç olarak Fransız İhtilali kabul edilen milliyetçilik akımı fikrinden itibaren gerek güç dengesinin sağlanmasında gerekse de dünya savaşlarının meydana gelişinde gözlemek mümkündür. Bu bağlamda, Balkan coğrafyasının kozmopolit yapısından kaynaklı milliyetçilik hareketleri de bu bölgenin tarihini etkileyen en önemli olgudur. Primordiyal milliyetçilik unsurlarını bünyesinde barındırarak etno-milliyetçi bir anlayış ile bu coğrafyada hareket eden uluslar, tarihi hatta devletlerin sınırlarını dahi değiştirmiştir. Balkan tarihinin önemli unsurlarından olan Sırp milliyetçiliğinin sonuçları da bu oluşumlarda etkin rol üstlenmiştir. Büyük Sırbistan ideası ile beslenen ulusal ve uluslararası konjonktüre göre değişim gösteren milliyetçilik anlayışı, Sırp halkını gerek mitlerle gerekse de etkili lider ile dinamik tutmayı başarmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Sırp milliyetçiliğinin oluşumunun temelleri ortaya konmaya çalışılarak Sırp milliyetçiliğinin tarihsel süreç içerisinde gelişimi, ulusal ve uluslararası dinamikler karşısındaki değişimi; ilk olarak I. Yugoslavya'nın yıkılışına kadar, daha sonra II. Yugoslavya içerisindeki Sırp milliyetçiliğinin gelişimi ve son olarak II. Yugoslavya'nın yıkılışından günümüze kadar olan süreç şeklinde dönemlere ayrılarak analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etno-milliyetçilik, Milliyetçilik, Milošević, Sırp Milliyetçiliği, Yugoslavya.

Abstract: The concept of nationalism is a determining and influencing factor in international relations. It is possible to observe this situation in both the establishment of the balance of power and the occurrence of world wars starting from the idea of nationalism, accepted as the French Revolution. In this context, nationalist movements originating from the cosmopolitan structure of the Balkan geography are the most important phenomenon affecting the history of this region. The nations acting in this geography with an ethno-nationalist attitude, incorporating elements of primordial nationalism, have changed history and even the borders of states. The results of Serbian nationalism, one of the important elements of Balkan history, also played an active role in these formations. This understanding of nationalism, which changes according to the national and international conjuncture, nourished by the idea of Great Serbia, has managed to keep Serbian public dynamic with both myths and effective leaders. In this context the study tries to reveal the foundations of the formation of Serbian nationalism, the development of Serbian nationalism in the historical process, its change in the face of national and international Dynamics. It will be tried to be analyzed by dividing it into periods, initially until the collapse of First Yugoslavia, then the development of Serbian nationalism within the Second Yugoslavia and finally the process from the collapse of the Second Yugoslavia to the present day.

Keywords: Ethno-nationalism, Nationalism, Milošević, Serbian Nationalism, Yugoslavia.

Giriş

Milliyetçilik kavramı çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda literatürde genel geçer tanımlar olmasına rağmen tanımsal girişimler birtakım eksiklikleri bünyesinde barındırmıştır. Bu durum tartışma alanlarına zemin hazırlamış ancak bir fikir birliğinin sağlanmasının önüne geçmiştir. Çünkü milliyetçilik kavramı; tarihsel süreci göz önünde bulundurulduğunda, ortaya çıkış şekli, tarihsel arka plan, etnik-kültürel farklılıklar, ideolojik yaklaşımlar, küreselleşmenin çıktıları gibi birçok faktörden etkilenererek uygulanabilirlik ve etkinlik alanlarında değişiklik göstermektedir. Bu sebeple milliyetçilik kavramının ne olduğunun anlaşılabilmesi maksadıyla, stratejik bazı kelimelerin izahına gitmek fayda sağlayacaktır.

Milliyetçilik, millet sözcüğünü doğasında bulundurmaktadır. Fakat millet sözcüğünün açıklanması disiplinlere göre farklılık arz etmektedir. Sosyoloji için “aynı etnik kökene sahip olma bilincini, siyasi sadakat bilinciyle birlikte, grupsal aidiyetin belirleyici unsuru haline dönüştüren insan topluluğu” anlamını taşıırken, hukuk alanında “bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı insanlar topluluğu” manasına gelmektedir (Özçelik, 2018b, s. 7). Çalışmada Sırp milliyetçiliği açıklanmaya çalışılacağı için ulus-devleti oluşturan unsurlardan biri olarak sayılan millet kavramının tanımı dikkate alınacaktır. Bu nedenle millet, “birbirlerine birtakım bağlar ile bağlanmış insanlardan oluşmuş topluluk” (Gözler, 2001, s. 109) şeklinde kabul edilecektir. Tanımda birtakım bağlar ile objektif bir millet anlayışını oluşturan dil, din, ırk birliği kavramları ifade edildiği düşünülmektedir. Fakat bu tanımın yanında subjektif anlayışın da değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Ortak miras, zaferler gibi bir arada bulunmayı sağlayacak etmenlerin varlığına gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda, Renan’ın fikirlerinden yola çıkılarak milleti, ortak bir geçmişe sahip olmakla beraber, birlikte yaşama isteğine sahip olan insan topluluğu şeklinde tanımlamak gerekir (Gözler, 2001).

Bir diğer farklılık ise millet ve milliyetçilik kavramlarının öncelik sırasıdır. Başka bir deyişle, milletlerin mi milliyetçiliği ortaya çıkardığı yoksa milliyetçiliğin mi milletleri bir araya getirdiği konusundaki görüş farklılıklarıdır. Toplulukları bir araya getiren belli amaçlar vardır. Fakat millet olma, millet bilincine sahip olma bu durumdan daha derin inceleme gerektiren bir konudur. Çünkü topluluk ve millet anlamsal benzerlikleri olmasına karşın farklı şeyleri nitelenmektedir. Kısaca, toplulukları bir araya getiren gayeler vardır fakat milletleri bir araya getiren milliyetçilik olgusu değildir. Bu bağlamda Gellner, “Milliyetçilik ulusların kendi kendilerinin bilincine varma süreci değildir; ulusların var olmadığı yerde onları icat eder.” sözleri ile bu fikri desteklemektedir (Anderson, 2020, s. 24).

Milliyetçiliğin ne zaman ortaya çıktığına dair akademik alanda bir fikir birliği bulunmamakla birlikte genel olarak bu bilincin Fransız İhtilali ile 1789’da kendisini tamamladığı kanısı yaygın bir görüştür. Bu bağlamda E. J. Hobsbawm (2020) bu başlangıcı Milletler ve Milliyetçilik adlı eserinde şu şekilde ifade etmektedir:

Avrupa’nın gelişmesinde belirli bir dereceye ulaşıldığında, pasif duran halklar dünyasında yüzyıllardan beri sessiz sessiz olgunlaşmış olan dilsel ve kültürel halk toplulukları boy gösterir. Bunlar kendilerinin tarihsel geleceği olan bir güç olduklarının bilincine varırlar. Bu dilsel ve kültürel halk toplulukları, mevcut olan en yüksek iktidar aracı olarak devlet üzerinde denetim kurmayı isterler ve politik düzeyde kendi kaderlerini tayin etmenin yollarını ararlar. Politik açıdan millet fikrinin doğum günü ve bu yeni bilincin doğum yılı Fransız Devrimi’nin gerçekleştiği yıl olan 1789’dur. (s. 133)

Ortaya çıkışındaki zamansal tartışmanın ötesinde, milliyetçiliğin önemli ve kapsayıcı bir güç olduğu iddia edilmektedir (Gellner, 2013). Bu sebeple, birbirlerinden ayrılan farklı milliyetçilik görüşleri meydana gelmiştir. Fakat Anthony Smith (2004) modern milliyetçilik anlayışlarının geçmiş bağlılıklar ve etnik gruplar göz önünde bulundurulmadan anlaşılamayacağını ifade etmekle birlikte etnik bir kökenin varlığı söz konusu olmadan millet olma sürecinin de yarım kalacağını belirtmiştir. Bu nedenle, 18. yüzyıldan sonra ortaya çıkan milliyetçilik anlayışları da Smith açısından görece modern olarak anlaşılmaktadır. Ancak Smith’e göre milletler ya da milliyetçilik başka bir kültür, örgütlenme ya da ideolojilerden daha fazla tasarlanmış değildir. Aynı zamanda Smith, milliyetçiliğin siyasal ideoloji olarak kabul edilebileceği gibi bir kültür biçimi olarak da değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

Ek olarak farklı görüşler vasıtası ile köken, ırk, tarihsel ortaklık gibi olguların etrafında şekillenen farklı milliyetçilik anlayışları da meydana gelmiştir. Bu çeşitliliği birtakım milliyetçi düşünürlerin de farklı bakış açıları ile örneklendirmek gerekirse; milliyetçilik, Smith açısından ideolojik bir hareket, Gellner için siyasi bir ilke, Calhoun perspektifinden bir söylem ve Kedourie için bir doktrindir (Özkırmı, 2015). Hayes (2015) milliyetçiliği, vatanseverlik ve millî bilincin kaynaşması olarak ifade etmektedir. Eriksen (2004) için milliyetçilik ise eski geleneğin yüceltilerek yeniden tanımlanmasını fakat yeniden meydana getirilmediğini ifade etmektedir. Breuilly ise milliyetçiliği bir siyaset biçimini olarak ifade etmekte ve modern devletin ortaya çıkışı ile ilişkilendirmektedir (Özkırmı, 2015). Bu milliyetçilik anlayışları literatürde primordialist, etno-sembolcü ve modernist olarak üç kategoride ifade edilmektedir. Fakat Smith (2013) milliyetçilik kuramlarını modernist kuram, daimicilik, ilkçilik ve etnik simgeciler şeklinde dört grupta ifade etmektedir.

Primordialist diğer bir deyişle ilkçi kuram, etnik kimlikleri meydana getiren din, dil, kan bağı gibi unsurların verili (given) olduğunu ve kuşaklar arasında aktarımında fazla değişkenliğe uğramadığını iddia etmektedir (Özkırmı, 2015). Primordialist milliyetçilik anlayışı, bağı dil, din, gelenek gibi sosyal kavramlara dayandığını doğuştan kazanılan ve doğduğu yer ile akraba ilişkilerinden kaynaklandığını, değiştirilemez bir bağlılık duygusuna sahip olduğunu savunur (Selçuk, 2011). Bu bağlamda, primordialist milliyetçilik anlayışı, aynı özelliklere sahip olan bireylerin daha kolay bağ kurabilmesi sebebi ile etnik grupların ortaya çıkmasını sağladığını savunur (Smith, 1986).

Etno-sembolcü anlayış ise kültüre, mitlere ve sembollere vurgu yaparak duygusal bir birlikteliğe işaret eder (Yanık & Kara, 2016). Ancak Smith'in (1986) milliyetçilik anlayışına göre *ethnie*¹ yalnızca ortak bir isim, soy, tarih, kültür ya da toprağa dayalı bir birleşme ile meydana gelmiş bir halk değil, aynı zamanda kurumsal bir anlam da taşıyan ortak bir kimlik ve dayanışmanın meydana getirdiği topluluktur. Ek olarak Smith'e (2004) göre soy miti olmadan *ethni*elerin varlığını sürdürmeleri oldukça zordur. Aynı zamanda *ethni*elerin geçmişe dair olgusal bilgilerden ziyade ortak bir geçmişin varlığına dair mitlere gereksinim duymaktadırlar. Diğer bir deyişle, genetik bir mirasın yerine ortak bir soy mitine ya da bu durumun inancına ihtiyaç duymaktadırlar ve önemli olan ortak bir soy mitinin varlığına inançtır.

Daimicilerin milliyetçilik görüşü ise milliyetçiliğin 16. yüzyıldan önce de var olduğu yönündedir. Aynı zamanda daimiciler, milliyetçiliğin temellerinin dil ve dinin kültürel kaynaklarında olduğunu ifade etmektedir (Smith, 2013). Modernist kurama göre milliyetçilik, modern süreçler ile birlikte veya modern sürecin bir ürünü olarak oluşmaktadır. Modernist anlayış, eski çağlardaki siyasi, ekonomik ve toplumsal koşulların milliyetçiliği ortaya çıkaracak zemini yaratmadığı için milliyetçiliğin de bu dönemde olamayacağını savunmaktadır (Özkırmı, 2015). Bu bağlamda modernist kuram, modernleşme süreci ile milliyetçilik kavramını beraber ele alarak modernleşmenin bir ürünü olduğunu savunan bir milliyetçilik yaklaşımıdır (Yahşi, 2017).

Toplumların gelişmişlik düzeyleri de milliyetçilik kavramının açıklanmasında farklılıkların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda, bir araç olarak milliyetçilik figürünün kullanımı ile ihtiyaçların karşılanması, ekonomiyi ve gelişmişlik seviyesini göstermektedir. Bu noktada Balkan coğrafyasının milliyetçilikleri de diğer milliyetçilik türlerinden ayrılmaktadır. Çünkü Balkanlar daha çok etno-sembolcü milliyetçilik anlayışı ile hareket eden gruplara sahiptir. Ayrıştırıcı ve ötekileştirici bir düşünce ile hareket eden etnik grupların tarihsel süreç içerisindeki faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda bu kanıya varılması mümkündür. Etnik temizlik olarak ifade edilen soykırımlardan, kültürel dilsel arınma yollarına, hatta dinde dahi ayrıma gitme hareketleri, bünyesinde milliyetçilik anlayışı barındırır. Bu sebeple ideolojiler, dinler, ırklar gibi ötekileştirme unsurları ayrılıkçı milliyetçiliğin kullandığı birer araçtır. Bu bağlamda, bölgede başka bir devletin ya da milletin izinin silinmek istenmesi, farklı alfabe kullanılması, dili yabancı sözcüklerden arındırma çalışmaları gibi örnekleri

¹ Anthony Smith'in milliyetçilik tanımlamalarında yer vermiş olduğu '*ethnie*' kavramı etnik grup anlamında kullanılmaktadır.

çoğaltılabilecek birçok faaliyet özünde millî kimliği oluşturmayı amaç edinerek milliyetçilik unsurunu bünyesinde barındırır.

Modernleşme süreci ile bireycilik/birey kavramının da öne çıktığı görülmektedir. Bu durumu bir arada olma millî bilincini tehdit eden bir unsur olarak değerlendirmek mümkündür. Fakat millî kimlik olgusu bu süreci yavaşlatan bir unsur olarak görülebilir. Bu nedenle etnik ve kültür eksenli bir milliyetçilik anlayışı vurgusunda kültürel yozlaşma, asimilasyon gibi durumlar arasında ince bir çizgi vardır. Nihayetinde, aşırılığı faşizme ya da yok olmaya götüren milliyetçilik kavramı, her coğrafya için ayrı ele alınmalı ve geçirdiği evreler göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, çalışmada milliyetçilik anlayışlarından olan etno-sembolcü yaklaşım inceleme konusu olan Sırp milliyetçiliğinin özellikleri ile bağdaştığı için bu alanda değerlendirilerek dönemsel olarak değişim süreci ve faaliyetleri milliyetçilik çerçevesinde incelenmeye çalışılacaktır.

Sırp Milliyetçiliğinin Tarihsel Temelleri ve II. Yugoslavya Dönemine Kadar Sırp Milliyetçiliği

Fransız Devrimi ile başlangıç tarihi kabul edilen milliyetçilik akımının etkileri devrimin ardından kendini göstermeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun bünyesindeki etnik grupların hareketliliği bunu örnekler niteliktedir. 19. yüzyılın başlarından itibaren ortak değerleri vurgulayan ve bu değerlere sahip grupların ulus bilinci oluşmaya başlamıştır. Böylelikle, 1648 Vestfalya Antlaşması ile başlayan ulus-devletlerin meydana gelmesi milliyetçilik düşüncesinde de etkisini göstermiştir. Balkan coğrafyasında da kanlı milliyetçilik örneklerinin yaşanılması, bu coğrafyanın milliyetçilik anlayışının incelenmesini önemli kılmaktadır. Bu bağlamda, milliyetçilik hareketlerinin siyasal bir boyut kazanması ile Balkanlar'daki etnik gruplarda da bağımsızlık istekleri görülmeye başlanmıştır. Balkanlar'da yükselen milliyetçilik hareketini Kemal H. Karpat (2021), şu şekilde ifade etmektedir:

Tarihsel milliyetçilik, genellikle yanlış varsayımlar üzerine kuruludur ve mitlerle beslenir fakat siyasal devletlerin kurulmasında temel bir rol oynama ve insanlık tarihinin gidişini belirleyici bir biçimde etkileme kapasitesine sahip olağanüstü güçlü bir öğretilerdir. Bu savın doğruluğu Balkanlardan başka hiçbir yerde daha açık biçimde kanıtlanamaz. (s. 15)

Balkan milliyetçiliğinin oluşumu din ve dil değerleri üzerinden açıklanabilir. Maria Todorova gayrimüslim grupların kendi milliyetçiliklerini din ve dil değerleri üzerine inşa ettiklerini belirtmiştir (aktaran Çaputlu, 2019). Bu durum ise Osmanlı İmparatorluğu'nun uygulamış olduğu politikaların eleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu dinî açıdan bir müdahalede bulunmayarak bu grupların dinî kimliklerinin korunmasına ve devam etmesine diğer bir deyişle, ona ait hissetmelerine izin vermiştir. Bu sebeple, etnik gruplar dinî kimliklerinin etkisi ile Osmanlı İmparatorluğu'nun millet sisteminde varlığını korumuştur. Özellikle Balkan coğrafyasındaki etnik grupların ulus oluşturma girişimlerinin aracı olan dil ve dinin korunması ve muhafaza edilmesi üzerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun izlerinin olduğu gerçektir.

Balkan topraklarındaki milliyetçiliğin ulus oluşturmada kullandığı bir diğer araç ise dildir. Aynı dine mensup insanların farklı dillerde konuşması daha ayırıştırıcı bir yol izlenmesine sebep olarak etnik özellikler üzerinden ayrıma gidilmesine neden olmuştur (Çaputlu, 2019). Bu bağlamda, Müslümanların kendilerini ortak bir millet, Ortodoksların da kendilerini tek bir ulus olarak kabul ettikleri bir düzen anlayışının ötesinde Balkanlar'da ayrılıkçı milliyetçilik örnekleri görülmektedir. Din ve dilin etkisinin yanı sıra bölücü faktör olarak etnik köken belirleyici unsur olmuş ve Balkan coğrafyasında milliyetçilik anlayışının şekillenmesini sağlamıştır. Aidiyet duygusunun ötesinde bir benimseme ve kabul ediş bu topraklarda söz konusudur.

Fransız İhtilali ile başladığı kabul edilen milliyetçilik akımının Balkan coğrafyasındaki etkisine ve Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesi altında bulunan topraklardaki milliyetçi hareketlere dair genel olarak bir çıkarıma gidildiğinde, milliyetçiliği, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir kopma/ayrılma dönemi olarak da adlandırmak mümkündür. Milliyetçilik

hareketleri ulusları Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparan bir akım olarak değeriendirilebilir. Aynı zamanda da bu akımın Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkmak isteyen diğeri devletler açısından da bir araç olarak kullanıldığını görmek mümkündür. Böl-parçala-yönet anlayışı ile Balkanlar'daki etnik grupların ayaklanması, aynı zamanda buna teşvik ve desteğinin de olması ayrılıkçı grupları cesaretlendirmiştir ve nihayetinde bu durum birtakım isyanların da doğmasına sebep olmuştur. Fakat Devrim'den önce Balkan milletleri kendilerini etnik kimlikleri ile ifade etmek yerine Ortodoks, Katolik ya da Müslüman olarak tanımlamışlardır (Mazower, 2017).

Osmanlı İmparatorluğu'nu Balkanlar'dan koparmaya başlayan ilk hareket Sırp milliyetçiliğı ile olmuştur. Dil, din, kültür serbestliğine sahip olarak bağılılıklarını devam ettiren Sırp, Rus ve Avusturya'nın casusları tarafından özgürlük ve milliyetçilik algıları üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kıskırtılmaya çalışılmıştır. Bu durum bir sonuç getirerek 1804 yılında başlayan Kara Yorgi² önderliğinde ilerleyen Sırp ayaklanması aralıklarla 1878 yılına kadar devam etmiştir. Bu ayaklanma hareketleri Osmanlı İmparatorluğu içinde Sırp'ların bir sonuç elde etmesi yönünde ilerleyiş göstermiştir. Çünkü 1812 yılında yapılan Bükreş Antlaşması ile milliyetçilik ayaklanmaları sonucunda birtakım ayrıcalıklar elde eden toplum Sırp'lar olmuştur. Sürecin devamında ise Sırp'lar 1829 Edirne Antlaşması ile özerkliklerini kazanmışlardır (Ugarkovic, 2017). Özerkliklerini kazanma sürecinde gerçekleştirmiş oldukları ikinci isyanın (1814) lideri de Miloş Obrenoviç'tir (Abdula, 2013). Bu nedenle, Obrenoviç önderliğinde devlet bilincinin adımları atılmaya başlandığı söylenebilir.

Sırp'ların toplumsal düzene karşı başlayan milliyetçilik hareketlerinin, özgürlük fikri ile birleşerek büyümeye başladığını bu dönemde gözlemlemek mümkündür. Bunun nedenleri açık şekilde sıralanacak olursa, öncelikli olarak Fransız İhtilali'nin etkileri ve sonrasında Rus ve Fransızların kıskırtmaları sayılabilir. Ek olarak Osmanlı'daki zayıflama ve yenicilerin Sırp'lara karşı tutumlarının sebep olduğu da söylenebilir. Ayrıca Avusturya ve Osmanlı İmparatorluğu arasında cereyan eden savaşlar incelendiğinde, bu savaşların Sırp topraklarında gerçekleşmesinin Sırp'ların ayaklanması için uygun zemini yaratmış olabileceğı olasıdır.

Öte yandan, anahtar kavram olarak milliyetçilik ortaya çıktığı yerlerden adını alarak üç farklı yapıda tanımlanabilmektedir: Batı Avrupa, Orta Avrupa ve Doğı Avrupa. Bu milliyetçilik yapılarından Batı Avrupa milliyetçilik anlayışı burjuva sınıfı ile paralellik göstermekte ve Fransa, İngiltere gibi devletlerde örnekleri görülmektedir (Korkmaz, 2021). Milliyetçilik fikrinin halk üzerindeki etkisi dönem olarak sadece Batı Avrupa medeniyetlerinde gözlemlenmektedir. Diğeri milliyetçilik yapılarında böyle bir süreç görülmemekle birlikte, dinin milliyetçilik üzerindeki etkisinde de diğeri anlayışlardan Batı Avrupa milliyetçilik anlayışı ayrılmaktadır. Çünkü aydınlanma ile birlikte sekülerleşmenin getirisi olarak devletin dinden ayrılması ve akılcılığın ön plana çıkarılması milliyetçilik kavramı üzerinde de farklılaşmalara zemin hazırlamıştır. Ayrıca Orta ve Doğı Avrupa'da merkezi bir kurumun olmayışı da milliyetçilik anlayışlarının temel sorununu oluşturmaktadır ve bu durum Orta Avrupa'da ulusal birlik oluşumunu sağlarken Doğı Avrupa'da ulusal devletlerin meydana gelmesini sağlamıştır (Korkmaz, 2021).

Sırp'ların ve Balkan coğrafyasındaki birçok devletin oluşumu Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Bu antlaşma ile Sırp'lar bağımsızlıklarını kazanırken, Bulgaristan devleti kurulmuş, Karadağ ve Romanya'nın da bağımsız olmaları sağlanmıştır. Fakat bu anlaşmanın şartlarının revize edilmesi maksadıyla düzenlenen Berlin Konferansı'nda Ayastefanos Antlaşması geçersiz kılınarak yerine Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Sırbistan'ın bağımsızlığı resmen tanınmıştır. Böylelikle Sırp'lar artık uluslararası arenada Sırbistan devleti olarak rol üstlenmeye başlamıştır.

Uluslararası arenada rol üstlenen Sırp'ların milliyetçilik anlayışında primordialist milliyetçiliğıne ait araçları görmek mümkündür. Fakat bu durumun ötesinde, etno-sembolcü Sırp milliyetçiliğı yaklaşımın temel argümanlarından olan dil faktörünün, Sırp millî bilincinin aşılmasında daha fazla bir önem teşkil ettiğı söylenebilir. Çünkü Sırp tarihi yazılarının temel özelliklerinden birini epik değeri içeren bir anlatıma sahip olması oluşturmaktadır

² Sıradan bir çoban ve domuz tüccarı olduğuna dair bilgiler bulunan, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı gerçekleşen ilk Sırp milliyetçi hareketinin öncüsüdür. Aynı zamanda bağımsızlık kazanıldıktan sonra Sırbistan'ı uzun dönem yönetmiş olan Karađorđević Hanedanı'nın atası olarak tarihte bilinmektedir.

(Stojanović, 2016). Bu bağlamda, Sırp milliyetçiliğinin oluşumunda dilin, aidiyet duygusunun çok daha ötesinde bir yer işgal ettiğini söylemek olasıdır. Çünkü düşünür, yazar ve dilbilimci olan Dositej Dimitrije Obradović (1742-1811) Sırp'ların modernizasyon sürecinde öncü olmuştur ve Sırp dili ve edebiyat alanında çalışmaları ile ön plana çıkan Obradović, Sırp tarihinde modernleşmenin öncüsü olarak kabul edilmektedir (Marković, 2011). Aynı değerinde Obradović gibi, Sırp milliyetçiliğinde bir diğer öncü ve en büyük reformcu olarak Vuk Stefanović Karadžić (1787-1864) kabul edilmektedir (Çaputlu, 2019). Karadžić, Sırp'ları dine bağlılık yönünden ziyade Güney Slav diyalektiği Štokavica kullanımına göre tanımlamıştır (Kenar, 2005). Dolayısıyla, Ortodoks inancına sahip olan kişilerin Sırp kabul edilmesi yerini Štokavica ile konuşan herkesin Sırp olarak tanımlanmasına bırakmıştır. Aynı zamanda Karadžić, 1814 yılında Sırpça gramer kitabı, 1818'de sözlük ve 1847 yılında da İncil'in modern Sırpça versiyonunu yayınlamıştır (Wachtel, 2009).

Smith (2015), aydınların ve sanatçıların milliyetçiliğin geliştirilmesinde daha etkin belirleyici olduklarını savunmaktadır. Çünkü Smith'e göre birçok milliyetçi hareket dilbilimci, tarihçi, filozof ya da şairlerden oluşan çevrelerde doğmuş, sonrasında yazarlar, sanatçılar ve müzisyenler bu kişilerin düşüncelerine somut biçimler kazandırmışlardır. Bu bağlamda, dil ekseninde bir Sırp milliyetçiliği inşa edildiğini söylemek mümkündür. Örneğin; Karadžić 1848 yılında yayımladığı "*Srbi svi i svuda (Sırp'lar ve her yerdedir)*" adlı makalesi ile Bosna Müslümanlarının birer Müslüman Sırp olduklarını ifade etmiştir (aktaran Babuna, 2009). Nitekim, bu durumun da milliyetçiliğin gölgesi altında kimlik çatışmalarının güçlenmesine sebep olduğu söylenebilir.

Sırp milliyetçiliğinde önemli bir yere sahip olan dil milliyetçiliği tutumu, Orta Avrupa milliyetçilik anlayışına sahip olan Alman milliyetçiliği ile benzerlik göstermektedir. Dil milliyetçiliğinin yanı sıra Sırp milliyetçiliğini bir araya getiren faktörler arasında sayılan dinin ve kilisenin Sırp milliyetçiliği için önemli bir rol üstlendiği de yadsınamaz bir gerçektir. Bu dönemde kilise Sırp'ları bir araya getiren temel bir araçtır. Çünkü Ortodoks dini, kiliseye sahip olmayan bir milletin kendi devletinin de olamayacağı fikrini savunmaktadır (Yalçın, 2021). Bu durum ise milliyetçilik tanımlamasında yer alan duygu boyutuna işaret eder niteliktedir. Çünkü kilise, Sırp'ları bir araya getirirken aynı zamanda da onların koruyucusu ve sahip olması gereken bir değer olarak Sırp milliyetçiliğinde yer almıştır. Sırp milletini koruyan, yücelten ve bir arada tutan bir kurum örneği olarak bu bağlamda Sırp Kilisesini görmek yanlış olmayacaktır. Kilisenin yanı sıra değinilen dilin millî bilinç aşılmasındaki rolü, Büyük Sırbistan fikrine sahip olunması ile birleşince etkinliğini de arttırdığını söylemek mümkündür. Büyük Sırbistan fikri ise Sırp milliyetçi ideolojinin mevcut sınırları dışarısında kalan tarihsel arka plana da dayandırılan Sırp'ları tek bir çatı altında toplama düşüncesini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu birleşme gerçekleştirilirken sınırların tayininde tarihsel bağlam, milliyetçilik anlayışı, kimlik ve kültürel miras rol oynamaktadır. Bu duruma ek olarak Karadžić'in dil ekseninde Štokavica kullanımına göre sınır tayini de Büyük Sırbistan ideasını tanımlamaktadır.

Bilimsel çalışmaları sebebi ile Sırp'lar için önem teşkil eden ve ayırım ya da farklılık düşüncesinin örneklerinin gözlemlenebildiği bir isim de Jovan Cvijić'tir. Öteki anlayışı ile kendini derin bir şekilde tanımlayarak benliği araştırmaya yönelten bir coğrafya profesörüdür. Nitekim 1918 yılında bir makalesinde şu sözlerle yer vermiştir:

Balkanizm bu yüzden Doğu'ya ait değildir; sıklıkla yapıldığı gibi Yakın Doğu ile de tanımlanamaz. Bu karışıklığa güney bölgelerinin yüzyıllar boyunca Batı Asya ve Kuzey Afrika ile ilişkisi sonucu Balkan Türkleri tarafından oluşturulan Muhammedcilik imajı neden olmaktadır. Doğulu-Türk etkisi hiç kuşkusuz bu yarımadada çok sayıda iz bırakmıştır. Hatta bu izler Eski Balkan medeniyetini oluşturmuştur. Ancak asıl dikkate değer olan Balkanizmin maddi medeniyeti ve ahlaki kavramları arasında varlığını mutfak kültüründen en ince etik kavramlara dek hissettiren eski Bizans medeniyetinin azımsanamayacak etkisidir. (Cvijić, 1918, ss. 470-482)

Cvijić'in bakış açısına göre Balkanizm Doğu ya da Osmanlı kültürüne ait değildir. Muhammedcilik fikrine karşılık olarak Bizans medeniyeti ile Ortodoks mezhebine gönderme yapmaktadır. Bu bağlamda, İslam'dan ayrı tutarak Osmanlı izlerini reddetmektedir. Dolayısıyla

öteki algısı ile kendini izaha giderek coğrafyayı araştırmaya yönlendirmektedir. Bu vasıta ile aynı zamanda da kendini tanımlamış olmaktadır.

Bu dönemdeki Sırp milliyetçiliğinin aşırılıklarından biri olarak değerlendirilebilecek olay I. Dünya Savaşı'dır. Savaşı başlatan olay Sırp milliyetçisi Gavrilo Princip'in Arşidük Franz Ferdinand'ı Saraybosna'da öldürmesidir. Nitekim Princip, çoğunluğu Sırlardan meydana gelen Mlada Bosna örgütü ile bağlantılı bir milliyetçidir. Mlada Bosna adına ilk defa Sırp milliyetçiliğinin propagandasını gerçekleştiren *Otadzbina* gazetesinde 1907'de yer verilmiştir. Örgüt de bu dönemde kurulmuştur (Glenny, 2001). Mlada Bosna üyeleri direniş hareketlerini cahil ve geri bırakılmış olma motivasyonu ile gerçekleştirmektedirler. Aynı zamanda örgüt üyelerinin çoğunluğunu Sırlar oluşturmakla birlikte bünyesinde Hırvat ve Müslümanlar da bulunmaktadır (Glenny, 2001). Örgütün amacı ise Bosna-Hersek topraklarının Avusturya yönetiminden kurtararak diğer Güney Slavlar ile birleşmektir (Güveloğlu, 2009).

Örgütün amaçlarını da Sırp milliyetçiliğini de özetleyen nitelikte, suikastın gerçekleşmesinden sonra, Princip duruşmasında şu sözlere yer vermiştir: "Ben bir Yugoslav milliyetçisiyim, tüm Yugoslavların birleşmesini hedefliyorum ve ne tür bir devlet olduğu umurumda değil, ancak Avusturya'dan kurtarılması gerekiyor." (Gavrilo Princip: Bosnian assassin. <https://peoplepill.com/i/gavrilo-princip>)

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun topraklarını bölmek yerine Sırların federal bir yapı oluşturmak istemesi bu duruma sebep olmuştur (Samancı & Pala, 2021). Sırp milliyetçiliğinin de ana fikri tek bir çatı altında Sırların birleştirilmesi düşüncesi olması nedeniyle, bu büyük olayda da Sırp milliyetçiliğinin izlerini görmek mümkündür.

Tarihsel süreçte Sırp-Hırvat-Sloven (SHS) Krallığı ise literatürde I. Yugoslavya olarak da anılmaktadır. Bu krallık Sırların Slav ırkının koruyucusu olarak kendilerini görmesi nedeniyle ile Sırp milliyetçiliğinin nüfuz alanını yakından etkilemiştir. Sırların yönetim içerisindeki üstün olma hali Büyük Sırbistan yaratma fikrinin doğal bir sonucudur. Daha sonra bir isim değişikliği ile Yugoslavya olacak olan SHS Krallığı içerisindeki Sırlar, milliyetçi duyguları daha yoğun hissedeceklerdir.

SHS Krallığı'nın yönetsel durumu incelendiğinde, Sloven Anton Korošets, Hırvat Ante Turumbić, Sırp Svetozar Pribiçević ve liderliğini Sırp Stojan Protić'in üstlendiği koalisyon hükümeti kurularak kralın hanedanı yöneteceği, mevcut üç milletin de ortak vatandaş olacağı ve dinde eşitlik sağlanacağı, Kiril ve Latin harflerinin kullanılacağı, parlamenter monarşi sisteminin olacağı, Temsilciler Meclisi üyelerinin doğrudan seçilme yoluyla görev alacağı, anayasal ve demokratik olacağı kararları alınmıştır (Kamil, 2023). Burada dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar göze çarpmaktadır. Bunlar; yönetimdeki kişilerin etnik kimliklerinin ön planda olması ve alfabelidir. Demokratikleşme çabası olarak yorumlanan her iki alfabenin kullanımına izin verilmesine ters bir okuma yapıldığında, Sırların alfabelerinden vazgeçmeyerek dile vermiş oldukları önemi görmek mümkündür. Aynı zamanda her etnik milletin temsilcisi olması eşitlik olarak değerlendirilirken kralın Sırp olma gerçeği göz ardı edilmektedir. Bu sebeple, antidemokratik hareketlerin meydana gelmesinde de Sırp milliyetçiliğinin etkisini gözlemlemek mümkündür.

SHS Krallığı'nda temsil durumundan kaynaklı yaşanan kaos ortamı yönetime de etki etmiştir. Karadağlı bir milletvekilinin Hırvat milletvekilini öldürmesi ile I. Alexander parlamentoyu kapatarak mevcut Vidovdan Anayasası'nı yürürlükten kaldırmış ve krallığın adını Yugoslavya Krallığı olarak değiştirerek millî sembolleri yasaklamış, "tek kral, tek millet, tek devlet" sloganı ile krallık diktatörlüğü olarak adlandırılan dönem ile geçmiş mirası yok etmiştir (Kamil, 2023). Bu tutumdan krallık içerisindeki tüm etnik gruplar etkilenmiştir. Azınlıkta olan gruplar Sırlar tarafından tanınmamış ve Sırlar, SHS Krallığı'nın içindeki Banovinler'de³ Sırp nüfusunu arttıracak faaliyet ve göçlerde bulunmuşlardır. Temsil durumu ile hareket eden

³ SHS Krallığı döneminde 'Banovina' adı verilen 9 ayrı idari bölümü ifade etmektedir. Bu banovinler ise Dunavska, Dravska, Savska, Drinska, Moravska, Primorska, Vardarska, Zetska'dır.

Sırpların uyguladıkları bu politikalar ile ideaları yönünde eylemlerini gerçekleştirdiklerini söylemek mümkündür.

Sırp milliyetçiliğini etkileyen kavramsal meselenin terminolojik bir incelemesine bakıldığında, SHS Krallığı'nın, Yugoslavya Krallığı adını alması ile temsil durumunu tetikleyen unsurun "Yugoslavya" kelimesinin anlamı olduğunu söylemek mümkündür. Kelime olarak "yug" Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça dillerinde "güney" anlamını taşımaktadır. Bu nedenle, Yugoslavya hem bir devleti hem de bir ideolojiyi temsil etmektedir. Diğer bir deyişle, Yugoslavya Güney Slavları Yurdu anlamına gelmektedir (Özçelik, 2018a). Bu anlam da kaçınılmaz olarak milliyetçilik unsurunu tetiklemekle birlikte siyasetten sosyo-kültürel alana kadar milliyetçiliğin varlığını korumasına bu bağlamda da ayrışmaların olmasına sebebiyet vermektedir.

Bu dönemde Sırpı da içerisinde barındıran SHS Krallığı ve sonrasında Yugoslavya Krallığı etnik açıdan bir birlik sağlayamamıştır. Bu durum da doğrudan milliyetçilik hareketlerini tetiklemiştir. Yalnızca Sırp milliyetçiliği üzerinden bu birliğin sağlanamamasını okumak hatalı olacaktır. Çünkü SHS Krallığı içerisinde çok fazla etnik grup barındırmaktadır ve bu etnik grupların milliyetçilik fikirleri de birliğin sağlanamamasına sebep olmuştur. Çekirdekten ayrışma yaşayan krallık, içerisindeki etnik grupların milliyetçilik duygularını, inançlarını ve dillerini yönetmede problem yaşamıştır. Krallık bu problemleri yönetme konusunda etnik çeşitliliğin bir getirisi olan etno-milliyetçi anlayışı hesaba katarak hareket etmediği söylenebilir. Başka bir etnik grubun, diğer etnik gruplar üzerinde etkinlik ve üstünlük sağladığı şeklinde iç anlaşmazlıklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda da Doğu Avrupa milliyetçilik anlayışını oluşturan bu unsurlar nedeni ile ortak bir millet/ulus inşası bu dönemde gerçekleşmemiştir.

II. Yugoslavya Döneminde Sırp Milliyetçiliği

Millet, bireylerin umutları, gereksinimleri ve çıkarları temelinde analiz edilmesi gereken yukarıdan inşa edilmiş iki yönlü bir olgudur (Hobsbawm, 2006). Hobsbawm'ın ulusal toplulukların icat edilmesinin nedeni olarak kabul ettiği bütünlüğün güvence altına alınması durumunun karşılaştığı tehdit, hızlı endüstriyel gelişimdir. Bu sebeple değişim kendini ulusal bir örtü ile gizleme ihtiyacı doğurmaktadır. Endüstriyel gelişim sömürgecilğin yayılmasına ve benliğin asimilasyonuna da sebep olmaktadır. Bu sebeple asimile olma korkusu ile milliyetçiliğin yükselişi paralellik göstermektedir. Dolayısıyla II. Yugoslavya olarak adlandırılan bu dönem -Soğuk Savaş dönemi olarak da ifade edilebilir- Sırp milliyetçiliği açısından da tarihsel bağlam, kültürel ve dilsel yönden Büyük Sırbistan ideası ile birleşmiş bir zaman aralığını ifade etmektedir.

Nitekim, çıkar ve milliyetçilik temelinde bir analiz yapıldığında Sırbistan için Sırp milliyetçiliğinin I. Dünya Savaşı'ndan ideolojik ve jeopolitik olarak beklentisi Akdeniz'e kıyısının olması yönündedir. Savaşın sonunda da bu amacının gerçekleştiğini gözlemlemek mümkündür. Çünkü I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Trianon, Neuilly, Saint-Germain antlaşmalarının toprak dağılımlarında Sırbistan sınırlarına dahil edilen yerler bulunmaktadır. Bu sayede Sırbistan, Büyük Sırbistan düşüncesi ve temsil anlayışı ile uluslararası arenadan çıkarları doğrultusunda neticeler elde etmiştir. Bir Sırp liderliği olarak tanımlanabilecek olan Yugoslavya'da iç karışıklık, etnik, dinî, siyasi ve özellikle ekonomik farklılıklar toprak kazanımlarındaki gibi olumlu sonuçlar doğurmamıştır.

İki büyük dünya savaşı ve ekonomik bunalımlar devletlerin iç siyasetini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun örneğini Yugoslavya'da da görmek mümkündür. Çünkü Yugoslavya içerisinde ekonomik açıdan bir dengesizlik/eşitsizlik durumu söz konusudur. Sanayileşmenin sonuçları, tarımda da kendini göstermiştir. Yugoslavya'nın kıyı kesimleri ile iç kesimlerinde bu farkın varlığı açıkça gözlemlenebilmektedir. Hırvatların ve Slovenlerin olduğu bölgeler, tarımda sanayileşmenin sonuçları kapsamında değerlendirilecek olursa, diğer Yugoslavya bölgeleri ile farklılıkları ve ekonomik açıdan eşitsizlikleri dikkat çekmektedir. Yugoslavya'nın ekonomisi açısından bu durum Yugoslavya'nın ilerleyen dönemlerinde de siyasi ve etnik farklılıklarla birleşerek kapitalist düzene teslim olmasına neden olacaktır.

II. Dünya Savaşı ile Hırvat ve Alman ortak hareketi Sırp nefretini zirveye çıkaran bir olaydır. Çünkü Hırvatların bir oluşumu olan Ustaşa⁴ adlı milliyetçi örgüt, Sırlara yönelik etnik temizlik girişiminde bulunmuştur ve Sırlar da bu durumu hiçbir zaman unutmamıştır (Ugar-kovic, 2017). Bunun karşılığı olarak da Sırp milliyetçi örgütü Çetnikler⁵ de Hırvatlara yönelik bir temizlik hareketine başlamışlardır. Çetnikler'in asıl amacı, Yugoslavya topraklarında Sırp hakimiyetini sağlamak ve bu topraklar üzerindeki Sırp olmayan tüm unsurları yok ederek Almanlar da dahil olmak üzere tüm etnik unsurlardan kurtulmaktır (Özçelik, 2018b). Bu bağlamda Sırp milliyetçisi olan Stevan Moljevic, Büyük Sırbistan düşüncesi ile Homojen Sırbistan adlı bir bildiri yazmıştır. Bu bildiride Sırların asıl görevini şu şekilde ifade etmiştir: "Üzerinde Sırların yaşadığı bütün etnik toprakları kapsaması gereken homojen bir Sırbistan yaratmak ve teşkil etmektir." (Özçelik, 2018b, s. 146).

I. Yugoslavya'nın sonunu getiren bu farklı etnik grupların uyuşmazlığı II. Yugoslavya'nın içerisinde de varlığını kin ve nefret duyguları ile bünyesinde barındırmıştır. II. Yugoslavya birçok alanda farklılıkları bünyesinde barındırmaktadır. Bu sebeple, II. Yugoslavya'da Tito, bir üst kimlik oluşumuna gitmeyi hedeflemiştir. Başka bir deyişle, devletin başında olan Tito, Yugoslavcılık düşüncesini aşılama çabası yapmıştır. Fakat II. Dünya Savaşı'ndan çıkan devlet hem içte hem de dışta yıkıma uğramıştır. Ekonomik ve sosyal yaşam için şehirlerin neredeyse bu dönemde yeniden inşası gerekmektedir. Bu bağlamda Tito devletçi politikalar izlemeyi tercih ederek devleti kontrol altında tutmayı hedeflemiştir (Özçelik, 2018b).

Bu dönemde Yugoslavya içerisinde Ortodoks ve Katolik kiliselerinin de milliyetçilik faaliyet gösteren üyelerine yönelik önlemler alınmıştır. Fakat Yugoslavya'nın dağılmasında temel problemler; ekonomik yetersizlik, federe cumhuriyetlerin Tito'nun istediği eşitlik fikri ile ne ekonomik ne de siyasi sonuçlar vermemesi ve etnik çeşitliliğin meydana getirdiği ayrılıkçı milliyetçilik hareketleridir. Bu dönemde Sırp milliyetçiliğinde ayrılıkçı milliyetçilik anlayışını daha net görmek mümkündür. Çünkü devlet lideri Tito devlet politikalarını izlerken bu aşırı milliyetçi etnik grupları göz önünde bulundurarak hareket etmiştir. I. Yugoslavya'daki sonuçların tekrar yaşanmaması yönünde bir yol izlemeyi tercih etmiştir. Fakat Tito'nun devlet anlayışı ile Sırların devlet anlayışları rejimden başlamak üzere ortak değildir. Bu nedenle, Yugoslavya'da aşırı ayrılıkçı hareketlerin yanı sıra Büyük Sırbistan fikrinden kaynaklanan ayrılıkçı düşüncelerin yarattığı uyumsuzluk ortamı söz konusudur.

Ayrılıkçı milliyetçilik anlayışına sahip olan Sırların karşı geldiği ya da anlaşılamadığı noktaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Yugoslavya'nın ademi merkeziyetçi bir anlayışta ilerlemesi,
- Makedonya, Kosova, Voyvodina bölgelerinin Sırlardan ayrı görülmesi,
- 1974 Anayasası ile Yugoslavya içerisindeki özerk bölgeler ile federe cumhuriyetlerin eşit statüye getirilmesi,
- Sırp milliyetçilerinin siyasi hayattan uzaklaştırılması.

Yukarıda ifade edilen maddeler Sırların Tito Yugoslavya'sı içindeki genel durumunu göstermekle birlikte, Büyük Sırbistan düşüncesinin önünü kesecek olaylar olduğu için bu şekilde bir tasnife gidilmiştir. Bu maddeler kısaca Sırlar açısından izah edilecek olursa, öncelikle ademi merkeziyetçi yapı Belgrad merkezli Büyük Sırbistan fikri ile ters düşmektedir. Çünkü bu yapı, federe cumhuriyetler ve özerk bölgelerden meydana gelen Yugoslavya'nın içerisindeki bu bölünmüşlüğü gücünü arttıracak bir nitelik taşımaktadır. Sırların kendi toprakları içerisinde gördükleri yerlerin kendilerinden ayrı olarak değerlendirilmesinden memnun olmamakla birlikte ayrı ve kendileri ile eşit statüde olarak farklılaştırılmasını istememektedirler.

⁴ Orijinal adı Ustaşa olan Hırvat milliyetçisi, faşist bir örgüt olarak tanımlanmaktadır. Alman ideolojisini benimseyen ve yaptıkları zulümler ve acımasızlıklarla gündeme gelen bu örgüt Drina Nehri'nden başlayarak Belgrad da dahil olmak üzere bu coğrafyada Büyük Hırvatistan devletini oluşturmayı savunan bir ideolojiye sahiptirler. Aynı zamanda da Alman faşistlerinin anlayışı olan saf/arı ırkı savunmuşlardır.

⁵ Orijinal adı Çetnici olan Mihver ve Hırvatlara direnmek amaçlı meydana gelmiş aşırı Sırp milliyetçisi gruptur. Daha sonra Çetnikler; Tito döneminde Tito'ya bağlı komünist, Partizanlar, adlı grupla çatışması ile daha çok ön planda olmuştur.

Diğer bir problem olarak anayasal durum gösterilebilir. Fakat anayasal durumun sadece Sırp'lar açısından değil, Tito için de bir tehdit niteliğinde olduğu söylenebilir. Çünkü II. Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen bölünmeler ve yeni devletlerin ortaya çıkması ulus-devlet anlayışının bir sonucu olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda, bölgede etnik milliyetlerin farklılığı, aşırılıkçı hareketler ve aşırı milliyetçi grupların olması ulus-devlet oluşumuna zemin hazırlamaktadır. 1974 Anayasası da bu durumun etkisinin daha da artmasına sebep olmuştur. Çünkü 1974 Anayasası ile federe cumhuriyetler ve özerk bölgeler eşit statüde değerlendirilmeye başlanmıştır.

Yugoslavya'yı meydana getiren cumhuriyetlerin ayrı anayasaları ve meclislerinin olması, aynı zamanda Yugoslavya tarafından da tanınma hali, uluslararası ilişkilerde bu cumhuriyetlere birer devlet statüsünün verildiği anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, bu Yugoslavya'yı ekonomik, siyasi, kültürel farklılık ve eşitsizliklerin yanı sıra dağılmaya götüren bir diğer unsurdur. Bu durum Yugoslavya için olumsuz bir sonuç meydana getirirken Sırp'ların da temel düşüncelerinin hayata geçmesi için bir engel oluşturmaktadır. Fakat buna karşılık 1945'ten 1980'e kadar Tito, Yugoslavya'nın idaresinde bulunmuş, ulus problemlerine objektif yaklaşarak halkın sempatisini kazanmış ve böylelikle devletin devamlılığı ile Tito arasında bir bağ oluşmuştur (Yalçın, 2021).

Öte yandan, Yugoslavya'da sistemli olarak başta bir eşit dağılımdan söz edilebilir. Bindiği üzere devlet lideri Tito, Hırvat asıllıdır. Yugoslavya'ya özgü olan "özyönetimli sosyalizm"⁶ anlayışının fikir babası olan Edward Kardelj ise Sloven'dir ve Yugoslavya İstihbarat Teşkilatı'nın başında da Sırp'lar için önem teşkil eden Sırp milliyetçisi Aleksander Ranković bulunmaktadır (Yalçın, 2021). İlerleyen dönemde, 8. Kurultay'da, Kardelj ile Ranković'in farklı fikir beyanları ve Tito'nun Kardelj'in fikirlerine yakın tavır sergilemesi sonrasında Ranković görevden uzaklaştırılmıştır. Fikir ayrılıklarının temel nedeni ise cumhuriyetlerin güçlerini arttıracak bir girişimde bulunulmaması gerektiğini savunan Ranković'in bu fikri devlet içerisindeki konumuna zarar vermiştir.

Etnik çeşitlilikten dolayı etno-milliyetçi hareketlerin engellenebilmesi maksatlı Yugoslavya'da Tito bir üst kimlik inşasına gitmeye çalışmıştır. Bu kimliği oluşturabilmek için kültürel ve mesleki kuruluşlar meydana getirilmiş, eğitim alanında da okullarda Yugoslav ders kitapları ve müfredatları kullanılmıştır (Sarı, 2022). Başta üst kimlik inşasında başarılı bir yol izlenmiş olsa da sonrasındaki anayasal değişiklikler, Yugoslavya içerisindeki cumhuriyetlere daha fazla yetki verilmesi ve ekonomik açıdan daha serbest bir ortamın yaratılması Yugoslavya açısından üst kimlik inşasının devamlılığında aksaklıklara neden olmuştur. Nihayetinde, bu girişimlerin Yugoslavya için başarısızlıkla sonuçlandığı şeklinde yorumlanabilir.

Yugoslavya'yı ayakta tutan ve birleştirici düşünceleri ile hareket eden Tito'nun ölümü üzerine bu üst kimlik anlayışının tamamen yok olduğu söylenilebilir. Çünkü ölümü ile birlikte Yugoslavya içerisinde aşırılıkçı milliyetçi hareketlenmeler yaşanmaya başlamıştır. 1980'ler Yugoslavya içerisindeki etnik milletlerin kendi etnik kimliklerini ön plana çıkardığı yıllar iken 1990'lara gelindiğinde bu etnik milliyetçi anlayış tamamen yerini ayrılıkçı milliyetçi fikre bırakmıştır (Sarı, 2022). Bu bağlamda, Tanıl Bora (2018) *Milliyetçiliğin Provokasyonu Yugoslavya* adlı eserinde bu ayrılıkçı milliyetçiliğe geçişi şu şekilde ifade etmiştir:

1981 yılında yapılan nüfus sayımında, 22.4 milyonluk nüfusun sadece 1.2 milyonluk (%5) küçük bir azınlığı millî kimliğini "Yugoslav" olarak belirtti... Sayım sonuçları, Yugoslavya'nın içinde ve dışında pek çok gözlemci için, ülkede etnik tarihî millî kimliklerin güçlendiğinin ilave bir işareti idi. 1980'lerin ilk yarısı boyunca, milliyetçilik, halk(lar)da iktisadi bunalıma karşı kabaran tepkinin aktığı/akitildiği mecra hâline

⁶ Yugoslavya dağılana kadar varlığını sürdüren özyönetimli sosyalizm anlayışı, sosyal ve ekonomik bir model olarak devletin idaresinde bulunan fabrikaların idaresinin işçilerde bulunması gerektiğini savunmaktadır. Sovyet anlayışından farklılığını vurgulamak maksadıyla özyönetimli sosyalizm, devleti ekonomiden ayrı tutmayı hedeflemektedir. Sovyetler ile ilişkilerin bozulmasına da sebep olacak bu anlayış halk tarafından komünist ideolojiden uzaklaştırıldığı şeklinde de yorumlanmıştır (Tito, 2021).

gelecekti. Tito sonrası Yugoslavya'ya geçiş dönemi olduğu düşünölen 80'lerin ilk yarısı, milliyetçiliğe geçiş dönemi oldu. (s. 103)

1980'li yıllarda ve sonrasında milliyetçi entelektüeller ve din adamları da milliyetçiliğin yükselişinde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Çünkü bu dönemde Milošević ile kilise ve entelektüeller arasında milliyetçi bir cephe meydana getirilerek Milošević iktidarına güç kazandırılmıştır. Öte yandan edebiyat alanında da Sırp milliyetçiliği gücünü kaybetmemiştir. Dobrica Ćosić Sırp milliyetçiliğinin edebiyat alanında manevi bir yere sahip olmuştur (Silber & Little, 1995).

Ćosić'in de üyesi olduğu 13 Haziran 1985 tarihinde Sırp Bilimler ve Sanatlar Akademisi'nin 13. toplantısında Paulelvić, Antonije Ćisaković, Dushan Kanazir, Mihajlo Marković, Milosh Macura, Dejan Medaković, Miroslav Pantik, Nikolla Pantik, Ljubisha Rakik, Radovan Samarhik, Miomir Vukobratović, Vasilije Krestik, Īvan Maksimović, Kosta Mihajlović, Stojan Ćelik ve Nikolla Ćobelj gibi entelektüellerden Sırbistan ve Sırp halkının durumunu incelemek amacıyla bir komite kurulmasına karar verilmiştir. Bu komitenin aldığı kararlar 24 Eylül 1986'da *Večernje Novosti*⁷ adlı bir gazetede yayınlanmış, tarihe de *Memorandum* olarak geçerek Sırp milliyetçiliğinin en önemli belgelerinden biri şeklinde nitelendirilmiştir (Özçelik, 2018b). Memorandum'da Garašanin tarafından kaleme alınan Büyük Sırbistan'ın gerçekleştirilmesini savunan *Načertanije*'ye de atıf yapılmıştır. Aynı zamanda bu Memorandum, Sırbistan'a ait özerk bölgelerde Tito'nun göçleri nedeni ile Sırlara zarar verildiğini ve Sırp nüfusunun zorla göç ettirildiğini de içermektedir (Kenar, 2005).

Sırlar, elli yıldan az bir süre zarfında birbirini izleyen iki kuşak içinde iki defa fiziksel olarak yok edilmeye, zorla asimilasyona, başka dinlere dönüştürölmeye, kültürel soykırıma, ideolojik dayatmaya maruz bırakılmış ve kendi geleneklerini terk etmeye ve reddetmeye zorlanmışlardır. (Memorandum'dan aktaran Soso, 2002, s. 180)

1980'lerden itibaren Sırların milliyetçi düşüncelerinin öncüsü tartışmasız Slobodan Milošević⁸ (1941-2006) olmuştur. İyi bir hitabet ile kitlelerde etki yaratarak Sırp milliyetçiliğini tetiklemiştir. Sırların baskı altında olduğunu öne sürerek ve devletin gerçek sahibinin Sırlar olduğunu vurgulayarak bir manifesto yayınlamıştır (Yılmaz, 2011). Milliyetçilik anlayışındaki değişimi bu dönemde gözlemlemek mümkündür. Çünkü lider etrafında toplanan bir ulus ile oluşan milliyetçilik anlayışı söz konusudur. Milošević'in izlediği yol, otoriter tavrı ve kitleyi etrafında toplaması Yugoslavya'nın da sonu olarak değerlendirilebilir. Çünkü üst kimlik anlayışının Sırp milliyetçiliğini yok edecek bir anlayış olduğu düşünölməsi sebebiyle, Sırp milliyetçiliğinin daha uç örnekleri yaşanmaya başlayacaktır.

Özetle ayrılıkçı milliyetçilik anlayışına evrilen ve 1980 sonrasında Milošević etrafında şekillenen bu dönemdeki Sırp milliyetçiliği 4 ana unsura dayanmaktadır:

1. Sosyalist Yugoslavya'nın Hırvat-Sloven dayanışması (Tito-Kardelj) olarak Sırlara karşı oluşturulan bir yapı olarak değerlendirilerek özellikle Hırvatistan, Bosna-Hersek ve Kosova bölgelerinde Sırların baskı, zulüm ve tehlike altında oldukları fikri,
2. Sırların içlerinde bulundukları bu baskı ve zulüm ortamından kurtulabilmek ve gelişebilmek için tüm Sırların tek bir Sırp Devleti çatısı altında birleştirilmesi düşüncesi,
3. Kosova, Vojvodina, Bosna-Hersek, Karadağ, Makedonya ve Hırvatistan'ın bazı bölgeleri olan Slavonija ve Krajina topraklarının tarihsel geçmişlerine dayanarak bir Sırp toprağı olduğu düşüncesi ile Büyük Sırbistan'ın kurulması gerektiği anlayışı,

⁷ 1953 yılında yayın hayatına başlayan, Sırbistan'da yayınlanan ve 23 ülkede aktif olarak varlığını sürdüren günlük gazetedir.

⁸ Slobodan Milošević, Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından savaş suçu sanığı ilan edilen ve insanlığa karşı suç işlediği için Lahey Uluslararası Adalet Divanı'na verilen görev başındaki ilk devlet başkanıdır. Ağır savaş suçları hakkında 66 farklı davaya sahiptir. 4 yıl boyunca Lahey'de (Hollanda) eski Yugoslavya için kurulmuş olan Savaş Suçları Mahkemesi'nde yargılanmıştır. Bosna Savaşı sebebiyle ABD öncülüğünde kurulan, Birleşmiş Milletlere bağlı mahkemenin yaptırmış olduğu özel cezaevinin bulunduğu Scheveningen'de tutulmuş ve 11 Mart 2006 tarihinde savaş suçlarından yargılandığı dönemde Lahey'de ölmüştür.

4. Sosyalist sistemden uzaklaşarak kapitalist düzene geçilmesi gerektiği düşünceleridir. (Sancaktar, 2008, s. 91)

II. Yugoslavya'nın Dağılmasından Günümüze Sırp Milliyetçiliği

Yugoslavya içerisindeki artan aşırı milliyetçi hareketlerin nefret duygusu ile birleşerek Yugoslavya'nın dağılışı ve Soğuk Savaş döneminin sona erdiği dönem olarak gösterilebilir. Bu bağlamda, Yugoslavya'nın dağılmasındaki ekonomik, siyasi, kozmopolit yapı haricinde etkili olan bir diğer unsur etno-milliyetçi hareketlerin aşırılıkları olmuştur. SSCB'nin dağılması ile komünist rejimin kapitalist Batı düzenine teslim olmasından Balkanlar da etkilenmiştir. Tito dönemindeki ekonomik açıdan pragmatist hareketler Yugoslavya'nın Batı ile ilişkiler içerisine girmesine sebep olduğu için kapitalist düzenin de bu vasıta ile Yugoslavya içerisine sızmaya başladığı söylenilebilir. Diğer bir deyişle, Yugoslavya açısından ekonomik anlamda kapitalizme yenilgi, birden meydana gelmiş bir olay değildir. Dağılışın ardından Batı'ya uygun nitelikleri sağlamış olan devletlerin Avrupa Birliği'ne (AB) kabulünün süresinden bu durumun analiz edilmesi mümkündür.

Yugoslavya'nın dağılmasındaki çatışmalarda, kanlı savaşlarda ve zulümlerde milliyetçiliğin izlerini görmek mümkündür. Srebrenica Olayları bu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Günümüzde hala daha ölen kişilerin cansız bedenleri ya da bulunan uzuvları anma törenlerinde defnedilmeye devam etmektedir. Bu olayın hukuki olarak belgelenmiş ilk soykırım olması nedeni ile de hem bir ilk hem de unutulmayacak bir önem teşkil ettiği söylenebilir. Ancak Sırp cumhurbaşkanı olan Tomislav Nikolić 2013 yılında yaptığı açıklamada yapılan *hatalar* için özür dileyerek durumun bir soykırım olduğunu reddetmiştir (Pehlivan, 2019).

Milliyetçilik bağlamında ayrışmanın arttığı bu dönemde, Saraybosnalı Müslüman/Bosnalı/Yugoslav bir kişi, savaş döneminin sosyo-psikolojik etkisini şu sözlerle ifade etmektedir:

İlk önce, ben bir Yugoslav idim. Sonradan, ben bir Bosnalı oldum. Şimdi, ben bir Müslüman oluyorum. Bu, benim seçimim değil. Tanrının var olduğuna inanmıyorum bile. Fakat iki yüz bin ölüden sonra, ne yapmamı istersin? Herkes, ait olabileceği bir ülkeye sahip olmalıdır. (Sancaktar, 2008, s. 112)

Nitekim, 1990 yılı ile başlayan ayrılıkçı milliyetçilik hareketleri neticesinde Slovenya, Makedonya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek'in bağımsızlıklarını kazanmaları ile resmen II. Yugoslavya olarak adlandırılan Tito'nun özyönetimli sosyalist Yugoslavya'sı dağılmıştır. Geride kalan Karadağ ve Sırbistan birlikte Yeni Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ni kurmuş olsalar da bağımsızlık arzusu devam etmiştir. 2002 yılında Belgrad Anlaşması ile Yugoslavya'nın halefi konumunda kurulan Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliği'nin anayasal şartı, bağımsızlık referandumu düzenlemesine üç yıllık bir moratoryum koymuştur. Ancak üç yılın sonunda Karadağ bu birlikten ayrılmak istediğini ve bir referandum düzenleme niyetini açıklamıştır (OSCE/ODIHR, 2006). Çünkü Karadağ halkı içerisinde bağımsız bir devlet olma arzusu bölünmelere sebep olmuştur. Bu ayrılığın da etnik kimlik ile yakından bağlantılı olduğu yönünde faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Ancak tarih Karadağ ve Sırbistan'ın ortaklıklarına dair örneklerle doludur. Ek olarak Sırbistan ve Karadağ ortak dile, ortak dine ve ortak mezhebe mensuptur. Fakat 1878 yılında iki ayrı devlet şeklinde kurulan Sırbistan ve Karadağ, 1918'deki birleşmenin ardından, 2006 yılında tekrar iki ayrı devlet olarak uluslararası arenada yer almaya başlamıştır. Ancak bu ayrılığın neticesinde göz ardı edilmemesi gereken husus ise Karadağ'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından 2017 yılında NATO'ya üye olmasıdır.

Nihayetinde, Karadağ'ın ayrılması ile bu yeni oluşum da hayatta kalamamıştır. Daha sonra NATO'nun müdahalesine kadar uzanan Kosova-Sırbistan sorunu da çözüme kavuşturularak 2008 yılında da Kosova Sırbistan'dan ayrılmış ve bağımsız bir devlet statüsüne gelmiştir.⁹ Böylece Sırbistan tek kalarak ayrı bir bağımsız devlet şeklinde uluslararası arenada bugünkü konumuna ulaşmıştır.

⁹ Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığını tanınamakla birlikte bölgeyi Kosova ve Metohija Özerk Bölgesi olarak kabul etmektedir. Buna karşılık uluslararası arenada 2008 yılında bağımsızlığını kazanan Kosova'yı ilk tanıyan devlet Kosta Rika olmuştur. Kosta Rika'nın ardından tanıyan ikinci devlet ise Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmuştur.

Sırbistan'dan ayrılan devletler, Büyük Sırbistan düşüncesine ait olan sınırlar kapsamındadır. Bu nedenle de Milošević'in hakim olduğu ayrılıkçı milliyetçilik hareketlerinde gerek siyasi alanda gerekse de sosyolojik alanda bu milliyetçi görüş üzerinden politikalar izlenmiştir. Bu bağlamda, günümüz Sırbistan'ın meydana gelişinde Milošević'in rolü yadsınamaz bir gerçektir. Milošević'in döneminde bu aşırı milliyetçi algı yönetimi devam etmiştir. Fakat uluslararası konjonktürün değişiminin devletlerin izlediği yolu etkilemesi sebebiyle, Sırbistan'da değişiklikler bu dönemde görülmüştür. Uluslarüstü olarak ifade edilen AB'nin etkinliği Sırbistan'ı da etkilemiştir. Bu sebeple Sırbistan'ın izlediği politikalar Sırp milliyetçiliğinin anlaşmazlığından, temkinli ve pragmatist bir yola kaymıştır (Sarı, 2022). Savaş suçlusu olarak tanımlanan ve Yugoslavya'da yaşanan olayların sorumlusu olan kişilerin¹⁰ tutuklanarak teslim edilmesi yönünde tavırlar izleyen Sırbistan'ın AB'nin sempatisini kazanmaya çalıştığı söylenilebilir.

Askeri açıdan dengeli bir tutum içerisinde olması günümüzde hala Rusya'nın Sırbistan üzerindeki izini göstermektedir. Bu bağlamda da NATO'ya üye değildir (Sarı, 2022). Çünkü bu dönemde, Kosova olayından dolayı gerginliğin olması ve NATO'nun bombardıman düzenlemesinin de mesafeyi arttırdığı söylenebilir. Fakat buradaki asıl sebep olarak Rusya'dan çekince olduğu gösterilebilir. İki tarafla da iyi ilişkiler içerisinde hareket etme çabası şeklinde yorumlanabilir. Nihayetinde, Sırp milliyetçiliğinin sebep olduğu gerek ulusal gerekse de uluslararası olarak nitelendirilebilecek hiçbir olayın, Kosova örneğinde de görüldüğü üzere, çözüme kavuşması bakımından kolay olduğunu söylemek mümkün değildir.

Diğer yandan, Sırp milliyetçiliğinin dönemsel analizleri yapılırken dile verilen öneme vurgu yapılmıştır. Bu verilen değer günümüz Sırbistan devletinde de devam ettiğini söylemek mümkündür. Çünkü Sırlar, alfabe açısından Kiril alfabesini kullanma konusundaki sadakatinde vazgeçmemiştir. Bayrak ve marş gibi devlet sembollerinde de geçmişine vurgu yaparak o izleri taşımaya devam etmektedirler. Çünkü Sırbistan, bayrağında Yugoslavya Krallığı'nın sembolüne yer vermektedir. Bu durum köklü bir geçmişi ifade ederek semboller yolu ile milliyetçilik bilincinin aşılması olarak yorumlanabilir. Millî marş tercihlerinde de buna benzer bir durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Diğer bir deyişle, Sırbistan'ın millî marşı Bože Pravde¹¹ Sırp Prensliği'nden gelmez. Geçmiş izlere vurgu ve bağlılık, Sırlara sahip çıkılması yönündeki politikalar bakımından etno-milliyetçi anlayış ile yeniden devam etmekte olduğu söylenebilir.

Ek olarak sözlü edebiyat da Sırp milliyetçiliğinde din, etnik birlik, Büyük Sırbistan gibi önem taşımaktadır. Hatta bu sözlü geleneklerdeki mitler vasıtası ile milliyetçilik fikrinin güçlenmesini sağladıkları ve farkındalıklarını arttırdıkları söylenebilir. Tarihsel gerçekliği her ne olursa olsun, mitlerin amacı aidiyet hissi yaratarak nesiller boyunca güvenlik, itibar ve devamlılık sağlamak olmuştur (Smith, 2015).

Çünkü II. Yugoslavya'nın son dönemi ve dağılmasından sonra etkili rol üstlenen Milošević'in de örneğin; Kosova Efsanesinden etkilenecek ve onu kullanarak hareket ettiği söylenebilir. Etkili hitabeti ve ayrılıkçı milliyetçilik anlayışı ile kitlesini etrafında toplayan Milošević bu bağlamda tarihin ve sözlü edebiyatın gücünden de faydalanmıştır.

Kosova Efsanesi, Sultan Murad Hüdâvendigâr ve Sırp Prens Lazar arasında Kosova topraklarında meydana gelen Birinci Kosova Savaşı'nı içeren bir mittir. Kutsallık, kahramanlık ve ihanet motiflerini içeren bu efsane yazılı kaynaklarda, şarkı ve şiirlerde, aynı zamanda da kiliselerde vaazlarda, halk anlatılarında yer alarak çeşitli versiyonları ile günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır (Uğurlu, 2011). Bu durumun ise Sırların, Sırp kimliklerini gerek Osmanlı

Daha sonra Türkiye, Arnavutluk, İngiltere, Afganistan, Fransa, Arnavutluk Kosova'nın bağımsızlığını tanımıştır. 2020 yılında da İsrail Kosova'yı bağımsız bir devlet olarak tanımıştır. Fakat Rusya, Çin, Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İspanya, Romanya, Slovakya Kosova'yı bağımsız bir devlet olarak hala tanımamaktadır. Tanımayı kabul etmeyen devletlerin Sırbistan-Kosova anlaşmazlığı benzerinde iç sorunlarının bulunduğu göz ardı edilmemelidir.

¹⁰ Momčilo Krajišnik, Bilyana Plavsić, Ratko Mladić, Zdravko Tolimir, Radovan Karadžić.

¹¹ Tanrının Adaleti anlamına gelen Sırpça marş, Sırp Prensliği döneminde kullanılmış olan ulusal marştır.

İmparatorluğu içerisinde gerekse de Yugoslavya dönemindeki üst kimlik inşasında nasıl Sırp milliyetçiliğini ve kimliğini kaybetmediklerine yönelik bir örnek teşkil ettiği söylenebilir.

Modernleşme teorilerinin de izlerinin gözlemlenebildiği Sırp milliyetçiliğinde medyanın da rolü bulunmaktadır. Milošević'in Sırp milletinin kurtarıcısı ya da büyük millî lider olarak tanımlanarak propagandaların yapılması milliyetçiliğin gücünü de etkilemiştir. Bu bağlamda, Christopher Bennett (1994) Milošević kontrolü altında bulunan medyanın Sırplar üzerindeki tesirini şu şekilde ifade etmiştir:

1980'li yıllarda Milošević Sırbistanı'nın medya saldırısı, Nazi Almanyası'nın 1930'lu yıllardaki propaganda kampanyasına çok benziyordu. Gerçekten de ana tema –bütün Sırplar tek bir Sırbistan içinde birleşmelidir– aynıydı. Aradaki büyük fark, medyanın 1980'li yıllarda 1930'lu yıllardan çok daha fazla güçlü olmasıydı ve dolayısıyla haberin ve bilginin çarpıtılma kapasitesi, 1980'li yıllarda 1930'lu yıllardakine göre çok daha büyüktü. Hitler, siyasal düşüncesini yaymak için basına, henüz çocukluk aşamasında olan film endüstrisine ve radyo dalgalarına sahipti. Milošević ise, kendisinin yeni Sırp milliyetçiliğini, televizyon yoluyla Sırbistan'daki her eve gönderme ve sindirme kabiliyetine sahipti. (s. 215)

Özetle, bu dönemde Sırp milliyetçiliğinin iki önemli olayı göze çarpmaktadır. Bunlar ifade edildiği gibi Srebrenica Katliamı sebebi ile Boşnaklara karşı aşırı ve ayrılıkçı hareketleri ile daha sonra Kosova sorununda görülen aynı ayrılıkçı ve aşırı milliyetçi tavır ve tutumlarıdır. İç siyasetinde Sırp milliyetçiliğinin vurgusu devam etse de pragmatist bir yol izlemeyi tercih eden Sırbistan, etnik kökenine bağlılıktan taviz vermeyen hareketlerini devam ettirmeyi tercih etmiştir. Bu bağlamda, Büyük Sırbistan fikrinin ortadan kalkmadığı kanısına varılabilir. Çünkü böyle bir ideanın varlığı devam etmiyor olsa, günümüzde bu tarihsel kökene güçlü bağlılığın devamlılığını gözlemek de mümkün olmayacaktır.

Sonuç

Milliyetçilik kavramını tanımlamada kullanılan tüm unsurların Sırp milliyetçiliğinin ifade edilmesinde de kullanılmaktadır. Çünkü Sırp milliyetçiliğini oluşturan faktörler arasında din, dil, ırk, etnik köken gibi faktörler primordiyal yapıdaki Sırp milliyetçiliğinin yapı taşlarıdır. Dönemsel olarak analiz edilmeye çalışılan Sırp milliyetçiliğinin ilk basamağını oluşturan ve temellendiren faktörler ifade edilmiş olan dil, din ve etnik kökendir. Uluslararası konjonktür ile de değişim gösterecek olan bu araçlar temeli oluştururken etno-milliyetçi bir anlayış ile Sırp milliyetçiliği savunulmuştur.

Din bağlamında kilisenin rolü Sırp milliyetçiliğinde göz ardı edilemeyecek derecede önem arz etmektedir. Bu bağlamda millî bilincin aşılması ve sadakatin sağlanması maksadı ile kilise önemli roller üstlenmiştir. Bu sebeple kiliseyi, Sırp halkını bilinçlendiren, direnişçi yapısını tetikleyen etkili bir araç olarak görmek mümkündür. Bu bağlamda kilise ve din Sırp milliyetçiliğinin her döneminde etkin olmayı başarmıştır. Sırp milliyetçiliğinde gerek din üzerinden atılacaklar gerek Kosova efsanesi gibi sözlü edebiyatın araçlarını kullanması, Sırp milletinin millî birlik ve beraberlik içerisinde olmasını sağlayan diğer bir deyişle, Sırp ulusunu kenetleyen bir yapıdır.

Dil bakımından Sırplar, etnik birliği sağlama gibi dilde de Sırpçaya önem vermiş, Sırpçayı yabancı sözcüklerden arındırma yoluna gitmiştir. Bu bağlamda alfabelerinden, Kiril alfabesinden, vazgeçmek yerine onu kullanmaya devam etmişlerdir. Dil milliyetçiliği ekseninde Sırp milliyetçiliğini güçlendirmişlerdir. Dilin yok olmasının ulusun da yok olması anlamına geleceği düşüncesinden hareketle, dindeki bağlılıkları gibi dil milliyetçiliğine bağlılıkları ile ön plana çıkmışlardır. Sırp dili ve edebiyatında önemli eserler verilerek halkın millî duyguları uyandırılmaya çalışılmıştır. Dilin bir ulusun en önemli unsuru olduğu fikrini savunarak aidiyet açısından çok daha ciddi bir yere sahip olduğu fikrini benimsemişlerdir.

Nihayetinde, etnik yapı bakımından Balkan coğrafyası kozmopolit bir yapıya sahip olması ile ön plana çıkmaktadır. Bu yapı milliyetçilik duygusu ile birleştiğinde Balkan coğrafyasının tarihini şekillendirmiştir. Bu sebeple Balkanlar'da ve Sırp milletinin olduğu bölgelerde, Yugoslavya özelinde bakıldığında, bu etnik çeşitliliğin ciddi sonuçlarını gözlemek mümkündür.

Etnik temizlik anlayışı içerisinde ilerleyen milliyetçilik hareketlerinde, ciddi oranda insan katliamlarının örneklerini görmek mümkündür. Bu bağlamda, Sırp milliyetçiliğinin ideolojisinde saf Sırp ırkının olması gerektiği fikri sebebiyle Alman faşist anlayışı ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Hırvatlara yönelik kin ve nefret duygusu, Boşnakların bir millet olarak kabul görülmemesi bu etnik temizlik anlayışının sebeplerini oluşturmuştur.

Büyük Sırbistan düşüncesi ile tarih boyunca hareket etmiş olan Sırp ulusunun milliyetçilik anlayışı da bu doğrultuda ilerlemiştir. Bu sebeple, Büyük Sırbistan ideası Sırp irredentizmi ile Kosova, Bosna-Hersek, Karadağ, Makedonya ve Hırvatistan'ın Krajina-Slovenya bölgelerinin ele geçirilmesini amaçlamaktadır. Güçlü bir tarihî geçmişe sahip olma vurgusu ile bu düşüncenin siyasi sınırları çerçevesinde toprak bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır. Temelde, gerçekleştirilen her çatışma ve savaşın ana hedefi bu ideayı gerçekleştirmek olduğu söylenebilir. Sırbistan tarihinde yaşanan olaylar da bu durumu destekler niteliktedir. Bu sebeple Büyük Sırbistan ideasının geçmişten günümüze her daim varlığını koruduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Sırp milliyetçiliğinin tarihsel süreç içerisinde gelişimi göz önüne alındığında birtakım neticelere varmak mümkündür. Öncelikle Sırp milliyetçiliğinin merkezi bir devlet anlayışına sahip olduğu kanısına varmak mümkündür. Bunun en açık örneğini Tito'ya karşı devlet rejimine yönelik isteklerinde görmek mümkündür. Aynı zamanda Yugoslavya'nın da Sırp'ların gücünün elinden alınmaya çalışıldığı bir yapılanma içerisinde olduklarını savunmaları da Sırp milliyetçiliğinin gelişmesine neden olmuştur. Nacertaniye programı ile Büyük Sırbistan fikrinin temellerinin atıldığı ve bu durumun da Sırp milliyetçiliğinin en önemli gelişmelerinden biri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Yıkıcı bir rol üstlenen Sırp milliyetçiliği, Yugoslavya ile bir üst kimlik oluşturma çabası ve Tito'nun baskıcı rejimi ile bu dönemde dizginlenmeye çalışılsa da Tito'nun ölümü ile Milošević çevresinde tekrar hareketlenmiştir. Fakat bu milliyetçilik anlayışını sonuçları sebebiyle, diğer Sırp milliyetçilik hareketlerinden daha ayrıkça daha yıkıcı etkiye sahip bir milliyetçi anlayış olarak değerlendirmek mümkündür.

Ek olarak Sırp milliyetçiliğinin gelişim sürecinde tüm bu olay ve olguların yanı sıra etkili olan başka unsurlar da bulunmaktadır. Sırp Ortodoks Kilisesi, siyasiler ve Sırp milliyetçisi entelektüeller şeklinde sıralanabilir. Dinin Sırp milliyetçiliğindeki etkisinin ilk baştan beri bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra Sırp milliyetçisi siyasetçiler, devlet içinde varlıklarını korumuş ve Sırp milletinin savunucuları olarak rol üstlenmişlerdir. Bu nedenle, Sırp milleti tarafından da milliyetçi duygular sebebi ile ön planda tutulmuşlardır. Sırp milliyetçisi entelektüellerden kasıt ise Memorandum'dan kaynaklanmaktadır. Milošević'i yönlendiren Memorandum bu sebeple, Sırbistan tarihinde ve Sırp milliyetçiliğinin gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Nihayetinde uluslararası konjonktürün değişmesi ile milliyetçilik hareketlerinin meydana geliş şekilleri de değişim göstermiştir. Bu sebeple Sırp milliyetçi hareketlerinin kanlı örneklerinin yakın geçmişte görülmesine karşılık, günümüzde bu milliyetçilik hareketlerini diplomasi özelinde görmek mümkündür. Bu bağlamda, Sırp milliyetçiliği her zaman savaşa hazır nitelikleri bünyesinde barındırdığı tarihten örnekler ile bilinse de günümüzde diplomasi masalarında yer aldığının söylenmesi mümkündür. Yüzlerce yıldır süre gelen Sırp milliyetçiliğinin yıkıcı etkisi, hiçbir durumda göz ardı edilmemesi gereken aynı zamanda Balkan coğrafyasının tarihini yazan bir etno-milliyetçi anlayıştır.

Kaynakça

- Abdula, S. (2013). *Din ve Milliyetçilik: Sırp Ortodoks Kilisesi ve Sırp Milliyetçiliği Örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Alp, İ. (2017). Srebrenitsa Soykırımı (Temmuz 1995). *Avrasya Etüdları*, 52(2), ss. 153-197.
- Anderson, B. (2020). *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması* (İ. Savaşır, Çev.). Metis Yayınları.
- Babuna, A. (2009). Boşnaklar ve Kimlikler: Değişiklik ve Süreklilik. C. Sancaktar (Ed.), *Uluslararası Balkan Kongresi: Balkan Milletleri arasında etkileşim* (ss. 39-49). TASAM.

- Bennett, C. (1994). *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences*. Hurst & Company.
- Bora, T. (2018). *Milliyetçiliğin Provokasyonu Yugoslavya*. İletişim Yayınları.
- Cvijić, J. (1918). The Zones of Civilization of the Balkan Peninsula. *Geographical Review*, 5(6), ss. 470-482.
- Çaputlu, Ö. (2019). Sırp Milliyetçiliğinin Fikirsal Arka Planı ve Sırp Resmî Tarih Yazımında Temel Vurgular. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 7(1), ss. 69-91.
- Eriksen, T. H. (2004). *Etnisite ve Milliyetçilik* (E. Uşaklı, Çev.). Avesta Yayınları.
- Gavrilo Princip: Bosnian assassin. <https://peoplepill.com/i/gavrilo-princip>
- Gellner, E. (2013). *Milliyetçiliğe Bakmak* (S. Coşar, S. Özertürk ve N. Soyarık, Çev.). İletişim Yayınları.
- Glenny, M. (2001). *Balkanlar 1804-1999: Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler* (M. Harmancı, Çev.). Sabah Kitapları.
- Gözler, K. (2001). Devletin Bir unsuru Olarak 'Millet' Kavramı. *Türkiye Günlüğü*, (64, Kış), ss. 108-123.
- Güveloğlu, G. K. (2009). *Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Dönemi'nde Yugoslavya'nın Siyasal Hayatı ve Türkiye ile Siyasi İlişkiler* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hayes, J. H. (2010). *Milliyetçilik Bir Din* (M. Çiftkaya, Çev.). İz Yayıncılık.
- Hobsbawm, E. J. (2020). *Milletler ve Milliyetçilik Program, Mit, Gerçeklik* (O. Akınhay, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Kamil, İ. (2023). *Soğuk Savaş Döneminde Yugoslavya Siyaset-Ekonomi-Dış Politika (1945-1990)*. Kriter Yayınevi.
- Karpat, K. H. (2021). *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Milliyetçilik*. Timaş Yayınları.
- Kenar, N. (2005). *Bir Dönemin Perde Arkası Yugoslavya: Yugoslavya Sorununun Ulusal ve Uluslararası Boyutu*. Palme Yayıncılık.
- Korkmaz, K. (2021). Sırp Milliyetçiliğinin Kuramsal Temelleri. *Karadeniz Araştırmaları*, 18(71), ss. 535-546.
- Marković, S. (2011). Dositej Obradović: the Man who Introduced Modernity to the Serbs. *The South Slav Journal*, 30(3-4): ss. 5-27.
- Mazower, M. (2017). *Bizans'ın Çöküşünden Günümüze Balkanlar* (A. Ozil, Çev.). Alfa Yayınları.
- Özçelik, M. (2018a). Yugoslavya Krallığı'nın Yıkılmasında İç ve Dış Siyasetin Etkisi (1929-1941). *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), ss. 25-60.
- Özçelik, M. (2018b). *Yugoslavya'da Sırp ve Hırvat Milliyetçiliği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Özkırımlı, U. (2015). *Milliyetçilik Kuramları*. Doğu Batı Yayınları.
- Pehlivan, H. (2019). Srebrenitsa Katliamı. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(51), ss. 6854-6865.
- Posmatračka misija za referendum OSCE/ODIHR-a. (2006). *Republika Crna Gora Referendum o državnom statusu*. Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava, Varşava.

- Samancı, O. & Pala, İ. B. (2021). Sırp Hırvat Sloven Krallığı'nın Etno-Sembolizm Perspektifinden İncelenmesi. *TUİÇ Akademi*, <https://www.tuicakademi.org/sirp-hirvat-sloven-kralliginin-etno-sembolizm-perspektifinden-incelenmesi/>
- Sancaktar, C. (2008). 1980 Sonrası Yugoslavya'da Sırp ve Hırvat Milliyetçiliği. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3711/1980_sonrasi_yugoslavyada_sirp_ve_hirvat_milliyetci_ligi
- Sarı, S. (2022). *Yugoslavya Sonrası Devlet İnşasında Ayrılkçı Milliyetçilik ve Sonuçları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Selçuk, S. S. (2011). Milliyetçilik Üzerine: Bir Literatür Taraması. *Journal of Yasar University*, 23(6), ss. 3855-3865.
- Silber, L. & Little, A. (1995). *The Death of Yugoslavia*. Penguin Books.
- Smith, A. D. (1986), *The Ethnic Origins of Nations*. Basil Blackwell Inc.
- Smith, A. D. (2004). *Milli Kimlik*. İletişim Yayınları.
- Smith, A. D. (2013). *Milliyetçilik* (Ü. H. Yolsal, Çev.). Atıf Yayınları.
- Smith, A. D. (2015). *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik* (B. F. Çallı, Çev.). Alfa Araştırma.
- Soso, J. D. (2002). *Saviours of the Nation: Serbia's Intellectual Opposition and the Revival of Nationalism*. McGill-Queen's University Press.
- Stojanović, D. (2016). The Balkan Wars in Serbian History Textbooks (1920-2013). K. Boeckh ve S. Rutar (Edt.), *The Balkan Wars from Contemporary Perception to Historic Memory* (ss. 275-290). Palgrave Macmillan.
- Tito. (2021). *Özyönetimli Sosyalizm*. (B. Babacan, Çev.). Dorlion Yayınları, 2021.
- Ugarkovic, U. (2017). *Sırp ve Türk Güncel Okul Tarih Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Uğurlu, M. (2011). Kosova Efsanesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (14, Bahar), ss. 241-252.
- Wachtel, A. B. (2009). *Dünya Tarihinde Balkanlar* (A. C. Akkoyunlu, Çev.). Doğan Kitap.
- Yahşi, F. (2017). Modernleşme Kavramı Çerçevesinde Ernest Gellner'in Milliyetçilik Kuramına Bakış. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18), ss. 699-710.
- Yalçın, A. K. (2012). *Balkanlar'da Sırp Milliyetçiliği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Yanık, C. & Kara, M. (2016). Milliyetçiliğe Yönelik İki Kuramın Değerlendirilmesi: Modern Milliyetçi Kuram ve Etno-Sembolcü Milliyetçi Yaklaşım. *Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(1), ss. 559-582.
- Yılmaz, M. (2011). *Yugoslavya'nın Dağılması ve Sırp Milliyetçiliği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

**Ömer Seyfettin ve Türk Milliyetçiliği Tarihi Hakkında
Yayınlanan Yeni Bir Eser Münasebetiyle: “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde
Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem”**

**On The Occasion of a New Work Published on Omer Seyfettin and the History of
Turkish Nationalism: “Turkish Identity and Nationalism in Omer Seyfettin’s
Stories”**

Yazar/Author: Atilla Aktaş

Yayınevi/Publisher-Yayın Yılı/ Year of Publication: Altınordu Yayınları, 2020

ISBN: 978-6057702555

Umut SOYSAL*

* Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı,
Devlet Arşivleri Başkanlığı, Dış
İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Baş-
kanlığı, Ankara-Türkiye. ORCID:
0000-0002-7085-6715

**Sorumlu yazar/Correspon-
ding author:**

Umut Soysal
E-posta/E-mail:
umuttt_soyssal@hotmail.com

Başvuru/Submitted:

25.09.2024

**Revizyon Talebi/Revision
Requested:**

20.10.2024

**Son Revizyon/Last Revision
Received:**

19.01.2025

Kabul/Accepted:

09.03.2025

Atıf/Citation:

Soysal, U. (2025). Ömer Seyfettin
ve Türk Milliyetçiliği Tarihi Hak-
kında Yayınlanan Yeni Bir Eser
Münasebetiyle: “Ömer Seyfettin’in
Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Mil-
liyetçi Söylem”. *Milliyetçilik Araş-
tırmaları Dergisi*, 7(1), ss. 29-34.
[https://doi.org/10.53425/mad-
ergisi.1556122](https://doi.org/10.53425/mad-
ergisi.1556122)

ISSN: 2667-4459

E-ISSN: 2667-7911

Özet: Türk milliyetçiliği düşüncesinin Osmanlı topraklarında bir kavram olarak ortaya çı-
kışı, Osmanlı Devleti’nin dağılma sürecine girdiği 20. yüzyılın başlarına tesadüf etmekte-
dir. 1789 Fransız İhtilali sonrasında Avrupa kıtasında yaşanan milliyetçilik hareketleri, çok
uluslu diğer büyük imparatorluklar gibi Osmanlı Devleti’ni de derinden etkilemiş, Osmanlı
Devleti’nde yaşayan pek çok millet, ulus devletlerini kurma maksadıyla ayrılıkçı faaliyetlere
girişmişler, bunda da büyük oranda başarılı olmuşlardır. Ayrılıkçı hareketleri engellemek
veya yavaşlatmak adına Osmanlı aydınlarının ortaya koydukları düşünce akımlarının ba-
şında ise etkileri günümüze dek süren ve güncel politik düzlemde belirleyici olan milliyet-
çilik gelmektedir. Milliyetçilik düşüncesinin politik ve kültürel düzlemde etki alanının yük-
sek olmasının başlıca sebeplerinden birisini ise, bu düşünceyi sahiplenilen fikir ve sanat
adamlarının kaleme aldıkları edebî ve siyasî etki alanı yüksek metinler olarak görmek
mümkündür. Türk milliyetçiliği konusunda kaleme aldığı metinlerle edebî düzlemde bir
kanon yaratan ve Türk düşünce dünyasında kalıcı iz bırakan en önemli isimlerden başında
ise Ömer Seyfettin gelmektedir. Bu yazıda Ömer Seyfettin’in Türk kimliği ve milliyetçi söy-
lemi oluşturmadaki etkisi üzerine Atilla Aktaş tarafından kaleme alınan kitap incelenmiş
ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, Milliyetçilik, Milliyetçi Söylem, Türk Kimliği, Atilla
Aktaş.

Abstract: The emergence of the idea of Turkish nationalism as a concept in Ottoman lands
coincides with the beginning of the 20th century, when the Ottoman Empire entered the
process of disintegration. The nationalist movements experienced in the European con-
tinent after the French Revolution of 1789 deeply affected the Ottoman Empire, as did other
great multinational empires, and many nations living in the Ottoman Empire engaged in
separatist activities with the aim of establishing their own nation-states and were largely
successful in this. The most important movement of thought put forward by Ottoman in-
tellectuals to prevent or slow down separatist movements was nationalism, whose effects
have continued to the present day and has been decisive in current political terms. It is
possible to see one of the main reasons for the high sphere of influence of nationalist
thought on political and cultural levels as the literary and politically influential texts written
by intellectuals and artists who embraced this idea. One of the most important names who
created a canon on the literary level with the texts he wrote about Turkish nationalism and
left a permanent mark on the Turkish intellectual world is Omer Seyfettin. In this article,
the book written by Atilla Aktaş on the influence of Omer Seyfettin in creating Turkish
identity and nationalist discourse was examined and evaluated.

Keywords: Omer Seyfettin, Nationalism, Nationalist Discourse, Turkish Identity, Atilla
Aktas.

Giriş

Yeni Türk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar, çeşitli yaklaşımlar ve metodolojilerle zenginleşerek edebî mirasımızın daha derinlikli bir şekilde incelenmesine olanak tanımıştır. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü, hayatı, sanatı ve eserleri biçiminde ele alınan biyografi temelli çalışmalar oluştururken, bir kısmı da monografik çalışmaları kapsamaktadır. Bu iki yaklaşım arasında çok mühim farklar bulunmamakla birlikte, disiplinler arası çalışmaların mevcudunun artmasıyla yeni Türk edebiyatı çalışmaları farklı mecralara doğru akmaya başlamış, eserleri incelenmiş, monografileri yazılmış yazar ve şairlerin eserlerine yeni bakış açılarıyla yaklaşılmasını mümkün kılmıştır.

Hayatı, sanatı ve eserleri odaklı biyografik çalışmalar, yazarların veya şairlerin bireysel öykülerine ve yaratıcılıklarına dair kapsamlı bir resim sunar. Bu yaklaşımlar, genellikle yazarın hayat hikâyesini merkeze alarak onun eserlerine kişisel, tarihsel ve toplumsal bağlamlar içinde bir anlam kazandırmayı amaçlar. Bu çalışma tarzının en önemli getirisi, eserlerin arka planında yatan kişisel deneyimler ve dönemsel etkileri detaylandırarak okuyucuya yazarı daha yakından tanıma fırsatı sunmasıdır. Ancak, bu yaklaşım bazen eserleri yazarın hayatının bir uzantısı olarak görme riskini taşır; bu da metinlerin kendi bağımsız anlam dünyalarının ihmal edilmesine yol açabilir.

Monografik çalışmalar ise daha özgün bir odaklanmayla genellikle tek bir eser, bir tema ya da bir edebî dönem üzerine yoğunlaşır. Bu tarz çalışmalar, derinlemesine analiz yapma fırsatı sunarak metinlerin yapısı, dil kullanımı, tematik öğeleri ve estetik değerleri gibi özelliklerini detaylı bir şekilde ele alır. Monografik yaklaşımın en büyük katkısı, bireysel eserlerin ya da temaların daha derinlikli bir şekilde incelenerek edebiyat teorisine ve eleştirisine katkıda bulunmasıdır. Ancak, bu yaklaşım bazen eserlerin daha geniş bir tarihsel ve toplumsal bağlam içinde incelenmesini ikinci plana itebilir.

Disiplinler arası çalışmalar ise farklı kuramları, bilgi alanlarını ve düşünce metodolojilerini kullanarak anlama ve değerlendirme açısından bu iki yaklaşımı tamamlayıcı bir rol oynar. Disiplinler arası çalışmalar, edebiyatı sosyoloji, tarih, psikoloji, felsefe gibi diğer bilim dallarıyla ilişkilendirerek çok boyutlu bir analiz yapmayı amaçlar. Örneğin bir yazarın eserleri, döneminin toplumsal yapısı ve zihniyet dünyası üzerinden incelendiğinde, bu eserlerin dönemsel etkileri ve anlamları daha iyi kavranabilir. Benzer şekilde, psikoloji ve edebiyatı birleştiren çalışmalar, yazarın ruhsal durumlarının ve bilinçdışı motiflerinin eserlerindeki izlerini takip etme imkânı sunabilir. Bu tür çalışmalar özgün analiz yapabilme imkanına sahip olmanın yanı sıra farklı bakış açılarını bir araya getirerek araştırmanın kapsamını genişletmekte ve derinlik kazandırmaktadır.

Edebiyatımızda modern hikâyeciliğin müstakil bir tür olarak yerleşmesini sağlamış ve Türk milliyetçiliğinin halk temelli bir ideoloji olarak benimsenmesine hizmet etmiş olan Ömer Seyfettin üzerine yapılan pek çok çalışmanın hazırlandığını görüyoruz. Yazarın yakın arkadaşı olan Ali Canip Yöntem’in hazırladığı eserin yanı sıra, Hikmet Dizdaroğlu’nun, Fethi Gözler’in, Zeki Gürel’in, Güven Kaya’nın, Yaşar Nabi Nayır’ın, Mehmet Nuri Yardım’ın hayatı-sanatı-eserleri biçiminde hazırlanmış eserleri örnek olarak sayabiliriz. Monografik çalışmalara ise başta Tahir Alangu’nun *Ülkücü Bir Yazarın Romanı* başlığını taşıyan eserini, akabinde Necati Mert’in çalışmasının adını zikretmek gerekir. Bütün bu çalışmaların yanında Ömer Seyfettin’in eserlerine felsefi ve ideolojik yapı bakımından yaklaşan disiplinler arası çalışmalardan da bahsedecek olursak başta Mitat Durmuş’un *Ömer Seyfettin’in Anlatılarında Kendilik Bilinci ve Öteki* başlığını taşıyan çalışmasının yanı sıra Salim Durukoğlu’nun *Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Türklük Bilinci* adlı çalışmasını ve Zeki Gürel’in Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki tarihî temaları inceleyen çalışmalarını anabiliriz. Bütün bu çalışmaların birikiminden istifade ederek yeni bir tahlil ve araştırma yöntemi getirmeye çalışan en yeni eserlerden birisi de Atilla Aktaş’ın hazırlamış olduğu *Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem* adlı çalışmadır.

Modern anlamda Türk hikâyeciliğinin kurucu babalarından birisi olan Ömer Seyfettin (1884-1920) üzerine pek çok araştırma yapılmış olmasına karşın bu araştırmaların ekseriyetle Ömer Seyfettin’in eserlerini odağa alarak metin merkezli tahlil çalışmaları olduğu görülür.

Metin, yazar ve dönem bağlamında yapılan çalışmaların her biri Ömer Seyfettin'in farklı bir yönüne ve hikâyelerindeki değerler sistemine yoğunlaşmışlardır. Atilla Aktaş'ın çalışmasını diğer çalışmalardan ayıran en temel yönü ise hikâyelere hem ideolojik kurgu bakımından hem de söylem olanakları itibarıyla yaklaşarak yazarın edebî evrenini detaylı olarak analiz etmesidir.

Zira edebiyat tarihinde derin bir iz bırakan etkili edebî kişilikleri derinlemesine incelemek için edebiyat biliminin farklı yöntem ve tekniklerini etkili bir şekilde kullanmak, bunu yaparken de teorinin uygulamaya galebe çalmasına müsaade etmeden yazara ve metinlerine üstencil ve peşin yargılı değil, göz hizasından ve tarafsız yaklaşmak gibi bazı yöntemsel zorunluluklar vardır. Aktaş'ın çalışması tam da noktada Yeni Türk Edebiyatı sahasında uzun yıllardır mekanik bir kurgu çerçevesinde yazılan *devir-şahsiyet-eser* başlıklı klasik monografi çalışmalarından pozitif bir ayrışma göstermektedir. Keza Ömer Seyfettin'in hikâyeleri modern metin çözümleme yöntemlerinden ve özellikle öykü gibi kısa edebî türler üzerine uygulandığında açıklayıcı ve bir o kadar da anlamlı sonuçlar veren söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Dilbilim sahasında yazılmış bazı sözlüklerde söylem (discourse): “Tümcenin üstünde yer alan ve tümcelerin birbirleriyle zincirleme kurallarına göre tanımlanan her tür sözceye verilen ad (Öztokat, 2005, s. 28); söylem çözümlemesi (discourse analysis) ise “Tümce sınırlarını aşarak daha üst düzeyde yer alan söz ürünlerine yönelen çözümleme” (Vardar, 2007, s. 180); “Yazılı ve sözlü dilde tümcelerin, sözcelerin ya da işlevsel birimlerin daha büyük birimler oluşturmalarının, kısaca dil kullanımlarının incelenmesi işlemi” (İmer vd., 2013, s. 233) şeklinde tanımlanmaktadır. Aktaş'ın eserinde söylem çözümlemesi aşamasında özellikle üzerinde durulan ana söylem eksenini ise milliyetçilik olmuştur. Bugün siyasî bir ideoloji olarak bilinen ve yaygın şekilde kabul edilen milliyetçiliğin (Bora, 2017) Osmanlı topraklarında ortaya çıkışı, gelişmesi ve kurumsallaşmasında edebiyatın, özellikle de Yeni Lisan Hareketi denilen edebî akşiyonun merkezi ve çevresinde ortaya çıkan edebî ürünlerin ve bu eserlerin müelliflerinin büyük payı vardır. Zira siyasetin, siyasal partilerin, sivil toplumun ve muhalefetin gelişemediği, etkili olamadığı bu dönemde, siyaset kurumunun eksikliğinden kaynaklı boşluk edebî çevreler tarafından doldurulmuş; edebiyat, siyasetin ve sosyal muhalefetin en etkili anlatım ve ifade aracı hâline gelmiştir.

Dağılmakta olan büyük bir imparatorluğu ayakta tutmak için ortaya konulan ve geliştirilen fikirlerin genişleyip yayılmasında, halka ulaştırılmasında o dönemin siyasî, edebî kültürel gazete ve dergilerinin önemli bir payı vardır. Kaldı ki edebî kimliklerin pek çoğunun devlette görev yapan sivil-asker bürokratlardan oluşması da bu geçişkenliğin diğer bir sebebidir. Osmanlı Devleti'ni dağılmaktan kurtarma maksadıyla geliştirilen ve o dönem devlet ve halk nezdinde büyük bir karşılık bulan en önemli siyasal ideoloji ise milliyetçiliktir. Halkla kurduğu diyalog ve okurdaki yankısı sebebiyle millî edebiyatın kurucusu ve en etkili edebî temsilcisi olan Ömer Seyfettin'i bu kadar güçlü ve etkili kılan yaratıcı ve üst düzey edebî bir deha olmasının yanında, uzun yıllar boyunca Osmanlı ordusunda görev yapmış rütbeli bir subay olması ve bu esnada biriktirdiği deneyimleridir.

Giriş ve dört ana bölümden kitabın oldukça geniş olan giriş bölümünde (Aktaş, 2020) milliyetçiliğin edebiyatla ilişkisi, milliyetçi ideolojinin edebiyatta propaganda ve duygusallığa düşmeden nasıl edebî bir söyleme dönüştürüldüğü uzun ve ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Yine söylem kavramının ne olduğu, Türk milliyetçiliğinin oluşumu ve gelişmesindeki bazı önemli kırılma noktaları, milliyetçiliği ve millî edebiyatı oluşturan tarihsel koşullar ana kaynaklar üzerinden eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yazarın bu kısımda “Millî kimliğin kendine has niteliklerinin tetikleyicisi konumundaki pek çok unsurun; özellikle dilin, vatanın, tarihi şahsiyetlerin ve kültürel ortamın, insanları bir araya getirme konusunda ilgi çekici bir etkiye sahip olduğu” (Aktaş, 2020, s. 38) ve “Milletin kendi kültürüyle ilişkili anlatılarının kalıp metinlerinden oluşan edebiyat kanonu(nun), insanların kendilerini birleşmiş bir milletin yurttaşları olarak görmelerini sağlayarak dayanışma deneyimini kolaylaştırdığı” (Aktaş, 2020, s. 51) şeklindeki tespitleri dikkat çekicidir. Genç Kalemler topluluğunun toplumsal ve kültürel açıdan milliyetçi bir edebî kanon oluşturmadaki başarısı yazar tarafından örnekler eşliğinde ortaya konmuştur. Giriş bölümünde hem söylem kuramlarını hem de milliyetçilik kuramlarını

kapsamlı olarak Aktaş, Ömer Seyfettin’in hikâyelerini hangi yöntemle ve nasıl tahlil ettiğine dair altyapıyı oluşturmuştur. Yazarın bu kısımda bilimsel literatüre hakimiyeti dikkat çekici olmakla birlikte milliyetçiliğin menşei hususunda Alman mütefekkirlerin düşüncelerinin Türk milliyetçiliğinin doğuşunda daha etkili olduğunu, Türk milliyetçiliğinin ırk ve asabiye temelli değil, kültürel, toplumsal ve siyasî bir hareket olarak ortaya çıkmasında Ömer Seyfettin’in ve çağdaşlarının önemine vurgu yapmıştır.

Birinci Bölüm

Kitabın birinci bölümünde (Aktaş, 2020) ise kısaca Ömer Seyfettin’in hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulmuştur. Zira 36 yıllık kısa hayatında büyük ve çalkantılı yıllar geçiren; Osmanlı Devleti’nin kanlı isyanlarla ve savaşlarla parçalanma ve dağılma sürecini yaşayan Ömer Seyfettin, bir Osmanlı subayı olması münasebetiyle de pek çok tarihsel olayı bizzat savaş sahrasında deneyimlemiş, gözlemlemiştir. Keskin tahlil ve tespit kabiliyetini eserlerine yansıtan yazar, bu savaşların toplumsal ve zihinsel kırılmalara nasıl tesir ettiğini izah ederken sorunun kaynağını Türk milletinin ideolojik olarak bilinçsiz olmasında ve savrulmaya müsait zihinsel yapısında görür. Ve tüm bu deneyimler onun edebî kimliğinin yorumlanmasında birincil derecede öneme sahip ipuçlarıdır. Aktaş’ın bu kısımda yazar ve dönemi ele alırken ideolojik, kültürel ve tarih merkezli bir temel oluşturması çalışmanın oturduğu teorik zemini de izah etmektedir. Keza bu kısımda Aktaş’ın hem siyaset biliminden hem dilbiliminden hem de kültürel kuramlardan istifade ettiğini, bütün bu disiplinleri ortak bir potada eritebildiğini görüyoruz. Bütün bu girizgahıtan anlaşıldığı üzere Aktaş tarih merkezli bir edebî okuma yapmayı amaçlamış ve savlarını zengin örneklerle desteklemiştir. Zira Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin çıkış noktaları ve düz yazılarının Ömer Seyfettin’in hayat hikâyesiyle paralellik arz etmesi, böyle bir edebî analiz yöntemini gerekli kılmıştır. Ömer Seyfettin, “Balkanlarda görev yaptığı dönemde kısmen yakınlık duyduğu İttihâd ve Terakkî Cemiyeti ile kurmuş ve 17 Nisan 1909’da 21 Mart vakâsını bastırmak üzere İstanbul’a gelen Hareket Ordusunda bulunmuştur.” (Aktaş, 2020, s. 120) Yine;

Balkan Savaşları’nda Garp Ordusu’nun 39. Alayı’nda görev yapmış, 24 Ekim 1912’de Kumanova Meydan Muharebesi kaybedilince bölüğüyle Arnavutluk’a doğru dağılmış hâlde geri çekil(miş); Yanya Kalesi’ni savunma görevi (sırasında) kalenin düşmesiyle birlikte 18 Ocak 1913’te Yunanlılara esir düş(müş) (...) bir yıla yakın bir süre Nafliyon Kasabası’nda esir kal(mış) 28 Aralık 1913’te serbest bırakılmış ve 17 Aralık’ta İstanbul’a dönmüştür. (Aktaş, 2020, ss. 121-122)

Bu bilgilerle çalışmasını biyografik bilgilerle de destekleyen Aktaş, Osmanlı arşivinden edindiği belge ve bilgilerle Ömer Seyfettin’in hayatına dair karanlıkta kalan ve üzerinde ittifak edilmeyen birtakım bilgilere de açıklama getirmiştir. Aynı zamanda Ömer Seyfettin’in etnik kökeniyle ilgili yargıları da karşılaştırmış ve bu meyanda verilen yargıları delilleri itibarıyla değerlendirerek Ömer Seyfettin’in ırk temelli bir milliyetçilik anlayışını savunmadığının da altını çizmiştir. Tüm bu bilgilerin ve verilerin onun edebî kimliğini şekillenmesi üzerindeki etkisi ise ikinci bölümde ele alınmıştır.

İkinci Bölüm

Çalışmanın ikinci bölümü “Millî Kimliğin İnşası Yolunda Bir Kültür İhtilali: Genç Kalem ve Yeni Lisan” (Aktaş, 2020) adını taşımaktadır. Yeni Lisan hareketinin oluşumuna kadar geçen süreye dair Aktaş’ın;

Aydınlarca zaman zaman işlenen dil sorunu, Osmanlı dâhilinde milliyetçi akımların artması ve Türkçülük cereyanlarının da dağınık olmakla birlikte bunlara paralel olarak gelişmesiyle iyiden iyiye millî bir sorun olarak algılanmaya başlamıştır. Dil ile millet arasındaki ilişkinin farkına varılması, dilin bir milletin kurumsallaşmasındaki rolünün daha ciddiye alınmasına sebep olmuştur. (Aktaş, 2020, s. 145)

Genç Kalem ile birlikte Yeni Lisan tebliğ edilmiş ve yaygınlaşması yolunda uzun bir süre ciddi bir mücadele verilmiştir. İlk başta ortaya çıkan her yeni harekette olduğu gibi dirençle karşılaşan Yeni Lisan, zamanla bir akıma dönüşerek dönemin Türkçülerinin ortak kabulü hâline gelmiştir. (...) Yazı dilinin konuşma diline

yaklaştırılarak standartlaştırılmasına dair en ciddi ve sistemli adımı Genç Kalemler atabilmıştır. (Aktaş, 2020, s. 149)

şeklindeki tespitleri Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi’ni doğuran tarihsel süreci bu bölümde kapsamlı ve nesnel olarak incelemiştir. Aynı zamanda giriş bölümünde aktarmış olduğu dil ve milliyetçilik eksenli bilgileri de kullanarak Yeni Lisan’ın temel saiklerini izah etmiştir.

Üçüncü Bölüm

“Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Türk Kimliği” başlığını taşıyan üçüncü bölüm (Aktaş, 2020) kitabın en dikkat çekici ve orijinal tespitleri içeren kısımlarından biridir. Yazar bu kısma;

Ömer Seyfettin hikâyeciliğinde milli kimliğin sunumu kişilere yüklenen özelliklerin, milli düşünceye atfedilen davranış kalıpları eşliğinde, olay durum ve düğümlerin oluşturduğu çarpıcılık ekseninde öne çıkarılmasıyla gerçekleşir. Millî tipler, yazarın algıladığı millî bir çerçevede dünya görüşlerinin, ideolojilerin, düşünce yapılarının temsilcisi konumunda belirginleşerek, karşıt düşünceleri temsil eden durumlarla, kişilerle etkileşime girerler. Yazar, onların belli özelliklerini ön plana çıkararak milliyetçi tezlerini örneklendirir ve pekiştirir. (Aktaş, 2020, s. 199)

ifadeleriyle söze başlamaktadır. Yine yazar, Ömer Seyfettin’e göre Türk kimliğinin temsilindeki davranış modellerini de “millî ideallere sahip olma, kahramanlık, devlete itâat etme, millî duygular, mantıksal akıl yürütme, kurtarıcı beklentisi ve olumlanan diğer özellikler” alt başlıkları altında sistemleştirmektedir. Aktaş’ın Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki tipleri de millî kimlik tipleri ve karşıt kimlik tipleri olarak ikili bir karşıtlık düzleminde ele almaktadır. Millî kimlik tipleri ise kendi içinde “zihinsel, ahlaki, kahraman, kadın, asker ve diğer toplumsal tipler” olarak gruplandırılmaktadırlar.

Kahraman tiplerinin alt başlığı olan ve Ömer Seyfettin’in edebî bir figür olarak karşımıza çıkardığı kahraman çocuk kavramı da bu bağlamda çerçevesi oldukça kapsamlı olarak çizilmiş bir tip tespiti olup, edebiyattaki izleri günümüze kadar sürülebilmesi sebebiyle daha geniş araştırmalara konu olabilecek biçimde bir tip tanımlaması olarak dikkat çekmektedir. Ömer Seyfettin’in oluşturduğu tiplerin edebiyatımızdaki tesirlerine de kısmen dikkat çekmektedir. Karşıt tipler ise “karşıt etnik unsurlar: Bulgarlar, Rumlar, Ermeniler, Batılılar, Yahudiler, Çingeneler ve Çerkezler” alt başlıklarında gruplanmışlardır. Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde tâbiyet olarak Osmanlı olup zihnen Osmanlı’dan farklı bir ideolojik düzlemde bulunan farklı sosyal tipolojiler de mevcuttur ki bunlar sıklıkla eleştiri konusu olarak metinlerde kendilerine yer bulmuşlardır. Aktaş, söz konusu karşıt tipleri ise “kozmpolit alafranga tipler, asker ve memur tipi, İslamcı tipi, mutaassıp tip, külhanbeyi ve eşkıyâ tipi” şeklinde gruplamış ve Ömer Seyfettin’in bu tiplere yönelik eleştirel metinlerini alıntılarla yorumlarını zenginleştirmiştir.

Dördüncü Bölüm

Aktaş’ın (2020) kitabının dördüncü ve son bölümü ise “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Milliyetçi Söylem” başlığını taşımaktadır. Aktaş, bu kısımda ilk olarak Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki milliyetçi söylemin özelliklerini detaylı olarak tespit ve tahlil etmektedir. Ömer Seyfettin’in;

Okurları kendisine boyun eğmeye zorlamadan milliyetçilik konusundaki fikirlerine ortak et(meye çalışması); hitap ettiğini varsaydığı okur kitlesini millî aydınlanma yaşamamış, bilinçlenmemiş, siyasi gündemden ve göz önünde cereyan eden olaylardan dahi habersiz kitleler olarak görmesi; olayları tarihî ve ilerleyen zamanda târihî niteliğe kavuşabilecek olaylarla ilişkilendirmesi; târihsel anlamda gerçeği bükerek mit hâline getirmesi; kendi maksadına atıf yapan belli söylemsel yönlendirmeleri, Türk milliyetçiliğinin okur tarafından benimsenmesini kolaylaştırmak ve anlatımı pekiştirmek için kullanması,

bu söylemin belirgin özellikleri olarak vurgulanmıştır. (Aktaş, 2020, ss. 311-318) Yine milliyetçi söylemin görünüm türleri, milliyetçi söylemin yönelimleri, Türklere ve ötekilere yönelik olumlu ve olumsuz söylemler, Türklerin ötekilere, ötekilerin Türklere yönelik bakış

açılarındaki farklar; siyasî akımlara yönelik olumsuz söylemi oluştururken Ömer Seyfettin'in kullandığı eleştirel ve parodik yaklaşımlar; bunların mekânsal sunumları bu bölümün konusunu teşkil etmektedir ve üçüncü bölümle birlikte araştırmanın en orijinal kısımlarını oluşturmaktadır.

Sonuç

Önsöz'de, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı kürsüsünde Prof. Dr. Nurullah Çetin'in yönetiminde tamamlanan doktora tezinden kitaplaştığı belirtilen Aktaş'ın kitabı; konuyu ele alırken girişte ortaya koyduğu nesnel kriterlere sadık kalması ve metin odaklı inceleme metodolojisiyle son yıllarda hazırlanan en kapsamlı ve dikkat çekici çalışmalardan birini ortaya koymuştur. Zira çalışmada, tarihsel-sosyolojik yöntem gibi klasik metotların yanı sıra modern metin çözümleme yöntemlerinden birisi olan söylem analizi etkili biçimde kullanılmış ve yazar tarafından anlamlı ve orijinal sonuçlara ulaşılmıştır. Yine Aktaş'ın çalışması milliyetçilik, Türk milliyetçiliği ve söylem analizi gibi konuları temel metinler üzerinden detaylı bir okumaya tabi tutması yönüyle de bu konulara ilgi duyan sosyal bilimlerin farklı dallarındaki meraklı okurların ilgisini çekecek bir niteliğe sahiptir. Akademik dünyada hak ettiği yankıyı bulmasının, benzer çalışmaların da önünü açacağı unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Aktaş, A. (2020). *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türk Kimliği ve Milliyetçi Söylem*. Altınordu Yayınları.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar, Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*. İletişim Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. (2013). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Öztokat, N.T. (2005). *Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar*. Multilingual Yayınları.
- Vardar, B. (2007). *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Multilingual Yayınları.

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

European Nations: Explaining Their Formation

Yazar/Author: Miroslav Hroch

Çevirmen/Translator: Karolina Graham

Yayınevi/Publisher-Yayın Yılı/ Year of Publication: Verso, 2015

ISBN: 978-1-78168-833-5

Oğuz DEMİR*

* Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Sakarya-Türkiye. ORCID: 0000-0001-5816-8322

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Oğuz Demir

E-posta/E-mail:

demiroguz.81@gmail.com

Başvuru/Submitted:

20.02.2025

Revizyon Talebi/Revision Requested:

09.04.2025

Son Revizyon/Last Revision Received:

10.04.2025

Kabul/Accepted:

10.04.2025

Atıf/Citation:

Demir, O. (2025). European Nations: Explaining Their Formation. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), ss. 35-38. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1643798>

ISSN: 2667-4459

E-ISSN: 2667-7911

Özet: Miroslav Hroch'un *European Nations: Explaining Their Formation* adlı eseri, ulus oluşum süreçlerini sistematik bir şekilde analiz etmektedir. Hroch, ulusal bilincin gelişimini üç aşamalı bir modelle (A, B, C) açıklamaktadır: entelektüellerin ulusal kimlik temellerini attığı Aşama A, bu fikirlerin topluma yayıldığı Aşama B ve kitlesel bir harekete dönüştüğü Aşama C. Eser, ulus inşasının yalnızca ideolojik veya subjektif süreçlerle değil, tarihsel, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerle şekillendiğini vurgulamaktadır. Hroch, ulusların dil, etnik köken ve modernleşme gibi nesnel koşullar üzerine inşa edildiğini savunurken aynı zamanda insanların bilinçli çabalarının ve çıkar ilişkilerinin bu süreçteki rolüne dikkat çekmektedir. Kitap, ulus ve milliyetçilik kavramlarının terminolojik karmaşasını ele alarak bu kavramların farklı bağlamlarda nasıl yorumlandığını incelemektedir. Hroch'un çalışması, milliyetçilik teorisine önemli bir katkı sunmakla birlikte, özellikle Avrupa dışındaki toplumlara uygulanabilirliği konusunda sınırlılıklarını da kabul etmektedir. Eser, ulus oluşumunu hem nesnel koşullar hem de öznel çabalar bağlamında dengeli bir şekilde ele alarak alandaki teorik tartışmalara yeni bir perspektif kazandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslaşma, Milliyetçilik, Modernleşme, Milliyetçilik Teorileri, Tarihsel Sosyoloji.

Abstract: Miroslav Hroch's *European Nations: Explaining Their Formation* systematically analyses the processes of nation formation. Hroch explains the development of national consciousness in a three-stage model (A, B, C): Stage A, where intellectuals lay the foundations of national identity; Stage B, where these ideas spread throughout society; and Stage C, where they become a mass movement. The work emphasises that nation-building is shaped not only by ideological or subjective processes, but also by historical, social, economic and cultural factors. Hroch argues that nations are built on objective conditions such as language, ethnicity and modernisation, while at the same time drawing attention to the role of people's conscious efforts and self-interest in this process. The book addresses the terminological confusion of the concepts of nation and nationalism and examines how these concepts are interpreted in different contexts. While Hroch's work makes an important contribution to the theory of nationalism, it also acknowledges its limitations, especially in terms of its applicability to societies outside Europe. The study brings a new perspective to the theoretical debates in the field by addressing nation formation in a balanced way in the context of both objective conditions and subjective endeavours.

Keywords: Nationalization, Nationalism, Modernization, Theories of Nationalism, Historical Sociology.

Giriş

Miroslav Hroch, Orta ve Doğu Avrupa'daki ulusal hareketler üzerine yürüttüğü kapsamlı çalışmalarla tanınan Çek asıllı tarihçi ve siyaset teorisyenidir. Hroch'un milliyetçilik teorisine yaptığı en önemli katkı, küçük ulusların ve egemen olmayan etnik grupların uluslaşma süreçlerine odaklanarak bu süreçleri sistematik bir şekilde analiz etmesidir. Geliştirdiği üç aşamalı model (A, B ve C aşamaları), ulusal bilincin oluşumunu ve yayılımını anlamak için önemli bir çerçeve sunmuştur. Hroch'un ulusal bilincin oluşumuna ilişkin üç aşamalı modeline göre, Aşama A'da entelektüeller ve toplumsal elitler arasında ulusal kimlik ve milliyetçi söylemlerin temelleri atılır; Aşama B'de bu fikirler toplumun farklı katmanlarına yayılarak örgütlü bir yapıya dönüşür ve ulusal bilinç güçlenir; Aşama C'de ise, kitlelerin aktif katılımıyla ulusal hareket, kitlesel bir nitelik kazanarak siyasi ve toplumsal dönüşümü tetikler (Hroch, 2011, s. 51) Bu yaklaşım, özellikle Orta ve Doğu Avrupa'daki ulusal hareketlerin dinamiklerini anlamada çığır açıcı bir rol oynamış ve milliyetçilik çalışmalarına yeni bir perspektif kazandırmıştır.

Hroch, bu kitabın daha önce İngilizce olarak yayınlanan iki eserinin (*Social Preconditions of National Revival in Europe* ve *In the National Interest*) bir devamı niteliğinde olduğunu ve bir "üçleme"nin eksik kalan parçasını tamamladığını belirtmektedir. Söz konusu eser, 2005 yılında *Das Europa der Nationen* adıyla Almanca olarak yayımlanmıştır. Eser, Karolina Graham tarafından İngilizceye çevrilmiş olup bu çeviri 2015 yılında Verso Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. İlk iki kitapta, ulusal mücadelelerin temel aktörleri ve bu süreçte ortaya konan talepler detaylı bir şekilde incelenirken, bu çalışmada odak, söz konusu ulusal hareketlerin neden başarıya ulaştığı sorusuna yönelmektedir. Yazar, ulus oluşum sürecini özellikle Avrupa'ya özgü bir tarihsel ve sosyolojik fenomen olarak değerlendirmektedir. Modern ulus kavramının Avrupa'da ortaya çıktığını ve burada başarıyla tamamlandıktan sonra diğer kıtalara yayıldığını savunmaktadır. Ancak bu kavramın Avrupa dışındaki toplumlara aktarılırken farklı kültürel gelenekler ve değer sistemleri tarafından dönüştürülerek uyarlandığını belirtmektedir. Bu nedenle, kitapta sunulan analizlerin, modellerin ve sonuçların, Avrupa dışındaki toplumlara doğrudan uygulanamayacağını özellikle vurgulamaktadır. Yazar, bu yaklaşımın sınırlılıklarını kabul etmekle birlikte, diğer araştırmacıların bu modelleri farklı coğrafyalara uyarlama yönünde çalışmalar yapmasını engellemeyeceğini de ifade etmektedir.

Yazar, kitabın temel amacını kendi teorik görüşlerini ortaya koymak ve bu görüşlerin günümüze kadar yapılan akademik çalışmalarla nasıl bir ilişki içinde olduğunu açıklamak olarak belirtmektedir. Kitap, ulus ve milliyetçilik kavramlarına dair fikirlerin tarihsel gelişimine genel bir bakış sunarak başlamaktadır. Ardından, ulus-oluşum süreçlerinin kökeninde yatan objektif koşulları, tarihsel gelişmeler, etnik köken ve modernleşme gibi faktörler üzerinden detaylandırmaktadır. Son bölümlerde ise, ulus oluşum süreçlerini kolaylaştıran insani faaliyetlere odaklanmaktadır. Bu faaliyetler arasında iktidar mücadeleleri, ulusal tarih yazımı, dil ve kültürel talepler, mitler ve semboller gibi unsurlar yer almaktadır. Hroch, ulus-oluşum süreçlerini analiz ederken "inşacı" ve "özcü" yaklaşımlar arasındaki teorik çatışmayı uzlaştırmayı hedeflememektedir. Bunun yerine, her iki yaklaşımın perspektiflerinden de yararlanarak, ulusun tarihsel gelişimini dengeli bir şekilde tasvir etmeye çalışmaktadır.

Birinci Bölüm

Birinci bölüm, "ulus" ve "milliyetçilik" kavramlarının terminolojik karmaşası ve kökenlerine odaklanarak bu kavramların tanımlanmasında karşılaşılan zorlukları ele almaktadır. Ulus ve milliyetçilik üzerine yapılan akademik çalışmaların karmaşıklığına dikkat çekilerek, bu alanda çalışan araştırmacıların terminolojik belirsizliklerle karşı karşıya kalmasının nedenleri incelenmektedir. Hroch, ulus ve milliyetçilik kavramlarının farklı yazarlar tarafından farklı bağlamlarda ve özgün tanımlarla ele alınmasının terminolojik bir karmaşaya yol açtığını vurgulamaktadır. Özellikle her yazarın kendi teorik çerçevesini oluşturma ve özgün bir yaklaşım sunma çabasıyla yeni terimler geliştirmesi, kavramların net bir şekilde analiz edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum, ulus ve milliyetçilik üzerine yapılan tartışmaların daha da karmaşık hâle gelmesine neden olmuştur. "Ulus" kavramı, Orta Çağ'dan günümüze kadar farklı tarihsel ve toplumsal bağlamlarda çeşitli anlamlar kazanmıştır. Öte yandan, "milliyetçilik" terimi, siyasi bir bağlamda ortaya çıkmış ve ulusal dillerdeki anlam farklılıklarına bağlı olarak farklı

şekillerde yorumlanmıştır. Bu tartışmalar özellikle Orta Avrupa’da yoğunlaşmış, ulus kavramına yönelik nesnel ve öznel yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nesnel yaklaşımlar, ulusu dil, din, etnik köken gibi somut ölçütlerle tanımlarken; öznel yaklaşımlar, ulusu bireylerin kolektif bilinci ve aidiyet duygusu üzerinden açıklamaktadır. Hroch’a göre modern ulusun kökeni, tarihsel ve toplumsal gerçekliklere dayanan bir olgudur. Hroch, ulus kavramının yalnızca kurgusal veya hayali bir yapı olmadığını, aksine somut bir gerçekliğe -realite- sahip olduğunu ileri sürmektedir. Milliyetçiliği ise, bu tarihsel ve toplumsal gerçekliğin bir ürünü olarak görür (Hroch, 2011).

İkinci Bölüm

Yazar, eserinin ikinci bölümünde, modern ulus inşasının temel faktörlerini ve unsurlarını sistematik bir şekilde incelerken, ulusların “yoktan var olmadığını”, aksine tarihsel süreçlerde biriken ve önceki dönemlerden miras kalan nesnel koşulların ulus inşası için gerekli zemini hazırladığını savunmaktadır. Ulus inşası süreci, sadece milliyetçi idealler veya subjektif isteklerle sınırlı değildir; bu süreç aynı zamanda toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmeler gibi nesnel faktörler tarafından da şekillendirilmektedir. Bu bölümün temel amacı, ulus inşası çabalarının dayandığı nesnel faktörleri ve bu faktörlerin nasıl bir rol oynadığını analiz etmektir. Hroch, ulus inşasının temelinde yatan nesnel koşulları üç ana tema altında ele almaktadır. İlk olarak, geçmişin mirası üzerinde durulmaktadır. Ulusların kökenlerini anlamak için tarihin nasıl kullanıldığı incelenmekte, ulusal kimliklerin inşasında geçmiş olayların, mitlerin ve sembollerin nasıl yeniden yorumlandığı ve bu süreçte nasıl işlevsel hâle getirildiği analiz edilmektedir. Orta Çağ’dan beri var olan ulusal veya devlet tarihlerine ait gerçekler ve mitler, ulus inşası sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu tarihsel miras, ulusal kimliğin oluşumunda bir referans noktası olarak kullanılmış ve ulusların kolektif hafızasını şekillendirmiştir. İkinci tema, dilsel ve kültürel bağlar ile etnik kökenin modern ulus inşasındaki rolüne odaklanmaktadır. Dil, etnik köken ve kültür, ulus inşası süreçlerinde kritik bir öneme sahiptir. Avrupa toplumunu Orta Çağ’dan beri karakterize eden dilsel, etnik ve kültürel çeşitlilik, ulus inşası süreçlerinde belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. Bu bölümde, etnik farklılıkların ulus inşası açısından ne kadar önemli olduğu sorgulanmakta ve 19. yüzyıl ulus inşası süreçlerinde yerel ve edebi dillerin evrimi ile değişimi üzerinde durulmaktadır. Dil, ulusal kimliğin oluşumunda birleştirici bir unsur olarak işlev görmüş ve ulusal bilincin yayılmasında önemli bir araç hâline gelmiştir. Üçüncü tema ise modernleşme süreçlerinin ulus inşasıyla olan ilişkisini incelemektedir. Ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ve eğitim alanlarındaki modernleşme süreçleri, ulus inşası için gerekli koşulları hazırlamıştır. Eğitim, okuryazarlık, siyasi ve sosyal bağımsızlık, sosyal yapının dönüşümü gibi unsurlar, ulus kimliğinin yayılması ve güçlenmesi açısından kritik bir rol oynamıştır. Modernleşme süreçleri, birbirleriyle bağlantılı olarak ele alınmış ve ulus inşası açısından önemli bir zemin hazırlamıştır. Bu süreçler dört ana kategoriye ayrılarak incelenmiştir: devletin modernleşmesi (bürokrasi), sosyal ve politik özgürleşme (köylülerin özgürleşmesi, anayasalık, siyasi katılım), ekonomik modernleşme ve sosyal iletişim (sosyal hareketlilik, eğitim sistemlerindeki değişiklikler ve kamuoyunun ortaya çıkışı) Hroch, bu üç temanın modern ulus inşası için nesnel bir zemin sağladığını ve bu zemin üzerinde insanların bilinçli çabalarıyla ulusların inşa edildiğini vurgulamaktadır. Ulus inşası süreçlerinin sadece subjektif bir tercih meselesi olmadığı, aynı zamanda objektif koşulların da bu süreçleri önemli ölçüde etkilediği ortaya konmaktadır.

Üçüncü Bölüm

Eserin üçüncü bölümü olan “Ulus Adına Hareket Etmek”, modern ulus inşası sürecinde rol oynayan aktörlerin motivasyonları, yöntemleri ve bu süreçteki etkilerini detaylı bir şekilde incelemektedir. Yazar, ulus oluşumunu yalnızca genel koşullar ve yapısal faktörlerle açıklamamanın yetersiz olduğunu savunarak, bu süreçte insanların bilinçli çabalarının ve çıkarlarının belirleyici bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bölüm, ulus adına hareket eden bireylerin ve grupların kimliklerini, amaçlarını ve sosyal geçmişlerini analiz ederken, ulusal bilincin nasıl duygusallaştırıldığı, mitolojikleştirildiği ve bu sürecin arkasındaki çıkar ilişkilerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, bireylerin ulusal kimliği benimsemekten ne gibi beklentiler içinde olduğu da araştırılmaktadır. Bölümde, ulus inşası sürecinde öne çıkan dört temel faaliyet alanı incelenmektedir. İlk olarak, ulusun harekete geçirilmesinde tarihin kullanımı ele alınmaktadır.

Geçmişte yaşanmış olaylar, kahramanlık hikayeleri ve semboller, ulusal mitlerin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu mitler, ulusal kimliği pekiştirmek ve kolektif bir hafıza yaratmak amacıyla kullanılmaktadır. İkinci olarak, dilsel ve kültürel taleplerin ulus inşasındaki rolü incelenmektedir. Ulusal dilin geliştirilmesi, korunması ve yaygınlaştırılması, ulusal kültürün oluşturulması ve desteklenmesi için yapılan çalışmalar, ulusal kimliğin inşasında kritik bir öneme sahiptir. Bu süreçte, dil ve kültür, ulusal birliği sağlamak ve ulusal bilinci güçlendirmek amacıyla araçsallaştırılmaktadır. Üçüncü olarak, ulusal açıdan önemli çıkar çatışmalarının rolü analiz edilmektedir. Siyasi güç, ekonomik kaynaklar ve sosyal statü için verilen mücadeleler, ulusal kimliğin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Farklı grupların çıkarları, ulusal çıkarlar adı altında meşrulaştırılarak, ulusal birliğin sağlanmasına hizmet etmektedir. Son olarak, ulusal ajitasyonda kullanılan yöntemler incelenmektedir. Semboller, kutlamalar ve kültürel faaliyetler gibi araçlar, ulusal bilincin oluşturulmasında ve güçlendirilmesinde etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yöntemler, bireylerin ulusal kimliği benimsemelerini sağlamak ve ulusal bir aidiyet duygusu yaratmak amacıyla tasarlanmaktadır. Hroch, bu faaliyetlerin insanların bilinçli çabalarının bir sonucu olduğunu ve ulus inşasının kendiliğinden gerçekleşen bir süreç olmadığını vurgulamaktadır.

Sonuç

Eser, Hroch'un milliyetçilik üzerine daha önce gerçekleştirdiği çalışmalara aşina olmayı gerektiren bir içeriğe sahiptir (Pryke, 2019). Bu nedenle, Hroch'un önceki çalışmalarına hâkim olmayan okuyucular için kitabın bazı bölümleri anlaşılması güç veya bağlamsız kalabilmektedir. Ayrıca, eserin örnekler ve referanslar açısından yoğun bir yapıya sahip olması, özellikle konuya yeni başlayan okuyucular için göz korkutucu bir nitelik taşıyabilmektedir (Sunny, 2017). Bununla birlikte, Hroch'un milliyetçilik teorisine yaptığı katkılar, alanın önde gelen isimleri arasında yer almasını sağlamıştır. Karl Deutsch, Ernest Gellner, Eric J. Hobsbawm ve Benedict Anderson gibi teorisyenlerle birlikte anılan Hroch, milliyetçilik literatürüne özgün ve yenilikçi bir perspektif kazandırmıştır. Eserde ortaya koyduğu sentez, ulus ve milliyetçilik kavramlarını ele alış biçimiyle alana önemli bir katkı sunmuş ve bu sayede milliyetçilik çalışmalarının gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

- Hroch, M. (2011). Avrupa'da Milli Uyanış: Toplumsal Koşulların ve Toplulukların Karşılaştırmalı Analizi (A. Özdemir, Çev.). İletişim Yayınları.
- Pryke, S. (2019). European nations, explaining their formation. *National Identities*, 21(3), 321-323. <https://doi.org/10.1080/14608944.2018.1504463>
- Sunny, R. G. (2017). European Nations: Explaining Their Formation. *Slavic Review*, 76(4), 1075-1076. <https://doi.org/10.1017/slr.2017.287>

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli
Macedonia: Its Past, Its Present, Its Future

Yazar/Author: Tunalı Hilmi

Samet YILDIZ*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı., İzmir-Türkiye. ORCID: 0000-0003-4098-2718

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Samet Yıldız
E-posta/E-mail:
sametyildiz.iletisim@gmail.com

Başvuru/Submitted:

10.10.2024

Revizyon Talebi/Revision

Requested:

18.11.2024

Son Revizyon/Last Revision

Received:

01.12.2024

Kabul/Accepted:

05.12.2024

Atıf/Citation:

Tunalı Hilmi. (1326/1910-1911). Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli. (S. Yıldız, Çev.). *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 39-111. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1564626>

ISSN: 2667-4459

E-ISSN: 2667-7911

Özet: Balkan coğrafyası, içerisinde pek çok millî ve içtimâî değeri barındırmaktadır. Tarih boyunca gözlemlenebilecek olan bu durum; Balkanların tarihî süreç içerisinde pek çok devletin yönetiminde kalmasına rağmen devam etmiştir. Özellikle bölgenin Türk hâkimiyetine girdiği ve insanların uzunca bir süre “tebaa” sıfatıyla yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu dönemi; Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan Balkanlıların, sâhip oldukları değerleri özgür bir şekilde yaşamalarına zemin hazırlamıştır. Ancak, dünya konjonktürünün yaşadığı değişimlerden epeyce etkilenen Balkanlar, milliyetçilik ile temel hak ve hürriyetler gibi fikirleri perçinleyen Fransız İhtilâli’nin ardından “millî cereyanların yaşandığı bir coğrafya” hâline dönüşmüştür. Öyle ki; konumu ve üzerinde beslenen emeller dolayısıyla Makedonya, bahsedilen coğrafyanın en karışık bölgelerinden bir tanesi olacaktır. Osmanlı Türkçesi’nden yayına hazırlanmış olan bu çalışmada; Makedonya’nın dünü ve bugünü (Osmanlı dönemi) üzerinde durulmuş ve yarını hakkında tahminlerde ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Tunalı Hilmi’nin eseri, günümüz harflerine aktarılırken herhangi bir sadeleştirme işlemine maruz kalmamıştır. Yalnızca, kelimeler günümüzdeki kullanım şekillerine göre aktarılmıştır. Metin içerisinde ekleme yapılması gereken yerlerde ise, köşeli parantez “[]” kullanılması uygun görülmüştür. Ayrıca, metinde açıklanması gerekli görülen yerler de “dipnotlar” vâsıtasıyla “(S.Y.)” ibaresiyle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tunalı Hilmi, Milliyetçilik, Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar, Makedonya.

Abstract: The Balkan geography contains many national and social values within it. This situation, which can be observed throughout history, has continued even though the Balkans have remained under the administration of many states in the historical process. Especially the period of the Ottoman Empire, when the region came under Turkish rule and its people lived as “tebaa” for a long time; It laid the groundwork for the Balkans living under Ottoman rule to live their values freely. However, the Balkans, which are quite affected by the changes experienced by the world conjuncture, have turned into a “geography where national drafts are experienced” after the French Revolution, which clinched ideas such as nationalism and fundamental rights and freedoms. So much so that due to its location and the ambitions nurtured on it, Macedonia will be one of the most complicated regions of the mentioned geography. This work, which is transcribed from original Ottoman script; the past and present of Macedonia (Ottoman period) were focused on and predictions and inferences were made about the future. The work written by Tunalı Hilmi has not been subjected to any simplification process while being transferred to modern letters. Only, the words have been transferred according to the current usage patterns. If there are places where additions need to be made in the text, it is considered appropriate to use square brackets “[]”. In addition, the places that are deemed necessary to be explained in the text are also explained by means of “footnotes” “(S.Y.)” is explained by the phrase.

Keywords: Tunalı Hilmi, Nationalism, Ottoman Empire, The Balkans, Macedonia.

Giriş

Tunalı Hilmi Bey, İsmail Hakkı Efendi ile Rukiye Hanım'ın çocukları olarak 28 Ağustos 1871 tarihinde dünyaya geldi. Bulgaristan'da, Tuna Nehri'nin yanı başında olan Eski Cuma kasabasında doğmuş olan Tunalı Hilmi; 93 Harbi'nin getirmiş olduğu yıkım dolayısıyla, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti (Ateş, 2009). Ailesi, savaş ve göç nedeniyle malvarlığını kaydetmesi üzerine maddî sıkıntılar yaşadı (Aydın, 1995). İstanbul'da, bu şartlar altında öğrenime başlayan Tunalı Hilmi; sırasıyla Üsküdar İbtidâisi, Fatih Askerî Rüşdiyesi, Kuleli Askerî Tıbbîye İdadîsi ve Gülhane Askerî Tıbbiyesinde öğrenim gördü. Askerî okullarda öğrenim gördüğü süreçte, Jön Türk hareketiyle ilişkiler tesis etti (Ulusoy, 2009; Aydın, 1995). Henüz tıbbiyedeki öğrenimini bitirmemişti ki, okulunu bıraktı ve Cenevre'ye yerleşti (1895). Bu karar, tam da Sultan II. Abdülhamid'e karşı pek çok cenahtan muhalefetin yükseldiği bir dönemece tesadüf etmişti. İsviçre'de, Cenevre Üniversitesi'nin Hukuk ve Pedagoji bölümlerinde öğrenimini sürdürdü. Böylece, yüksek öğrenim mertebesini tamamlamış oldu. İsviçre'de kaldı süre zarfında sâdece öğrenim hayatında değişimler yaşanmamış ve Tunalı Hilmi, Juliette isimli bir hanımefendiyle de evlenmiş ve bu evlilikten de iki çocuğu olmuştu (Aydın, 1995; Ateş, 2009). Sultan II. Abdülhamid'e ve yönetimine karşı başlatılan muhalefetin Cenevre'deki mümessili gibi hareket eden Tunalı Hilmi, arkadaşlarıyla birlikte Osmanlı İhtilâl Komitesi'ni kurmuş ve Osmanlı Gazetesini çıkarmıştır (1896). Sultan II. Abdülhamid ile Jön Türkler arasında suların bir müddet durulması üzerine; Madrid Sefaretinin Türkçe Başkâtipliğine atanmıştır (1900). Ancak, hâlâ siyasi faaliyetlerine devam eden Tunalı Hilmi Bey, bu vazifesinde fazla kalamamış ve kısa süre içerisinde görevinden azledilmiştir (1901). Akabinde Mısır'a gitmiş ve burada Hıdiv Ailesi ile birtakım ilişkiler kurmuştur. Ayrıca, Mısır'da geçimini sağlamak adına, Türkçe özel dersler vermiştir. Bir müddet ülke dışında geçen yıllar, Sultan II. Abdülhamid'in hâl' edilmesiyle nihâyet buldu ve Tunalı Hilmi Bey, Osmanlı topraklarına döndü (Hanioğlu, 1982). İttihat ve Terakkî'nin otorite kurmaya başladığı süreç içerisinde Karadeniz Ereğlisi'ne "kaymakam" olarak atandı (1909). Böylece, halkın sıkıntılarını görmek ve bu sıkıntıları gidermek noktasında birtakım tecrübeler edinme fırsatı da buldu. Ardından Silivri, Bayburt ve Ordu kaymakamlıklarını üstlendi (1911-1913). Bu süreçte birtakım önemli ve halkı aydınlatma gayesi güden faaliyetlerde bulundu. Ardından Musul (1913), İşkodra (1914) ve Gemlik'te (1915) idarî vazifelere tayin edildi. Nihâyet, son Osmanlı Mebûsân Meclisi'ne "Bolu mebusu" olarak dâhil oldu. Millî Mücadele Dönemi'nde Mücadele'ye destek vermiş şahsiyetler arasında bulunan Tunalı Hilmi Bey; 17 Mart 1920'da, İtilâf Devletleri'nin baskınından sonraki süreçte Anadolu'ya geçmiş ve Büyük Millet Meclisi'ne katılmıştır (Öztürk, 2016). İtilâf kuvvetlerinin işgallerine karşı düzenlenen direniş faaliyetlerine katılan Hilmi Bey, daha önceki süreçte kaymakamlık vazifesini ifa ettiği Ereğli'yi savunmuştur. Bu savunmada göstermiş olduğu başarı dolayısıyla; Büyük Millet Meclisi, kendisini "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirmiştir (1924). Milletvekilliği vazifesini Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da sürdüren Tunalı Hilmi Bey, hareketli hayatından ötürü Tüberküloz (Verem) hastalığına yakalanmış ve 26 Temmuz 1928'de vefat etmiştir (Aydın, 1995).

Yazarlık kariyeri dolayısıyla ardında birçok eser bırakmış olan Tunalı Hilmi Bey; doğduğu, ailevi köklerinin bulunduğu ve hatta "Tunalı" müstearını aldığı Makedonya hakkında da bir risâle kaleme almıştır. Makedonya'nın târihî, iktisadî ve içtimaî hususiyetleri hakkında birtakım bilgiler ve çıkarımlar içeren bu risâle, "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" adını taşımakta olup 48 sayfadan ibarettir (Tunalı Hilmi, 1306/1910-1911). Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanan bu risâle, milliyetçilik fikirlerinin Makedonya'ya sirayet etmesini ve gerek bölgesel gerekse küresel güçlerin bahse konu fikirleri körüklemesini ele almaktadır. Meselenin târihsel ve kültürel önemine binaen; Tunalı Hilmi Bey'in bu risalesinin günümüz harflerine aktarılması, gerekli görülmüştür.

Tunalı Hilmi Bey (1306/1910-1911) tarafından yazılmış olan ve "Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli" başlığını taşıyan eser, Makedonya hakkında genel bir bilgi verme gayesiyle ortaya konulmuştur. Dolayısıyla; eser "Makedonya adının kökeni", "Makedonya coğrafyasının sınır tayini", "târihî süreç içerisinde Makedonya'ya hâkim olmuş ve burada hüküm sürmüş olan siyasi teşekküller", "Osmanlı hâkimiyeti süresince Makedonya'nın vaziyeti", "Balkan millî

ve dinî hareketliliği içerisinde Makedonya'nın yeri" ve "Makedonya'nın gelecekteki durumuna ilişkin tasavvurlar" gibi münferit konuları içermektedir.

Eser, ilk kısmı olan "Taksim" bölümünde birtakım küçük tespitlere ve geleceğe ilişkin temennilere yer vermektedir. Tespitler arasında "Balkanlar'da kandırılan hemşehriler" olduğu ve devlet ile bu "hemşehriler" arasındaki bağı güçlendirmek adına birtakım cemiyetler kurulması ve farklı dillerde konferanslar düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kısımda zikredilen bir diğer tespit ise, pek çok kişinin "kendisini olduğundan farklı bir surette" göstermesi nedeniyle oluşan "güvensizlik" ortamıdır. Her iki durum da ciddî mânâda kozmopolit bir yapıya sâhip olan Makedonya coğrafyası için giderilmesi gereken meselelerdir.

Akabinde başlayan "Mâzi" başlıklı bölüm, Makedonya'nın coğrafi ve târihî yönlerine değinmiştir. Makedonya'nın coğrafi sınırlarını tespit etmenin oldukça güç bir mesele olduğu ve Makedonya'nın, Balkanların orta kısımlarına denk düştüğü ifade edilmiştir. Ancak, bununla birlikte, kabataslak bir Makedonya sınırı da çizilmiştir. Bu minvalde geçen bir kısa paragrafın ardından "Makedonya" adının kökenine değinilmiştir. Lâkin, Tunalı Hilmi Bey bu konu hakkında teferruatlı bir malûmat verememiş, "Makedonya adının ne anlama geldiği" ve "bu adın ilk defa nasıl ve nerede kullanılmış olduğu" gibi sorulara cevap verememiştir. Kısa bir "Makedonya adının nereden geldiği belli değildir" cevabının ardından, bölgenin târihine temas edilmiştir. Bölgeye yerleşen Pelask kabilesinden birtakım insanların zamanla farklı kabileler ve topluluklar oluşturduklarından bahseden Tunalı Hilmi Bey; Makedonya'nın Troya ve Yunan hükûmetleri arasında yaşanan mücadeleye dâhil olduğunu aktarmıştır. Akabinde, bölgedeki Emathia ve İllirya otoritelerinden bahsedilmiş, Pers istilâsına gönderme yapılmış, Philip ve Büyük İskender isimleri zikredilmiş, Roma ve Bulgar hâkimiyetlerindeki vaziyet ele alınmış, Haçlı Seferleri ile Makedonya arasındaki etkileşime temas edilmiş ve nihâyet, Osmanlı hâkimiyetinin bölgede tecelli etmesi anlatılmıştır. Böylece; bölgenin coğrafi ve târihî meselelerine ilişkin oluşturulan "Mâzi" kısmı, nihâyet bulmuştur.

Eserin ikinci ana bölümü olan "Hâl" kısmı, eserin yazıldığı ve Makedonya'nın Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu dönemi ele almaktadır. Kısım, Bulgar Kilisesi'nin oluşumu süreci ile târih boyunca başarısız bir iktidar sergilemesi meseleleriyle başlamaktadır. Bulgarların bağımsız bir kilise kurma çabaları ve bu çabaların gerek iç dinamikler ve gerekse dış güçler (siyasî otoriteler) tarafından nasıl engellendiği anlatılmıştır. Ardından, Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlık kazanmak için epeyce gayret gösteren Yunanlılara ve bunların kilise kurma teşebbüslerine temas edilmiştir. Yunanlıların "Pan-Helenizm" düsturuna yorulmaksızın hareket ettikleri çıkarımına varan Tunalı Hilmi (1306/1910-1911); bahse konu tutumun, Bulgar ve Yunan arasındaki ilişkileri etkilediğini ifade etmiştir. Hemen ardından, Makedonya gibi stratejik bir bölgenin "hamiliğini" üstlenmek gayretinde olan Katolik Fransa ile Ortodoks Rusya'nın faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Balkanlar'da oluşan Sırplaştırma, Bulgarlaştırma ve Yunanlaştırma çabalarından en fazla etkilenecek olan toplumların Arnavutlar ve Ulahlar olacakları tespitinde bulunmuştur. Bu tespitin Arnavutlar ve Ulahlar tarafından da idrak edilmesi üzerine (Birecikli, 2018); Makedonya coğrafyasında bulunan Arnavut ve Ulahların, millî cereyanlara kapıldıklarına temas edilmiştir. Dolayısıyla; Makedonya'nın "bir bütün" olarak millî hislerin çatışma sahası olacağı, bu kargaşanın "Osmanlılık" düsturunu doğrudan ilgilendirdiği ve devletlerinin istikbâlini düşünen her Osmanlı'nın "Makedonya meselesini dert edinmesi" gerektiği tespitlerine varılmıştır.

Eserin üçüncü ve son bölümü "İstikbâl" başlığını taşımaktadır. Bölüm, Makedonya hakkında bir durum tespitiyle başlamaktadır ki; bu tespit, Makedonya'da -tıpkı Sırlar ve Bulgarlarda olduğu gibi- birtakım Makedon millî örgütlenmeleri olduğu ve bunların da kendi içlerinde bir ittifak sağlayamadığına ilişkindir. Bununla birlikte Sırların, Yunanların ve Bulgarların Makedonya üzerindeki iddiaları ve bu iddiaları târihî zemin üzerine oturtma gayretlerine de yer verilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu gayretlerin "Osmanlı yönetiminden rahatsızlık duyulduğu" için değil, "bağımsızlık kazanmak ve Makedonya üzerinde hâkimiyet tesis etmek" emelini taşıdığını ifade etmektedir. Tabîi, bu noktada "düvel-i muazzama" olarak tanımlanan büyük güçlerin "asıl açgözlü kargalar" oldukları da zikredilmiştir. İsimleri zikredilen Rusya, Almanya, İtalya gibi bölgeye coğrafi yakınlıkta bulunan ve bölge üzerinde birtakım siyasî, askerî ve içtimâî emeller besleyen devletlerin çabalarına değinilmiştir. Mesele, tüm bu hususlar

ekseninde ele alındığında; Osmanlı İmparatorluğu, Makedonya'daki hâkimiyetini ekseriyetle yitirmiştir. Tunalı Hilmi Bey'e (1306/1910-1911) göre; Osmanlılar, bölgedeki hâkimiyetlerini yeniden tesis etmek ve eski devirlerindeki gibi bir otoriteye sâhip olmak zorundadırlar. Müel-life göre, bunun için yapılması gerekenler de şunlardır: Adâlet ve ıslahat hareketlerine ağırlık verilmeli ve Makedonya'daki meselenin asıl kaynağı tespit edilmelidir.

Makedonya üzerindeki ihtiras bulutlarının oluşmasında Makedonya'nın bölgesel öneme de işaret edilmiştir. Tunalı Hilmi Bey, bu hususta Makedonya coğrafyasının hayvancılık, ipekböcekçiliği, tütüncülük, önemli limanlara sâhip olduğu için ticaret ve stratejik açıdan önemli bir mevki olduğunu ifade etmiştir. Ardından, "Makedonya'daki milletler ve topluluklar" hakkında bilgi vermiştir. Türklerin ekseriyetle yaşadığı mahallerin Makedonya'nın doğu kısımları olduğu da burada zikredilmiştir. Bölümün son kısmında genel bir değerlendirme yapılmış ve akabinde "Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısma geçilmiştir.

"Makedonya Kahramanlarına" başlıklı kısım, eser içerisinde bir ana bölüm değildir. Bilâkis; bu kısım, "söylev" niteliğini taşıyan bir temenni metninden ibarettir. Metin, gayet etkileyici bir mahiyete sâhip bulunmaktadır. Tunalı Hilmi Bey, hülâsaten demektedir ki; Makedonya'daki asıl kahramanlar, Makedonya'yı "Osmanlı Yurdu" olarak bir bütün hâlinde muhafaza eden bütün Osmanlılardır.

Sonuç olarak; Tunalı Hilmi Bey tarafından kaleme alınmış olan *Makedonya: Mâzi, Hâl, İstikbâl* başlıklı eser, Makedonya'daki milliyetçilik hareketlerinin anlaşılabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu gerekçeyle; Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanmış olan eser "tam metin" olarak günümüz harflerine aktarılmış ve eserin orijinal hâli de "Ek" olarak verilmiştir. Orijinal metin içerisindeki pek çok yerde anlatım bozukluğu, imlâ hatası ve noktalama kusuru bulunmaktadır. Bu sorunu kısmen giderebilmek adına, metin içerisine birtakım eklemeler yapmayı uygun gördük. Örneğin; eser içerisinde sıklıkla kullanılan parantez "(" yerine, pek çok yerde tırnak "" işareti kullandık. Eserin diline dokunmayı arzu etmediğimizden ötürü; eser dâhilinde yaptığımız ekleme, açıklama ve düzenlemeleri, köşeli parantez "[]" içerisinde belirttik. Ayrıca, eseri yayına hazırladığımız esnada "birtakım ilâveler yapma" gereksinimi hissettik. Eser içerisinde geçen yer, kişi, olay veya eserde kullanılan yabancı kelimeler dolayısıyla hissettiğimiz bu gereksinimi, "dipnotlar" ile dışa vurduk. "Esere müdâhale" olarak da görülebilecek olan dipnotları "Çevirenin Notu" ibaresinin kısaltması olan "Ç.N." ibaresiyle ekledik.

Eserin Dış Kapağı

Makedonya Kahramanlarına Bir Armağan

Tunalı Hilmi

Makedonya

Mâzisi, Hâli, İstikbâli

Hayat ve istikbâl-i Osmanî[,] her “Osmanlı’nın” kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her “Osmanlı”[,] “Makedonya meselesinin” hâlline çalışmalıdır.

100 Para

İkinci Basılış

Mısır, el-Kâhire

1326 [1910-11]

Taksim

(İlk basılıştan:)

Bu risâlede “Makedonya” üzerine yürütülen mülâhazat “Mâzi”, “Hâl” ve “İstikbâl” diye üçe ayrıldı. Fakat “Mâzi” yarıda bırakıldı, “Hâl” ile ikmâl olundu. “Hâl” de yarıda bırakıldı, “İstikbâl” ile itmâm olundu. “İstikbâl” ise gayretli ve fedakâr Osmanlılara emânet edildi.

Hemen Cenâb-ı Hak, cümleyi vazife-şinas eyleyerek mesuliyet altında ve esir kalmaktan muhâfaza buyursun.

Kâhire, Kânûnuevvel 1324 [Aralık 1908-Ocak 1909]:

İnşallah...

Yarası olan gocunsun...

“Oh!...” Göğsü, gönlü coşkunluklarla yara yara çıkan bu nefes... Gurbet-i yoldaşlara bir inkılâp, ihtilâl armağanı... Bir öpüşme, kardeşleşme yâdigârı...

Dertler, bir! Bu, âzatlık güneşi [,] doğuyor da belli olabiliyor[.] Birleşiliyor; bütün Osmanlılar bir kesiliyor!

Fakat... Acaba, acaba [şu] emeli, şu birliği fiskeleyecekler yine çıkmayacak mı?

Herkesin gülüştüğü, seviştiği evvel Allah’ça sâniyelerde, bizim çeneler kilitli. Bütün sevincimizi bir düşünce kaplamış. Dışı buz, içi yanardağ, bir şey... İşte biz, o... O dereceye kadar ki, herkesin keyfini bozarcasına [,] “oh’un” sonuna [,] şu eserin son sahifesine koymaktan kendimizi alamıyoruz. Herkesin midesini bulandırmakta[ki] mânâ [,] acaba ne idi? Acaba [,] pişmiş aş su mu katıyorduk?!...

Keşke böyle olsa idi. Bir Tunalı’nın vızlaması ne demek olabilir, ne yapabilirdi?

Pek doğru... Bir şey yapamazdı. Nitekim yapamadı! Fakat sizi, Osmanlılar[1], iğnelemek isteyen o karıncacık, zehirli değildi. Size, bir Osmanlılık çılgınlığıyla -aklınca- saflığı, dalgınlığı giderir bir şeyler fısıldamak istiyordu. Ne çare ki bağıramadı, yalnızca fısıldadı. Fısıltısı da dalgınlara coşkunluklarıyla, nice yaygaracının sesi içinde boğuldu. Bağırsaydı bile, ne yapabiliirdi?

Olacak, olacaktı. İşte; ortalığı yine aldatışlar, aldanışlar aldı... Yine dişler gıcırdadı, eller böğürde kaldı.

Zavallı Osmanlılar...

Zavallı insanlar; bilemeyiz aldatışınız, aldanışınız ne zamana dek sürecektir...

Hele din peçeleri, gazetecilik, halkın iyiliğini ister geçinçilik, akla yelken komitecilik insanlara -ah...- ne yaldızlı haplar yutturmuyor.

Herif dinsiz... Fakat herkesten sofu!

Saflığa bürünmüş bir kalem. Fakat bir şiş; hem de ağılı!¹

Çıkarını nasıl olursa olsun gözetmek, işini nasıl olursa olsun becermek, şeytana kışkırtmak... İşte size işgüzarlık! Bundan ötesi [,] sağlık...

¹ Ağı yahut ağu, zehir manasınadır. “Ağu ağacı” olarak da kullanımı olan kelimenin bu anlamı da zakkum bitkisini işaret etmektedir. (Ç.N.)

Doğru [,] herkesin yaşamaya hakkı var... Herkesin madrabazlıkta eli bayraklıktan çekinmemesine [,] haydi hak verelim. Fakat...

Burada bir “fakat” vardır ki câmiye, kiliseye, havraya; halk için işleyiciliğe pek büyük bir leke yapıştırır.

Ya Rabbi... Sen bunlara ne diyorsun?

Ey insanlık! Sen bu hâlleri de acı acı mı seyrediyorsun?

Yâhu; yirminci, bilmem kaçınıcı -medeniyet midir, ne mahuddur- sözde bir insanlık devrindeyiz. Nedir bu din, cins kalpazanlığı, oyunbazlığı? Bu nedir? Zavallı dinler, mezhepler...

Zavallı insanlar! Havadan aldatmak [ve] aldanmak [,] hâlâ hastalığınız.

Bundan 12 yıl evvel yazılmış sözler [,] hep yazıldığı gibi çıkıyor. Çıktı bile!

Birbirini boğazlayışlardan sonra bile o yoldan ayrılamayışlar. Hattâ, âzatlıktan büsbütün kanlı katilcesine faydalanışlar...

Âlâ!...

Bunları yapanlar [ve] yaptıranlar bir yana... Fakat yapmayacaklar, yaptırmayacaklar acaba yok mu?

Türkler... Türklerle bir yürekte, bir duyguda olan Osmanlılar! “Bu dünyada bir murad beslenir; o da insanca yaşamak, rahat [ve] selâmetle geçinmektir.”* Gelin; aldatılan hemşehrilermize böyle diyelim. Onları kurtaralım [ve] onlara pek acıyalım. Sakının [ki] bir gün bir düşmanlık bağlamayalım.

İşte Makedonya meselesinin hâlli [,] bizce ancak böyle olabilir.

Bulgarca, Sırpça, Rumca, Arnavutça, Ulahça konferanslar verî[İmeli,] bu dillerce bir gazete çıkarî[malı ve] bir “cemiyete” -evet, hemen- temel atılmalıdır.

Şu -sözde- barışıklık devrinde, nice zaman evvel yazılmış eserciği (sene 1316 [1900-01]; Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Cenevre Şubesi, kendi adıyla [ve] hesabına bastırmıştı) bugün yazarının adıyla [ve] hesabına, olduğu gibice* ortaya koymaktan maksadımız, hiç değişmemiş olan aldatıcıları göstermek; onlara [,] insan Osmanlılardan insanca bir cevap verdirmek; aldatılan [,] düz [ve] doğru yoldan sapıtırılan Osmanlıları [,] yiğit [ve] insan Osmanlılara kurtartmaktır.

İnşallah dileğimiz [,] yerini bulur. İnşallah şu risâle [,] hâl [ve] istikbâl kısımlarıyla beraber, sâdece mâziden, bir geçmişten bahseder bir hâtıra gibi, hemen târihe gömülmüş olur...

T. H.

Makedonya

1. Mâzi

Makedonya [,] Balkan Yarımadası'nın ortasında ve Adalar Denizi'nin² sath-ı mailinde [bulunan] eski bir kıtadır. Hududu pek güç tayin edilebilir. Tahminen Epir³ ve Tırhala⁴

* Hutbe 10.

* Hiç değiştirmeyerek -hatta başlı başına olan mesleğine göre hiç kullanmaz olduğum Arapça [ve] Acemce terkipleri, kaideleri yine olduğu gibice bırakarak- bastırıyoruz (Y işaretli haşiyeler) yenidir.

² Günümüzde “Ege Denizi” olarak adlandırılır. (Ç.N.)

³ İyon Denizi taraflarında bulunan ve tarihte Epeirus olarak geçen, Arnavutluk ile Yunanistan arasında kalan kadim bir bölgedir. (Ç.N.)

⁴ Teselya'da oldukça metin bir şehir ve aynı isimli sancağın merkezidir. Şimdi Yunanistan'a ait olup adına “Trikala” denmektedir. (Ç.N.)

kıtalarını da birbirinden ayıran Pend silsile-i cibâlinin⁵ şarkından, Rodop Balkanları'nın⁶ cenup eteklerine ve Köstendil'e⁷ kadar mümted olarak bir müselles-i kâimü'z-zâviye teşkil eder. Veter-i kâime Pend silsilesinin munteha-yı cenubisinden başlar, Dedeğacı'nda⁸ yâhut Meriç Nehri ağzındaki Enez'de nihâyet bulur. Dıl-ı sagirin munteha-ı şimalîsi, Üsküp üzerindeki varoş tepelerindedir.

Taşöz gibi civar adalar [,] Makedonya mülhakatından addolunur. Makedonya, “Makedonya” adını nasıl almıştır? Burası belli değildir. İlk önce kimlere mesken olmuştur? İşte mühimce olan bu mesele [,] bir dereceye kadar hâlledilebildi. Şöyle ki:

Pelazgı [Pelask] unsurundan gelme birtakım insanlar, bu civara yayıldılar; muhtelif nâmlarla, müteaddid kabilelere ayrıldılar. Barındıkları yerlere kendi nâmlarını verdiler ve küçük küçük hükûmetler yaptılar.

“Çanakkalesi [Çanakkale]” dediğimiz civara hâkim Troya hükûmeti hükümdarı Briam,⁹ kablemilât 25 asır evvel, Yunanlılarla muharebeye girişti. Makedonya hükümdarı Pelagon¹⁰ da buna muâvenet etti.

Bundan anlaşılır ki; kabail-i mezkûreden birkaçı birleşmiş, epeyce büyük bir hükûmet meydana getirmiş ve Yunanlılara düşman olarak bulunmuştur.

İşte, bu hükûmetin ilk adı Emaçi'dir¹¹ deniliyor. Payitahtı, Yenice taraflarında harabeleri görünen Pella şehri idi. Term [Terma], badehu Tesalonik [Thessaloniki], nihâyet Selanik nâmını almış olan şehir, en meşhur şehirlerinden idi.

Birkaç asır sonra İliryalılar¹² bu cihetlere hücum ettiler, yayıldılar.

Kablemilât sekizinci asırda idi: Yunanistan'ın Aragos¹³ şehrinden birtakım muhacirler, başlarında bulunan ve Herkül'e¹⁴ mensup olan Karanos¹⁵ nâmındaki bir reisleriyle beraber, keçi sürülerinin arkasına düştüler, “Vodina” dediğimiz Edes [Edessa] şehrine tesadüf ettiler. Karanos, burasını zapt ile güya ilâhlar tarafından gönderilmiş olan mukaddes keçilere ihtiram, “Eje” nâmıyla tevsim eyledi. Bâdehu “Makedonya tacını” elde etti.

Eskiler, yenilere tâbi olmuyorlardı. Binâenaleyh dâhilî karışıklıklar eksik değildi. Makedonya da, Serhas¹⁶ devrinde İranlılar¹⁷ eline geçti. Müteakiben “şimâl barbarlarının” hücum ve tahribatına uğradı. Kable'l-milât 379'da, “Yunan müstamirâtı” sırasında bölündü. Fakat Filip ve İskender-i Kebir zamanlarında Yunan'a, hatta Hindistan'a bile hâkim kesildi.

Aradan çok zaman geçmedi; bu koca imparatorluk [,] inkısama uğradı. Kable'l-milât¹⁸ 168'de Roma memâlikine ilhak edildi.

Bulgarlar¹⁹, Tuna yakasına yerleşerek bir hükûmet teşkil etmişlerdi. Bir vakit bunlara, bir vakit de Arnavutlara tâbi oldu. 1065'te şimalden, Tuna yakasından [ve] müteakiben

⁵ Pindos; Arnavutluk'un güney hududunu oluşturan dağ zinciri. En yüksek tepesi, Yunan tarafında kalan, 2637 rakımlı Smolikas dağıdır. (Ç.N.)

⁶ Rodop Dağları kastedilmektedir; “balkan” ağaçlık sıradağlar manasınadır. (Ç.N.)

⁷ Bulgaristan'da bir şehirdir. (Ç.N.)

⁸ Dedeğaç. (Ç.N.)

⁹ Priam ya da Priamos. (Ç.N.)

¹⁰ Pelagon adıyla Yunan mitolojisinde pek çok şahsiyet vardır. Kastedilen, Pelaskların kurucusu addedilen Pelagon'dur. (Ç.N.)

¹¹ “Emaçi” ile kastedilen, Batı kaynaklarındaki Emathia'dır. (Ç.N.)

¹² İliryalılar İndo-Germenlerden olup kadim Balkan milletlerindendir. (Ç.N.)

¹³ Antik Yunan şehirlerinden Argos kastedilmektedir. (Ç.N.)

¹⁴ Herkül'ün değil, Herakles'in soyundan geldiğini iddia ediyordu. İki mitolojik figür arasındaki isim benzerliği, müellifi aldatmış olmalı. (Ç.N.)

¹⁵ Caranus. (Ç.N.)

¹⁶ I. Serhas (Batı kaynaklarında Xerxes), kadim İran krallarının en meşhurlarındandır. Dâra'nın oğlu olup Eskiçağ tarihinin önemli figürleri arasındadır. (Ç.N.)

¹⁷ Eskiçağda kendilerine “Pers” diyorlardı. (Ç.N.)

¹⁸ M.Ö. (Ç.N.)

¹⁹ Tuna Bulgarları. (Ç.N.)

cenuptan, deniz cihetinden Türkler Makedonya'ya yayıldılar. Roma İmparatorluğu'na tâbi olarak Makedonya'da hâkim bulundular.²⁰

Ehl-i Salıp, İstanbul'da Lâtin İmparatorluğu'nu tesis ettiği zaman imparator ilân edilen Kont Monteferra [,]²¹ 1204'te kendisine “Selanik kralı” unvanını da verdi.

Bu esnada Şark, karmakarışık. Biraz sonra Latin İmparatorluğu devri nihâyet bulunca [Makedonya], imparator Mihail Paleolog zamanında Şark İmparatorluğu'na²² iyice raptedilir gibi olmuş ise de Osmanlıların zuhuru üzerine, elden ele dolaştı. Kısmen Sırp, kısmen Venedik yediyle idâre olundu. Nihâyet, 15'inci asırda idi, Osmanlılar tarafından fethedildi.

2. Hâl

Hristiyanlar için merkez-i ruhanî [,] yalnız Roma kilisesi ve reis-i ruhanî de yalnız papalar idi. Milâdın IX. asrında İstanbul kilisesi [,] Roma kilisesinden ayrıldı; ilân-ı istiklâliyet etti [ve] “Ortodoks” unvanını aldı. Bu tefrika, ihtilâfât-ı mezhebiyyeden ileri gelmiş ise de esasen bazı amâl-i siyâsiyyeye mebnidir. Bu emeller, bir vakit gizli kaldı. Mâmâfih çarçabuk meydana çıktı. Ezcümle Bulgarlar, Hristiyanlığı kabul etmeğe döküldükleri zaman kralları, İstanbul'a mürâaat etti; müstakil Bulgar Kilisesi açılmak için istirhamda bulundu. Pek çok uğraştı, bir dereceye kadar muvaffak oldu; fakat Bulgar hükûmeti [,] Şark İmparatorluğu tarafından 1015'te mahvedilince, bu imtiyaz da mahvedildi. 1186'da yine teşekkül eden Bulgar hükûmeti [,] o imtiyazı yine elde etmeğe son gayretle çalıştı. Hatta hükümdarlar [,] riyâset-i ruhanîyyeyi bile nihâyet kendi üzerlerine aldılar. Zira ne yaptılar ise istedikleri fayda hâsıl olamıyordu. Çünkü Bulgar Kilisesi [,] ismen Bulgar Kilisesi idi; hakikat-i hâlde ise Rum Kilisesi'nden ibaret idi. Bulgar olan metropolitler, papazlar bir vakit sonra Rumlaşıyorlardı. İşte Şark kilisesinin “amâl-i siyâsiyyesi” budur: Dünyayı Rumlaştırmak!

Bu “kilise kavgaları” yıllarca sürdü. Bulgarlar, Şark'tan umduklarını bulamayınca, Garp'a (Roma Kilisesi'ne) başvuruyorlardı. Bu taraftan gelen muâvenet de Latin efkâr ve telkinâtına bürünmüş bulunuyordu.

Elhâsıl Bulgarlar [,] kilisece çok büyük bir muvaffakiyete nâil olamadılar. Sözde bazı metropolitlikleri vardı. Fakat birer birer hep kapatıldılar. Ohri'de güya bir de Eksarhlık vardı. Nihâyet 1767'de bu da kapatıldı.

Görülüyor ki Bulgarlar [,] mübareze-i mezhebîyyede oldukça sebat göstermişler iken Şark kilisesi, türlü türlü hilelerle yine her muvaffakiyeti bile neticesiz bırakmıştır.

İstanbul'un fethi üzerine Şark kilisesi büyüdü, pek ziyâde ehemmiyet kazandı; kendine tâbi olan Şark Hristiyanlarını “Rumlaştırmaya” daha kolay surette muvaffak olmağa başladı. Takım takım papazlar, küme küme Hristiyanlar, seneden seneye daha çok olmak üzere, “Rumluk” cihetine aktarılıyordu! Bundan maksat ne idi? Osmanlılarca bu, pek o kadar belli değildi. Zaten “Rumlaştırma” üssü'l-esasî değişmemiş idiyse de hedef esas, tebeddül etmişti.

Büyük Petro,²³ meseleyi bütün dehşetiyle gözü önüne getirdi. Şark kilisesinin husûle getirmekte olduğu bu seferki “amâl-i siyâsiye” terakkisine set çekmeğe, belki de kurban gitmeğe; daha açığı, bir dehşetli rakip olmağa azmetti. 1721'de kendisine reis-i ruhanî sıfatını da verdi, müstakil bir “İslav Kilisesi” açtı.

Evete; birinci büyük tefrika “amâl-i siyâsiyyeye” müstenit olduğu gibi, bu ikincinin de böyle olduğuna şüphe yoktur. Petro'nun tasavvurunca “İslav ittihâdı”, “Panslavizm” bu sâyede daha çabuk hâsıl edilebilecekti.

²⁰ Kastedilen Türk boyları, Peçenekler ve Uzlardır. (Ç.N.)

²¹ Aslında, “I. Bonifacio del Montferrato” olacak olan zat, IV. Haçlı Seferi'nin sözde liderlerinden bir tanesidir. Fakat Lâtin imparatorluğuna bu zat değil, rakibi Baudoin getirilmiştir. (Ç.N.)

²² Bizans. (Ç.N.)

²³ Deli Petro da denir; Rus tarihinin en önemli isimlerinden olup Rus modernleşmesini başlatan isimdir. Daha detaylı bilgi Rusya tarihlerinde mevcuttur. (Ç.N.)

Demek oluyor ki Petro, Şark kilisesine karşı yalnız tedâfûi bir hâl, bir vaziyet almağa değil; mânevî bir tecâvüze, evet, evet, daha dehşetli bir istilâya meydan açmağa da azmetmiş idi!

Vaktaki Yunanistan tekraren teşekkül etti, Şark kilisesi de meydana bir nevzat getirmiş oldu. Artık büründüğü kisveden sıyrılabilecekti. Nitekim amâlinin intihası “Elenos [Hellenos] İttihâdı”, “Panhelenizm” ve “Bizans İmparatorluğu’nun iadesi” olduğunu, Yunanistan’ın teşekkülünü müteakip, bütün dünyaya açıktan açığa gösterdi. Fakat alenen bu cürette bulunmağa muktedir olamayacağından, bu işi “nevzatı” vâsıtasıyla gördü.

1835’te, kral reis-i ruhanî olmak üzere, Şark kilisesinden Yunanistan da ayrıldı [ve] bir müstakil Yunan Kilisesi açtı. Fakat bu tefrika, “Fener’in” Yunan yahut “Panhelenizm” amâline hadim olmadığına delil addolunmasın! İki tarafın fikri bir olunca birbirinden ayrılmaması iktiza ederse de, pek büyük bildiğimiz İstanbul’a nispeten pek küçük olan Atina’nın Panhelenizm efkârı için serbest ve asıl memba ve merkez olmak itibarıyla ne derece geniş bir cevelângâh olabileceği, az bir muhakeme ile anlaşılır. Ve [dahi] anlaşılır ki Yunan Kilisesi, müstakil bulununca, kuracağı hile ve entrikalardan Fener’in mesul tutulmaması, mantıken lâzım gelir ve lâzım geldiği içindir ki hükûmetimiz [,]²⁴ Fener denilen “mumu” bir kerecik olsun yoklamağa, teftiş etmeğe kalkışmıyor, yahut kalkışmıyor.

Ahrârâne, fâzılâne ve “Fâtihâne” bir lütuf ile başlayan müsamahaya yahut içtinaba dayanan bu hâl, denilebilir ki yalnız Makedonya değil, Rumlar müstesna olmak üzere, bütün Avrupa-ı Osmanî²⁵ akvâmını düşündürdü, ürküttü! Buna milliyet noktainazarından hak vermemek, elimizden gelemez.

Panhelenizmin nüfuzu, tesir ve ifsâdâtı [bozulmaları, kargaşaları] yüzlerce sene evvelkileri düşündürecek derecede olunca ve daima artmakta, daima şiddetlenmekte bulununca yüzlerce sene sonrakileri, elbette bu nispette derin düşündürür; bu, şüphesizdir. Ne zamandan beri görülüyor ki Makedonya sâkinlerinden birçokları aslen, neslen bambaşka oldukları hâlde “ben nesl-i Yunan’danım” diye meydana atılıyorlar. Demeseler bile “sahte Elenosluktan” ibaret olduğu, sahih olduğuna ait burhanlardan daha metin delâil ile müspet olan Yunanlılığa tapınıyorlar. O derecede[dir] ki varını, yoğunu ve milyonluk servetini Panhelenizme bahşedenler sü-rülerledir!

Bulgarlar [,] bu yolda en az kurban verenlerdendir. Mâmâfih tetik davranan da bunlardır. Bu ruhanî zehrin panzehrini elde etmek üzere başkaldırmakta gecikmediler!

1860’ta idi. Bulgarlar [,] yeni intihap olunan İstanbul Rum patriğini, bir vesile ile tanımadılar. İşi büyüttüler, bir Bulgar Eksarhlığı’nın açılmasını istediler.

Şark’ta yeni nüfuzuna geniş bir mecra açmak niyetiyle Kırım Muharebesi’ne iştirak eden Fransa, Rumeli’ye şöyle bir göz attı. Balkan’daki Moskof²⁶ nüfuzunu kırmak için Ortodoksluğa karşı Katolikliği ileri sürdü. Katolik papazlarını, bilhassa Makedonya’ya kesretle [çoklukla] döktü. İşte bunun neticesi olarak, yalnız Bulgarlardan, 30 bin kadar Katolik bulunuyordu.

Papa [,] bunlara bir reis gönderdi. 1861’de Bâbıâli [,] bir “Katolik Bulgar Kilisesi” tanıdı. Fakat Rusya’nın entrikası, parası “Papa’nın vekilini” ezdirdi ve kendi ihtiyarıyla mevkiinden çekilmeğe mecbur etti.

Bir taraftan Ortodoks Bulgarlar, taleplerinde devam [ederlerken] diğer taraftan da Rusya [,] bunlara muâvenette kıyam etti. Mücadelelerin, münazaaların ardı arası kesilmedi. Fener, Bulgarların müdâfaat-ı mezhebîyyesine “Ruhü’l-Kuds’ün” ittihadı ait vesayasını [vasiyetlerini, öğütlerini] ağza alarak soğan suyuyla akıttığı gözyaşlarıyla cevap verdi, durdu;

²⁴ Osmanlı hükûmeti kastediliyor. (Ç.N.)

²⁵ Rumeli. (Ç.N.)

²⁶ Rus. (Ç.N.)

dinletemedi. Bâbîâli ise bıktı, usandı! Epeyce de sıkıştı, sıkıştırıldı; nihâyet 1870’te “Bulgar Eksarhlığı” açıldı.

Bu tefrika da, tabîî, birçok “amâl-i siyâsiyyeye” mebni idi. Çar, Bulgarları Slav Kilisesi’ne belki raptedebilirdi; fakat “Balkan amâlini” ilerletmek için hem Hükûmet-i Osmanîyye’yi, hem de Bulgarları kendi aleyhine kışkırtmayarak hareket etmek cihetini iltizâm etti. Elhâsıl Bulgarlar için de, Rusya için de evveleminde “Panhelenizm” nüfuz ve ifsâdâtını muattal etmek [kullanılamaz hâle getirmek], badehu “amâl-i siyâsiyyeye” bir mecra vermek, en muvafık bir tedbir idi. Nitekim kilise istiklâli Bulgarlara 6-7 yıl sonra bir “istiklâl-i siyâsi” kazandırdığı gibi Rusya da Bulgarlara boyunduruğu, hemen hemen geçirmiştir!

Makedonya’da Bulgar çoktur. Bunlar [,] bu tarafta Bulgar metropolitlikleri tesisine kalkıştılar. 1890’da kendilerine üç berat verildi; Üsküp, Köprülü ve Ohri Metropolitlikleri açıldı.

Bulgarlar bunlara kanaat etmediler; metropolitliklerini tezyit etmek[artırmak] istediler. Hâlâ²⁷ istiyorlar.

Rum ve Slav kiliselerinin birer emel-i siyâsi besledikleri anlaşıldı. Bulgar Eksarhlığı’nı müteakip Bulgarlar da bir mevcudiyet-i siyâsiyyeye sâhip oldular. Bu tecrübeler, bu numuneler göz önünde iken Makedonya Bulgarlarının kiliselerini tezyide uğraşmaları da, esasen bir emel-i siyâsiyye zemin hazırlamağa mebni olduğuna hükmetmemek mümkün olamaz. Bulgarlar [,] Makedonya’da hüküm süren Panhelenizme karşı milliyetlerini, kendilerine mahsus kiliseler bulunması sayesinde, kolaycacık muhâfaza ve müdâfaaya muktedir olmağa başlayınca vaktiyle kaybettikleri millettaşlarını da aramak ve yine kendi taraflarına çekmek cihetine döküldüler ve Rumlara olan düşmanlıklarını açığa vurdular. Fakat yalnız Rumlarla pençeleşmediler. Bulgaristan, Sırbie [Sırbistan] gibi tabîî bir hasımla yan yana bulunduğu gibi Makedonya Bulgarları da aralarında, karşılarında, Rumlardan mâadâ, böyle bir hasm-ı can daha görüyorlardı: Makedonya Sırplarıyla da çarpışmaktan kendilerini alamadılar.

Makedonya’da epeyce Sırp vardır. Bulgarlar, bunlar arasında güya “Sırplaşmış Bulgarları” buluyorlar ve milliyet-i aslîyelerine rücu etmeleri için telkînât ve neşriyât ile bunları kendilerinden yana çekmeğe uğraşmaktan hâli kalmıyorlar. Bilmukabil Sırplar da kendilerini müdâfaaya, kendilerinden olanları muhâfazaya ve Bulgarlara, “Bulgarlaşmış Sırpları” araştırmak ve kendilerine almak gibi nazireler yapmaya çalışıyorlar. Bazen ufak tefek, büyük küçük öyle mücadeleler görülüyor ki Rum, Bulgar ve Sırp entrikacıları arasında düşmüş bir bîçare Makedonyalı üç taraftan çekilir, hangi tarafa gideceğini şaşırır, yahut unsuran hangi taraftan olduğunu tayinde muztar [çaresiz] kalır.

Vaktiyle yalnız Rumlar her kavmin milliyetine tecâvüz ve ilkâ-yı fesat ediyorlardı. Makedonya’nın sair akvâm-ı Hristiyanîyesi de yalnız bunlara düşman idi. Bulgarlar müdâfaa-i milliyete muktedir olunca Rumlarla aralarındaki muhasıma [düşmanlık], bittabi, tezâyüt etti. Sırplar, Bulgarların kendilerine de tecâvüzâtta bulunduklarını ve hele son üç beratı aldıklarını görünce, neşriyât ve telkînâta şiddet verdiler.

Sırplar, daha Bulgarlardan evvel Fener’den ayrıldılarsa da Makedonya’da onlar kadar “mazhar-ı imtiyâzât” olamadılar! Mâmâfih Rusya gibi, nakden muâvenet eder bir muayyen buldular. Faâliyetlerini artırdılar; Rumlardan mâadâ, Bulgarlara da şiddetle hücum ettiler.

Demek oluyor ki, bugün Makedonya’da şu üç kavim birbirinin hasm-ı canıdır. Yalnız bunlar değil, daha var.

Dün Rumlar, fırsat düşürünce her Makedonyalıya “sen Rum’sun” demekten çekinmiyorlardı. Bugün ise Sırp ve Bulgarlar da böyle yapmaktadırlar; şuna, buna “sen Sırp’sın,

²⁷ 1900 senesi için. (Ç.N.)

Bulgar'sın" demektedirler. Bu üç hücumu en ziyâde uğrayan ve Makedonya'da epeyce göze çarpan [kavimler ise] Arnavut Hristiyanlar ile "Koço-Ulahlardır".²⁸

Makedonyalılar içinde bilhassa Panhelenizme sürülerle kurban veren [,] asıl bunlardır. Sırplar da, Bulgarlar da bunlardan birer kurban sürüsü teşkil etmeğe muvaffak olmasalar bile Arnavut ve Ulahlarca düşülebilecek bir nokta vardır.

"Rum, Bulgar ve Sırp entrikacılarından" hangisi diğerlerine galebe çalacak olursa, Arnavut ve Ulahların galip olanın pençesinde ezileceği muhakkak gibidir. Hele galebe Rumlarda kalırsa "muhakkaktır" deyip geçmek, muhakkak surette lâzım gelir. Bundan dolayıdır ki bu iki kavmin akli başında olanları şiddetle "Rum düşmanı" olduğu gibi, bugün müdâfaa-i milliyete [ile] hars ve teamüle tecâvüze muktedir gördükleri Sırp ve Bulgarlara karşı olan düşmanlıkları da bundan aşağı değildir. Zaten tedâbir-i milliyetperverâneye teşebbüs ettiler ve müdâfaa-i milliyete yarayacak bir kuvveti oldukça kazandılar.

Apostol Margarit²⁹ nâmında Manastırlı bir Ulah, millettaşlarını, Yunan ve buna meydan okumakta olan Bulgar ve Sırp ifsâdâtından kurtarabilmek için, evveleminde Ortodoks kilisesinden tamamıyla ayırmak tedbirini düşündü. Bunun için de "Fransız Katolik papazlarına" mürâcaat etti. Papazlar dinen, Apostol de ilmen Ulahları terbiyeye koyuldu; Ulah mektepleri açtı. Bu yakınlarda bir de "kilise berati" aldı. Şimdiki hâlde, bilhassa Yunanlılığa dirsek çevirerek Ulahlılığını gözetken Ulah pek çoktur. Umûmiyetle zengin olan Ulahların parası hep Atina'ya, Panhelenizm sandığına akmakta iken artık mecra değişmiş ve servet [,] mevkîe hep mevkîinde istîmal edilmeğe başlanmış gibidir.

Arnavutlar: Bunların kafalıları [,] inkılâbât-ı âlemden ibret aldılar, epeyce düşündüler; fakat pek derinlere vardıkları için müttehiden hareket edemediler. Fırka fırka olmuş olan Arnavut milliyetperverlerinden birtakımı, Osmanlılıkla Arnavutluğu bir tutar. Bunlardan birtakımı da, ezcümle Arnavutlara mahsus mektepler açılması arzusunda bulunur.³⁰ Bu yolda uğraşanlar hâlâ vardır. Fakat neticesiz ve Osmanlılığa muzır fikir besleyen Arnavutların bulunması hükûmeti ürküttüğü için, arzularının hükûmetçe isâf [kabul] olunmamasını intaç etti ve hâlâ ediyor. İşte bu seyyienin semeresi olmak üzere bugün [,] kan kardeşlerini istedikleri gibi müdâfaa edemeyerek üç entrikacının ortasında çırpınır bir hâlde tasavvur etmektedirler. Mâmâfih tabiatlarındaki şiddet ve hiddet [,] müdâfaa-i milliyet için kendilerine metin bir istinatgâh makamındadır. Karşılarındakiler için kinle, nefretle, hissiyat-ı milliyetperverâne ile; belki de silâhla mücehhez oldukları hâlde, dış bilememektedirler.

Hülâsa Makedonya'yı bir vakit yalnız Helenizm fikri tahrip etmekte iken bu fikrin kurbanı olduklarını anlayan dört kavim uyanmış ve [bunlar], hem Rumlara [ve] hem de birbirlerine düşman kesilmiş olduklarından artık Makedonya, bu beş kavim tarafından büsbütün harap edilecektir.

Bu muhasımlar, mücadeleler; ara sıra da pek kanlı olan bu musâraalar [mücadeleler], acaba ne sebepten ileri geliyor? Ne gibi bir üssü'l-esasa müstenit bulunuyor? Uygunsuzluğa yol açan "sen Yunanîyyü'l-asılsın yahut Sırp'sın, Bulgar'sın" diye herkesi bu "sahte Makedonyalıların" kendi taraflarına çekmeğe uğraşmalarından maksatları, nedir? "Yunan perestîşkârlarının" ³¹anlaşıldı; diğerlerinin maksadı nedir? Maksat muhâfaza-i milliyet ise, yalnız hâl-i tahaffuzi ve tedâfüide bulunmak, kâfi değil midir? Değilse, niçin değildir? Tecâvüze sevk ve teşvik eden nedir yahut kimdir?

²⁸ Ulahlar, Balkanlar'da dağınık hâlde yaşayan bir kavimdir. (Ç.N.)

²⁹ Bu zat, aslında bir öğretmendir. Kitap yazıldıktan üç yıl sonra, 1903'te vefat etmiştir (Birecikli, 2018).

³⁰ Bu arzuya kavuşmuş olan Arnavut kardeşlerime tebrikler (Y)...

³¹ Perestîşkâr; tapın, ibadet eden, taparcasına seven anlamlarına tekâbül etmektedir. (Ç.N.)

Ne olursa olsun, kim olursa olsun; bu muhasıma ve musâraaların membaı, üssü'l-esası asıl bu sevk ve teşviktedir. Tecâvüze sevk ve teşvik eden âmâl ve hissiyât, asıl kimdedir? Asıl bu tayin olunmalıdır. Yoksa tecâvüz, tecâvüzü intaç eder ve her mütecavizin sonu, mahvolmaktır. Binâenaleyh Makedonyalılar da mahvolacaklardır. Eğer tecâvüze sevk ve teşvik eden, tabiiyetle kendileri olmayıp da dışarıdan bir başkası ise, bu hükme göre, onun da mahvı muhakkaktır. Bundan mâadâ bir tecâvüze karşı hâl-i tedâfüide bulunmayanların da sonu mahvolmaktır ve bu suretle mahvoluşta yıldırım sürati vardır.

İşte meseleye dehşet veren, en ziyâde bu son hükmün tecelli edeceği ihtimâlidir. Öyle ise, bu suretle mahvolacaklar kimlerdir? En ziyâde bunların bilinmesi lâzımdır ve Makedonya'nın ıslah-ı ahvâli için de en ziyâde bunların çalışması elzemdir.

Elhâsıl her iki suretle vukua gelecek mahvoluşun önü alınmalıdır. Bu mesele mühimdir. Bilhassa bütün Osmanlılara aittir. Osmanlıların hayatına, istikbâline mütealliktir. Hayat ve istikbâl-i Osmanî, her Osmanlının kendi hayat ve istikbâli demektir. Kendi hayat ve istikbâlini düşünen her Osmanlı, Makedonya meselesinin halline çalışmalıdır.

3. İstikbâl

Bir yüz seneden beri Osmanlı toprağında ihtilâl eksik olmamakta; bu devirlerde ise Makedonya [,] daima altüst olmaktadır. Bura[nın] karışıklıkları için esbâb-ı asliye, Makedonyalıların Makedonya'ya bir "mevcudiyet-i siyasiye" vermek üzere besledikleri efkâr ve âmâldir.

Asrımızda bir yeni hükûmet tesis edilmek için takip olunan moda, müddeinin, bulundukları yerlerde sâhib-i aslı ve nüfusça ekseriyeti haiz bulunmaları esasına müstenit bir dâvayı gütmelerinden ibarettir.

Makedonyacılar; Makedonya ihtilâlcileri, Rum, Bulgar, Sırp gibi üçe ayrılmışlardır. Bunların birer "Makedonya komitesi (Rum, Bulgar, Sırp gibi)" vardır. Rumlar, daha doğrusu Yunanlılar -yahut Yunan perestîşkârları- dün sâhib-i aslı, ve bugün [de] nüfusça ekseriyet teşkil etmiş bulunduklarını iddia ederler ve Makedonya'nın kendilerine ait olduğu neticesini çıkarırlar. Nihâyet hepsi karşı karşıya, boğaz boğaza gelir.

Hakâik-i târihiyye, Makedonya [nın] sâhib-i aslîsinin "yok olduğunu" gösteriyor. Nüfusça ekseriyetin ne Rumlarda, [ne] Sırlarda, ne de Bulgarlarda bulunmadığını ise herkes görüyor. Vâkıâ Makedonya'da Rum, Sırp ve Bulgar unsuru, pek çoktur; fakat bunların umûmiyetle teşkil ettikleri ekseriyete bile galip gelen bir diğer [ve] pek farklı bir ekseriyet vardır ki [,] bunu hiç kale almıyorlar. Zira bu ekseriyeti teşkil edenlerin kısm-ı azâmını, mezar taşı ve zamanı gelince, bir fiske ile yere devrilebileceklerini farz etmektedirler! Bundan mâadâ aralarındaki ekseriyet farkı pek az olduğundan, hepsi az gayretle diğerlerine galebe çalacağını ummaktadır. Binâenaleyh gayretlerini birdenbire arttırdılar ve işlerini bir ayak evvel becermeğe koyuldular.

Kilise tefrika ve ihtilâlleri, hep "âmâl-i siyâsiyye" zeminini ihzar için bir vâsıta addolunmuş, hattâ "Bulgarya³²," âdetâ Eksarhlığın açılması sâyesinde "Bulgarya" olmuş idi. Bu hâlde, acaba Makedonya'daki Osmanlı Bulgarlar[1] da, kazandıkları metropolitlik³³ beratlarından, isterlerse, siyâseten istifâde edebilirler mi? Buna hiç şüphe yok! Zira bilhassa Makedonya kiliselerinde dinî değil, millî olmakla beraber, istiklâlcûyâne³⁴ olan telkînât hüküm sürer. Kiliselerle beraber hususî mekteplerin de açılması, arttırılması bayağı "usûl ve kânun" sırasına girmiştir. Demek ki Bulgarlar, telkînât ve neşriyât vesâit ve merâkizini elde etmişlerdir.³⁵ Öyleyse Rum ve Sırların, Bulgarları kıskanmaları ve Bulgarların kendilerine galebe çalacakları korkusuna tutulmaları tabiidir. Öyle ise, icap eden esbâb ve tedâbire tevessül eyleyecekleri daha tabiidir; nitekim Sırlar, hususî kiliseler açmaları için kendilerine de müsaade olunmasını talep

³² Bulgaristan. (Ç.N.)

³³ Ortodoks Hristiyanlığında patrikten sonraki ikinci büyük din adamı, piskoposluk. (Ç.N.)

³⁴ İstiklâl ararcasına, onun peşinde koşar gibi. (Ç.N.)

³⁵ Bir İstanbul gazetesine göre [hangi gazete olduğunu bilmiyoruz – Ç.N.] Bulgaristan'da 2006, Osmanlı ülkesinde 1067 kilise ile [Bulgaristan'da] 1961, [Osmanlı'da da] 1175 papaz varmış(Y).

ettiler[se de], muvaffak olamadılar. Bunun üzerine elde mevcut vesâit ve vesâili takviye etmeğe, telkînât ve neşriyâtı, ne suretle olursa olsun, tezyit eylemeğe karar verdiler. Rumlar da bu yolu tuttular. Bulgarlar, gördükleri bu şiddetten ürktüler. Bunlar da, var kuvveti pazıya verdiler. Bu rekâbetler, bu müsâbakalar yakın zamana kadar yalnız mânevî idi. Yalnız telkînât ve neşriyâtla idi...

Maksat, evvel-be-evvel,³⁶ ekseriyet teşkil etmek olduğundan telkînât ve neşriyât ile hem kendilerinden bir ferdi kaybetmemeğe, hem de hasımlarından kandırabildiklerini kendilerine almağa uğraştılar. İş kızıştı! Bulgarlar, kimseye vakit kazandırmamak, hemen hasımlarına galip gelmek fikri ile telkînât ve neşriyâtı kısmen silâha tahvil etmek istediler. Denilebilir ki sözle, ifsâdâtla, aldatmakla, hattâ ellerindeki o kadar kiliseyle, mekteple karşılarındaki şiddeti hükümsüz bırakamayacaklarından korktular. Rumları, Sırları doğrayarak azaltmak cihetini iltizâm ettiler. Mâmâfih, bunların da boş bulunmayacakları tabîdir; Bulgarları sırasına göre “tepeleyecekleri” [ise], daha tabîdir.

Pek dehşetli olacak olan bu rekâbet [,] henüz başlamıştır.³⁷ Yazık... Dehşetli olmakla beraber, [isterse] cüziyen olsun, hiçbir için faydalı bir netice vermeyecektir. Zira bu rekâbetin esası [,] ekseriyet teşkili meselesinden ibarettir. Bu mesele ise gayrikâbil-i hâldir. Çünkü adedi nüfusça aralarında görülen fark, hiç nispetindedir. Binâenaleyh hiçbir, diğerini ezemeyecek ve binâenaleyh hiçbir, ekseriyet teşkiline muvaffak olamayacaktır. Ne fayda ki bu uygunsuzluğu çıkaran o şaşkın ihtilâlcilere hakikat-i hâli anlatmak, mümkün değildir. Zira Makedonya için olan bu kuru gayretleri, kendiliklerinden değildir. Arkada “asıl müşevvikler”³⁸ vardır. Onlar teskin ve iskât edilmeli ki, çılgıncasına “Makedonyacılık” edenler, bir daha meydana görünmesin. Bu ise [,] müşevviklerin pek hırslı, pek acemi olmaları cihetiyle âdeti muhaldir!

Yine bir yüz seneden beri Osmanlı toprağı üzerine dikilmiş olan enzâr-ı hırs ve istilâ, Makedonya cihetlerine pek keskin surette münatıf olmaktadır.

Devletlerin çoğu, mevcudiyet-i mevkia ve mülkiyesi itibarıyla ya temin-i istikbâl, ya muhâfaza-i hâl yahut cihangîrâne bir ikbâlden ibaret bir istikbâl için yorulmaktan hiçbir zaman hâlî kalmaz. Bu üç gâilenin birincisinden kurtulan eğer kavi ise, üçüncüsüne tutulur. İşte Makedonya’ya göz dikmiş olanlar da, Makedonya’ya bir ân evvel pençelerini atmak isteyenler de güya temin-i istikbâl gâilesindedirler. Bunlar Yunanistan ile Sırbistan hükûmetleriyle Bulgaristan “Emâretidir”³⁹.

Sırbie, Makedonyalıların baştanbaşa Sırp olduklarını; Üsküp’ün Sırp hükümdarlarından Duşan⁴⁰ devirlerinde Sırbistan’a payitahtlık ettiğini söyleye söyleye bitiremeyerek, bütün Makedonya’nın Sırbistan’a ait olduğunu ve Bulgaristan’ın Varna’sı, Yunanistan’ın Glos’u⁴¹ bulunduğunu ileriye sürerek “Sırbistan’ın bâhusus bunca eski hak temellükü varken, niçin bir Selanik’i bulunmasın” meselesini ortaya koyuyor. Hattâ, tabîi düşmanı olan Bulgarlarla uyuşmak üzere, “Kavala’yı Bulgaristan’a bırakmak” gibi semâhatlar bile ibrâz ediyor!

Ne yapsın ki: Makedonya için kendisi gibi aynı iddiada bulunan “Bulgarya” da, Yunan da Selanik’ten bir türlü vazgeçmiyorlar. Zira ikisinin de gözü, “İstanbul[un] yedi tepesindedir”. “Bulgarya”, Selanik’in Sırbie’ye geçmesiyle, kendisinin arkadan dehşetli surette tehdit

³⁶ Öncelikle. (Ç.N.)

³⁷ Akıbet Makedonya, salhaneye dönmüştür. Bu insan kasapları 11 Temmuz ile [II. Meşrutiyet – Ç.N.] bitti. Fakat aldanmayalım! Yine kulaklar kırıste, gözler etrafta gerek. Bu günlerden de iblisçesine istifade ile yine kasaplığa yol açacak hazırlıklarda bulunanlar, şeytan sürüsü kadar (Y) [Müellifin dipnottaki bu öngörüsü, Balkan Harbi ile aynen ve pek feci olarak yaşanmıştır – Ç.N.].

³⁸ Teşvik edenler, yönlendirenler. (Ç.N.)

³⁹ Bulgaristan, o dönem görünürde Osmanlı’ya bağlı olan “muhtar” bir hükûmet idi; Meşrutiyet’ten sonra büsbütün elden gidecektir. (Ç.N.)

⁴⁰ Stefan Duşan (1331-1335); XIV. asırda hüküm süren ve Orhan Gâzi ile mücadeleye girmiş olan bir Sırp hükümdarıdır. Sırlar, devletleri fethedilmezden önceki son büyük hükümdarları olan bu zatı millî kahraman olarak görür ve adını çocuklarına verir (Cezar, 2011) (Ç.N.).

⁴¹ Bu kelimenin ne olduğundan emin olamadık. (Ç.N.)

olunacağını ve Sırbîye'nin, Selanik sâyesinde edineceği kuvve-i bahriye karşısında pek çok zaman kımıldanmamağa mecbur olacağını düşünüyor.

Yunan'a gelince, bu da evveleminde "İstanbul yolunun" kapanacağı mülâhazasını yürüterek değil Selanik'in Sırbîye'ye, Kavala'nın "Bulgarya'ya" geçtiği dakikada bile kıyametleri kopardımağa hazır duruyor!

Yunan'ın, "Sırbîye ve Bulgarya'nın" bu Makedonya âmâllerini husûle getirmek için mürâcaat ettikleri çare, kuvvet-i harbiye değil, mânevî, fakat şeytanî bir kuvvettir ki o da, hile ve ifsâda müstenittir. Bu da, Makedonya'da taraf taraf ihtilâller çıkartmaktan ve bu ihtilâlleri menâfîlerine yarayacak derecede ihzar ve teşdit, ve yine kendi menâfîlerini temin eyleyecek bir neticeye müncer edebilmek fikri ile unsuran bir bulundukları Makedonyalılar adedini tezyit eylemekten ibarettir. Bunun için de Yunan, Makedonya'nın yalnız Rumlarını değil, sâir akvâm-ı Hristiyanîyesini de "Yunanlaştırmağa" çalışır, durur. "Sırbîye ve Bulgarya" da aynı yolu tutmuştur. Biri Makedonyalıları "Sırplaştırmağa", diğeri de "Bulgarlaştırmamağa" uğraşır. Bunun için ise evveleminde Makedonya'daki kilise ve mektepleri, meselâ birer "Yunan dârü'tterbiyesi"⁴²; doğrusu, "Yunan fesat ocağı" hâline koydular. Makedonya'ya papaz ve mektep hocası kılığında fesatçılar koydular. Yavaş yavaş konsolos ve tüccar vekili unvan-ı resmîsini taşıyan müfsitleri çoğalttılar. Bunlar kifâyet etmedi. Artık açıktan açığa hareket etmeğe karar verdiler. Birer "Makedonya komitesi" yaptılar. Vâkîa komiteler, çok defa yalnız Makedonya için çalıştıklarını iddia ederler ve mensup oldukları hükûmetler de, arada sırada icrâatlarına mâni olur gibi görünürlerse de bunlar, birer dolaptır. Bu dolabı, bu fırladıkları çeviren komitelerin de çehrelerine dikkat olursa görülür ki, aynı emel ile takılarak gittikçe inceleşen birer nikab-ı mefsedet [fesatlık perdesi] altına gizlenmiştir. Bu nikabı, neredeyse, tamamıyla kaldırıp atacaklar ve Makedonya'ya birer kuvve-i harbiye salacaklardır.

Elhâsıl mesele, "Makedonya Bulgar Komitesi (Bulgar hükûmetinin Makedonya kolu)" demektir. Evet; ne Rum, [ne] Sırp ne de Bulgar komiteleri Osmanlı Rum, Sırp ve Bulgarlarından mürekkep olmadıklarından mâadâ [,] Osmanlı hükûmetinin "tarz-ı idâresinden hoşnut olmamak" sâikası ve müstakil bir idâre teşkil etmek fikri ile kıyam etmeyip ancak iltizâm eyledikleri ve "mebus" ve unsuran "mensubu" oldukları hükûmetlere Makedonya'yı kazandırmak maksadıyla ihtilâl çıkarmakta ve ahâlî-i Hristiyanîye, bunların eblehfiribane⁴³ teşvikât ve telkinâtına kapılarak "Yunan, Sırbîye ve Bulgarya âmâl-i siyâsiyyesinin" husûle gelmesi için âlet olmaktadır. Heyhat ki kendileri de, müşevvikleri de bermurat olmamakla kalmayıp pek ziyâde perişan ve nadim [pişman] olacaklardır. Zira imdatlarına yetişerek kendilerini kucaklayacaklarını umdukları "Yunan, Sırbîye ve Bulgarya" daha kımıldanmadan öteden iki dehşetli hükûmet, o bekledikleri açgözlü "kargaların" en "babaçları" Makedonya'ya çullanıvereceklerdir!

Gâile gâileyi açar: Rusya, eski zaman modasını güden bu cihangîrlik delisi, Balkan Yarımadası'nı istilâ etmek için el altından çalışıyor. Binâenaleyh Nemse⁴⁴ gibi bir hükûmet bile bugün temin-i istikbâl gâilesi içinde bulunuyor ve Makedonya'ya göz dikenlerin en harisleri sırasında duruyor.*

Berlin Muâhdesi⁴⁵ Nemse'nin Makedonya'ya açtığı yolu kapatacak iken -Bosna ve Hersek'i zir-i işgaline vererek- büsbütün genişletti. Bu sâyede âmâl-i istilâkâranesi için güçlük çekmediği görülmektedir.

Nemse nüfuz ve ifsâdâtı [,] Yukarı Arnavutluk'u epeyce kapladığı gibi Makedonya'ya doğru da daimen yayılmaktadır. Aşağıdan yukarıya doğru ilerlemekte olan Fransa Katolik

⁴² Okul. (Ç.N.)

⁴³ Ancak eblehlerin inanacağı (Ç.N.)

⁴⁴ Nemçe; Avusturya, daha doğrusu; Avusturya-Macaristan (Ç.N.).

* Nitekim ak saçından, [ak] sakalından sıkılmadı. "Bulgarya" gibi haşarı bir çocuğa kılavuzluk etti. İnsanlığı ayaklar altına aldı. Alsın [,] alsın... Akşama, sabaha mahvolacaktır [öyle de oldu - Ç.N.]. O vakit de alsın(Y)!

⁴⁵ 93 Harbi'nden sonra, Avrupa'nın müdahalesiyle, Yeşilköy yerine, Rusya ile akdettiğimiz antlaşmadır. (Ç.N.)

telkinâtı, Nemse âmâli ile birleşecek [ve] Nemse âmâline yardım etmiş olmak üzere, ortadan kaynayıp gidecektir. Yani Avusturya, bir gün gelecektir ki, Makedonya Katoliklerinin hamisi kesilecek; bu sıfatla, bu vesile ile –kendisince, emniyet-i istikbâlin husûle gelmesi noktai-nazarından- “teâlî” demek olan aşağılamağa muvaffak olacak, aşağıya doğru iniverecektir!

Evet; Nemse, Makedonya’ya, Makedonya’nın ruhu sayılan Selanik’e akın etmek için vakit bekliyor.

İtalya’yı unutmamak lâzım... Mâmâfih bu ikisi [,] birbirini hoşnut etmekte güçlük çekmez.

Almanya da var. Fakat onun gözü, başka taraftadır. Zaten İttifak-ı Müselles’in⁴⁶ bu ahû babası Selanik’in, bilhassa Nemse eline geçmesini kerhen değil, maalmemnuniye hoş görür. Zira bu mühim “ihracat kapısından” kendisi de, Nemse kadar istifade edebilir.

Gâile gâileyi açar: Nemse’nin Makedonya için bu derece hırs ve gayret göstermesine sebep Rusya olduğu gibi, Nemse’deki bu hırs ve gayretin tezâyüt etmesi de Rusya’yı çılgınca-sına bir faâliyete sevk etti.

Bulgarlar [,] Rusya için pek kıymetlidir. Zira bir Bulgar, bin Moskof’tan değerlidir. Rusya, ayağı altında karınca kadar küçük, karınca kadar zayıf gördüğü “Bulgarya’dan” vazgeçemez. Bu haşarı, bu karınca kendisini ne kadar iğnelese, [yine de] “of!” demez. Bulgarlar kendisine her vakit dirsek çevirseler, başları sıkışınca da Rusya’ya “imdat” deseler yine de umduklarından ziyâde muâvenet görürler. Rusya’nın “Bulgarya” istiklâlîni müteakip yediği tokat üzerine Bulgar’a surat asması câlîdir [öylesinedir]. Bu, elâleme karşı “haysiyetperestâne [haysiyet satan]” bir gösteriştir. Siyâset, bâhusus istilâcûyane ve cihangîrâne bir siyâset [,] öyle namus ve haysiyet tanımaz. Nitekim Rusya, Ayastefanos Muâhedes⁴⁷ ile kazandırmak istediği, fakat Berlin Muâhedes⁴⁸’nin geri aldığı Kavala’yı [,] hâlâ “Bulgarya’ya” elde ettirmek faziletinde (!) bulunuyor. Demek ki, dünyanın her tarafında olduğu gibi, Makedonya’daki kıyametler de hep Moskof’un başı altından kopuyor. Yazık... Rus politikasına hâlâ aldanan yahut, evvelce olduğu gibi, sonradan yine bulacağı hile, düzen sâyesinde o politikanın kurbanı olmayacağı zannıyla hâlâ Ruslardan uzaklaşmayan Bulgarlar ise [,] Makedonya için de Moskof’a başvurdular.⁴⁸

Ey... Bakalım; bu tecrübelerin neticesi, her vakit “Bulgary”a menâfii şeklinde mi zuhur edecek? Bize kalırsa, alehusus Makedonya’daki neticesiz ve sürekli ihtilâlât-ı müthişeyi teskin vesilesiyle zuhur edecek olan İttifak-ı Müselles’in, yahut yalnız Nemse’nin, Balkan tecâvüzâtına karşı İslavları müdâfaa etmek üzere Moskof askeri, meselâ Varna’dan içeriye doğru ilerleyiverecektir!

İslavların müdâfaası bir sözdür: Bu, zahir bir vesile-i müdâhaledir. Hakikat-i hâlde Rus istilâsından, Rus cihangîrliğinden ibarettir. Binâenaleyh Balkanlar’a, Makedonya’ya bir kere sokulmuş olan Moskofları artık kapı dışarı etmek mümkün olmayacaktır.

Birer hakikat-i müstakbele demek olan şu mülâhazât-ı müthişe [,] Anadolu ve Arabistan’a da râcidir. Bu hâlde Balkan hükûmât-ı sagîresi [küçük devletleri] ile beraber koskoca, fakat pek baygın [ve] pek uykucu bir hükûmeti de can çekişir görmekten kendimi alamayız.

Devlet-i Osmaniye, mülken bugün, ancak muhâfaza-i hâl gâilesiyle meşgul olabilir.

Bir vakit dört yandan öyle hudutlar dâhilinde bulunuyordu ki, tahaffuzi ve tedâfûi esbâba tevessül etmiş olsaydı, elinden kimse bir karış yer kapamazdı. Zira o hudutlar kalem-i

⁴⁶ Üçlü İttifak Devletleri. (Ç.N.)

⁴⁷ Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya’sı arasında Yeşilköy’de imzalandığı için tarihimizde “Yeşilköy Antlaşması” olarak da geçer. Nihai bir barışın yapılacağı Berlin Antlaşması’na (1878) giden “ilk adım” hüviyetindedir. (Ç.N.)

⁴⁸ Bu bapta esbap [,] elbette pek çoktur. Başlıca[-sı ise] şudur: Rusya [,] Sırlara -Makedonya nâmına- nakden muavenet etmek ve Yunanistan’a taraftar olmak gibi bir hile sâyesinde Bulgarları düşündürmüş ve kendisine mürâcata mecbur etmiştir.

siyâsetle değil, yed-i kudretle çizilmiş, öyle meydana gelmiş idi. Hep hudud-u tabîyyeden mâdüt idi. Hele Tuna ve hele Balkanlar, dünyada emsalsizdir.

Vaktaki [Osmanlı] Tuna'yı da, Balkanlar'ı da elinden kaçırdı; artık Avrupa-yı Osmanî'deki hâkimiyetini de tehlikede bıraktı. Bu hâlde, bilhassa o günden beri Devlet-i Osmaniyye için zararı tazmin; yani, tekraren temin-i istikbâl cihetini düşünmek farz olmuştu. Heyhat ki, zararın tazmininden vazgeçtik, elde bulunanları kaçırmamak, yalnız muhâfaza-i hâl ve mevki eylemek cihetince bile vakt-i nuhuset [uğursuzluk] gibi hulûl eden [gelen] “devr-i ...” de, başta bu devri açan [ve] Osmanlıların başına nice yüz bin felâket ve musibet getiren* ... bulunduğu hâlde erkân-ı devletin kâffesi kayıtsızlıktan, mülkü yabancılar eline suret-i gayri resmiyede teslim etmekten gayri bir iş görmediler.⁴⁹

Denilebilir ki, bu ihânetlerine bir şekl-i resmî vermekten de çekinmemişlerdir. Bu heyet-i ... yece de her vakada, her vakit mümkündür. Hamdolsun ki Osmanlılığın esasını teşkil eden “Osmanlı oğlu Osmanlılar”, bilhassa Makedonya cihetince Arnavutlar ne bu kayıtsızların, ne de meydanı boş bularak tecâvüzde pek ileriye varanların kurbanı olmamak üzere birçok müdâfaa ve fedakârlıklardan geri durmadılar. Vâkîâ Makedonya'nın her karıştığı zamanda hükûmet, kuvve-i askeriye ile [oranın] müdâfaasına var kuvvetiyle koştu. Fakat Makedonya'nın bu veçhile olan müdâfaa ve muhâfazası [,] esasen esassızdır. Zira hükûmet⁵⁰, evvelâ adâlet ve ıslahat gibi silâh ve kuvvete ehemmiyet vermiyor. Sâniyen, Makedonya karışıklığının üssü'l-esasını [asıl kaynağını] kale almıyor. Nihâyet ...⁵¹ mecbur oluyor. Makedonyalıların bir takımını memnun, bir takımını [da] meysus ediyor; meselâ Bulgarlara kilise beratları veriyor! Haydi, versin diyelim! Fakat Makedonya'nın muvâzene-i tammede [tam bir dengede] bulunması, sakinleri olan akvâm-ı muhtelifeden bir-ikisini okşamak, diğer birkaçı [nı ise] mahrum-ı nevâziş edilmek ile [okşamaktan mahrum bırakılmakla] mümkün olamaz. Nitekim; Arnavutlar, ezcümle Bulgarların mazhar oldukları müsaadâtı görünce, yıldırımla vurulmuşa döndüler. Mâmâfih ne biçimde, ne fikirde olduklarını bildikleri heyet-i ... yeyi gözleri önüne getirerek devlete küsmediler. Yalnız “Makedonyacıları”, alehusus Bulgarları teftişe koyuldular. Kemâfi's-sâbık [daha önce de geçtiği gibi] yine gördüler ki, o “müsaadâtan” haincesine istifâde ediyorlar. Binâenaleyh Bulgarları âdeta doğramağa karar verdiler. Demek olur ki Devlet-i Osmaniye, “heyet-i hâzırasının” kötülüğü yüzünden, Makedonya için Arnavutlar gibi bir kuvve-i tedâfûyyeye mâlik oldu. Evet! Hükûmet Makedonya'yı müdâfaadan âciz kalsa, yahut “heyet-i [...]ye” müdâfaaya kalkışmasa bile Arnavutlar [,] Makedonya için mal, kan, baş, can esirgemeceklerdir.

Arnavutlar pek mert, pek ziyâde faziletli ve yürekli olduklarından bu hasletlerden mahrum bulunanlar için pek dehşetli bir kavimdirler. İşte bir taraftan bu korku ile; bir taraftan da “Makedonya karışıklıklarını vesile edinerek Nemse ve Moskof müdâhale eder de, emeller mahvolur” düşüncesi ile “Makedonyacılar”, “Makedonya meselesini” başka tarzda halle yeltendiler ki, o da “Makedonya Makedonyalılarıdır” esasına müstenittir.

Sırp ve Bulgar hükûmetlerinin “başbozuk askerleri” demek olan “Makedonya komiteleri” [,] “Makedonya”yı doğrudan doğruya merbut ve tâbi oldukları hükûmetlere rabt ve ilhak edemeyeceklerini, birçok mevani ve muhatarat [engeller ve tehlikeler] görerek, neden sonra anladılar ve Makedonya'da “müttefika (konfederasyon)” usulüyle idâre olunacak bir “hükûmet-i mümtaza veya müstakile” tesisi tasavvurunu ortaya koydular. Bu sâyede Makedonya akvâm-ı muhtelifesi, güya beraber birleşecek, maksat da husûle geliverecek! Meselâ Makedonya'daki “Osmanlı Bulgarlar[ı]” [,] “Bulgarya” idâresine bugünkü (yani dünkü) Osmanlı idâresini bile tercih etmektedirler. Binâenaleyh “Bulgar komitesine” pek o kadar yüz vermektedirler. Fakat birbirinden beter o iki idâreden başka, yeni ve “Makedonyalılara” rahat ve saadet vereceği memul bir idâre tesis olunacağı ve Makedonya'da yalnız bu idârenin hüküm

* Bu günlere hürmet [bize,] beş-on kelimeyi kaldırttı (Y).

⁴⁹ Tunah Hilmi buralardan, kendi dipnotuna göre, “beş-on kelime” çıkarttıysa da bu ve bunu takip eden çok sert eleştirilerin II. Abdülhamid'e ve o dönemin devlet adamlarına olduğu, kendiliğinden anlaşılmaktadır (Ç.N.).

⁵⁰ Osmanlı İmparatorluğu'nda Sultan II. Abdülhamid Dönemi kastediliyor (Ç.N.).

⁵¹ Tunah Hilmi, burayı da çıkarmış (Ç.N.).

süreceği o biçarelere anlatılırsa [,] komiteler yine koşa koşa yardım ederler. Değil onlar, Müslümanlar bile bâhusus “müttefika” usûlü kabul ve tatbik (?) olununca Makedonya da başlı başına idâre olunur, ufak ufak hükûmetler teşekkül edecek, bu hükûmetler dâhilindeki ekseriyet-i külliyyeden ibaret ahâli, hâkim olacak; her hükûmet ahâlisi, istediği gibi kânun yapacak, yalnız hârice karşı hepsi birbiriyle müttefik bulunacak! Elhâsıl: kimsenin menâfi-i milliyye ve mülkiyyesi, kimseye geçmeyecek!

Güzel, değil mi? Fakat safdil, aldanır bir fikir olduğuna şüphe edecek hiçbir kimse, bunun bir hile olduğunu anlamayacak hiçbir sersem yoktur. Zira “müttefika” usûlünün daha ilân olduğu gün Bulgarlar “Bulgarya’ya”, Sırlar [da] Sırbîye’ye dönüvereceklerdir. İşte “müttefika” fikrini tevlit eden ümit! Bundan çıkan netice, “müttefika” fikrini çıkaranların da Sırp ve Bulgar hükûmetleri olmasıdır.

Rumlara gelince, bunlar da çarnaçar Yunan’a iltihak edeceklerdir. Evet: Rumlar maalmemnuniye değil; maatteessüf, çarnaçar Yunan’a iltihak edeceklerdir. Tâbir-i âherle [diğer bir deyişle] Yunan, Makedonya’nın bir kısmına kanaat etmeğe mecbur olacaktır. Hâlbuki bu mecburiyeti tevlit edecek bir harekette bulunmayı o ağgözlü, en müthiş bir hata sayar! Çünkü bu mukâseme ile Yunan için “Bizans İmparatorluğu’nun iadesi” ümidi (!) sönecektir. Çünkü “İstanbul yolu” kapanacaktır. Öyle ise Yunan, “müttefika” usulünü, ölür de, kabul etmez.

Rusya, Makedonyalıların bu fikrini terviç ve tasdike âmâdedir. Zira onun en birinci emeli -söylendi- Bulgarlara Kavala’yı kazandırmak daha doğrusu Akdeniz’de kendisine bir nefes deliği açmaktır! Bu hâlde Nemse, o usûlü reddedenlerin birincisi olacaktır. Zira ne o gözler⁵² Selanik’ten ayrılabilir, ne de Moskov’un Balkanlar’a sokulmasını hoş görür!

Dâhile gelelim: Makedonya’nın Osmanlı’dan ayrıldığını ilân etmek [,] Arnavutlara ölüm haberini vermek demektir. Zira Devlet-i Osmaniyye’nin Avrupa’daki hayatı [,] Makedonya’nın Mülk-ü Osmanî’den ayrılmasıyla yahut Avrupa-yı Osmanî’de “Makedonya hükûmeti” denilecek bir çibanın zuhuruyla hitam bulur.

“Arnavutlar da ilân-ı istiklâl etsinler” denilirse; evvelâ hilâfet ve İslâmiyet’e, sâniyen [de] kendilerine karşı unutulmaz bir cinayet işlemiş olacakları için Arnavutların böyle bir sersemliğe kalkışmayacaklarını “Makedonyacılar” iyi bilmelidirler ve unutmamalıdır ki Arnavutlar, o istiklâl nasihatini (!) tutarlarsa, Makedonya’nın nısfını kazanırlar.⁵³ Artık bilemeyiz, “Makedonyacılar” ne kalır... Bizce kalacak bir şey varsa, o da “Arnavut tokadıdır.” Elhâsıl Arnavutlar, Makedonya’nın kısmen veya külliyyen civar hükûmetlere ilhak olunmasına karşı yıkılmaz bir mâniadırlar.⁵⁴ Buna bütün Osmanlıların da mukavemetini zamm etmek icap eder. Çünkü Makedonya’yı paylaşmaya koşacaklar içinde yalnız Düvel-i Muazzama kârlı çıkacak; fakat bu taraftan hissedar olamayanlar [,] Memâlik-i Osmaniyye’nin saire cihetlerine abanacaklardır. Bu kıyametin zuhuruyla sebep olanlar da, yani Balkan hükûmât-ı sagîresi de, artık fazla görülecektir! Bu hâlde “Yunan, Sırbîye ve Bulgarya”, “Makedonya fesatçıları” yetiştirmekten vazgeçerek Makedonya için umûma muzır olan istiklâl ve imtiyaz fikirlerini besleyenlere, bütün Osmanlılarla beraber, düşman kesilmelidirler.⁵⁵ Ne çare ki hırs ve tamah, bu şaşkınların gözlerini bürümüş; gaflet ve cehâlet ise bunlara ve bunların fesatçılarına uyanları söz anlamayacak bir hâlde getirmiştir. Öyle ise söz anlayanlar, akiller [ve] yarını düşünenler, “Makedonya” diyerek salyasını akıtanlara karşı tetik davranıp icabında “Makedonya için” canlarını bile vermemelidirler.

⁵² Metinde “gözlem” olarak yazılmıştır (Ç.N.).

⁵³ Çok geçmeden Arnavutlar da Osmanlı İmparatorluğu’ndan ayrılacaklardır (Ç.N.).

⁵⁴ Kürtlerle Yemenli[ler], hatta Trablusgarplı kardeşlerimiz de bu değeri haizdirler [ikinci baskı yapılırken Trablusgarp’ta savaş devam ediyordu – Ç.N.]. Böyle iken pek başka türlü mazlumdurlar. Onlara pek başka türlü acırız. Evvelbeevvel mekteplere, sağlam bir maarife, terbiyeye hemen kavuşmalarını pek isteriz (Y).

⁵⁵ Tâ eski zamandan beri, ay geçmiyor, [...] Rum unsuruna milyonlar verir vasiyetler ıhtilâf ediyor; fakat bunca eski [ve] bol milliyetperverlik Rumların iyiliği, terakkisi [için] değil, [...] - Burası da çıkarılmış Rumluk, hatta kiliseye kapanmış bir Rumluk için oluyor. Mahsûl olarak yalnız varlığı Rumlukta ibaret, ruhu Rumluğa boğulmuş; Rumlukta başka bir şey görmez, eksikliğini bile “meziyet” gibi tutar “canlı kibirler” yetiştiriyor. Rumlar, [yani] Yunanlılar işte bunun için terakki edemiyorlar. O fedakârlıklar iyilik değil, kötülük yerine geçiyor. İmd, Rum hemşehrilerimizle Yunanlı dostlarımızın megalomani [Megalo İdea] hastalığından kurtulmak üzere -Bulgarlardan olsun ibret alarak-yollarını, zamana göre değiştirecekleri memuldür. Yoksa istikbâlleri tehlikededir (Y)!

Makedonya, her türlü madenle dolu hazineler demek olan dağlarla muhattır [çevrilidir]. Bu dağların mümbit kollarıyla, bilhassa Rodop⁵⁶ silsilesini meydana getiren Prim [Pirin]⁵⁷ ve Despot⁵⁸ dağlarını tetviç eden [taçlandıran] büyük büyük ormanlarla Manastır, Siroz, Selanik; bâhusus Kosova gibi geniş ve mahsuldar sahralar ile ve birçok göllerle müzeyyendir. Her tarafında sürülerle hayvânât beslenebilir. Makedonya’da bu yüzden, yılda 5-6 milyon kıyyelik⁵⁹ yük ticareti edilir. Yer pek kuvvetli ve bereketlidir. Bağ yetiştirmeğe, afyon [ve] hele -birkaç senelik tecrübeye göre, yılda beş milyon kıyye mahsul verecek derecede- pamuk zerine müsaıttir; ve hele tütün zerine pek elverişlidir. İpek böceği [ise] mükemmel surette yetiştirilir.

Makedonya öyle bir sahile mâliktir ki, her noktada bir başka letafet görülür ve her cihette, ticaret medhal ve mahreci olmağa lâıyk nikât-ı bahriye göze çarpar. Ezcümle Selanik limanı ve körfezi için “dünyada emsalsiz” demek [,] hemen hemen câiz olur.

Selanik mevkii, ticaret ve siyâset-i bahriyece pek değerlidir. Bugün bile senevî 12-13 bin sefinenin girip çıkmakta olduğu limanı [,] yarın bütün Avrupa’nın Hint ticaretine medhal ve mahreç olacaktır.

Makedonya [,] bu kıymet-i tabîyye ve ehemmiyet-i mevkiasından mâadâ, bir vüsat-ı azîmeyi [büyük genişliği] haiz. O derece vasidir ki, Yunanistan’dan bir sülüs kadar⁶⁰ fazla [,] Sırbistan’dan iki kere büyük ve âdeta Bulgaristan kadardır. Avrupa-yı Osmanî’nin yarısından ziyâdesini havi olup 94 bin kilometre murabbanda [kilometrekarede] bir mesaha-i sathıye arz eder.

Makedonya [,] bugün Osmanlıların zir-i idâresinde bulunmaktadır. Vilâyât-ı Osmanîye’den Selanik ve Kosova vilâyetleriyle, Edirne vilâyetinin garp ve Manastır vilâyetinin şark cihetlerini teşkil eder.

Makedonya, epeyce zaman var ki, “Makedonyalıktan” çıkmıştır. Zamanımızda ise şimâl-i şarkiden Köstendil’e civar olan pek cüzi bir kısmını Bulgaristan’a, kısm-ı garbîsini de Arnavutluk’a terk etmiştir. Fakat bu iki terk ediş beyninde küllî fark vardır! Bulgaristan olan kısmı, meselâ baştanbaşa Türkler tarafından işgal olursa idi, yine “Bulgaristan” addolunacaktı. Arnavutluk kısmı ise böyle olmayıp tamamen “Arnavutluk” olup gitmiştir. Makedonya’nın uğradığı bu istihaleler, bu temessülat yakında zuhura gelmiş değildir!

Makedonya “Makedonyalıktan” çıkalı, yani Makedonya’nın mevcudiyet-i siyâsiyye ve mülkiyyesi kaybolalı iki bin sene oluyor. Bu kadar müddet zarfında, hattâ daha evvelden beri, başka milletlerin pay-ı hücumu altında yoğurulmuş, durmuş olan Makedonya ile beraber “asıl Makedonyalılar” da başkalaşmışlar, gelenlere karışmak suretiyle mahv ve kaybolmuşlardır.⁶¹

Ne hacet! Bugünkü Makedonyalılar bile birbirlerine karışmışlardır.

Frenkler, bizim “tүrlü” dediğimiz yemeğe “Makedonya” derler. Mevzuubahsimiz olan kıta, galiba bu tabir için bir me haz, bir menşe olmuştur! Evet; tencere de, tenceredekiler de, yani “Makedonya” da, “Makedonyalılar” da pek az zaman, evvelkilere nispeten bile pek başkalaşmıştır, âdeta tanınmayacak bir hâle gelmiştir! Bugün öyle “Makedonyalılar” görülüyor ki,

⁵⁶ Rodoplar; Balkanlar’da bulunan mühim bir sıradağ (Ç.N.).

⁵⁷ Pirin Dağları; Bulgaristan’da bulunan bir dağdır (Ç.N.).

⁵⁸ Yine Rodop dağları. (Ç.N.).

⁵⁹ 5-6 bin ton (Ç.N.).

⁶⁰ Üçte bir (Ç.N.).

⁶¹ Bizans İmparatorluğu zamanında Vardar Vadisi’ne; Ohri, Vodina cihetlerine yerleşen Oğuzlardan bile, kan kardeşleri olan Osmanlı Türkleri bir eser bulamamışlardır. Eser bulmak değil, ha; bunların oralara geldiğini ve o civarın bugünkü ahalisinin ecdadını teşkil ettiklerini, bhusus Bizans İmparatorluğu’nun mevâki-i âlisini işgal ederek en birinci ricâl ve ekâbiri sırasında bulunduklarını da iştmemişlerdir, sanırız. Bu “inkıraz” göre denilebilir ki, bugünkü Makedonyalıların damarlarında Türk kanı vardır. Arnavutlar en eski ve asıl Makedonyalılar gibi gösterilebilirlerse de, esasen İlliryalı addolunurlar. Birinci kısımda söylenen Edes şehri isminin Arnavutça olduğuna bakılırsa, Edes’i bunların inşa ettikleri anlaşılıyor. “Sahte Yunanlıların” iddialarını iptal için bir delil daha!

unsuran mensup oldukları kavimden olduklarını ya iddia ediyorlar, yahut unsur-ı aslilerini bile bile çiğneyerek bir başka kavme, bilhassa Yunan’a, perestişkâr oluyorlar.

Ne olursa olsun! Yunanlılar ve saire, mütevaliyen Makedonya’yı nasıl zapt etmişler ise Osmanlılar da öylece feth eylemişlerdir.

Makedonya’ya ait hakâyık-ı târihiyyeyi değil, göz önündeki “nevi-i nüfus” adedini bile tebdil ile “Makedonya bizimdir” diyenlerin ağızları kapatılmalıdır. Bugün -târihin tayin ettiği hududa göre- Makedonya’da 1,5-2 milyon nüfus yaşıyor. Bunların çoğu, garpta %60’ı, Arnavut [olmakla beraber], alelhusus her tarafta sülûsanından⁶² fazlası Müslüman’dır. Ekseriyet bunlarda ve bunlarla beraber olup kalacak olan Koço-Ulah ve Museviler gibi sair “Makedonyalılar” da, olanca maddî, mânevî; zahirî, bâtinî her türlü galebede bunlarla kalır. Bunlar var kuvveti kafaya, pazıya verip Makedonya’yı ıslah ve tahlis etmelidirler. Bunu vicdanen de, menfaaten de kendi üzerlerine farz bilmelidirler. Makedonya’ya en ziyâde alâkadar olmakla beraber çökmesi muhtemel, belki de muhakkak olan musibetten en ziyâde hissedar olacak da hep bunlardır.

Herkes, sözde temin-i istikbâl sevdasıyla dünyayı, Makedonya’yı altüst ediyor. Makedonya’ya gelecek ve Osmanlı idâresi yerine başka idâreyi ikame edecek olan muhakkak surette Moskof değilse bile, mutlaka Nemse’dir. Bu idâre bütün Makedonyalıları ezer, yutar; aslen, neslen Moskof veya Nemse işleri gibi bir şekle koyar. Makedonya’da yaşayanlardan Rumlar, Sırp lar ve Bulgarlar, bir vakit iyi-kötü yaşayabilirler; fakat geriye kalan Koço-Ulahlar, barınacak yer bulamazlar. Romanya’ya güvenilmez.

[Zira] Makedonya’ya ve dolayısıyla Osmanlı’ya bir hâl olunca, Romanya’nın muhâfaza-i hayata muktedir olacağı pek şüphelidir.

Koço-Ulahlar Makedonya’nın her cihetine, bilhassa garp ve şimal taraflarına yayılmışlardır. Bunlar, Bâb-ı Âli’yi bir kere merci tanımış ve artık Osmanlılığa hoş bakmaktan ayrılmayacak olan bu vatandaşlar, Makedonya Romen Komitesi’ni “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin bir kolu” yapmalıdırlar. Bugün için de, yarın için de dost bildiğimiz Romanya’dan ziyâde Osmanlı, yahut “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti” taraftarı kesilmelidirler. Nasıl bir menfaat, bir hayır gözlüyorlar; ne gibi bir ümîd-i selâmet ve saadet umuyorlarsa, evvelemirde Osmanlı’dan; fikirce, yürekçe ve hayatça tamamıyla Osmanlı olmaktan [ve] hep Osmanlılıktan ummalıdırlar. Yağmurdan kaçarken doluya tutulacaklarından korkmalıdırlar! “Makedonya fırsatçılarına” karşı edinmek istedikleri silâhı Fransa kötülük papazlarının hazırlaması, hoş değildir...

Bilhassa Selanik’te ekseriyet-i azimeyi teşkil eden Yahudi vatandaşlar, bu söze dikkat etsinler! Yahudi vatandaşların “Frenk” mekteplerinde yetişerek Frenkliğe yeltenmek gibi dinsizliğe pek müstait⁶³ ve meyyal olan evlatlarının yarınki semereleri, pek zehirli olacaktır. Frenklik ile Osmanlılığın mukayesesini[,] kendilerince -hele bu günlerde- pek zor değildir, sanırız. Bari bu mukayeseden çıkaracakları netice[,] kendilerini Osmanlıcasına bir çalışkanlığa sevk etsin. O derecede ki, iktisâb ve iddihar ettikleri servetlerini, cüziyen olsun, “Osmanlılığın selâmeti” nâmına sarf etmeği cana minnet bilmelidirler. Yoksa yarın Osmanlılara, Osmanlılığa bir belâ-i inkıraz musallat olunca “Makedonya çapulcuları” elinden ne canlarını kurtarabilirler, ne de mallarını! Bu hücumu karşı müdâfaaya, mevkian ve fitraten kendilerine güvenebilecek olan Arnavutlar bile muktedir olamayacaklardır.

Arnavutlar, Makedonya’nın her tarafında bulunurlar; hele garbında, ekseriyeti haizdirler. Denilebilir ki, değil Makedonya, bütün Avrupa’yı Osmanî, ancak Arnavut eliyle müdâfaa ve muhâfaza olunabilir. Fakat “Makedonyacıların” Makedonya’da bulundurdıkları el-kol,

⁶² Üçte iki (Ç.N.).

⁶³ Birkaç anlamı bulunan müstait; burada, “bir şeye hazır olmak” anlamındadır. (Ç.N.).

takındıkları zırh, kullandıkları silâh maddî değil, mânevîdir. Binâenaleyh Arnavutların bu yolda teşhiz edilmesi lâzımdır. Yani Arnavutlar[,] boğuldukları “cehalet-i tabîyyeden” kurtarılmalıdırlar. Arnavut Hristiyanların Rumlaşarak değil, Yunanlılaşarak verdikleri zayıat çoktur; pek dehşetlidir. Buna sebep, mektepsizliktir. Yahut mevcut mekteplerin az bulunması ve mektep denilecek bir hâlde bulunmamasıdır.⁶⁴ Bu mekteplerden Türkler bile istifâde edemiyorlar.

Türkler Makedonya’nın her cihetinde kesretle, bilhassa Manastır’da ve Köprülü’den itibaren şark cihetinde ekseriyet teşkil etmiş bir hâlde bulunmaktadırlar. [Ancak] Türkler hâlâ uyuyorlar; Türkler, hâlâ müdâfaa-i nefse bile kalkışmıyorlar. Hâlâ yarını düşünmeği aklına getirmeyen bir Makedonya sakini varsa[,] o da Türk’tür! “Bir tecâvüze karşı hâl-i tahaffuzi ve tedâfüide bulunmayanların sonu da mahvolmaktır, ve [dahi] bu surette mahvoluşta yıldırım sürati vardır” hükmü ile suret-i katiyyede mahkûm edilecek Makedonyalılar da bunlardır, Türklerdir!⁶⁵ Türkler... Ne diyelim? Dünkü Türkler degiller...

Mâmâfih az vakit içinde, en meyus olanları bile pek kavi bir ümide düşürecek derecede uyandılar. İnkılâpcûyâne terakkiyât-ı mânevîyyeden hissedar olduklarını göstermektedirler. Bu babda en müterakki olanlar, fedakârâne faâliyeti ele alıp Osmanlılığa hoş bakanlarla birleşmelidirler. Âkilâne ve hâkimane düşünen hemşehrileriyle baş başa vermelidirler. İcap eden tedâbir-i tedâfüiyyeye yapışmalıdırlar! Görülecek muvakkat ilk iş, badehu daimî son iş nedir? Netice olarak artık bunu anlayalım.

“Makedonya karışıklığı” esbâbına ait sözlerimizi hülâsa edelim: Rusya’nın istilâpe-restâne entrikası... İşte bu, esasın en derin noktasıdır. Mebni-i aslı budur. Bununla bir hizada bulunan bir nokta daha var: Yunan entrikası... Buna muayyen, belki de mümteziç [birbirine uyan], binâenaleyh görülmesi müşkül bir nokta da Fener’dir. Bu ikisini, herhâlde bir farz etmek enseptir [en uygundur].

Meselenin sathına doğru çıkalım: [Burada] Nemse entrikasına tesadüf ederiz. Bâdehu “Sırbîye ve Bulgarya” entrikasını görürüz. [Aslında] bunlar[,] hep Rusya entrikasıdır. Romanya ve Fransa entrikalarını da unutmamak elzemdir.

Meselenin tam sathına geldik mi bir pislik, bir zalim, iğrenç bir idâresizlik içinde kalırız. İşte ilk iş bunları, bu yolsuzlukları temizlemektir.⁶⁶ Bu sâyede ortalık biraz düzelir. Fakat bu düzgünlüğü taht-ı emniyete almak, meseleyi ancak dibe kadar takip ederek halletmekle olur. Yarı yolda devletimizi, “Balkan hükûmât-ı müttefikasını” teşkil etmiş görsek bile azmimize gevşeklik vermemeliyiz. Zira Yunan, “Sırbîye ve Bulgarya’nın” entrikaları[,] bu haşarı, bu acemi çocukların afacanlıkları, ötede Rusya gibi bir müfsit varken pek zor, pek güç nihâyet bulur. Rusya, bunları “Yunan’ı ve Yunan’ın büründüğü entrikaları” ileri sürerek kışkırtıyor... Bu halde ilk iş müteferriatından olmak üzere, Yunan nüfuzunu kesretmeğe savaşılmıyız. Bunun için de evvelâ Fener’i [Patrikhane] teftişe koyulmalıyız.

Görüyoruz ki Fener’de “mum,” beyhude yere yanmıyor: “ruhü’l-kuds” nâmına yakılmıyor. Hükûmet içinde, hem de tebaa sıfatıyla bir hükûmet bulunuyor. Mademki Fener tebaa-dandır, Osmanlı’dır. Osmanlılar da onu ıslah etmek salahiyetini haizdirler.

Biz onu biliriz ki Panhelenizm, kısmen Fener’dedir. Panhelenizm nüfuzu, Osmanlı Hristiyanlarına Osmanlı hükûmetinin dokunmadığı ve hiçbir vakit dokunamayacağı milliyetlerini kaybettiriyor. Fener’den çıkan Hristiyan vatandaşlarımızı zehirliyor. Fakat bu zehrin tesiri, yalnız Makedonya cihetlerindedir; zira buralarda “Yunan fesatçıları” gibi muayyenler pek çoktur. Bu hâlde Fener’i Yunansız bırakmak elimizde değilse [de] Yunan’ı Fenersiz bırakabiliriz, ha! Binâenaleyh, mezhep ve diyanet mukteziyatına -hudut vererek- dokunmamak şartıyla,

⁶⁴ 1885’te yalnız Kosova ve Manastır vilâyetlerinde 51 kız, 133 çocuk Rum mektebi vardı. Dört sene zarfında 67 tane fazla olmuştur. 1890’da yalnız Manastır vilâyetinde 17 kız, 117 çocuk mektebi bulunuyordu. Bunlar için senede 400.000 frank sarf olunuyordu. Helenizm’in senevî sarfiyatı ise 15 milyon frank olup 1877’de 200 mektebi vardı. 1887’de [bunların sayısı] 333’e balığ olmuş ve talebe mevcudiyeti 18.541’den ibaret bulunmuştur. İbret!

⁶⁵ Bizans İmparatorluğu zamanındaki Türklerin unutuldukları hatırlanırsın!

⁶⁶ Kastedilen, yine II. Abdülhamid Dönemi’nin devlet adamlarıdır. (Ç.N.)

tarassut ve ıslahat-ı lâzımede bulunmalıyız⁶⁷. İşte Yunan nüfuzunu kesredecek tedbir, budur. Bununla “Sırbıye ve Bulgarya’yı da”, azıcık olsun, yerinde rahat durmağı kendi ihtiyarlarıyla mecbur ve Rusya’ya uymaktan tahlis ederiz. Rusya âmâl ve nüfuzu ilerlemeyince, bittabi, Nemse’ye de bir dereceye kadar sükûnet gelir.

Bu tedbirlerin esas-ı icrası cebir ve şiddete değil, akıl ve hikmete müstenit olmalıdır.

Makedonya’nın ıslahı, kuvve-i müsellaha ile mümkün olamaz. Harp ve darbin kalem ve fikre, zapturaptın hile ve iknaa istinat ettiği bir devirdeyiz. Nitekim “Makedonyacılar” da Makedonya’yı yerlerinden kımlıdanmayarak, yalnız muhâcemât-ı mânevîyye ile (ifsâdât ile) elde etmeğe uğraşıyorlar. Bilmukabil Makedonya’nın müdâfaası da, ancak silâh-ı mânevî ile mümkün olur [ki,] ıslahı da böyledir.

Bu silâhın tedarik olunacağı fabrika, “mekteptir.” Mektepler tezyit olunmalı; bunun için lâzım gelen fedakârlığı, her Osmanlı göze aldırmalı. Her mektep, “Osmanlı beşiği” ıtlağına şayan olmalı. Bu lâzıme-i siyasiye ve içtimaiye gözetilmek şartıyla, Arnavutlara da mektepler açmaları için müsaade olunmalı. Akvâm-ı Osmaniye’nin mazhar olduğu bu gibi müsaadâtın Arnavutlar, mahrum edilmemeli. Evlâd-ı vatanın “Osmanlıcasına” bir terbiye-i fikriye edinebilmeleri vesâiti [,] el birliğiyle ihzar edilmeli. Müfsitleri bir bakışta [,] kirpiklerinin oynayışlarından tanıyacak cin fikirli gençler yetiştirmeli. Bunlar süratle tezyit olunmalı. Bu bapta hükûmetten ziyâde ahalinin, gayretli ve fedakâr Osmanlıların sarf-ı gayret ve fedakârı eylemesi elzemdir. Yılgın analara [,] babalara Osmanlılığın milliyete dokunur ciheti olmadığı anlatılmalı. Unutulmasın [ki] mekteplerde esas tedris [,] işte bu zemin üzerinde bulunmalı. Bu sâyede bir kere Osmanlılık hakkında yanlış fikirler kafalardan silinmeğe başladı mı; bir kere Osmanlılığın fazilet ve ulviyeti kafalara yerleşti mi, artık herkeste bu heyet-i içtimaiye ve siyasiye için can vermek hissiyatı uyanır. Artık herkes “tam Osmanlı” olur; herkeste Osmanlılığa karşı olan nazar değişir. Tebaa-ı Osmaniye’den (kim olursa olsun; Rum’dan, Sırp’tan, Bulgar’dan) bir kişi bulunmaz ki, “Osmanlıyım” demesin. Bir kişi görülmez ki Osmanlılığa, Osmanlılara dokunmak isteyeninin gözünü çıkarmasın...

Makedonya Kahramanlarına:

Okuduk, değil mi? Sert mi? Kabahat, vakalarla hakikatlerde... Yazan, yazdıran... Mesul, onlar! Siz! Siz ki cins, mezhep gayreti güttünüz; o gayreti kızıl kana buladınız. Bir iş de beceremediniz. Elbette mesulsünüz [!] Vâkıa sırasında insanlık, Osmanlılık hesabına biz de kanlar isteriz [,] Lâkin milyonlarcanın sığındığı insanlık, Osmanlılık, nerede; ayrılığa yol açan bilmem necilikler, nerede? Birlik için didinmek, nerede; insanlar arasına kandan perdeler çekmek, nerede? Bununla beraber, kahramanlar! Sizlere “eşkiya” denildikçe kızanlardan idik; zira bir emel için sevda getirenlere [,] fedaî kesilenlere hürmetimiz vardır. Şu kadar ki siz, kara sevda getirmiştiniz; emelinizde yanıliyordunuz. İçinizde yalancı pehlivanlarla cins, mezhep ticaretçisi dolandırıcıların da bulunuşu caba[sı]! Elhâsıl Makedonyacılık meselesinin içinden çıkmayışınız [,] boşuna kahramanlık etmiş olduğunuza pek büyük delildir. İmdi, Makedonya kahramanları yoktur. Varsa, onu kurtaranlardır... Osmanlı ordusudur... Rumeli halkıdır, bütün Osmanlılardır!

Fakat, ne gariptir [ki,] Osmanlı’yı da kurtaran Makedonya’dır [,] Makedonya musibetidir. Şer yüzünden hayır! Sanki bir hayâli bir hakikate, Osmanlılığa yeni bir vücut vermeğe âlet oldu.

İşte, ey dünkü kahramanlıklarını artık Osmanlıcasına göstermek hakikatinde görenler! Bizim artık sizden beklediğimiz; kendi cinsinizden, mezhebinizden, şu Osmanlılığa toz kondurmak, “pişmiş aşı su katmak” isteyenleri dünkülerden -reaksiyonculardan- beter bildiğimiz o melunları, icabına göre defedivermenizdir. Umarız ki dünkü mesuliyetinizi böylece giderir; batmış, uydurma bir meseleyi kurcalayarak emele düşmanlık edenleri hemen püskürtürsünüz! Böyle bir insanca ümit iledir ki size, emeli halkın rahatını, selâmetini emânet edercesine, şu risaleyi hediye ettik.

⁶⁷ Eksarhlık da Sofya’dan elini çekmezse oraya atılmalı. (Y)

Elverir; artık insanlığın aldığı yolu görür olalım. Küçüğe, küçüklüğe doğru geriler değil; büyüğe, büyüklüğe doğru ilerler olalım. Bekamız için işte kılavuz... Düşünen Osmanlılık ile tabiri... “İstanbul Yeditepleri” gaydasına karşı Osmanlı süngülerinin çarpışması, şakırtısı... Megalomani dumanları yerine de Osmanlı kılıcıyla ay-yıldızının parıltısı!

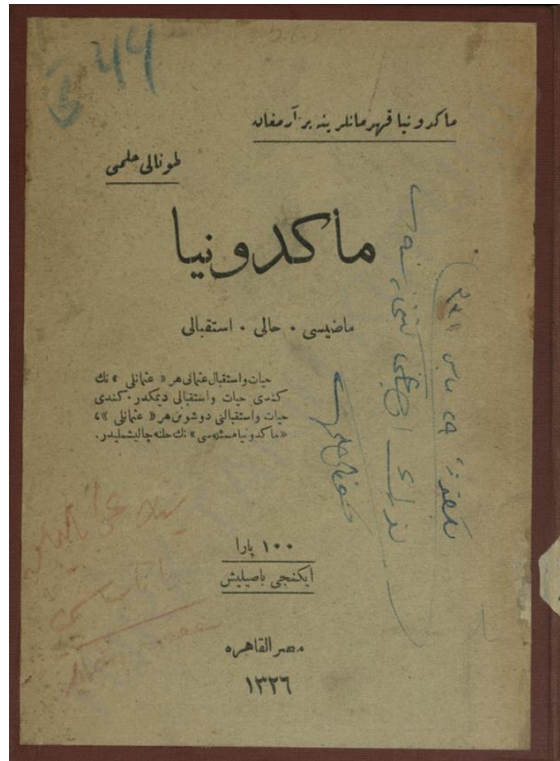
Kâhire, 324[1910-11]

Tunalı Hilmi

Kaynakça

- Ateş, S. (2009). *Tunalı Hilmi Bey Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Aydın*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aydın, A. (1995). *Tunalı Hilmi Bey Hayatı, Siyasi Faâliyetleri ve Eserleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Birecikli, İ. B. (2018). Aromen Milliyetçilik: Balkanlarda Aromen Milliyetçiliğın Önemli Bir Sıması: Daskal Apostol Margarit. H. Acar /Ed.). *Milliyetçilik Tipolojileri* (ss. 89-110). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cezar, M. (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi*. C. I, TTK Yayını.
- Hanıoğlu, Ş. (1982). Tunalı Hilmi Bey'in Devlet Modeli. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 38(3-4), ss. 107-144.
- Öztürk, E. A. (2006). *Tunalı Hilmi Bey'in I. TBMM'deki Yasal Faâliyetleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Tunalı Hilmi. (1306/1910-1911), *Makedonya: Mâzisi, Hâli, İstikbâli*. El-Kâhire.
- Ulusoy, C. (2009). *Bir Jön Türk Olarak Tunalı Hilmi ve Siyasi Düşüncesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Eserin Orijinal (Osmanlı Türkçesi) Hâli

ماکدونیا قهرمانلرینه بر آرمقانه

طونالی علمی

ماکدونیا

ماضیسی • حالی • استقبالی

بیات واستقبال عثمانی هر « عثمانلی » نك
کندی . حیات واستقبالی دیمکدر . کندی
حیات واستقبالی دوشون هر « عثمانلی »
« ماکدونیا » سته بی « نك حلتنه حالشمند .

ایکنجی باصیلش

مصر القاهره

۱۳۳۶

تقسیم :

[ایلک باصیلشدن :]

بو رساله ده (ما کدونی) اوزرینسه یورو تولن ملاحظات :
 (ماضی) ، (حال) و (استقبال) دیه اوچه آیریلدی ؛ فقط ،
 (ماضی) یاریده براقلدی ؛ (حال) ایله اکمال اولندی . (حال)
 ده یاریده براقلدی ؛ (استقبال) ایله اتجمام اولندی . (استقبال)
 ایسه غیرتلی وفداکار عیانلیرله امانت ایدلدی .
 همان جناب حق جله یی وظیفه شناس ایله رک مسئولیت آلتده
 واسیر قالمقدن محافظه بیورسون .

قاهره، كانون اول ۱۳۲۴ :

ان شاء الله ...

یاراسی اولان قوجونسون ..
 « اوح! ..»، کوکسی، کوکلی جوشقونقلرله یارایارا چیقان
 بونفس .. غربت یولداشارده بیر انقلاب، اختلال آرمغانی .. بیر اویوشمه،
 قارداشلاشما یادکاری ..
 درد لر، بر! .. بو، آزادلق کونشی دوغورده بللی اولابیور ..
 بیرله شیلیور؛ بوتون عثمانیلر بیر کیلیور ..
 فقط .. عجیا .. عجیا املی، شوریلکی فیسکله جکار، ینه حیقما یا ..
 جقمی! ..
 هر کسک کولوشدیکی، سهویشدیکی اوللهجه نانیه لرده بزم چکلر
 کلیدلی .. بوتون سهویشیمی بیر دوشونجه قابلامش .. طیشی بوز، ایچی
 یانارداغ، برشی .. ایشته بزه او! .. اودرجه قدارکه: هر کسک کیفی
 بوزارجه سنه « اوح! .. » ك صوکیته شوارك صوك صحیفه سنی قوبمقدن
 کندیمی آلامیورز .. هر کسک معده سنی بولاندیرمقدمه معنا عجیا نه ایدی ..
 عجیا پیشمش آشه صومی قاتیوردق! ..
 که شکی بویله اولسه یدی .. بین طونالینک ویزلاماسی نه ده مک
 اولابیور، نه یاباییردی
 بک دوغرو .. بیرشی یاپامازدی: نه کیم: یاپامادی! .. فقط، سزی،
 عثمانیلر، ایکنه له مک ایستین اوقاریمجه جق، زمهرلی ده کیلیدی .. سزه،
 بیر عثمانیلر چیلغینلغیله — عقنجه — صافانی، دالغینلغی کیده ریررشیلر
 فیصله دامق ایستیوردی .. نه چاره که باغیر امدادی .. یالکنز فیصله امدادی ..

۴

فیصلیدی ده دالغینار لك جوشقوناقاریله، نیجه یایغاراچینك سسی ایچینده
 بوغولدی.. باغیر سه بدی بیله نه یاییلا بیلیردی..
 اولاجق، اولاجقیدی. ایشته: اورتالقی، ینه آلدایشلر، آلدایشلر
 آلدی.. ینه دیشلر غیجیردادی، االر بوکرده قالدی..
 زواللی عثمانلیلر...

زواللی انسانلر.. بیله مه یز، آلدایشیکز، آلدایشیکز نه زمانه دك
 سوره جك..

هله دین پچه لری، غزته جیلق، خاقك ایلكنی ایسترجینیبجیلک،
 عتله یلکن قومیته جیاق، انسانلره — آه... — نه یاللیزلی جبار
 یوتدور میور!..

حریف دینسز.. فقط، هر کسدن صوفی..
 سافلغه بورونمش بیر قلم.. فقط بیر شیش.. هم ده آغولو!..
 چیقارینی، ناصل اولورسه اولسون، کوزتمك.. ایشینی، ناصل
 اولورسه اولسون، بجرمك.. شیطان قیج آندیریش.. ایشته سزه
 ایشکذارلق.. بوندن اوتنه سی صاغاق...

دوغرو.. هر کسك یاشامایه حق وار.. هر کسك مادرا بازلقده
 الی بایراقلیقدن چکیمه مه سنه هایدی حق ورده لم.. فقط..
 بوراده بر « فقط » وارکه: جامعه، کلیسه یه، حاورایه.. خلق
 ایچین ایشله ییچیلکك بویوک برلکک یایشدیرر..
 یازنی.. سن بونلره نه دیورسك..

۵

ای انساناق!.. سن بو حالده آجی آجیی صیر تیورسک...
 یا هو.. یکیرمنجی، بیلمم قاجینجی — منیتمیدر، نه معهوددر —
 سوزده بر انسانلق دورنده ز.. نه در بودین، جنس قالیزانلی، او یونبازلی!
 بونه حالدر!؟... زواللی دینلر، مذهبیر...
 زواللی انسانلر!.. هوادن آلداتق، آلداتق.. حالا خسته لنگر!..

* *

بوندن اون ایکی ییل اول یازباش سوزلر.. هپ یازیلدینی کی
 چیقور.. چیقدی بیله!..
 بیریرینی بوغازلاییشلردن صوکراییله او بولدن آیریلمایشلر..
 حتی، آزادلقدن، بوسبو تو قانلی قانلجه سینه، قانده لیشلر..
 اعلا!..

بونلری یانلر، یاپدیرانلر پیرانه.. فقط، یایما یاجقلر، یاپدیرمایا جقلر
 عییا یوقی!؟..

* *

تورکلر!.. تورکلرله بیر پوره کده، پردویغوده اولان غمانلیر!..
 «بودیاده بیر مراد بسله نیر، اوده: انسانچه، باشامق، راحت، سلامتله
 کینمکدر»[*]. کلیمک. آلداتیلان همشهریلریمزه بویله ده یلم.. اونلری
 قورتارالم.. اونلر بک آجیالم.. صاقینک، بیر کین، بیر دشمنلق باغلامایالم..
 ایشته، ما کدونیا مسئله سنک حتی، بزجه، آنجق بویله اولاییلر..
 بولقارجه، صیرپجه، روحجه، آرناوودجه، اولاحجه قونفرانسیر..
 وه ریر.. بودیللرجه بیر غزته چیقاریر بیر «جمعیت» — «اوهت»

[*] خطبه ۱۰.

همان — تمل آتیمالیدر..

شو — سوزده — باریشیق دوزنده، نیجه زمان اول یاز یامش،
 ائرجکی (سنه ۱۳۱۶، عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیته ورا شعبه سی
 کندی آدیله حساب، باصدیر مئشی)؛ بوگون یازانینک آدیله حساب،
 اولدینی کیجه [۰] اورتایا قویلمقدن مقصد، هیچ ده کیشمه مش اولان
 آلدائییلری کوسترمک، اونلره انسان عئمانیلاردن انسانجه بیر جواب-
 وهر دیرمک، آلدائییلان، دوز، دوغرو یولدن صابیتدیر یلان عئمانیلری
 ییکیت، انسان عئمانیلره قورتارتمقدن..
 ان شاء الله دیله کیهز یریشی بولور، ان شاء الله شور ساله، حال،
 استقبال قسملرله برابر، ساده جه ماضیدن، بیرکچمشدن بحث ایدر بیر
 خاطره کی، همان تاریخه کومولش اولور..

ط • ح •

[*] هیچ ده کیشدیرمیه رک — حق باشیلی باشینه اولان مسلکته کوره
 هیچ قوللانماز اولدینی عربجه، عجمجه ترکیلری، قاعده لری بیله اولدینی
 کیجه برافراق — باصدیر یوز (ی • اشارتلی حاشیه لریکیدر)

ماكدونيا

— (ماضى) —

(ماكدونيا)، بالقان ياريم آطه سنك اورته سنده وآطه لر دكزي
 سطح مائنده اسكي بر قطعه در . حدودي پك كوچ تعيين ايديله بيلير؛
 تخمیناً: (اير) و (تر حاله) قطعه لرینی ده بر برندن آیران پند ساسله
 جبالنك شرقندن (ردوپ) بالقانلرینك جنوب اتكازینه (وگوستندیل) ده
 قدر ممتد اوله رق بر مثلث قائم الزاویه تشکیل ایدر . وتر قائمه (پند)
 سلسله سنك منتهای جنوبی سندن باشلار، (دده اغاجی) نده . . یا خود
 (مریچ) نهري آغزنده کی (انس) ده نهایت بولور. ضلع صغیرك منتهای
 شمالیسی (اسکوب) اوزرنده کی (واروش) تپه لرنده در .
 (طاشوز) کبی جوار آطه نر (ماكدونيا) ملحقاتندن عداولینور .
 ماكدونیا، ماكدونیا آدینی نصل المشد؛ بوراسی بللی دکلدر . ایلک اوکجه
 کیماره مسکن اولمشدر؟ ایشته مهمجه اولان بومسئله بر درجه یه قدر
 حل ایديله بیلدی؛ شویله که:
 (په لازغی) عنصرنندن کله بر طاقم انسانلر بوجوارده یاییلدیلر؛ مختلف
 ناملرله متعدد قبیله لره آیریلدیله؛ باریندقلری یرلره کنندی ناملرینی
 ویردیله وکچوک کچوک حکومتلر یاپدیله .

۸

(جنابق قلعه سی) دیدیکمز جواره حاکم (ترویہ) حکومتی حکمداری (برہام)، قبل المیلاد یکرمی بش عصر اول، (یونانیلر) له محاربہ کیریشدی. (ماکدونیا حکمداری پلاغون) ده بوکا معاونت ایتدی. بوندن آکلاشیلر که: قبائل مذکورہ دن برقاچی برلشمش، اییجه بیوک بر حکومت میدانه کتیر، شو (یونانیلر) دشمن اوله رق بولمشدر. ایشته بو حکومتک ایلک آدی (تہ، حاجی) دردنیلیور. پاتختی (یکیکجه) طرفلر نده خرابه لری کورون (پللا) شہری ایدی. (ترم)، بعدہ (تسالونیک)، نہایت (سلانیک) نامی آلتش اولان شہرک مشہور شہرلر ندن ایدی.

برقاچ عصر صوکرہ (ایللیریالیر) بوجہ تله هجوم ایتدیلر، یاییلدیلر. قبل المیلاد سکزنجی عصر ده ایدی: (یونانستان) ک (آراغوس) شہر ندن بر طاقم، ہاجرلر، باشلر نده بولنان و (ہرکول) ہ، نسوب اولان، (قارانوس) نامندہ کی بر رئیس لریلہ برابر کی سوریلرینک آرقہ سنہ دوشدیلر: (وودینا) دیدیکمز (ادہس) شہرینہ تصادف ایتدیلر. قارانوس، بوراسنی، ضبط ایله، کویا آلہلر طرفدن کوندلش اولان مقدس کچیلرہ احتراماً، «تہ ژہ» نامیلہ توسیم ایلدی. بعدہ «ماکدونیا» تاجنی «الہ ایتدی.

اسکیلر، یکیلرہ تابع اولیورلردی؛ بناء علیہ داخل قاریشقلقلراکیسک دکلدی. «ماکدونیا» ده «سرخس» دورندہ، ایرانیلر «الینہ» کچدی. متعاقباً «شمال باربارلری» نک هجوم و تخریب اتنه اوغرا دی. قبل المیلاد «۳۶۹» ده «یونان مشعمراتی» صرہ سنندہ بولندی. فقط «فیلیپ» و «اسکندر کبیر» زمانلر نده «یونان» حق «ہندستان» بیله حاکم

کسیلیدی.

آرەدن چوق زما کچمەدی؛ بوقوجە ایمپراطورلق انقسامە اوغرا دی.
«ق: ۱۶۸» دە «روما» ممالکنه الحاق ایدلیدی.

«بلغارلر»، «طونە» یقەسنە یرلشەرک بر حکومت تشکیل ایتشەلر دی.
بروقت بونلرە، بروقت دە «آرناوودلر» «تابع اولدی. ۱۰۶۵ دە شمالدن،
طونە یقەندن، متعاقباً جنوبدن، دکر جهتدن (ترکلر) ما کدونیا یە
یاییلدیلر. روما ایمپراطورلغنه تابع اوله رق (ما کدونیا) دە حاکم بولندیلر.
اهل صلیب، (استانبول) دە (لاتین ایمپراطورلغی) نی تأسیس
ایتدیکی زمان ایمپراطور اعلان ایدیلن (قونت مونترفرا) «۱۲۰۴» دە
کندیسنه (سلانیک قرالی) عنوانی دە ویردی.

بوئسالر دە (شرق)، قارمه قاریشقدی. براز صوکره (لاتین
ایمپراطورلغی) دوری نهایت بولنجه ایمپراطور (میخائل پالەئولوغ)
زمانند (شرق ایمپراطورلغی) نه اییجه ربط ایدیلرکی اولمش ایسه ده
(عثمانیلر) ک ظهوری اوزرینه الدن اله طولاشدی. قسماً (صرب)، قسماً
(وندیك) یدیلە اداره اولندی. نهایت، «۱۵ نجی» عصرده ایدی...
(عثمانیلر) طرفندن فتح ایدلیدی.

-(حال)-

خرستیانلار ایچون مرکز روحانی یالکر «روما کلیسای» ورئیس و روحانی ده یالکر «پاپا» لرایدی . میلادک طقوزنجی عصرنده « استانبول کلیسای » روما کلیساسندن آریلیدی؛ اعلان استقلالیت ایتدی؛ «أورتودکس» عنوانی آلدی. بوتفرقه، اختلافات مذهبییه دن ایلری کلش ایسه ده اساساً بعض آمال سیاسییه منیدیر. بوا مللر بوقت کیزلی قالدی. مع مافیه چارچاق میدانیه چیقدی. از جمله «بلغارلر» خرستیانلغی قبول ایتمکه دو کولنک لری زمان قرالاری «استانبول» مراجعت ایتدی؛ مستقل «بلغار کلیسای» آچیملق ایچون استرحامده بولندی . پک چوق اوغراشدی؛ بر درجه یه قدر موفق اولدی؛ فقط، «بلغار حکومتی» (شرق ایمپراطورلغی) طرفندن «۱۵۰۱۵ ده» محو ایدلجه بوا امتیازده محو ایدلدی. «۱۱۸۶ ده» ینه تشکل ایدن (بلغار حکومتی) او امتیازی ینه الله ایتمکه صوک غیرتله چالیشدی. حتی حکمدارلر ریاست روحانییه بیله نهایت کندی اوزرلرینه آلدیلر. زیرا: نه پاپا، یلرایسه ایستدکلری فائده حاصل اوله میوردی. چونکه (بلغار کلیسای) اسماً بلغار کلیسای ایدی. حقیقت حالده ایسه (روم کلیساسندن) عبارت ایدی. (بلغار) اولان متره بولیدلر، پاپاسلر بوقت صوکره روملا- شیورلردی. ایشته (شرق کلیسای) نك «آمال سیاسییه سی» بودر : دنیایی روملاشدیر مق!..

بو « کلیساغوغا لری » ییللرجه سوردی. (بلغار لار) شرقدن اومدقلارینی بوله مینجه، غربه.. (روما کلیسانه) باش ووریور لردی. بو طرفدن کلن معاونت ده (لاتین) افکار و تلقیناتنه بورنمش بولنیوردی. الحاصل (بلغار لار) کلیساجه جدی بر موفقیتنه نائل اوله مدیلر. سوزده بعض متره پولیدلکری واردی. فقط، برر بر رهپ قبادیلدیلر. (اوخری) ده کویا برده کسار خلق واردی. نهایت « ۱۷۶۷ » ده بوده قبادیلدی.

کوریلورکه: (بلغار لار مبارزه مذهبییه ده) اولدجه ثبات کوسترمشلر ایکن شرق کلیسایی درلو درلو حيله لرله ینه هر، موفقیتی بیله نتیجه سز بر اقسدر.

(استانبول) کفتحی اوزرینه (شرق کلیسایی) بیودی، پک زیاده اهمیت قزاندی؛ کندینه تابع اولان شرق خرسیتیانلرینی (روملاشدیرمه) یه ده قولا ی صورتده موفق اولغه باشلادی: طاقم طاقم پاپاسلر، کومه کومه خرسیتیانلر، سنه دن سنه یه ده چوق اولق اوزره، «روملق» جهته آقدار یلیوردی! بوندن مقصدنه ایدی..؟ عئانیلرجه بو، پک اوقدر بللی دکلدی. ذاتاً (روملاشدیرمه) اس الاسانی دکیشمه مش ایدیه ده هدف اساسی تبدل ایتشدی..

(بیوک پترو)، مسئله یی بتون دهشتیه کوزی اوکنه کتیردی. (شرق کلیسایی) نک حصوله کتیرمکده اولدینی بوسفرکی «آمال سیاسی» تر قیسنه سدچمکه، بلکه ده قربان کتیمه مکه، ده آچینی: بردهشتلی رقیب اولغه عزم ایتدی. « ۱۷۲۱ » ده کندیسنه رئیس روحانی

صفتی ده ویردی.. مستقل بر (اسلاو کلیسایی) آچدی.
 اوت، بریحی بیوک تفرقه «آمال سیاسی» یه مستند اولدینی کجی
 یوایکنجینک ده بویله اولدیغنه شیهه یوقدر: پتروئک تصورنجه «اسلاو
 اتحادی»، «پان اسلاوئزم»، بوسایه ده ده اچاق حاصیل ایدیلله بیلله جکدی.
 دیمک اولیورکه (پترو)، (شرق کلیسایه) قارشى یالکر تدافى بر
 حال، بر وضعیت آلمغه دکل، معنوی بریجاوزه.. اوت، اوت: دهادهشتلی
 بر استیلايه میدان آچغه ده عزم ایتش ایدی!..

* *

وقتا که (یونانستان) تکرار آ تشکل ایتدی، (شرق کلیسایی) ده،
 میدان بر نوزاد کتیرمش اولدی. آرتق پورندیکی کسوه دن صیریلله
 بیلله جکدی. نته کیم: آمالک اتهاسی «اله نوز اتحادی»، (پان اله نیزم)،
 و «یزانس ایمپراطورلغنک اعاده سی» اولدیغنی (یونانستان) ک تشکلی
 متعاقب بتون دنیایه آچیقندن آچیغه کوستردی. فقط، علناً بو جراتده
 بولمغه مقتدر اوله میه جقندن بواشی «نوزاد» ی واسطه سیله کوردی.
 «۱۸۳۵» ده، قرال رئیس روحانی اولمق اوزره، «شرق کلیسایی»
 ندن (یونانستان) ده آیریلدی، بر مستقل (یونان کلیسایی) آچدی. فقط،
 بو تفرقه (قدار) ک «یونان»، یا خود «پان اله نیزم» آمالنه خادم اولمدیغنه دلیل
 عد اولمغه سین: ایکی طرفک فکری بر اولنجه بر برندن آیریمه مسی اقتضا
 ایدرسه ده پک بیوک بیلدیگمز (استانبول) ه نسبة پک کچوک اولان
 (آنته) نک «پان اله نیزم» افکاری ایچون، سربست واصل منبع و مرکز
 اولمق اعتباریله نه درجه کنیش بر جولانکه اوله بیلله جکی آز محاکمه ایله
 آ کلاشیلیر، و، آ کلاشیلیرکه: (یونان کلیسایی)، مستقل بولنجه،

قوره جنى حيله وانتريقه لردن (فناز) ك مسؤل طوتامه سى منطقاً لازم كلير، و لازم كلديكى ايجوندر كه: حكومتى (فناز) ده ينان «موم» ي بر كره جك اولسون يوقلامغه، تفتيش ايتكه قالقيشميور؛ يا خود قالقيشه ميور ..

احرارانه، فاضلانه و «فاتحانه» بر لطف ايله باشلايان و مسامحه يه، يا خود اجتنابه دايانان بوحال، دنيله بيليركه، يالكز (ماكدونيا) دكل، روملر مستثنا اولمق اوزره، بتون (آوروپاي عمانى) اقوامى دوشونديردي، اور كوتدى! بوكا، مليت نقطه نظرندن حق ويرمه مك اليزدن كله مز :

«بان الله نيزم» نك نفوذى، تاثير و افساد آنى يوزلرجه سنه اولكيلرى دوشونديره جك درجه ده اولنجه و دائما آرتقمده، دائما شد تانمكده بولنجه يوزلرجه سنه صوكره كيلرى البته بونستده درين دوشوندير؛ بو، شبهه سزدر. نه زماند نبرى كوريليوركه (ماكدونيا) ساكنلرندن بر چوقلرى اصلاً، نسلاً بام باشقه اولدقلى حالده «بن نسل يوناندم» ديه ميدانه آتيليورلر. ديمه سهريليله (ساخته اله نوزلق) دن عبارت اولدينى، صحيح اولديغنه عائد برهانلردن دهامتين دلائل ايله مثبت اولان يونانليغه طانييورلر؛ او درجه ده كه: واريني، يوغنى و ميليونلق روتنى «بان الله نيزم» يه بخش اندنلر سوريلرله در!...

بلغارلر بويولده اك آز قربان ويرنلر دندر. مع مافيه ته تيك داورانان ده بونلردر: بوروحانى زهر ك پانزهرينى الله ايتك اوزره باش قالدير مقدمه كيكمه يلر!..

۱۸۶۰، ده ايدى. (بلغارلر) يكي انتخاب اولنان «استانبول

روم پطریقنی، بروسيله ايله طانیمدیلر؛ ایشی بیولتدیلر: بر بلغار (اکسار خلنی) نك آچیلیمسینی ایستدیلر.

شرقه کی نفوذینه کنیش بر مجرا آچق یتیه (قریم محارب سنه) اشتراك ایدن فرانسه، روم ایلی یه شویله بر کوز آتدی: (بالقان) دم کی «موسقوف نفوذی» نی قیرمق ایچون «اورتودقسلغه» قارشى «قتولکلکی» ایلزی سوردی. قتولک پاپاسلرینی باخلاصه «ما کدونیا» یه کثرتله دوکدی. ایشته بونک نتیجه سی اوله رق یالکز (بلغارلر) دن «۳۰» بیک قدر «قتولک» بولنیوردی.

(پاپا) بونلره بر رئیس کوندردی.

«۱۸۶۱» ده (باب عالی) بر (قتولک بلغار کلیساسی) طانیدی.

فقط (روسیه) نك انتریفه سی... پاره سی، «پاپانک و کیانی» آز دیردی؛ و، کندی اختیار یله موقعندن چکیلمکه مجبور ایتدی !!!...

بر طرفدن (اورتودقس بلغارلر) طلبلر نده دوام، دیگر طرفدن ده (روسیه) بونلره معاونته قیام ایتدی. مجادله لرك، منازعه لرك آردی آره سی کیسلمدی. (فناز)، (بلغارلر) ک مدافعات مذهبییه سنه «روح القدس» ک اتحادده عائد وصایاسنی آغزه آله رق صوغان صویله آقتدینی کوز یاشلریله جواب ویردی، طوردی، دیکلته مدی.

(باب عالی) ایسه بیقیدی، اوصانیدی !!!... ایچه ده صیقشیدی، صیقشیدیریلدی؛ نهایت «۱۸۷۰» ده (بلغار اکسار خلنی) آچیلدی.

بوتفرقه ده، طبیعی، بر چوق «آمال سیاسی» یه مبنی ایدی: چار، بلغارلری اسلاو کلیساسنه بلکه ربط ایده بیلیردی. فقط «بالقان-آمالنی» ایلریاتمک ایچون هم (حکومت عثمانیه) نی، هم ده (بلغارلری

کندی علینه قیشقیرتمه رق حرکت ایتک جهتی التزام ایتدی .
الحاصل (بلغارلر) ایچون ده، (روسیه) ایچون ده اول امرده «مان الله-
نیزم» نفوذ و افساداتی معطل ایتک، بعده «آمال سیاسی» به بر مجرا
ویرمک ائک موافق بر تدبیر ایدی . نته کیم : کلیسا استقلاللی (بلغارلره)
آلتی ، یدی ییل صوکره بر «استقلال سیاسی» قزاندیردینی کبی
«روسیه» ده (بلغارلر) بیوندیر یغنی همان همان کچیرمشدی !

(ما کدونیا) ده (بلغار) چوقدر . . بونلر بو طرفده (بلغار متره بو-
لیدلک لری) تاسیسنه قالدیشیلر . (۱۸۹۰) ده کندیلرینه اوچ برات
ویرلدی : (اسکوب، کورپلی و اوخری) متره بولیدلک لری آچیلدی .
(بلغار) لر بونلره قناعت ایتدیلر : متره بولیدلک لری تزیید ایتک
ایستدیلر . . حالا ایستورلر .

(روم) و (اسلاو) کلیسالی نیک برر (امل سیاسی) بسلدکلری آکلا-
شیلدی . (بلغار اکسار خلغنی) متعاقب (بلغار) لرده بر (موجودیت
سیاسیه) به صاحب اولدیلر . بو تخر به لر ، بونلره لر کوزا و کنده ایکن
(ما کدونیا بلغارلری) نیک کلیسالی نیک تزییده اوغراشمه لری ده اساساً
(بر امل سیاسی) به زمین حاضر لامغه مبنی اولدیغنه حکم ایتمه مک
ممکن اوله من : (بلغارلر) (ما کدونیا) ده حکم سورن (مان الله نیزم) به
قارشی ملت لرینی ، کندیلرینه مخصوص کلیسالی بولغنی سایه سنده ،
قولایجه حق محافظه و مدافعه به مقتدر اولغه باشلا نیجه وقتیه غائب
ایتدکلری ملتداشارینی ده آرامق وینه کندی طرفلرینه چکمک جهتنه
دو کولدیرو (روملر) اولان دشمنلقلرینی آچیغه ووردیلر . فقط ،

یالاکتر (روملر) له پنجه لشمديلر. (بلغارستان)، (صربيه) کي طبيعي
برخصم ايله يان يانه بولنديني کي (ماکدونيا بلغارلر) ده آره لرنده،
قارشيلرنده (روملر) دن ماعدا بويله برخصم جان ده کور يورلردى:
(ماکدونيا صربلر) ايله ده چارېشمقندن کنديلرني آله مديلر !

(ماکدونيا ده) ايچه (صرب) وارد. (بلغارلر) بونلر آره سنده کوي
(صربلا شمش بلغارلر) ي بوليورلر و مليت اصليه لرينه رجوع ايتلري
ايچون تلقينات و نشریات ايله بونلري کنديلرندن يانه چکمه
اوغراشمقندن خالي قالميورلر. بالمقابل (صربلر) ده کنديلرني مدافعه يه،
کنديلرندن اولانلري محافظه يه، و (بلغارلر) ده، (بلغارلا شمش صربلر) ي
آراشديرمق و کنديلرينه آلمق کي نظيره لر يانغه چالشيورلر. بعضاً
اوقق تفک، بيوک کچوک اويله مجادلر کور يورکه: (روم، بلغار و صرب
انتريقه جيلري) آره سنه دوشمش بر بچاره ماکدونيا لي اوج طرفدن
چکيلر، هانکي طرفه کيده چکني شاشير، يا خود عنصر آهانکي طرفدن
اولديغني تعيينده مضطر قالير.

وقتيه يالاکتر (روملر) هر قومک، مليته تجاوز و القاي فساد ايدسيور.
لردى؛ ماکدونيا نك سائر اقوام خريستيانيه سي ده يالاکتر بونلر دشمن
ايدى. (بلغارلر) مدافعه مليته مقتدر اولنجه (روملر) له آره لرنده کي
مخاصمه بالطبع تزايد ايتدى. (صربلر)، بلغارلرک کنديلرينه ده
تجاوز ائده بولندقلريني وهله صوک اوج براتي آلدقلريني کورنجه نشریات
و تلقينات شددت وريدلر.

(صربلر)، ده (بلغارلر) دن اول (فناز) دن آيريلدیلر سه ده

(ماكدونيا) ده اونار قدر (مظهر) امتيازات اوله مديار!!!... مع مافيه
(روسيه) كي، نقداً معاوت ايدر بر معين بولديار؛ فعاليتلريني
آرتديرديار؛ (روملر) دن ماعدا (بلغارلر) ده شدتله هجوم ايتديار -
ديمك اوليوركه بوكون (ماكدونيا) ده شواوچ قوم برينك خصم
جانيدر . يالكر بونلر دكل؛ ده وار :

دون (روملر) فرصت دوشورنجه هر (ماكدونيائي) يه
«سن رومسك» ديمكدن چكينيورلردى؛ بوكون ايسه (صرب و بلغارلر)
ده بويله ياقمده درلر؛ شوكا، بوكا : (سن صرپسك .. بلغارسك) ديمكده -
درلر . بو اوچ هجومه اك زياده اوغرايان و (ماكدونيا) ده ايچه
كوزه چاريان (آرناوود) خريستانلرله (توجو اولاحلر) در .
(ماكدونيائيلىر) ايچنده باخلاصه «پاناله نيزم» يه سوريلىرله قربان
ويرن اصل بونلر در . (صرپلر) ده، (بلغارلر) ده بونلر دن برر
قربان سوريلى تشكيل ايتمكه موفق اولمسه لرييله [آرناوود و اولاحلر]
جه دوشونوله جك بر نقطه واردر :

« روم ، بلغار و صرپ انترقه جيلرندن » هانكيسى ديكرلرينه
غلبه چاله جق اولورسه آرناوود و اولاحلر ك غالب اولانك نچه سنده
ازيله جكي محقق كبيدر . هله غلبه روملر ده قاليرسه « محققدر »
ديوب كچمك محقق صورتده لازم كلير . بوندن طولاييدر كه بوايكي قومك
عقلى باشنده اولانلري شدتله « روم دشمني » اولديني كي بوكون
مدافعه مليته و حرص و طمعله تجاوزمه مقتدر كورد كلري صرپ و بلغارلر ده
قارشى اولان دشمنلرله ده بوندن آشاغي دكلدر . ذاتاً تدابير مليتير -

(۲)

ورانه تېشىت ايتدىلر ومدا فعه مليته ياره يه جق بر قوتى اولدجه قزاندىلر.

(آپوستول مار غاريت) نامنده (مناسترلى) بر اولاح، ملتداشلىرىنى (يونان) وبوكا ميدان او قومقده اولان بلغار و صرپ افساد اتندن قورتاره بيلمك ايچون اول امرده (اورتودقس كليسا سندن) تماميله آيرىمق تدبيرىنى دوشوندى. بونك ايچون ده «فرانسز قتلوك پاپاسارىنه» مراجعت ايتدى. پاپاسلر دينا، آپوستول ده علما اولاحلر ي تريبه يه قويولدى؛ اولاح مكىتلري آچدى. بويىنلرده برده «كليسا برانى» آلدى. شمدىكى حالده بالخاصه يونانليغه ديرسك چورهر ك اولاحلغنى كوزه تن اولاح بك چوقدر. عموميتله زنكن اولان اولاحلر ك پاره سى هپ آتسه. «پان الله نيزم» صندىغنه آققه. ايكن آرتق مجراد كيشمش و ثروت موقعيه هپ موقعنده استعمال ايدىلمكه باشلانمش كيدر.

«آرناوودلر»: بونلر ك قفاليلرى انقلابات عالمدن عبرت آلدىلر؛ ايچيه دوشوندىلر؛ فقط، بك درينلره واردقلىرى ايچون متحداً حركت ايدمه مديلر؛ فرقه فرقه اولمى اولان «آرناوود» ملتپرورلرندن بر طاقى «عثمانليق» له «آرناوودلغى» برطوتار. بونلردن بر طاقى ده از جمله آرناوودلره مخصوص مكىتلر آچيامسى آرزوسنده بولنور [*]. بويولده اوغراشانلر حالادردر. فقط نتيجه سز وعثمانليغه مضر فكر بسلىن آرناوودلر بولمى حكومتى اور كوتدىكى ايچون آرزولرينك حكومتجه اسعاف اولمى سنى انتاج ايتدى وحالا ايدپور. ايشته بوسينه نك ثمره سى [*] بو آرزويه قاوشمش اولان آرناوود قارداشلىرىه: تېرىكار ۰۰ (ى)

اولق اوزره بوکون قان قرداشلرینی ایستنگلری کی مدافعه ایدمهیه رک
اوج انتریکه جینک اورتیسنده چیرپنیرر حالده تصور ایتمکده درلر.
مع مافیه طبیعتلرنده کی شدت وحدت مدافعه ملیت ایچون کندیلرینه
متین براسنادگاه مقامنده در: قارشیلرنده کیلر ایچون کینله، نفر تله،
حسیات ملیتروزانه ایلله، بلکه ده سلاحله مجهز اولدقلری حالده،
دیش بیله مکده درلر.

خلاصه: (ما کدونیا) نی بروقت یالکر اله نیزم فکری تخریب
ایتمکده ایکن، بو فکرک قربانی اولدقلرینی آکلایان دوت قوم اویانمش
و، هم روملره، هم ده بربرلرینه دشمن کیلیمش اولدقلرندن آرتق
ما کدونیا، بوش قوم طرفندن بستیون خراب ایدیلله جکدر.
بوخصمه لر، مجادلله لر. آره ده صرده پک قانی اولان بومصارعه لر
عجیانه سیدن یاری کلیور؟.. نه کی براس الاساسه مستند بولنیور؟..
اویغو نسزلغه یول آچان «سن یونانی الاصلک.. یاخود صرپسک، بلغار-
سک» دییه هرکی «بوساخته ما کدونیا ییلر» ک کندی طرفلرینه چکمکه
اوغراشمه لرندن مقصدلری نه در؟.. «یونان پرستشکارلری» نککی
آکلاشیلدی. دیکرلرینک مقصدی نه در؟.. مقصد، محافظه ملیت ایسه
یالکز حال تحفظی و تدافعیده بولنق کافی دکلیدر؟.. دکسه نیچون
دکلدر؟.. تجاوزه سوق وتشویق ایدن نه در، یاخود کیمدر؟..
نه اولورسه اولسون، کیم اولورسه اولسون؛ بوخصمه ومصارعه لرک
منبعی، اس الاساسی اصل بوسوق وتشویقنه در. تجاوزه سوق وتشویق
ایدن آمال وحسیات اصل کیمدر؟.. اصل بوتعین اولنمیلدر. یوقسه

۲۰

تجاوز تجاوزی ائتاج ایدروهر متجاوزك صوکی محو اولمقدیر. بناء علیه
(ما کدونیا لیلر) ده محو اوله جقاردر. اگر تجاوزه سوق و تشویق ایدن،
طبیعتیه کندیلری اولیوب ده دیشاریدن رباشقه سی ایسه، بو حکمه کوره،
اونک ده محوی محققدر. بوندن ماعدا : بر تجاوزه قارشى حال تدافیمده
بولنیا نلرک ده صوکی محو اولمقدیر؛ و بو صورتله محو اولیشده ییلدیرم
سرعتی واردر.

ایشته مسئله یه دهشت ویرنک زیاده بو صوک حکمک تجلی ایده جکی
احتمالیدر. اویله ایسه، بو صورتله محو اوله جقار کیملر در؟.. اک زیاده
بونلرک بیلنمسی لازمدر و، «ما کدونیا» نك اصلاح احوالی ایچون ده اک
زیاده بونلرک چالیشمسی الزمدر.

الحاصل، هر ایکی صورتله وقوعه کله جک محو اولیشک اوکی آلتیلیدر.
بو مسئله مهمدر. بالخاصه بتون «عثمانیلر» ه عائددر. «عثمانیلر» ک
حیاتنه، استقباله متعلقدر. حیات واستقبال عثمانی هر «عثمانی» نك
کندی حیات واستقبالی دیمکدر. کندی حیات واستقبالی دوشون هر
«عثمانی»، «ما کدونیا مسئله سی» نك جلنه چالیشمیلیدر.

— (استقبال) —

بر یوز سنه دتیری (عثمانلی) طور اغنده اختلال اکیک اولما مقده،
 بودورلرده ایسه (ماکدونیا) دائما آلت اوست اولمقده در. بورا قار-
 یشقلقلری ایچون اسباب اصلیه (ماکدونیا لیر)ک (ماکدونیا) یه بر
 « موجودیت سیاسی » ویرمک اوزره بسلدکلری افکار و آمالدر.
 عصر یزده بریکی حکومت تأسیس ایدیلمک ایچون تعقیب اولنان
 موده، مدعیلرک، بولندقلری یرلرده صاحب اصلی و نفوسجه اکثریتی
 حائر بولنلری اساسنه مستند بر دعوائی کومه لرندن عبارتدر.
 ماکدونیا جیار .. ماکدونیا اختلالجیلری (روم صرب و بلغار)
 کی اوجه آیریمشلدرد. بونلرک برر « ماکدونیا — (روم، صرب
 و بلغار) کی قومیت سی » وارددر. (روملر)، دهاطوغروسی (یونانیلر)،
 یاخود « یونان پرستشکارلری » دون صاحب اصلی و بوکون نفوسجه
 اکثریت تشکیل ایتش بولندقلری ادعا ایدرلر؛ و، (ماکدونیا) نک
 کندیلرینه عائد اولدیغی نتیجه سنی چیقارلر! ... (صرب و بلغار)
 لرده عینی ادعا یله، عینی نتیجه ایله بونلرک قارشیلرینه چیقارلر. نهایت
 هبسی قارشى قارشى به، بوغاز بوغازه کلیر.
 حقائق تاریخیه (ماکدونیا) صاحب اصایسنک « یوق » اولدیغی
 کوسترییور. نفوسجه اکثریتک نه روملرده، صربلرده، نه ده
 بلغارلرده بولمادیغی ایسه هرکس کوریور. واقعا (ماکدونیا) ده

(روم، صرب و بلغار) عنصرى پك چوقدر؛ فقط بونلرك عموميتله تشكيل ايتدكلري اكثريته بيله غالب كان. بريدكرك فرقى برا كثریت واردركه بونی هیچ قاله آلمیورلر. زیرا: بوا كثریتی تشكيل ایدنلرك قسم اعظمی مزار طاشی وزمانی كلنجه برفسكه ايله یره دویرله بيله جكلرینی فرض ایتكده درلر!.. بوندن ماعدا آره لرندە كی اكثريت فرقى پك آزا ولدیغیچون هپسی آز غیرتله دیکرلرینه غلبه چاله جغنی اومقدەدر. بنا، علیه غیرتلرینی برددنبره آرتدیردیلو، ایشلرینی بر آیاق اول بجرمكه قویولدیلو:

کلیسا تفرقه واختلاللری هپ «آمال سیاسیة» زمیننی احضار ایچون برواسطه عد اولمش، حق (بلغاریه) عادتاً اکسار خلغك آچماسی سایه سنده (بلغاریه) اولمش ایدی. بو حالده.. عجیا (ماکدونیا) ده کی (عثمانلی بلغارلر) ده قزاندقلى متره پولیدلک براتلرندن، ایستلرسه، سیاسیة استفادە ایدە بیلیرلرمی؟.. بوکا هیچ شهبه یوق! زیرا: بالخاصه (ماکدونیا) کلیسالرندە دینی دکل، ملی اولقله برابر استقلال جویانه اولان تلقینات حکم سورر. کلیسالرله برابر خصوصی مکتبلك ده آچماسی، آرتدیرماسی بیاغی «اصول وقانون» صیره سنه کیرمشدر. دیمک که بلغارلر، تلقینات ونشریات وسائط ومرا کرینی الدە ایتمشلردر [۰] اویله ایسه، (روم و صربلر) ک (بلغارلر) ی قیصقا عملری و (بلغارلر) ک کندیلرینه غلبه چاله جقلری قور قوسنه طوتاملری طیبعدر؛

[*] بیر استانبول غزه سنه کوره بولغارستانده ۲۰۰۶، عثمانلی اولکه سنده ۱۰۶۷ کلیسه ايله ۱۹۶۱، ۱۱۷۵ پاپاس وارمش (ی).

واويله ايشه، ايجاب ايدن اسباب و تدابير، توسل ايله جكلى دهها
 طبعيدر؛ نه كيم: (صرپلر)، خصوصى كليسالر آچالريچون
 كنديلرينده مساعده اولنسنى طلب ايتديلر، موفق اوله مديلر.
 بونك اوزرينه الله موجود وسائط و وسائلى تقويه ايتمكه، تلقينات
 و نشرىاتي، نه صورتله اولورسه اولسون، تزويد اياكمه قرار و يرديلر.
 (روملر) ده بويولى طوتديلر. (بلغارلر)، كور دكلى بوشدن
 اورككندر. بونلرده وار قوتى بازويه و يرديلر. بورقابتلر، بومسابقه لر
 يقين زمانه قدر يالكىز معنوى ايدى.. يالكىز تلقينات و نشرىاتله ايدى..
 مقصد، اول باول، اكثريت تشكيل ايتك اولديغندن تلقينات و نشرىات
 ايله هم كنديلرندن بر فردى غائب ايتمه مكه، هم ده خصم لرنندن
 قانديره بيله دكلى كنديلرينه آمانه اوغراشديلر.. ايش قيزيشدى!
 (بلغارلر)، كيمسه يه وقت قزاندير مامق، همان خصم لرينه غالب كلك
 فكرى ايله تلقينات و نشرىاتي قسماً سلاحه تحويل ايتك ايسته ديلر.
 دنيله بيليركه سوزله، افسادات ايله، آلداتمق ايله، حقى اللرنده كى اوقدر
 كليسا ايله، مكشبه قارشولرنده كى شدتى حكيمىز براقه ميسه جق لرنندن
 قورقديلر. (روملر)، (صرپلر)، دوغرايه رق آزالتمق جه، تى
 التزام ايتديلر. مع مافيه، بونلر كه ده بوش بولنميه جقلى طبعيدر؛
 بلغارلرى صرسته كوره « تهليه جكلى » دهها طبعيدر.
 بك دهشتلى اوله جق اولان بورقابت هنوز باشلامشدر [*]؛ يازيق ..

[*] حاقبت ماكدونيا صالحانه به دونمشدر . بوانسان قصابلقلى ۱۱
 تموز ايله بيتدي . فقط . الداتايالم .. يته قولاملر كير يشده كوزلر
 اطرافده كرك .. بركونلردن ده ابليسجه سننه استفاده ايله يته قصابلقه يول
 اچه جق حاضر لقلرده بولونانلر شيطان سوروسى قادار ... (ى).

دهشتلی اولقله برابر، جزئياً اولسون، هیچ بری ایچون فائده لی بر نتیجه ویرمیه جکدر. زیرا: بورقابك اساسی اکثریت تشکیلی مسئله سندن عبارتدر. بومسئله ایسه غیر قابل حلدر. چونکه: عدد نفوسجه آره لرنده کورولن فرق هیچ نسبتنده در. بناء علیه هیچ بری دیگرینی ازهمیه جک و بناء علیه هیچ بری اکثریت تشکیله موفق اولهمیه جقدر. نه فائده که بو او یغونسزلنی چیقاران اوشاشقین اختلافیلر حقیقت حالی آکلاتق ممکن دکلدر. زیرا: (ما کدونیا) ایچون اولان بوقوری غیرتلی کندی بلکلرندن دکلدر. آرقده «اصل مشوقار» وارددر. اوزار تسکین واسکات ایدملی که چیلغنججه سنه «ما کدونیا جیاق» ایدنلر بردها میداند کوروله سین! بوا یسه مشوقارک پک حرصلی. پک عجبی وللری جهتیله عادتاً محالدر!...

*
*
*

ینه بر یوز سنه دنبری (عثمانی) طوپراغی اوزرینه دیکلماش اولان انظار سرص واستیلا (ما کدونیا) جهتلرینه پک کسکین صورتده منعطف اولمقده در.

دولت لک چوغی، موجودیت موقعیه و ملکیه سی اعتباریله، یا تأمین استقبال، یا محافظه حال. یا خودجهانگیرانه بر اقبالدن عبارت بر استقبال ایچون یور ولتدن هیچ بر زمان خالی قالماز. بو اوج غائله نک برنجیسندن قورتلان اکر قوی ایسه اوچنچیسنه طوتیور. ایسته (ما کدونیا) یه کوز دیکمش اولانلرده، ما کدونیا یه بر آن اول یچهلرینی اتمق ایسته یئله ده، کویا، تأمین استقبال غائله سنده درلر... یونلر: (یونانستان و صربستان) حکومتلریله (بلغارستان) «امارتی» در.

(صربیہ)، (ماکدونیا لیلر)ك باشدن باشه (صرب) اولدقلرینی،
(اسکوب)ك (صرب) حکمدار لرندن (دوشان) دور لرندہ (صربستانہ)
پایتختلیق ایتدیکی سویلیه، سویلیه بتره میهرک بتون ماکدونیا نك
(صربستان) عائد اولدغنی و (بلغارستان)ك (وارنه) سی، (یونانستان)
ك (غوص) ی بولندیغنی ایلری یه سورہ رک «صربستانك باخصوص
بونجه اسکی حق تملکی وایکن، نیچون بر (سلانیک) ی بولنه سین؟»
مسئله سنی اورته یه قویبور، حتی، طبیعی دشمنی اولان (بلغارلر) له
اویوشمق اوزره (قواله) یی «بلغارستان» ه براقق کبی سماحتلر بیلہ
ابراز ایدیور!..

نه یاسین که: (ماکدونیا) ایچون کندییی کبی عینی ادهاده
بولنان (بلغاریه) ده، (یونان) ده (سلانیک) دن بر درلو واز کیمیور لر!..
زیرا: ایکسنک ده کوزی «استانبول یدی تپه سند» در؟..
(بلغاریه)، (سلانیک) ك (صربیہ) یه کچمسیله، کندیسنک آرقه دن
دهشتلی صورتده تهدید اولنه جغنی و (صربیہ) نك (سلانیک) سایه سندہ
ایدینه چکی قوه بحریه قارشیسندہ پک چوق زمان قیلدانه مغه مجبور اوله
جغنی دوشونیور.

(یونان) ه کلنجه: بودہ، اول امرده، «استانبول یولینک»
قیانه جنی ملاحظه سنی یوروته رک، دکل (سلانیک) ك (صربیہ) یه،
(قواله) نك (بلغاریه) یه کچدیکی دقیقه ده بیلہ قیامتلی قوبارمغه
حاضر طور ییور!..

(یونان) ك، (صربیہ و بلغاریه) نك بو (ماکدونیا) آماللرینی حصوله
کتیرمک ایچون مراجعت ایندکلی چاره، قوه حربیه دکل،

معنوی ، فقط شیطانی بر قوتدرکه اوده : حيله و افساده مستنددر .
 بوده (ما کدونیا) ده طرف طرف اختلالار حيقار تمقدن و بواختلالاری
 منافعلرینه یاره به حق درجه ده احضار و تشدیدونه کندی منافعلرینی
 تأمین ایله جک بر نتیجه به نجر ایده . بيلمک فکری ایله عنصرأ
 بر بولندقلری (ما کدونیا لیلر) عددینی تزید ایلیمکدن عبارتدر . بونک
 ایچون ده (یونان) ، (ما کدونیا) نک یالکز (روملر) یفی دکل ،
 سائر اقوام خرسیتیانیه سی ده « یونانلیلا شدرمه » به چالشیر ، طورر .
 (صریه و بلغاریه) ده عینی بولی طوتمشدر . بری (ما کدونیا لیلر)
 « صریلا شدرمه » به ، دیکری ده « بلغارلا شدرمه » به اوغراشیر .
 بونک ایچون ایسه اول امرده (ما کدونیا) ده کی کلیسا و مکتباری .
 مثلاً : برر « یونان دار التریه سی » ، طوغروسی « یونان فساد او جانچی »
 حالته قویدیلر . (ما کدونیا) به پاپس و مکتب خواجه سی قیلغنده فساد
 جیلر صوقدیلر . یواش یواش قونسلوس و تجار و کیلی عنوانر - جیسی
 طاشیان مفسدلی چوغلاندیلر . بونلر کفایت ایتدی . آرتق آحیقندن
 آچیغه حرکت ایتکه قرار ویدیلر ، برر « ما کدونیا قومیتیه سی »
 یابدیلر . واقعا قومیتلر چوق دفعه یالکز (ما کدونیا) ایچون
 چالشدقلرینی ادعا ایدرلر . و مندوب اولدقلاری حکومتلرده آره ده
 صرده اجرا آتارینه مانع اولورکی کورینورلر سه ده بونلر برردولابدیلر .
 بودولایی ، بوفریلداقلاری چویرن قومیتلر لکده چهره لرینه دقت
 اولنسه ، کورولورکه : عینی امل ایله طاقیلهرق کتدکجه انجه لشن برر
 نقاب مفسدت آلتیه کیزلنمشدر . بونقابی زرده ایسه تمامیه قالدیروب
 آه جقلر و (ما کدونیا) به برر قوه حریه صاله جقلاردر .

الحاصل، مثلاً: «ماكدونيا بلغار قوميتھسى» (بلغار حكومتھك ماكدونيا قولى) ديمكدر. اوت! نه «روم، صرب»، نه ده «بلغار» قوميتھلرى «عثمانلى» روم، صرب وبلغار لرندن مركب اولمادقدن ماعدا عثمانلى حكومتھك «طرز اداره سندن خشنود اولماق سائقهسى ومستقل براداره تشكيل ايتك فكرى ايله قيام ايتيويون آتھق التزام ابلدكلرى و «مبعوث» و «عنصر» «منسوب»ى اولدقلارى حكومتھلره ماكدونيائي قزانديرمق مقصديله اختلال چيقارمقده واهالى خر- ستيايه بونلك ابلھفريانه تشويقات و تنقيتانه قابيله رق «يونان» صربيه وبلغاريه» «آمال سياسي» سنك حصوله كلسى ايچون آت اولمقدهدر. هيھاتكه كنديلرى ده، مشوقلرى ده برمراد اولماقده قالمليوب يك زياده پريشان و نادم اوله جقلردر. زيرا: امداد لر نه يتيشهرك كنديلرينى قوجا قليه جقلرينى اومدقلرى (يونان، صربيه وبلغاريه) ده اقلد اتمه دن، اوتھ دن ايكي دهشتلى حكومت.. اوبكلدكلرى آج كوزولو «قارغھلر» ك لك «باباجلرى» «ماكدونيا» يه چوللا نيوره جكلردر!....

* * *

غائله غائله ني آچار: (روسيه) .. اسكى زمان موده سنى كودن بوجھانكيرلك دليسى، (بالقان يلريم آطھسى) نى استيلا ايتك ايچون ال آلتدن چاليشيور؛ بناء عليه (نمسه) كى بر حكومت ييله بوكون تايمين استقبال غائله سى ايچنده بولتيور؛ و (ماكدونيا) يه كوزديكنلرك

الك حريصلى صره سنده طور پور [*].

« برلين معاهده سى » (نمسه) نك (ماكدونيا) به آچدينى يولى
 قباده جق ايكن — بوسنه وهرسكى زير اشغالنه ويردرك — بسبتون
 كنيشلندي . بوسايه ده آمال استيلا كارانه سى ايچون كوچلك
 چكمدى كورلىكده در:

(نمسه) نفوذ و افسادى (يوقارى آرناوودلنى) ايجه قابلا ديتى
 كى ، (ماكدونيا) به طوغرى ده دائماً پايامقده در . آشاغيدن
 يوقارى به طوغرى ايلرلىكده اولان (فرانسى) قتلوك تلقيناتى ،
 (نمسه) آمالى ايله برلشه جك ، (نمسه) آمالنه يارديم ايتمش اولمق اوزره ،
 اورته دن قاينا يوب كيدى جكدر ؛ يعنى : (آوستريا) ، بركون كله جكدر كه ،
 (ماكدونيا) قتلوكارنىك حامي سى كسيله جك ؛ بوصفته ، بوسيله
 ايله — كنديسنجه امنيت استقبالك حصوله كلى نقطه نظرندن —
 تعالى ديك اولان آشاغيله مننه موفق اوله جق . . آشاغى به طوغرى
 اينورده جكدر ! ...

اوت : (نمسه) (ماكدونيا) به ، (ماكدونيا) نك روحي صاييلان
 (سلانيك) . آقن ايتك ايچون وقت بكه بور .
 (ايتاليا) نى اونو تمامق لازمدر . مع مافيه بوايكسى بربرينى خشنود
 ايتمكده كوچلك چكمز .

(آلمانيا) ده وار . فقط . . اونك كوزى بشقه طرفده در . ذاتاً ،

[*] نته كيم : اق صاچندن ، مقالندن صيقلما دى . بولغار به كى حشر و
 برچوجفه قلاووزلق ايتدى . انسانلنى اياقلا آلتنه آلدى . آلسين آلسين .
 اقشامه صباحه محو اولاجقدر . او وقت ده آلسين . (ى)

(اتفاق مثلث) ك بواھو باباسی، (سلانیک) ك بالخاصه (نمسه) الینه
كچمسی كرها دكل، مع المنونیة خوش كورر؛ زیرا : بومهم
« اخراجات قپوسندن » كندیسی ده (نمسه) قدر استفاده لیده بیلیر.
غائله غائله بی آجار : (نمسه) نك (ماكدونیا) ایچون بودرجه
حرص و غیرت کوسترمه سته سبب (روسیه) اولدینی کی، (نمسه) ده کی
بو حرص و غیرت ك زیاد ایتسی ده (روسیه) بی چیلغنه سته بر فعالیتیه
سوق ایتدی .

(بلغارلر) روسیه ایچون پك قیمتلیدر . زیرا . بر (بلغار) ، بیک
(موسقوف) دن دکرلیدر . روسیه ، آیاغی آلتده قرنجیه قدر كچوك،
قرنجیه قدر ضعیف كوردیکی (بلغاریه) دن واز كچه من . بو حشری ..
بو قرنجیه ، كندیسی نه قدر ایكنه لسه ، « اوف » دیمز ، (بلغار) لر
كندی نه هر وقت دیرسك چویرسه لر ، باشلری صیقلنجه ده (روسیه)
یه امداد دیسه لر ، ینه اومدقلر دن زیاده معاونت كورر لر . روسیه نك ،
« بلغاریه » استقلالنی متعاقب یدیکی طوقات اوزرینه « بلغار » مصورات
آصمسی جعلیدر . بو ، ایل عالمه قارشى « حیثیت پرستانه ! » بر کوستر شد .
سیاست ، باخصوص استیلا جویانه و جهانگیرانه بر سیاست اویله ناموس
و حیثیت طانیمز : نته کیم [روسیه] ، [آیاستفانوس معاهده سی] ایله
قزاندیرمق ایستدیکی ، فقط [برلین معاهده سنك] كری آلدینی [قواله]
بی حالا [بلغاریه] یه الله ایتدیرمك فضیلتنده (!) بولنیور . دیمك كه ،
دنیا نك هر طرفنده اولدینی کی ، ماكدونیایا ده کی قیامت لرده هپ
(موسقوف) ك باشی آلتدن قوپور . یازیق . . روس پولتیقه سته حالا
آدانان ، یاخود اولجه اولدینی کی صوكره دن ینه بوله جفی خیله ،

۳۰

دوزن سایه سنده او پولتیقه نك قربانی اولیه جنی ظنیله حالا روسلردن
اوزاقلاشمیان « بلغارلر » ایسه ما کدونیا ایچون ده موسقوفه باش
ووردیلر . [*]

ای.. بقالم بوتجر به لرك نتیجه سی هر وقت بلغاریه منافعی شکلمده می
ظهور ایدیه جك ؟ .. بزه قالیرسه — علی الخصوص (ما کدونیا) ده کی
نتیجه سز و سورکلی اختلالات مدهشه نی تسکین وسیله سیله ظهور
ایدیه جك اولان — (اتفاق مثلك) ك ، یاخودیالکمز (نمسه) نك (بالقان)
مجاوزاتنه قارشى (اسالورلر) ی مدافعه ایتمک اوزره [موسقوف]
عسکری ، مثلاً [وارنه] دن ایجری یه طوغری ایلریله ییویره جکدر!
اسالورلرک مدافعه سی بر سوزدر: بو ، ظاهری بروسيله مداخه
در . حقیقت حالده [روس] استیلا سندن ، [روس] جهانگیرلکندن
عبارتدر . بناءً علیه [بالقانلر] ده ، [ما کدونیا] یه برکزه صوقولمش اولان
[موسقوفلر] ی آرتق قیوطیشاری ایتمک ممکن اولیه جققدر .

بر حقیقت مستقبله دیمک اولان شوملا حظات مدهشه (آناتولی)
(عربستان) ده دراجعدر . بو حالده بالقان حکومات صغیره سی ایله برابر
قوص قوجه ، فقط بك بایقین ، بك اویقوجی بر حکومتی ده جان چکیشیر
کورمکدن کندی میز آله میز:

دولت عثمانیه ، ملکا بوکون آنجیق محافظه حال غائله سیله مشغول

[*] بوبانده اسباب البته بك چوقدر ، باشلجه شودر : روسیه صربلره
ما کدونیا نامنه تقدأ معاونت ایتمک و یونانستانه طرفدار اولق کبی بر حیل
سایه سنده بلغارلری دوشوندرمش و کندی سنه مراجعته مجبور ایتمشدر .

اوله بیلیر:

بروقت درت یاندن اوله حدودلر داخاندن بولنیوردی که، تحفظی و تدافعی اسبابه توسل ایتیش اولسه ییدی، لندن کیمسه برقراریش بر قاپه مزدی. زیرا: اوحودلر قلم سیاستله دکل، یدقدر تله چیز یامش، اوله میدانله کلش ایدی: هب حدود طبیعی دن معدود ایدی، هله (طونه)، هله (بالقائلر)، دنیاده امثال سزدر..

وقتا که طونه یی ده، بلقائلری ده لندن قاجیردی؛ آرتق آوروپای عثمانی ده کی حاکمیتی ده تهلکه ده براقیدی. بو حالده، بالخاصه، اوکوندنبری (دولت عثمانیه) ایچون ضرری تضمین، یعنی؛ تکراراً تأمین ایتقبال جهتی دوشونمک فرض اولمشدی؛ هیات که ضررک تضمیندن واز کچدک؛ الده بولنلری قاجیر مامق، بالکمز محافظه حال وموقع ایامک جهتهجه بیله، وقت نخوست کی حلول ایدن، «دور...» ده، باشده بودوری آجان، عثمانلیرک باشنه نیجه یوز بیک فلاکت ومصیبت کتیرن، [*] .. بولندیفی حالده ارکان دولتک کافه سی قیدسزلقدن، ملکی ییاحیلر الینه صورت غیر رسمیه ده تسلیم ایتمکدن غیری برایش کورمدیلر. دینله بیلرکه بو اخیاتلرینه بر شکل رسمی ویرمکدن ده چکنمه مشلدرد. بو، هیئت... یه جه هر وقعه ده، هر وقت تمکندی. حمد اولسون که عثمانلیرک اساسی تشکیل ایدن (عثمانی اوغلی عثمانلیر)، بالخاصه ماکدونیا جهتهجه آرنالوودلر، نه بوقیدسزلرک، نه ده، میدانی بوش بولهرق، مجاوزده بک ایلری یه واراندک قربانی اوله مق اوزده بر

[*] بوکونلره حرمت بش اون کله یی قالدیرتدی (ی)

چوق مدافعه وفداكارلاردن كرى طورمدىلر. واقعا (ماكدونيا) نك هر قارشىدېنى زمانده حكومت قوه عسكرىه ايله مدافعه سنه وار قوتيله قوشدى ؛ فقط ، ماكدونيا نك بو وجهله اولان مدافعه و محافىزه سى اساساً اساسدردر. زيراحكومت ، اولاد عدالت واصلاحات كې سلاح وقوته اهميت ويرميور؛ ثانياً، ماكدونيا قارشى قىلغىنك اسلاستى قاله آليور.. نهايت مجبور اوليور.. (ماكدونىاليلر) ك برطاقنى نمون ، برطاقنى مايوس ايدييور؛ مثلاً : (بلغار) لره كليسا براتلرى ويريور؛ هايدى ورسين ديه لم ؛ فقط (ماكدونيا) نك موازنه تامه ده بولمىسى؛ ساكلىرى اولان اقوام مختلفه دن برايكىسى اوقشاعق، ديكر بر قاقى محروم نوازش ايدىلك ايله ممكن اوله من؛ نته كيم : آرنالودنر، از جهله بلغارلر ك مظهر اولدقلىرى مساعداتى كورنجه ييلديرمله ودريلامشه دونديلر. مع مافيه نه بچمده، نه فكر ده اولديغنى ييلدكارى هيئت ... يه يى كوزلرى اوكنه كئيره رك دولته كوسمديلر. يالكر [ماكدونىا جيلر]، على الخصوص بلغارلر تفتيشه قويولديلر. كافي السابق، ينه كورديلر كه : او «مساعدات» دن خاشجه سنه استفاده ايديورلر. بناء عليه بلغارلر عاداتا دوغرامغه قرار ويرديلر. ديمك اولور كه (دولت عثمانيه)، «هيئت حاضر» سنك كوئولكى يوزندن، (ماكدونيا) ايچون، (آرنالودلر) كې بر قوه تدافعيه مال ك اولدى. اوت ! حكومت (ماكدونيا) ي مدافعه دن عاجز قالسه، ياخود «هيئت ... يه» مدافعه يه قالمشه سى بيله (آرنالودلر) (ماكدونيا) ايچون، مال، قان، باش، جان، سيركه ميه جكاردر.

(آرنالودلر) نك مرد، نك زياده فضيلتلى و يوركللى اولدقلىرى

بوخصاتلردن محروم بولنانلر ایچون بک دهشتلی بر قومدرلر. ایشته بر طرفدن بوقورقوایله؛ بر طرفدن ده (ما کدونیا) قاریشیققلرینی و سبيله ایدینه رک (نسه و موسقوف) مداخله ایدرده املر محو اولور دوشونجه سی ایله (ما کدونیا جیلر) «ما کدونیا مسئله سنی» بشقه طرزده حله یلقدیلر که اوده: «ما کدونیا ما کدونیا لیلر کدر» اساسنه مستنددر.

(صرپ و بلغار حکومتلری) نك «باشی بوزوق عسکرلری» دیمک اولان (ما کدونیا قومیتلری) (ما کدونیا) بی دوغریدن دوغرویه مربوط و تابع اولدقلری حکومتلره ربط و الحاق ایدمه جکلرینی برحق موانع و مخاطرات کوره رک نهدن صوکره آکلادیلر؛ و، (ما کدونیا) ده «متفقه» (قونقه ده راسیون) اصولیه اداره اولنه جق بر (حکومت ممتاز و یامستقله) تأسیسی تصویرینی اورته یه قویدیلر. بوسایه ده (ما کدونیا) اقوام مختلفه سی کویا بر بر یله برلشه جک، مقصده حصوله کلیویره جک؛ مثلاً: (ما کدونیا) ده کی (عثمانلی بلغار) بلغاریه اداره سنه بو کونکی [یعنی دونکی] عثمانلی اداره سنی بيله ترجیح ایتمکده درلر. بناء علیه (بلغار قومیته سنه) پک اوقدر یوزورمه مکده درلر. فقط بر نندن بتر اوایی اداره دن بشقه یکی و (ما کدونیا لیلر) راحت و سعادت ویره جکی مأمول بر اداره تأسیس اولنه جنی و (ما کدونیا) ده یالکتر بو اداره نك حکم سوره جکی او یچاره لره آکلایلر سه قومیتلرینه قوشه قوشه یاردم ایدرلر. دکل اونلر، مسلمانلر بيله!!!... باخصوص «متفقه» اصولی قبول و تطبیق (؟) اولنجه (ما کدونیا) ده، باشلی باشنه اداره اولنور، اوفق اوفق حکومتلر تشکل ایدمه جک، بو حکومتلر داخنده کی

اکثریت کلیه دن عبارت اهالی، حاکم اوله جق؛ هر حکومت اهالیسی ایستدیکی کبی قانون یاپه جق، یالکیز خارجه قارشى هپسی بربریه متفق بولنه جق!.. الحاصل: کیمسه نك منافع ملیه وملکیه سی کیمسه یه کچمه جک!!!...

کوزل دکلی؟.. فقط، صافدل آلدائیر بر فکر اولدیغنه شهبه ایده جک هیچ بر کیمسه، بونک بر حیلله اولدیغنی آ کلامیه جق هیچ بر رسم یوقدر. زیرا: «متفق» اصولنک ده اعلان اولدینی کون (بلغارلر) (بلغاریه) یه، (صربلر) (صربییه) یه دونیوره جکلر در. ایشته «متفق» فکرنی تولیدایدن امید!.. بوندن چیقان نتیجه: «متفق» فکرنی چیقار انارک ده (صرب و بلغار حکومتلری) اولسیدر.

(روملر) ه کلنجه: بونلرده چار ناچار (یونان) ه التحاق ایده جکلر در. اوت: (روملر) مع الممنونیه دکل، مع التأسف، چار ناچار (یونان) ه التحاق ایده جکلر در؛ تعبیر آخرله: (یونان). (ماکدونیا) نك بر قسمنه قذاعت ایتمکک مجبور اوله جقدر. حالبوکه بومجبوریتی تولید ایده جک بر حرکتده بولمهی او آج کوزلو، اک مدهش بر خطا صایار! چونکه بومقاسمه ایله یونان ایچون «یزانس ایمپراطور لفنک اغاده سی» امیدى (ا) سونه جکدر. چونکه: «استانبول یولی» قیانه جقدر. اوله ایسه (یونان)، «متفق» اصولنی، اولورده، قبول ایتمز.

(روسیه)؛ (ماکدونیا لیلر) ک بوفکرنی ترویج و تصدیقه آماده در. زیرا: اونک اک برنجی املى — سوبلندی — (بلغارلر) ه (قواله) بی قزاندر مق، ده طوغریسی (آق دکز) ده کندیسنه بر نفس دلیکی آچقدر!... بوحالده (نمسه) او اصولی

۳۵

ردايدنلرك برنجيسى اوله جقدر ؛ زيرا : نه او كوزلم (سلايك)
دن آريله بيلير ، نه ده (موسقوف) ك بالقانلر ه صوقولسنى
خوش كورور ! ..

داخله كله لم : (مكدونيا) نك عثمانيدن آريلديغنى اعلان ايتك
(آرناوودلر) ه اولوم خبرىنى ويرمك ديمكدر . زيرا : (دولت عثمانيه)
نك (آروپا) ده كي حياتى (مكدونيا) نك « ملك عثمانى » دن
آريلمسييله ، يا خود (آروپاي عثمانى) ده (مكدونيا حكومتى) دنيله جك
بر خيپانك ظهوريله ختام بولور .

« آرناوودلرده اعلان استقلاليت ايتسينلر » دينليرسه ، اول : « خلافت
واسلاميت » ه ، ثانياً : « كنديلرى » نه قارشى اونوتلر بر جنائت ايشله-
مش اوله جقلى ايچون (آرناوودلر) ك بويله بر سر سملكه قالقشميه-
جقلىنى (مكدونيا جيلر) اى بيلميلر ؛ و ، اونوته ميلميلر كه
(آرناوودلر) ، واستقلال نصيحتى (!) طوتارلر سه ، (مكدونيا) نك
نصفى قزانلر . آرتق بيله ميز : « مكدونيا جيلر » نه قالر ! ...
بزجه ، قاله جق برشى وارسه ، اوده : « آرناوودلوقاقى » در . الحاصل :
(آرناوودلر) (مكدونيا) نك قسماً ويا كلياً جوار حكومتلر ه الحاق
اولمسنه قارشى بيقيلمز بر مانعه دولر [*] . بوكابتون (عثمانيلر) كده مقاومتنى
ضم ايتك ايجاب ايدر . چونكه : (مكدونيا) نك پايلاشمه يه قوشوشه جقلى

[*] كوردلرله يعنى ، حتى طرابلس غربى قارداشلىم زده بودكرى حاز-
درلر . بويله ايكن يك باشقه تورلوم مظلومدرلر .. اونلر يك باشقه تورلوا جيلر
ول بول مکتبلره ، صاغلام بير معارفه ، تربيه يه همان قاوشمالرىنى يك ايسته
رز . ۰۰ (ي)

ایچنده یالکیز (دول معظمه) کارلی چیقہ جق؛ فقط بوطرفدن حصه دار اوله میانلر (ممالک عثمانیه) نك سائرہ جهتلرینه آبانہ جقلردر. بوقیامتک ظهورینه سبب اولانلرده، یعنی: (بالتان حکومات صغیرسی) ده آرتق فضله کوروله جکلر! بوحالده، (یونان، صربییه وبلغاریه)، «ما کدونیا» فسادچیلری «یتشدر مکن واز کچهرک»، (ما کدونیا) ایچون عمومہ مضر اولان استقلال و امتیاز فکرلری بسلینلره بتون (عثمانیلر) له برابر دشمن کسیمیلیدرلر[*]. نه چاره که، حرص و طمع، بوشاشقینلرک کوزلری بوروبش؛ غفلت و جهالت ایسه بونلره و بونلرک فساد. جیلرینه اوپانلری سوز آکلامیه جق برحاله کتیرمشدر. اوپله ایسه، سوز آکلامیلر، عاقللر، یارینی دوشونلر، (ما کدونیا) دییه رک صالیه سنی آقینلره قارشى ته تیک داورا نوب ایچابنده «ما کدونیا ایچون» جانلری بیله ویرمایدلر.

(ما کدونیا)، هر درلومعدنله طولوخزینلر دینک اولان طاغلرله

[*] تا، اسکی زماندنبری، آی کچیور... روم عنصرینه میلیولر. وهرروصیتلرایشیدیلور، فقط بونجه اسکی، بول ملیتپرورلک روملرک ایلیکی، ترقیسی ده کیل... روملق، حتی کلیسه یه قاپانمش بر روملق ایچین اولیور. محصول اولارق یالکیز، وارلقی روملقدن عبارت، روحی روملنه بوغولش، روملقدن باشقه برشی کورمز، اکسیکلکی بیله مزیت کی طوتار «جانلی کبرلر» یقیشیور. روملر، یونانیلر ایشته بونک ایچین ترقی ایده میولر. اوفدا کارلقلر ایلیک ده کیل، کوتولک یرینه کچیور. ایمدی، زوم همشهریاریمزله یونانی دوستاریمزک مهغالومانی خسته لغندن قورتولقی اوزره - بولغارلردن اولسون عبرت الارق - یوللری زمانه کوزهدکیشدیره جکاری مأمولر یوقسه استقباللری تهلکه ده در! .. (ی)

محاطدر. بوطاغارك منبت قوللريله؛ بالخاصه (ردوپ) سلسله سنى ميدانه كترن (پریم و دسپوط) طاغلرینی تویج ایدن بیوك بیوك اورمانلرله، (مناستر، سیروز، سلا نيك)، باخصوص (قوصوه) كی كینیش و محصولدار صحرالر ایله و برچوق كوللرله مزیندر. هر طرفنده سوریلرله حیوانات بسانه یلیر. (ماكدونیا) ده بویوزدن ییلده «۶،۵» میلیون قیه لك یوك تجارتی ایدیلیر. یرك قوتلی و یركتیلیر. باغ یتشدرمكه، آفیون.. هله — برقاچ سنه لك تجریه كوره، ییلده «۵» میلیون قیه محصول ویره جك درجه ده — پموق زرعه مساعدر؛ وهله توتون زرعه بك الویریشلیر؛ ایك بوجکی مكمل صورتده یتشدریلیر.

(ماكدونیا)، اویله بر ساحله مالكدركه، هر نقطه ده بر بشقه لطافت كورولور؛ و هر جهته تجارت مدخل و مخرجی اولغه لایق نقاط بحریه كوزه چارپار: از جمله، (سلا نيك) لیان و كورفی ایچون دیا ده امثالمر دیمك همان همان جائز اولور..

(سلا نيك) موقعی تجارت و سیاست بحریه جه بك ذكر لیدر. بوكون ییله سنوی «۱۲، ۱۳» بك سفینه نك كیروب چیقمقده اولدیغی لیانی یارین بتون (آوروپا) نك (هند) تجارتنه مدخل و مخرج اوله جقدیر. (ماكدونیا) بوقیمت طبیعیه و اهمیت موقعیه سندن ماغدا بروسعت عظیمه یی حائز و اودرجه واسعدركه: (یونانستان) دن بر «ثلث» قدر فضله، (صربستان) دن «۲» كره بیوك وعادتا (بلغارستان) قدر در؛ (آوروپای عثمانی) نك یاریسندن زیاده سنى حاوی اولوب «۹۴» یك كيلومتره مربعنده بر مساحه سطحیه عرض ایدر.

(ماكدونيا) بؤكۈن (عثمانلىلار) ك زىراداره سىندە بولمىقىدە در :
 ولايات عثمانىە دن (سلانىك وقوصوه) ولايتلىلە (ادرنه) ولايتىك
 غرب و (مناسىر) ولايتىك شرق جەتلىرىنى تەشكىل ايدىر .
 (ماكدونيا) ، اىچە زمان واركة ، « ماكدونىالىق » دن چىقمىشىدۇر .
 زمانمىزدە ايسە شىمال شرقىدن (كوسىندىل) ە جوار اولان پك جزئى
 بر قىسمى (بلغارستان) ە ، قىسم غرىبىنى دە (آرناوودلىغە) ترك ايتىمىشىدۇر .
 فقط بوايىكى ترك ايدىش يىنىدە كلى فرق واردىر ! (بلغارستان) اولان
 قىسمى ، مثلاً : باشىدن باشە تركلر طر قىدىن اشغال اولىنە ىدى ىنە
 (بلغارستان) عداولتە جىقدى . (آرناوودلىق) قىسمى ايسە بويلا
 اولمىوب ، تاممىلە (آرناوودلىق) اولوب كىتمىشىدۇر . (ماكدونيا) نىك
 اوغرا دىنى بو استحاله لر ، بوتىمىلات يقىندە ظهورە كىش دىكلدىر !
 (ماكدونيا) « ماكدونىالىق » دن چىقەلى ، يعنى (ماكدونيا) نىك
 موجوديت سياسيه وملكىه سى غائب اولەلى ايكىنىك سىنە اوليور . بوقدر
 مدت ظرفىندە ، حقىدا اولدىن بىرى ، بشىقە ملتارك پاى هجومى آلتىندە
 يوغورىلەش . طور مش اولان (ماكدونيا) ايله برابر (اصل ماكدونىالىلر)
 دە بشىقە لاشمىشلىر ، كىنلرە قارىشقىق صورىتيله مخو و غائب اولمىشلىر در [۵]

* [يىزانس ايمپراطور لىق زىمانىدە واردار وادىسە ، اوخىرى ، وودىنا جەتلىرىنە
 يرلىش اوغوزلردىن بىلە قان قىرداشلىرى اولان عثمانلى تركلر بر اثر بولە مە مشلردىر .
 اىر بولمىق دىكل آ ، بولنرك اورالە كىلىدىكى و او جوار ك بؤكۈنكى اھالىسىنىك اجسادىنى
 تەشكىل ايتىدىكلىرىنى ، باخسوس يىزانس ايمپراطور لىقنىك مواقەع عالىسىنى اشغال ايدىرك
 اك برىنجى رجاىل واكابرى صىرە سىندە بولندىقلىرىنى دە ايشىتمە مشلردىر ، سانىر ۰ بو
 « انقراض » ە كۆرە دىنلە يىلەر كە بؤكۈنكى ماكدونىالىلر ك طمارلر نىدە ترك قانى
 واردىر . آرناوودلراك اسكى اصل ماكدونىالىلر كى كوسترىلە يىلر لىسە دە اساساً

نه حاجت! بوکونکی (ما کدونیا لیلر) بیله بربر لینه قاریشمشاردر.

(فرنکار)، بزم «درلو» دیدیکمزیمکه «ما کدونیا» دیرلر. موضوع بحث اولان قطعه غالباً بوتیمیرایچون بره‌أخذ، برمنشأ اولشدر!! .. اوت! نجرده، نجرده کیلرده، یعنی (ما کدونیا) ده، (ما کدونیا لیلر) ده پک آرزمان اولکی حالنه نسبه بیله پک بشقه لاشمشدر؛ عادتاً طایفه جق برحاله کلشدر! بوکون اویله (ما کدونیا لیلر) کورو- لیورکه: عنصرأ منسوب اولدقلری قومدن اولدقارینی یادعالیدیلر، یاخود عنصر اصلیلرینی بیله بیله چیکینه پهرک بر بشقه قومه، باخلاصه (یونان) پرستشکار اولیورلر.

نه اولورسه اولسون! (یونانلیلر) وسائر متوالیا (ما کدونیا) بی اصل ضبط اتمشیر ایسه (عثمانلیلر) ده اویله جه فتح یامشلردر.

(ما کدونیا) یه عائد حقایق تاریخیه بی دکل، کوز اوکنده کی «نوع نفوس» عددینی بیله تبدیل ایله «ما کدونیا بزمدر» دینلرک آغزلری قبادیلیدر. بوکون-تاریخک تعیین ایتدیکی حدوده کورم- (ما کدونیا) ده بر بوجوق، ایکی مایون نفوس یشایور. بونلرک چوغی — غربده یوزده «۶۰» ی — (آرناوود)، علی‌الخصوص — هر طرفده ثلثانندن فضلہ- سی — (مسلمان) در. اکثریت بونلرده بونلرله برابر اولوب قاله جق اولان (قوچو اولاح و موسویلر) — کی سائر (ما کدونیا لیلر) ده اولتیجه

ایلیریالی عداولتورل برنجی قسمده سوبلنن (ادهس) شهری اسمک آرناوودجه اولدیفنه باقیلیرسه ادهسی بونلرک انشا ایتدکری آکلاشیلور «ساخه یونانلیلر» ک ادعایینی ابطال ایچون بر دلیل ده! ..

٤٠

مادی، معنوی، ظاهری، باطنی هر دواو غلبه ده بونلر ده قالیر. بونلر وار قوتی قفایه، بازو یه ویروب (ما کدونیا) نی اصلاح و تخیلص ایتلیدرلر. بونی وجدا نآده، منفعة ده کندی اوزرلرینه فرض یامایدرلر؛ (ما کدونیا) یه اک زیاده علاقه دار اولمقله برابر چوکسی محتمل، بلکه ده محقق اولان مصیبتدن اک زیاده حصه دار اوله جق ده پ بونلر در.

* *

هر کس، سوز ده تأمین استقبال سودا سیله، دنیایی، ما کدونیا نی آلت اوست ایدیور. (ما کدونیا) یه کله جک و (عثمانلی) اداره سی رینه بشقه اداره نی اقامه ایده جک اولان محقق صورتده (موسقوف) دکسه نیله، مطلقاً (نمسه) در. بوا دادره بتون (ما کدونیا لیلر) ی ازر، یوتار، اصلاً، نملاً (موسقوف) و یا (نمسه) ایشمار کی بر شکله قویار. (ما کدونیا) ده یشایا ناردن (روملر، صربلر و بلغارلر) بروقتانی، کوتو یشایه ییلرلر؛ فقط، کری یه قالان (قوچو اولاحلر)، بارینه جق یر بوله مزلر: (رومانیا) یه کووه نیلمز؛ (ما کدونیا) یه ووطو لایسیله (عثمانلی) یه بر حال اولنجه [رومانیا] نك محافظه حیاته مقتدر اوله جق پك شبهه لیدر.

[قوچو اولاحلر] [ما کدونیا] نك هر جهته، بالخاصه، غرب و شمال طرفلرینه یایلمشدر؛ بونلر، [باب عالی] نی بر کره مرجع طائیش و آرتق [عثمانلیلر] خوش باققدن آریله میه جق اولان بو وطندا - شار، (ما کدونیا رومن قومیته سی) «عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیتی» نك بر قولی یاملیدرلر. بو کون ایچون ده، یارین ایچون ده دوست بیلدیکمز [رومانیا] دن زیاده [عثمانلی] یا خود «عثمانلی اتحاد و ترقی جمعیتی» طرفداری کیلملیدرلر. نصل بر منفعت، بر خیر کوزلیورلر، نه کی بر امید

۴۱

سلامت و سعادت او میورلر سه، اول امرده، [عثمانلی] دن، فکرجه،
یورکجه و حیاتیجه تمامیه (عثمانلی اولوق) دن، هپ (عثمانلیق) دن او میلدیرلر:
یغمور دن قاجار کن طولویه طوتوله جقلر ندن قورقلیدرلر! «ما کدونیا
فسادجیلری» نه قارشى ایدینک ایسته دکلری سلاخی (فرانسه) قتولک
پاپاسلرینک حاضر لامسی خوش دکلدر

* * *
بالخاصه (سلانیک) ده اکثریت عظیمه یی تشکیل ایدن (یهودی)
وطنداشلر بو سوزدقت ایتسینلر! (یهودی) وطنداشارک (فرنک)
هکتیارنده یتیشه وک فرنکلکه یلتمک کبی دنسزلکه پک مستعد و میال
اولان اولادلرینک یارینکی ثمره لری پک زهرلی اوله جقدر. (فرنکلک)
ایله (عثمانلیلر) مقایسه سی کندیلر نجبه — هله بو کونلرده — پک زور
دکلدر، صایزور. باری بومقایسه دن چیقاره جقلری نتیجه کندیلرینی
عثمانلیجه سنه برچالیشقانلغه سوق ایتسین. اودرجه ددکه: اکتساب
وادخار ایتدکلری تروتلرینی جزئاً اولسون (عثمانلیلر) سلامتی نامنه
صرف ایتیه بی جانمننت بیلیدرلر! یوقسه، یارین (عثمانلیلر)، (عثمانلیلر)
یربلاى انقراض مساط اولمجه «ما کدونیا چاپو جیلری» اندن نه
جانلرینی قورتاره بیلیرلر، نه ده ماللرینی! ... بو هجومه قارشى مدافعه یه
موقعاً و فطره کندیلرینه کووه نه بیله جک اولان (آرناوودلر) بیله
مقتدر اوله میه جقلر در.

* * *
(آرناوودلر)، «ما کدونیا» نک هر طرفنده بولنورلر؛ هله غریبنده
اکثریتی حائز درلر. دنبله یایرکه: دکل «ما کدونیا»، بتون (آوروپای

عثمانی (آنحق (آرناوود) الیه مدافعه و محافظه اولنه ییلیر. فقط، «ما کدونیا جیلر»ك «ما کدونیا» ده بولسیدیر دقلری ال، قول، طاقدقلری زره، قولاندقلری سلاح، مادی دکل، معنویدر. بناء علیه (آرناوودلر)ك بویولده تجیزایدلسنی لازمدر. یعنی: [آرناوودلر] بوغولدقلری جهالت «طبیعیه» دن قورتاریلمیدرلر. [آرناوود خرسیانلر]ك، روملاشهرق دکل، یونانیلاشهرق ویردقلری ضایعات چوقدر؛ پك دهشتلیدر. بوکا سبب مکتبسزلکدر. یاخود موجود مکتبلرک آز بولمسی ومکتب دنسله جك برحاله بولمه مسیدر [*] بومکتبلر دن (ترکلر) ییله استفاده ایدمه یورلر.

(ترکلر) (ما کدونیا)ك هر جهتده کشرتله، بالخاصه (مناستر)ده و (کوبرلی)دن اعتباراً شرق جهتلرنده اکثریت تشکیل ایتمش برحاله بولمقده درلر: (ترکلر)، حالا اویورلر؛ (ترکلر)، حالا مدافعه نفسه ییله قالقیشمیورلر؛ حالایارینی دوشنمه بی عقلنه کتیرمین برما کدونیا ساکنی وارسه اوده ترک در! (برتجاوزه قارشى حال تحفظی و تدافعیده بولمیانلرک صوکی ده محو اولمقدر؛ و بو صورتله محو اولیشده ییلدیرم سرعتی واردر)

[*] ۸۸۵ ده یالکز قوصوه و مناستر ولایتلرنده «۵۱» قزه، «۱۳۳» چوجق روم مکتبی واردی دوت سنه ظرفنده «۶۷» دانه فضله اولمشدر ۸۹۰ ده یالکز مناستر ولایتنده «۱۷» قزه، «۱۱۷» چوجق مکتبی بولنیوزدی بونلر ایچون سنه ده «۴۰۰» بیک فرائق صرف اولنیوردی «اله نزم» لك سنوی صرفیاتی ایسه «۱۵» میلیون فرائق اولوب ۸۷۷ ده «۲۰۰» مکتبی واردی ۸۷۶ ده «۳۳۳» بالغ اولمش و طلبه موجودی «۱۸۵۴۱» دن عبارت بولمشدر عبرت!

حکمی ایله صورت قطعیله ده محکوم ایدیله جک ما کدونیا لیلر ده بونلر در...
 ترکلر در!... [*] ترکلر.. نه دیه لم.. «دونکی ترکلر» دکلدرلر.....
 مع مافیله آزوقت ایچنده اک مایوس اولانلری ییله پک قوی برامیده
 دوشوره جک درجه ده او یاندیلر : انقلابجویانه ترقیات معنویه دن حصه
 دار اولدقلرینی کویستر مکده درلر. بو بایده اک مترقی اولانلر فداکارانه
 فعالیتی اله الوب (عثمانیلرله) خوش باقانلرله برلشملیدرلر. عاقلا نه و حکیمان
 دوشون ههشهر یلریله باش باشه ویرملیدرلر. ایجاب ایدن تدابیر تدافعیله
 یاپیشملیدرلر!.. کوروله جک موقت ایلک ایش، بعده دائمی صوک ایش،
 نه در؟.. نتیجه اوله رق آرتق بونی آکلایه لم..

«ما کدونیا قاریشیقانی» اسبابنه عائد سوزلریمیزی خلاصه ایدیم :
 روسیه نك استیلا پرستانه انترقیقه سی.. ایشته بو، اساسك اك درین
 نقطه سیدر. منبع اصلی بودر. بونکله بر خذاده بولنان بر نقطه ده وار:
 یونان انترقیقه سی.. بو کامعین، بلکه ده مترج، بناء علیه کورلمسی مشکل
 بر نقطه ده [فنا] در. بو ایکسینی هر حالده بر فرض ایتک انسدو.

مسئله نك سطحه دو غروچیه لم: مسه انترقیقه سنه تصادف ایدرز. بعده
 صربیه و بلغاریه انترقیقه سنی کورورز؛ بونلر هپ روسیه انترقیقه سیدر.
 رومانی و فرانسه انترقیقه لرینی ده اونو تمامق الزمدر.

مسئله نك تام سطحه کلدگی : بر پیسلک، بر ظلم، ایکنج بر اداره
 سزلك ایچنده قالیرز. ایشته ایلک ایش بونلری.. بویولسزقلری تمیزله.
 مکدر. بوسایه ده اورته لق بر آز دوزلیر. فقط بودوز کونلکی تحت
 امنیته آلق، مسئله یی آنحق دیبه قدر تعقیب ایدهرک جل ایتمکله اولور.

[*] یزانس ایمپراطورلغی زماننده کی ترکلرک اونو تلدقاری خاطرلانیویرسین!

۴۲

یاری بولده دولتمیزی (بالقان حکومات متفقہ سنی) تشکیل ایتیش کورسہ کبیلہ
عنیمزہ کوشکلک ویرمه ملییز. زیرا: (یونان)ک، (صربیہ وبلغاریہ)ک
انتزیهلری.. بو حشری، بو عجبی چوجتدک آفاجانقلری، اوتده
روسیه کبی بر مفسد وارکن ک زور، بک کچ نهایت بولور: روسیه
بونلری، «یونانی و یونانک بوروندیکی انتزیهلری» ایلری سورهرک
قیشتیرتیور.. بو حالده ایلک ایش متفرعاتندن اولق اوزره یونان نفوذینی
کسر ایتدکه صاواشمیلیز. بونک ایچون ده اولا [فنار]ی تفتیشه قویولمالیز.
کور ییورزکه: [فنار] ده «موم» بیهوده یره یانمیور؛ روح القدس
نامنه یاقیلمیور. حکومت ایچنده، همده تبعه صفتیله، بر حکومت بولمیور
مادام که [فنار] تبعه دندور؛ عثمانلی در؛ عثمانلیلر ده اونی اصلاح ایتک
صلاحیتنی حائزدرلر.

بزاونی بیلیرزکه: «پان الله نیزم»، قسماً فنارده در. «پان الله نیزم»
نفوذی، عثمانلی خرسیتیانلر عثمانلی حکومتی نک دوقونمیدینی وهیچ بر
وقت دوقونه میه جغی ملیتلیغی غائب ایتدیر ییور. فناردن چیقان ..
خرستیان وطنداشاریمیزی زهرلیور؛ فقط بو زهرک تأثیر یالکیر
ما کدونیا جه تارنده در؛ زیرا: بورالرده «یونان فسادجیلری» کبی
معینلر بک چوقدر. بو حالده، فناری یونانسز براققی الیزده دکلسه،
[یونان]ی فنارسز براقه بیلیرزآ؛ بناء علیه، مذهب و دیانت مقتضیاتنه
حدود و یرهرک — دوقونمه مق شرطیله، ترصد و اصلاحات لازمه ده
بولنمه لیز. [*] ایشته یونان نفوذینی کسر ایدک تدبیر بودور. بونکله صربییه

() اکسار خلق ده صوفیه دن الینی چکمه زسه اورایه آییامالی . (ی)

و بلغاریه یی ده، آزیجق اولسون، یرنده راحت طورمه یی، کندی اختیار لریله مجبور و روسیه اویقندن تخلص ایدرز. روسیه آمال و نفوذی ایلریله مینجه، بالطبع، نسیه ده بر درجه یه قدر سکونت کیر... بوتدیر لک اساس اجرایی جبر و شسته دکل، عقل و حکمته مستند اولماید.

ما کدونیا نك اصلاحی، قوه مسلحه ایله ممکن اوله ماز: حرب و ضربك قلم و فکره، ضبط و ربطك حيله و اقناعه استناد ایتدیکی بردور ده یز، نته کیم: «ما کدونیا جیلر» ده ما کدونیا یی رلر ندقلد ائمه رق، یالکزمهاجات معنویه ایله — افسادات ایله — الله ایتکه اوغراشیورلر. بالمقابل، ما کدونیا نك مذاقعه سی ده، آجیق سلاح معنوی ایله ممکن اولور، اصلاحی ده بویله در...

بوسلاح تدارك اولنه جفی فابریقه، «مکتب» در... مکتبلر تزیید اولنمه لی؛ بونک ایچون، لازم کلن فدا کارلغی، هر عثمانلی کوزه آلدیرملی. هر مکتب «عثمانلی بشیکی» اطلاقنه شایان اولملی. بولازمه سیاسی و اجتماعی کوزه تیلمک شرطیله، آرناوودلر ده مکتبلر آچارلیچون مساعد اولملی. اقوام عثمانیه نك مظهر اولدیفی بوکجه مساعدادن آرناوودلر محروم ایدلمه لی. اولاد و وطنک «عثمانلیجه سنه» بر تربیه فکره ایدینه بیاملری و سائطی ال بر لکیله احضار ایدملی. مفسد لری برباقشده کریکلرینک اوینایشندن طانیه جق جن فکرلی کنجیلر یئشدرملی. بونلر سرعتله تزیید اولملی. بو باده حکومتدن زیاده اهلینک، غیرتلی و فدا کار عثمانلرک صرف غیرت و فدا کاری ایلمسی الزمدر: بیانغین آنالره بابالره عثمانلارک ملتیه دو قنور جهتی اولدیفی آکلا نیاملی. اونو تلمسین:

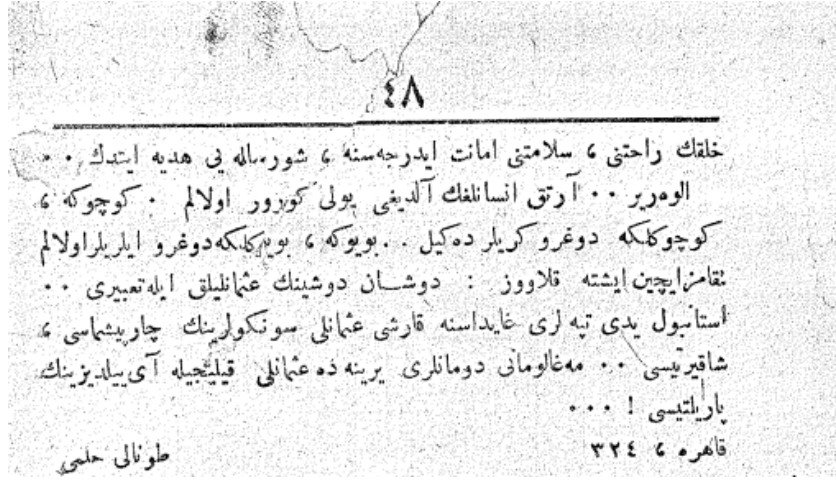
۴۶

مکتبلر ده اساس تدریس ایشته بو زمین اوزرنده بولملی . بوسایه ده بر کره
 عثمانلیلق حقتده یا کلش فکر لر، قفالردن سیلنمکه باشلادیعی ؛ بر کره
 عثمانلیلق فضیلت و علونتی قفالره یرلشدیمی ؛ آرتق هر کسده بو هیئت
 اجتماعیه و سیاسیه ایچون جان و یرمک حسیاتی او یانیر ؛ آرتق هر کس تام
 عثمانلی اولور ؛ هر کسده، عثمانلیلغه قارشى اولان نظر د کیشیر ؛ تبعه عثمانیه
 دن — کیم اولور سه اولسون، رومدن، صریدن و بلغاردن — بر کیشی
 بولمیز که «عثمانلیم» دیمسین ؛ بر کیشی کورلر که : عثمانلیلغه، عثمانلیلره
 دو قنمق ایستینک کوزینی چیقارم سین

ماكدونيا قهرمانلىرى :

اوقودق ، ده كىلمى ؟ .. سرتى ؟ .. قباح ، وقمه لرله حقيقتلرده ! ..
يازان ، يازديران .. مسئول ، اولر ! .. سز ! سزكه جنس ، مذهب
غيرتى كوتديكنز ، او غيرتى قيزيل قانه بولاديكنز . برايش ده بجره مدديكنز *
« البته مسئولسكز واقعا صيراسنده انسانلىق ، عثمانلىق حسابنه بزده قانارايسته رز
لاكن مايولرله جانك صيغندينى انسانلىق ، عثمانلىق نروده ايرلنه يول آچان
يىلمه م نه جيلكاز نروده ! بيرلك ايچين ديدنيك نروده .. انسانلار آراسينه
قاندن پرده لرچكمك نروده ! بونكه برابر ، قهرمانلر ! سزله اشقيا
ده نيلدكجه قيزانار دن ايدك زيرا : برامل ايچين سوداكتير ناره فدائى كسيلناره
حرمتمز واردر . شو قاداركه : سز ، قارا سوداكتير مشديكنز ، املديكنز
يا كيليورديكنز . ايچيكز ده يالانچي پهلوانلرله جنس ، مذهب تيجارتيچى
دولانديريجىلرله ده بولويشى جابا ! .. الحاصل ماكدونيا جيتاق مسئله سينك
ايچندن چيقامايشكز بوشينه قهرمانلىق ايتمش اولديغكزه پك بو بوك بردليلدر .
ايمدى ، ماكدونيا قهرمانلىرى يوقدر . وارسه .. لوني قورتارانلردر ..
عثمانلى اوردو سيدر .. روم ابلى خلقيدر ، بوتون عثمانلردر ! ..
قط ، نه غريبدر .. عثمانلى يى ده قورتاران ، ماكدونيادر .. ماكدونيا
مصيفيدر : شريوزندن خير ! .. صانكه بير خيال ، بير حقيقت ، عثمانلىغه يكي
پروچودوه رمه به آلت اولدى ..
ايشته ، اي دونكى قهرمانلارنى آرتق عثمانليچه سنه كوسترمك حقيقتنده
كورنلر ! بزم آرتق سزدن بكه ديكيمز : كندى جنسكزدن ، مذ هيكزدن
شو عثمانلىغه توزقوندورمق ، « پشمش آشه صوقاقتى » ايسته ينلرى
دونكلردن - ره اقسونچيلردن - بتريسلديكنز اوملعونلرى ايچانسه
كورده دفع ايديوهرمه كدر . اومازكه دونكى مسئوليتكزى بويله جه
كيدهرر .. باتمش اويدورمه بر مسئله يى قورچالايارق امله دشمنلىق ايدنلرى
همان پو سكورتورسكز ! بويله بير انسانجه اميدايله دركه ، سزه ، املى ..

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

AMAC

- Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi-The Journal of Nationalism Studies (MAD-JNS) uluslararası hakemli dergi olup; akademik ve bilimsel kriter ve teamüllere uygun olarak ulusal ve uluslararası literatürde milliyetçilik düşüncesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

- Bu bağlamda dergimizde, Milliyetçilik Teorileri, Milliyetçiliğin Tarihsel Gelişimi ve Milliyetçilikle interdisipliner olarak Antropoloji, Düşünce Tarihi, Etnoloji, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler, Siyasi Tarih ve Yakınçağ Tarihi üzerine yapılan araştırma, inceleme, kritik ve çeviri makaleler yayımlanır.

- Dergi, farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin girişimleri sonucunda hazırlanan bilimsel bir yayındır. Nisan ve Ekim ayları olmak üzere yılda iki defa yayımlanır. Derginin dili Türkçe ve İngilizcedir.

- Derginin misyonu, kapsamıyla ilgili makaleler yayınlayarak dünyaya dağıtmak ve bu kapsama yönelik araştırmalar yapan akademisyenleri bir araya getirmektir.

KAPSAM

Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde; Milliyetçilik Teorileri, Milliyetçiliğin Tarihsel Gelişimi öncelikle olmak üzere, Milliyetçilikle interdisipliner olarak:

- Antropoloji,
 - Düşünce Tarihi-Türk Düşünce Tarihi,
 - Etnoloji
 - Siyaset Bilimi (Avrupa ve Bölge Çalışmaları-Karşılaştırmalı Siyasi Hareketler-Siyasal Akımlar-Siyasal İletişim-Siyasal Teori ve Siyaset Felsefesi-Siyasi Düşünce Tarihi-Türk Siyasal Hayatı-Uluslararası Siyaset-Siyaset Bilimi/Diğer)
 - Sosyoloji (Modernleşme Sosyolojisi-Siyaset Sosyolojisi-Sosyal Hareketler)
 - Uluslararası İlişkiler (Türk Dünyası Çalışmaları-Uluslararası İlişkilerde Siyaset-Uluslararası İlişkiler/Diğer)
 - Siyasi Tarih (Askeri Coğrafya-Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi-Siyasi Tarihte Siyasal Coğrafya-Türk Siyasi Tarihi-Siyasi Tarih/Diğer)
 - Yakınçağ Tarihi (Askeri Tarih-Asya Tarihi-Avrupa Tarihi-Balkan Tarihi-Basın Tarihi-Orta-doğu Tarihi-Osmanlı Tarihi-Cumhuriyet Tarihi-Rusya Tarihi-Yenileşme Tarihi-Yakınçağ Tarihi/Diğer)
- üzerine yapılan çalışmalar da derginin yayın kapsamındadır.

YAZIM KURALLARI

YAZARLAR İÇİN BİLGİ

- Etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay çalışmada belirtilmeli ve belgelendirilmelidir. İzinle ilgili bilgilere makalenin yöntem bölümünde ve ayrıca ilk/son sayfasında yer verilmelidir. Olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur formunun imzalandığına dair bilgiye makalede yer verilmesi gereklidir.

- Makalenin araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlandığı ifade edilmeli, makale sonunda araştırmacılar; katkı oranı beyanı, varsa destek ve teşekkür beyanı, çıkar çatışması beyanı ve finansal destek beyanı vermelidir.

1. GENEL KURALLAR

- Makalelerin, daha önce başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmiş olması gerekir. Makale, bildiri, yüksek lisans veya doktora tezinden üretilmiş ise mutlaka makalenin ilk sayfasında belirtilmelidir. Yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiğinde Milliyetçilik Araştırmaları dergisi ilk yayımlama haklarına sahip olacaktır. Yayın Kurulunun, makale kabulü konusunda hem içerik hem de biçim bakımından nihai karar hakkı saklıdır.

- Dergiye gönderilen yazılar Yayın Kurulunca ilk değerlendirilme yapıldıktan sonra iki hakeme gönderilecek, hakemlerden gelecek rapor doğrultusunda yazının basılmasına, rapor çerçevesinde düzeltilmesine, yazının geri çevrilmesine ya da üçüncü bir hakeme gönderilmesine karar verilecek ve durum yazara en kısa sürede bildirilecektir. Yayımlanmayan yazılar yazara geri gönderilmeyecektir.

- Yazardan revizyon istenmesi durumunda, minör revizyonun 2, majör revizyonun ise 4 hafta içerisinde tamamlanarak makalenin dergiye ulaştırılması gerekmektedir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinin yazı dili Türkçe olmakla birlikte, İngilizce çalışmalar da yayımlanmaktadır. Yazı bu dillerden hangisinde yazılmış olursa olsun en az 150, en çok 250 sözcükten oluşan Türkçe ve İngilizce özetler yazıya eklenerek gönderilmelidir. Aynı şekilde, hangi dilde yazılmış olursa olsun yazının başlığının Türkçe ve İngilizce olarak yazıya eklenmesi, ayrıca yine Türkçe ve İngilizce olarak 5 anahtar sözcüğün belirtilmesi gerekmektedir. (Bkz. Kapak Dosyası-Ana Makale Dosyası)

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde “Kitap İncelemeleri”ne ve “Çeviri Yazı”lara da yer verilir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisine gönderilen yazıların yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu kabul edilmektedir. Yazı teslim edildikten sonra baskı düzeltmeleri için ayrıca yazara gönderilmeyecektir. Bu nedenle yazım yanlışlarının olağanın üzerinde olması yazının geri çevrilmesi için yeterli görülecektir.

- Yazarlara telif ücreti ödenmemektedir.

- Yazılar <https://dergipark.org.tr/madergisi> adresi üzerinden gönderilmelidir.

- Bir adet matbu dergi yazara ücretsiz olarak gönderilecektir.

2. KAPAK DOSYASI-ANA MAKALE DOSYASI

Çalışmalarını dergimize gönderen yazarlardan, Ana Makale Dosyası ve Kapak Dosyası talep edilmektedir. Hakem değerlendirme sürecinin gecikmeye uğramaması ve derhal sürecin başlatılabilmesi için yazarların dosyalarını aşağıda belirtildiği şekilde yüklemesi önem arz etmektedir.

Kapak Dosyası

Kapak dosyasına öncelikle; Türkçe ve İngilizce başlık yazılmalı, Türkçe ve İngilizce özet ile birlikte anahtar kelimeler eklenmelidir. Başlığın altına sağ tarafa yazarın adı yazılmalı, birden çok yazarlı çalışmalarda virgül kullanılarak yazar adları yan yana yazılmalı, akademik unvan belirtilmemelidir. Yazarların akademik unvanı, çalıştığı kurum (üniversite, fakülte, bölüm veya diğer) adları ve ORCID numaraları (<https://orcid.org/>)* simgesi kullanılarak dipnot olarak eklenmelidir.

Ana Makale Dosyası

Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde (Double blind review) çift kör hakemlik uygulaması yürütülmektedir. Bu nedenle hakem değerlendirme sürecinin tüm aşamalarında ana makale dosyasında yazarlara ait kurum, kimlik ve unvan bilgisi yer almamalıdır.

3. YAZIM KURALLARI

Yazı tipi-Sayfa Yapısı

Dergiye gönderilecek olan çalışmalar, tüm başlıklar dahil olmak üzere 11 punto Georgia yazı tipinde hazırlanmalıdır. Metin içerisindeki dipnotlar ise 9 punto Georgia yazı tipinde verilmelidir. Sayfa A4 formatında olmalı, sayfanın her tarafında 2,5 cm'lik kenar boşlukları bırakılmalıdır.

Başlıklar

Makale Başlığı

Makale başlığını, Büyük harflerle, 11 punto, kalın ve ortalayarak yazılmalıdır.

Diğer Başlıklar

Başlıklar, bir makalenin bölümlerindeki içeriği tanımlar. Başlıklar açıklayıcı ve öz olmalıdır. Başlıklarda 12 punto ve kalın yazı tipi kullanılmalı, madde numarası veya harfi kullanılmamalıdır. Bölüm başlıkları sayfaya ortalanmalı öncesi ve sonrasında bir satır boşluk bırakılmalıdır.

Başlıkların biçimi

Seviye 1.

Sayfa ortasında, kalın, ilk harf büyük: Metin yeni bir paragraf olarak başlar. (Giriş, Yöntem, Bulgular, Sonuç, Kaynakça gibi bölüm başlıkları)

Seviye 2.

Sola yaslanmış, kalın, ilk harfler büyük: Metin yeni bir paragraf olarak başlar.

Seviye 3.

Sola Yaslanmış, kalın, italik, ilk harfler büyük: Metin yeni bir paragraf olarak başlar.

Seviye 4.

Girintili (1.25 cm), kalın, ilk harfler büyük, nokta ile biter: Metin aynı satırda başlar ve normal bir paragraf olarak devam eder.

Seviye 5.

Girintili, kalın, italik, ilk harfler büyük, nokta ile biter: Metin aynı satırda başlar ve normal bir paragraf olarak devam eder.

PARAGRAFLAR

Paragraf başlarında 1.25 cm girinti bırakılmalıdır. Aralık önce 6nk, sonra 6 nk ve satır aralığı tek olmalıdır.

TABLolar

Tablolarda yazı büyüklüğü 11 punto olmalıdır ancak tablonun sayfaya sığmaması gibi zorunlu hallerde 11 punto yerine 10 punto kullanılabilir. Tabloda dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise satır, sütun ve varsa toplam başlıklarının kalın yazı tipi ile yazılmasıdır. Tablolar her zaman sayfaya ortalanmalı, tablo başlıkları tablonun hemen üstüne tüm kelimeler (bağlaçlar hariç) büyük harfle başlayacak şekilde ve italik olarak yazılmalı, nokta ile bitirilmemelidir.

ŞEKİLLER

Resimler, grafikler, kavram haritaları, haritalar gibi tablo dışında kalan tüm görseller “Şekil” adı altında verilmelidir. Resim 1, Fotoğraf 1, Grafik 1 gibi farklı başlıklar kullanılmamalıdır. Şekiller sayfaya ortalanmalı, resimler çerçeve içine alınmamalıdır. Şekil başlıkları şeklin hemen üstüne tüm kelimeler (bağlaçlar hariç) büyük harfle başlayacak şekilde ve italik olarak yazılmalı, nokta ile bitirilmemelidir. Etik Kurallar gereği telif eser sayılan ölçek, anket ve görseller izin alınmadan kullanılamaz. Telif hakkına sahip kişi ve kurumu kaynak göstermek tek başına yeterli değildir. Bu tür eserlerin telifsiz olduğu veya kullanımı için telif sahibinden gerekli izinlerin alındığı, kişi (veya kurum) ve tarih belirtilerek, dipnot şeklinde yazılmalıdır.

DİPNOT KULLANIMI:

Dipnot kaynak ve künye bilgisi paylaşmak amacıyla değil ilave bilgiler, açıklamalar ve başkalarına ait görsel ve veri toplama aracı kullanıldığı durumlarda gerekli izinlerin alındığını belirtmek amacıyla kullanılmalıdır. Dipnotlarda 9 puntolu Georgia yazı tipi kullanılmalı. Satır aralığı olarak öncesi ve sonrası 10nk olan tek satır aralığı kullanılmalıdır.

MADDE İŞARETLERİNİN KULLANIMI

- Bir sıralama veya kronoloji belirtilmiyorsa rakam yerine burada olduğu gibi siyah nokta kullanılmalıdır,
- Madde işaretleri MS Word Madde İşaretleri aracı kullanılarak oluşturulmalıdır,
- Madde işareti kullanılarak oluşturulan metinler normal paragraf gibi ilk satır girintisi 1.25 cm olarak başlamalıdır.

ATIFIN TEMEL İLKELERİ

- APA Stili, kısa bir metin içi atfın okuyucuları tam bir referans listesi girişine yönlendirdiği yazar-tarih atfı sistemini kullanır. Metin içi atfı, makalenin gövdesinde (veya bir tablo, şekil, dipnot veya ekte) görünür ve atfı yapılan çalışmayı yazarına ve yayın tarihine göre kısaca tanımlar. Bu, okuyucuların makalenin sonunda alfabetik referans listesinde karşılık gelen girişi bulmasını sağlar.
- Doğrudan alıntılarda yazar-tarih-sayfa numarası belirtilmelidir. Bkz. Doğrudan alıntıların yazım şekli.
- Atıfta bulunulan her çalışma kaynakça listesinde yer almalı ve kaynakça listesinde yer alan her çalışma metinde (veya tablo, şekil, dipnot veya ekte) belirtilmelidir.

YAZI İÇİNDE KAYNAK GÖSTERİMİ

APA-7'ye göre yazı içinde kaynak gösterimi örnekleri:

- Tek yazarlı bir kaynak: ... iddiasındadır (Dickens, 2015).
- İki yazarlı kaynak:
 - a. Parantez dışında kullanıldığında “ve” bağlacı ile ayrılır: Örneğin Karadayı ve Dinçşahin (2006) bu ortamı ...

b. Parantez içinde kullanıldığında “&” işareti kullanılır. Örneğin: ... korku ve endişelerimizden (Karadayı & Dinçşahin, 2006)

c. Kaynakça bölümünde yine “&” işareti kullanılır. Örneğin; Karadayı, K., & Dinçşahin, U. (2021). *Stoa Felsefesi*...

- 3 ve üzeri yazarlı kaynak (ilk kullanımdan itibaren): oluşmuştur (Eldem vd., 2012).

- İki veya daha çok kaynaktan faydalanarak oluşturulan bir ifadede kaynak gösterilirken farklı kaynaklar noktalı virgül (;) ile ayrılır. Bu kaynaklar ilk yazara göre isim sırasıyla yazılır: ... görülmüştür (Thoreau, 2024; McDonald, 2020; Eldem vd., 2012).

- Asıl kaynağa ulaşamayıp diğer kaynaktan aktarıldığında;

.... Breton (2015, akt. Moor, 2022) yürümei

DOĞRUDAN ALINTILARIN YAZIM ŞEKLİ

Doğrudan alıntı, başka bir yazarın eserinden veya sizin daha önce yayınlanmış eserinizden doğrudan alınan, kelimesi kelimesine alıntıdır.

Kısa alıntılar (40 kelimeden az)

Eğer alıntı 40 kelimeden az ise, onu paragrafınıza dahil edin ve çift tırnak işareti içine alın. Dik yazı tipi ile (italik değil!) yazılmalı ve sonrasında mutlaka sayfa numarası bilgisi verilmelidir:

Jean Paul Sartre'nin Nobel'i reddetme gerekçesi de ilgi çekiciydi: “Bazı büyük yazarlara zamanında ödül verilmemiş olması!” (Ayvazoğlu, 1999, s. 157).

Uzun alıntılar (40 kelime veya daha fazla)

40 veya daha fazla kelimeden oluşan alıntılar blok alıntılar olarak biçimlendirilmelidir. Ayrı bir paragraf şeklinde, dik yazı stili (italik değil!) kullanılarak, bütün satırları 1.25 cm içerden olacak şekilde ve tırnak içine alınmadan yazılmalıdır. Eğer doğrudan uzun alıntı bir paragraftan fazla ise o zaman ikinci ve daha sonraki paragrafların ilk satırı 2,5 cm içeriden olacak şekilde başlatılır. Uzun alıntılarının sonuna mutlaka sayfa numarası eklenir. Uzun alıntılarda metnin sonundaki nokta işareti parantezden sonra değil önce kullanılır. Tek bir sayfayı belirtmek için “s.”, birden fazla sayfa için “ss.” kısaltması kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA BÖLÜMÜNÜN OLUŞTURULMASI

Kaynakça bölümünün oluşturulmasında yine APA 7 kuralları uygulanmalıdır. Bu bölümde de makalenin tamamında geçerli olan yazı tipi, punto ve satır aralığı kullanılmalıdır.

Kaynakça yazımında dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Kaynakça yazarların soy isimleri ile alfabetik olarak sıralanmalıdır,
- Kaynaklar satırları 1.25 cm içerden yazılmalı, girinti olarak asılı seçeneği kullanılmalıdır,
- Kaynaklar türlerine göre ayrılmalıdır,
- Kaynakçanın tamamında (Başlık hariç!) Kalın yazı tipi kullanılmamalıdır,
- Yazar soyadları büyük harf ile başlamalı, küçük harfler ile yazılmalıdır. Moor, R.
- Kitap, dergi, gazete ve tez isimleri italik olarak yazılmalıdır.
- Yayınevi isimlerinde geçen şirket türünü (Ltd., Şti.) belirten ifadeler kullanılmamalıdır.
- Çok yazarlı kaynaklarda sadece ilk yazarın değil tüm yazarların isimleri belirtilmelidir.

KAYNAKÇA YAZIM ÖRNEKLERİ

Kitap:

Karadayı, K. & Dinçşahin, U. (2021). *Stoa Felsefesi*. Olimpos.

McDonald, B. (2020). *Özgürlük Sanatı* (N. Sipahi, Çev.). Homer Kitabevi.

Herder, J. G. (2004). *Another Philosophy of History and Selected Political Writings* (I. D. Evington & D. Pellerin, Trans.). Hackett Publishing.

Kitap Bölümü:

Stojanović, D. (2016). The Balkan Wars in Serbian History Textbooks (1920-2013). K. Boeckh ve S. Rutar (Edt.), *The Balkan Wars from Contemporary Perception to Historic Memory* (ss. 275-290). Palgrave Macmillan.

Makale: (Erişim, erişim tarihi, DOI ifadelerini kullanmayınız):

Çalen, M. K. (2019). Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'e Göre Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Türk Milliyetçiliğinin Doğuş Dönemi İçin Bir Dönemleştirme Teklifi. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), ss. 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi/issue/44661/521510>

Asker, A., & Önder, N. K. (2022). Karadağ'da Ulus-Devlet İnşası: Etnografi, Kültür ve Semboller Üzerinden Yorumlama. *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 4(2), ss. 129-176. <https://doi.org/10.53425/madergisi.1176769>

Durna, F., Sabido-Codina, J., & Şimşek, A. (2025). The relationship between the development of the concept of time in children and the conceptualization of time in Hellenistic philosophy. *Turkish History Education Journal*, 14(1), ss. 1-16.

Tezler:

Güveloğlu, G. K. (2009). *Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Dönemi'nde Yugoslavya'nın Siyasal Hayatı ve Türkiye ile Siyasi İlişkiler* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

İnternet Kaynakları:

Sancaktar, C. (2008). *1980 Sonrası Yugoslavya'da Sırp ve Hırvat Milliyetçiliği*. https://tasam.org/trTR/Icerik/3711/1980_sonrasi_yugoslavyada_sirp_ve_hirvat_milliyetciligi

Bildiri kitapları:

Erduran, G., & Kayıcı, H. (2018, Nisan 21-22). *Edirne Mektuplarının Metin Madenciliği Analizi* [Sözlü bildiri]. VIII. IBANESS Kongreler Serisi, Plovdiv, Bulgaristan.

Gazete:

Ademoğlu, Y. (2021, Mayıs 9). Avrupa Günü: Avrupa Oluşumunun Doğum Belgesi. *Euronews*, <https://tr.euronews.com/2021/05/09/avrupa-gunu-nedir>

Yazarı olmayan gazete yazısı: (yazı başlığının ilk üç kelimesini yazar ismi yerine kullanınız)

Metin içinde;

(Osmanlı Ordusu Edirne'de, 1329).

Kaynakçada;

Osmanlı Ordusu Edirne'de. (1329, Temmuz 11). *Servet-i Fünun*, s. 5.

Yazarı olmayan internet kaynakları:

Metin içinde;

(Birleşmiş Milletler Türkiye, 2024)

Kaynakçada;

Birleşmiş Milletler Türkiye. (2024, Eylül 25). *Guterres'den, dünya 'barut fıçısı' olmaya doğru ilerlerken küresel çözüm çağrısı*. <https://turkiye.un.org/tr/279645-guterres%E2%80%99den-d%C3%BCnya-barut-f%C4%B1%C3%A7%C4%B1s%C4%B1-olmaya-do%C4%9Fru-ilerlerken-k%C3%BCresel-%C3%A7%C3%B6z%C3%BCm-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1s%C4%B1>

ETİK İLKELER-YAYIN POLİTİKASI VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Makale dergiye gönderilmeden önce "Yazım Kuralları", "Yayın Politikası", "Telif Hakları", "Yazarların Sorumlulukları", "Açık Erişim Politikası" ve "Lisans Şartları" kı-sımlarını incelemeniz önerilir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin girişimleri sonucunda ortaya çıkan bilimsel bir yayındır. Nisan ve Ekim ayları olmak üzere yılda iki defa yayınlanır. Derginin dili Türkçe ve İngilizcedir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, yayınlanan araştırmayı okuyuculara ücretsiz olarak ulaştırma ilkesini benimsemekte ve içeriğine anında açık erişim sağlamaktadır. Açık Erişim Politikası, Bu-dapeşte Açık Erişim Girişimi'nin (BOAI) kurallarına dayanmaktadır.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, yayınlanan makalelere Creative Commons Attribution (CC BY NC) lisansını uygulamaktadır. Makalenizi yayınlanmak üzere gönderirseniz, CC-BY-NC lisansının çalışmanıza uygulanmasını kabul etmiş olursunuz.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisine yayınlanmak üzere gönderilen çalışmalarda, EASE (The European Association of Science Editors) tavsiyeleri ile COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartları dikkate alınır.

- Etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay çalışmada belirtilmeli ve belgelendirilmelidir. İzinle ilgili

bilgilere makalenin yöntem bölümünde ve ayrıca ilk/son sayfasında yer verilmelidir. Olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur formunun imzalatıldığına dair bilgiye makalede yer verilmesi gereklidir.

- Makalenin araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlandığı ifade edilmeli, makale sonunda araştırmacılar; katkı oranı beyanı, varsa destek ve teşekkür beyanı, çıkar çatışması beyanı ve finansal destek beyanı vermelidir (Başvuru esaslarından biri de bu beyanın onaylanmasıdır.)

- Makale yazarı, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi> linkini kullanarak makalesini sistem üzerinden yüklemelidir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi tematik özellikte bir dergidir. Yayınlanmak üzere gönderilen tüm makaleler öncelikle dergiye uygunluğu, özgünlükleri, metodolojisi, önemi, kalitesi ve etik yapısı açısından incelenir.

Tüm editörlük ve hakem değerlendirme süreci birbirini izleyen adımlara bölünür:

- Dergiye ulaşan çalışmalar 1 hafta içinde şekilsel ve etik ön incelemeden geçirilir. Ön incelemeden geçen çalışmalar Yayın Kurulu gündemine alınarak, çalışmaların hakem sürecine alınıp alınmamasına karar verilir.

- Hakem değerlendirmesine gönderilen makaleler için hakemlere 4 hafta verilmekte olup gerekli görüldüğü takdirde bu süre 2 hafta daha uzatılabilir.

- Hakem raporlarına göre düzeltme yapılmasına karar verilen çalışmalar için yazara iki hafta süre verilir. Gerekmesi hâlinde bu süre uzatılabilir.

- Hakem süreci sonunda çalışmalar, Yayın Kurulu kararı ile yayıma alınır. Sonrasında çalışmalar son okuma editörü ile İngilizce dil editörünün incelemesine sunulur.

- Yayına hazır hâle getirilen çalışmalar matbu ve elektronik olarak yayımlanır. Yayın inceleme süreci ortalama 8 hafta sürer. Çalışmalar dergiye başvuru tarihi sırası esas alınarak sayıya planlanır.

Hakemlik Türü: Çift Körleme

İnceleme Zamanı: Yayın Öncesi

Yazar-Hakem Etkileşimi: Alan editörleri, hakemler ile yazarlar arasındaki tüm etkileşimlere aracılık eder. Hakem ve yazarların doğrudan iletişimi yoktur.

İnceleme Süresi: Yayın inceleme süreci ortalama 8 hafta sürer.

Yayın Süresi: Çalışmalar dergiye başvuru tarihi sırası esas alınarak sayıya planlanır.

İntihal Kontrolü: Tüm makaleler intihali engellemek amacıyla taranır.

Her Bir Makaleyi İnceleyen Hakem Sayısı: Çalışmalar en az iki hakem tarafından incelenir.

Karar: Çalışma kabulü için en az iki hakemin olumlu görüşü gerekir. Yayına kabul veya ret için nihai karar Yayın Kurulu'na aittir.

Etik İhlal Şüphesi: Hakemler inceledikleri çalışmada, yayın etiği ihlalinde şüphelendiklerinde durumu alan editörüne iletir. Editör, COPE tavsiyelerine uyarak gerekli işlemleri yürütür ve sonucunu Yayın Kuruluna sunar. Çalışmayla ilgili nihai karar Yayın Kurulu'na aittir.

Editöryal Kadronun Çalışmalarına Yönelik Hakem Süreci İlkeleri: Yayın Kurulu üyelerinin biri tarafından kaleme alınan çalışmalar en az iki dış hakemin incelemesine sunulur. Bu süre boyunca ilgili üyenin dergi sistemindeki rolü askıya alınır. Bu sayede inceleme sürecindeki çift taraflı gizlilik korunur.

ÜCRET POLİTİKASI

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, yazarlardan gönderi, işleme veya yayın için herhangi bir ücret almaz.

- Kaliteli yayını teşvik için kâr amacı olmayan bir girişimdir.

- Dergi, tüm makalelerin tam metinlerine anında ücretsiz erişim sağlar.

TELİF HAKLARI

- Yazar(lar) yayınlanması halinde çalışmalarına ait telif haklarını (işleme, çoğaltma, temsil, basım, yayım, dağıtım dahil olmak üzere) Milliyetçilik Araştırmaları dergisine devrederler. Ancak bu devir şartları yazar(lar)ın;

a) patent haklarını,

b) ticari olmayan amaçlarla çoğaltma haklarını,

c) Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan makaleye atıf yapmak şartıyla çalışmanın bir bölümünü kitap veya kitap bölümü olarak yeniden yayımlama haklarını kapsamaz.

- Makalelerin, Milliyetçilik Araştırmaları dergisi tarafından yayımlanmak üzere kabul edilmesi halinde, yazar (lar) makalenin Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0)'in denetiminde lisanslı olacağını kabul eder. CC BY-NC 4.0 lisansının ayrıntıları için lütfen bakınız: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>

- Dergide yayımlanan makalelere telif hakkı ödenmez.

- Yazar(lar) makalede hiçbir suç unsuru veya kanuna aykırı ifade bulunmadığını, araştırma yapılırken kanuna aykırı herhangi bir malzeme ve yöntem kullanılmadığını, çalışma ile ilgili tüm yasal ve etik izinleri aldığını ve etik kurallara uygun hareket ettiğini taahhüt eder.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan makalelerde ifade edilen herhangi bir olgusal yanlışlık veya görüş yazarın kendisine aittir ve dergimizin bilgi, görüş veya bakış açısını yansıtmayabilir. Yazar(lar), telif hakkı ihlali nedeniyle üçüncü şahıslarca istenecek hak talebi veya açılacak davalarda Milliyetçilik Araştırmaları dergisi ve dergi editörlerinin hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun kendilerine ait olduğunu taahhüt eder.

- Dergiye makale yükleme esnasında, yukarıda belirtilen şartların kabul edildiğine dair onay alınmaktadır.

LİSANS ŞARTLARI

Lisans: CC BY-NC 4.0

- Açık Erişim, yayınların çevrimiçi olarak herkese ücretsiz olarak ve yeniden kullanımla ilgili birkaç kısıtlamayla erişilebilir olmasıdır. Araştırmanın sınırsız bir şekilde yayılması özellikle yazarlar, okuyucular ve fon sağlayanlar için önemlidir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan makaleler, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında açık erişim olarak yayımlanır.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, ilk sayısından (2019) itibaren tüm makaleleri PDF formatında erişime açmıştır.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan tüm makalenin tam metinlerine <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi/archive> adresinden anında açık erişim görüntüleme yoluyla erişilebilir.

CC BY-NC 4.0 lisansı kapsamında özgürce şunlar yapılabilir:

Paylaş: Eseri her ortam veya formatta kopyalayabilir ve yeniden dağıtabilirsiniz.

Uyarla: Karıştır, aktar ve mevcut eserin üzerine inşa et.

Yalnız şu şartlara uyulmalıdır:

Atıf: Uygun referans vermelidir, lisansa bağlantı sağlamalı ve değişiklik yapıldıysa bilgi vermelisiniz. Bunları uygun bir şekilde yerine getirebilirsiniz fakat bu, lisans sahibinin sizi ve kullanım şeklinizi onayladığını göstermez.

Gayriticari: Bu materyali ticari amaçlarla kullanamazsınız.

Ek sınırlamalar yoktur: Lisansın sağladığı izinlerin kullanımını kanunen kısıtlayacak yasal koşullar ya da teknolojik önlemler uygulayamazsınız.

LOCKSS: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi/lockss-manifest>

RSS: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi/rss-feeds>

Dergi web adresleri: <https://www.milliyetcilikarastirmalari.com/>; <https://milliyetcilikarastirmalaridergisi.com.tr/>

AÇIK ERİŞİM POLİTİKASI

- Açık Erişim Politikası, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'nin (BOAI) <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/> kurallarına dayanmaktadır.

- Açık Erişim, yayınların çevrimiçi olarak herkese ücretsiz olarak ve yeniden kullanımla ilgili birkaç kısıtlamayla erişilebilir olmasıdır.

- Araştırmanın sınırsız bir şekilde yayılması özellikle yazarlar, okuyucular ve fon sağlayanlar için önemlidir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan makaleler, Creative Commons Atıf-Gayrı Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında açık erişim olarak yayımlanır.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, ilk sayısından (2019) itibaren tüm makaleleri PDF formatında erişime açmıştır. Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, açık erişimin etkili bir şekilde çalışması için lisanslama yoluyla kullanıcı haklarının ve telif hakkı sahipliğinin açık olması gerektiğine inanmaktadır.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan tüm makalenin tam metinlerine <https://dergipark.org.tr/tr/pub/madergisi/archive> adresinden anında açık erişim görüntüleme yoluyla erişilebilir.

YAYIN ETİĞİ VE YANLIŞ UYGULAMA BİLDİRGESİ

Etik İlkeler

Yayın Etiği İlkeleri

Yayın Etiği, daha yüksek editöryal işleme standartları oluşturmak için yazarlar, hakemler ve yayımcılar adına dürüstlük konusunda ısrar eden bir öz-düzenleme mekanizması olarak tanımlanabilir. Yayın için etik standartlar, yüksek kaliteli bilimsel yayınları, halkın bilimsel bulgulara güvenini ve insanların fikirlerine itibar edilmesini sağlamak için mevcuttur.

- Dürüst araştırmacılar, intihal yapmaz.
- Kaynakları hatalı belirtmez.
- Karşıt görüşleri çarpıtmazlar.
- Verileri yok etmez veya gizlemezler.

Hakemli çalışmalar, bilimsel yöntemi destekleyen ve hayata geçiren çalışmalardır. Bu noktada yayın sürecine dahil olan tüm tarafların (yazarlar, okuyucular ve araştırmacılar, yayımcı, hakemler ve editörler) etik ilkelere uyması büyük önem taşımaktadır. Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, araştırma ve yayın etiği konusunda ulusal ve uluslararası standartlara bağlıdır. Basın Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine uymaktadır. Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ) ve Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) tarafından yayınlanan Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni benimsemiştir.

Tekrar Yayın

- Tekrar yayın, aynı makalenin veya büyük ölçüde benzer makalelerin birden fazla dergide yayımlanmasıdır.

- Editör bu tür makaleyi incelemeyi geri gönderir. Bundan sonra editör, tekrar yayına teşebbüs eden yazara belli bir süre ambargo uygulayabilir, yazarın daha önce yayın yaptığı dergide (belki de önceki makaleyi yayımlayan derginin editörü ile eşzamanlı duyuru olarak) kamuoyuna bu durumu açıklayabilir veya bu tedbirlerin hepsini birlikte uygulayabilir.

Aynı Çalışmanın Birden Fazla Dergiye Eşzamanlı Olarak Gönderilmesi

- Yazarlar aynı makaleyi aynı anda birden fazla dergiye gönderemezler.

- Editör, olası eşzamanlı gönderimi öğrenirse, makaleyi alan diğer editör(ler)e danışma hakkını saklı tutar.

- Ayrıca editör, makaleyi incelemeyi iade edebilir veya incelemeleri dikkate almadan reddedebilir veya bu kararı ilgili diğer editör(ler)le tartışarak alabilir ve yazarlardan belirli bir süre makale başvurusu kabul etmemeye karar verebilir.

- Ayrıca yazarların işverenlerine yazabilir veya bu tedbirlerin hepsini birlikte hayata geçirebilir.

İntihali Engelleme Amaçlı Kontrol

- Başkalarının fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmaktır.

- Etik ihlalleri engellemek amacıyla dergiye gönderilen makaleler intihal programında taranır.

- Benzerlik raporu, "atıf-alıntı farklılığına" dikkat edilip edilmediğinin kontrolü için editör tarafından incelenir.

- Metinde akademik yazıma uygun olmayan etik dışı durumların tespiti hâlinde çalışma yazar(lar)ına iade edilir.

- İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar olarak kabul edilir.

- Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

Sahtecilik

- Araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayımlanan eseri gerçek olmayan verilere dayandırarak düzenlemek veya değiştirmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak, yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermektir.

- Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamak, ilgili teori veya varsayımlara uydurmak için veriler ve/veya sonuçlarla oynamak, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmektir.

Katılımcıların Kişisel Verilerinin Korunması

Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, yasal olarak kamuya açık olmayan insan katılımcılarla ilgili kişisel veya hassas verileri veya materyalleri içeren tüm araştırmaların resmi etik incelemeye tabi olmasını şart koşar.

Araştırma Suiistimali İddialarının Ele Alınması

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, COPE'un Başarılı Bir Yazı İşleri için Etik Araç Seti'ne uyar.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi editörleri; intihal, alıntı manipülasyonu, veri tahrifatı, veri uydurması ve diğer araştırma suiistimalinin meydana geldiği makalelerin yayımlanmasını önlemek için tedbir alacaktır.

- Hiçbir durumda Milliyetçilik Araştırmaları dergisi editörleri bu tür bir suiistimalin gerçekleşmesine bilerek izin vermeyecektir.

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi editörleri, dergilerinde yayımlanan bir makaleyle ilgili herhangi bir araştırma suiistimali iddiasından haberdar olmaları durumunda, iddialarla ilgili olarak COPE'un yönergelerini izleyeceklerdir.

Etik İhlal Bildirimleri

- Okurlar, Milliyetçilik Araştırmaları dergisinde yayımlanan bir makalede önemli bir hata ya da yanlışlık fark ettiklerinde ya da editöryal içerik ile ilgili (intihal, yinelenen makaleler vb.) herhangi bir şikâyetleri olduğunda dergi@milliyetcilikarastirmalari.com adresine e-posta göndererek bildirimde bulunabilir.

- Gelişmemiz için fırsat sağlayacağından başvuruları memnuniyetle karşılıyoruz, hızlı ve yapıcı bir şekilde geri dönüş yaparız.

Düzeltilme, Geri Çekme, Endişe İfadesi

- Editörler, yayımlanan makalede, bulguları, yorumları ve sonuçları etkilemeyen küçük hatalar tespit edilirse düzeltme yayımlamayı düşünebilirler.

- Editörler, bulguları ve sonuçları geçersiz kılan büyük hatalar/ihlaller söz konusu olduğunda, makaleyi geri çekmeyi düşünmelidir.

- Yazarlar tarafından araştırma veya yayını kötüye kullanmaya yönelik olasılık söz konusu ise; bulguların güvenilir olmadığına ve yazarların kurumlarının olayı soruşturmadığına dair kanıtlar var veya olası soruşturma haksız veya sonuçsuz görünüyorsa, editörler endişe ifadesi yayımlamayı düşünmelidir.

Düzeltilme, geri çekme veya endişe ifadesi ile ilgili olarak COPE yönergeleri dikkate alınır.

Anket ve Mülakata Dayanan Çalışmaların Yayını

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, bilimsel süreli yayıncılıkta etik güvence oluşturmak amacıyla, Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) "Dergi Editörleri için Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama Rehber İlkeleri" ve "Dergi Yayıncıları için Davranış Kuralları" ilkelerini benimsemektedir.

- Bu kapsamda dergiye gönderilen çalışmalarda aşağıdaki hususlara uyulmalıdır:

- Etik kurul izni gerektiren, tüm bilim dallarında yapılan araştırmalar için etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

- Etik kurul izni gerektiren araştırmalarda, izinle ilgili bilgilere (kurul adı, tarih ve sayı no.) yöntem bölümünde, ayrıca makalenin ilk/son sayfalarından birinde; olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalatıldığına dair bilgiye makalede yer verilmelidir.

Editöryal Gizlilik Yükümlülüğü

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisinin editörleri, gönderilen tüm yazıları gizli belgeler olarak ele alır; bu, yazarların izni olmadan bir yazı hakkındaki bilgileri kimseye ifşa etmeyecekleri anlamına gelir.

- Makale inceleme sürecinde şu kişiler makalelere erişebilir: Editörler, Hakemler, Yayın Kurulu Üyeleri.

- Bir yazıyla ilgili ayrıntıların yazarların izni olmadan üçüncü bir şahsa iletilebileceği tek durum, editörün ciddi araştırma suiistimalinden şüphelenmesidir.

Şikâyet Prosedürü

- Bu prosedür, Milliyetçilik Araştırmaları dergisinin veya yazı kadromuzun sorumluluğunda olan içerik, prosedürler veya politikalarla ilgili şikâyetler için geçerlidir.

- Şikâyetler, iyileştirme için bir fırsat ve teşvik sağlayabilir ve hızlı, nazik ve yapıcı bir şekilde yanıt vermeyi amaçlıyoruz.

- Şikâyet, Milliyetçilik Araştırmaları dergisinin veya yazı işleri ekibimizin sorumluluğunda olan içerik, prosedürler veya politikalarla ilgili olmalıdır.

- Şikâyetler doğrudan dergi@milliyetcilikarastirmalari.com adresine e-posta ile gönderilmelidir ve gizli olarak ele alınacaktır.

- Editör, şikâyetlere anında yanıt verir. Editör, şikâyetlerle ilgili COPE akış şemasında belirtilen prosedürü takip eder.

- Şikâyetler, editör ekibinin ilgili üyesi tarafından incelenir ve çözülmezse şu süreçler izlenir: Bu ilk yanıtın yetersiz olduğu düşünülürse, şikâyetçi, şikâyetinin derginin daha kıdemli bir üyesine iletilmesini talep edebilir; Şikâyetçi hoşnut kalmazsa, şikâyetler baş editöre iletilebilir; Mümkünse dört hafta içinde tam bir yanıt verilecektir.

- COPE, bilimsel dergilerin editörleri için bir uygulama kodu yayımlar. Bu editörler, dergiler ve yazarlarla olan anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştıracaktır ancak yalnızca derginin kendi şikâyet prosedürleri tükendikten sonra buraya başvuru yapılabilir.

İtiraz Süreci

- Milliyetçilik Araştırmaları dergisi, editörler ve hakemler tarafından yapılan değerlendirmelere dair ciddi itirazları memnuniyetle karşılar.

- Bilimsel içeriğin yanlış anlaşılması sebebiyle makalenin reddedildiği düşünülürse, editor@milliyetcilikarastirmalari.com adresinden editör ekibe itiraz mesajı gönderilebilir. Bu aşamada makalenin gözden geçirilmiş versiyonunu göndermemek gerekir. İtiraz mektubu Yayın Kurulu gündemine alındıktan sonra itirazın haklı olduğuna karar verilmesi hâlinde yazardan makalenin gözden geçirilmiş versiyonu talep edilir. Böylece çalışma dış hakem sürecine tekrar gönderilir.

- İtiraz mektubu mümkün olduğunca ayrıntılı yazılmalıdır. Her makale için yalnızca bir itiraz dikkate alınır. Bu sebepten itirazın açık ve anlaşılır şekilde ortaya koyulması önemlidir. Edinilen tecrübeler ve kanaatler neticesinde reddedilen makaleler üzerinde uzun süreli müzakerelerin hem yazarlar hem de editörler için tatmin edici olmadığı gözlemlendiğinden aynı çalışma için birden fazla itiraz işleme alınmamaktadır.

Çıkar Çatışmaları

- Çıkar çatışması, birincil bir çıkarla ilgili mesleki yargı, ikincil bir çıkardan (mali kazanç veya kişisel rekabet gibi) etkilenebildiğinde ortaya çıkar.

- Bir makalenin nasıl ele alınacağına dair en doğru kararı verebilmek için yazarların rekabet hâlindeki çıkarları bilinmeli ve makale yayımlanırsa, okuyuculara da bu bilgiler sunulmalıdır.

- Çıkar çatışması, kişinin yaptığı işte çelişkiye düşmesine yol açacak, objektifliğini önemli oranda bozabilecek veya herhangi bir kişi ya da kuruluş lehine adil olmayan avantaj sağlayabilecek herhangi finansal ya da diğer tür çıkarlardır.

- Araştırmanın yürütülmesi ve makalenin hazırlanması sürecinde alınan tüm mali destek kaynakları ve sponsorların çalışmadaki rolü açıklanmalıdır.

- Finansman kaynağı yoksa bu da belirtilmelidir.

- Açıklanması gereken olası çıkar çatışması örnekleri arasında danışmanlıklar, maaş alımı, hibelere de yer alır.

- Potansiyel çıkar çatışmaları mümkün olan en erken aşamada açıklanmalıdır.

Milliyetçilik Araştırmaları dergisinin tarafsız incelemeyi sağlamak için editörlerden, çalışanlardan veya yayın kurulu üyelerinden gelen gönderileri ele almak için belirlenmiş bir süreci vardır. Bu tür gönderiler öncelikle başka dergilere yönlendirilir. Bunun mümkün olmaması hâlinde gönderi sahibinin dergideki görevi askıya alınır. Bu gönderiler hakem sürecinde incelenir. Editör, kendisinin veya aile üyeleri tarafından yazılmış makalelerle ilgili kararlarda yer almamalıdır. Ayrıca, böyle bir

çalışma, derginin tüm olağan prosedürlerine tabi olmalıdır. Editör, yazarlar ve hakemler tarafından olası çıkar çatışmalarının ifşa edilmesiyle ilgili COPE yönergelerini uygulamalıdır.

EDİTÖRLERİN SORUMLULUKLARI

- Dergi editörleri, çalışmaları yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, uyruğundan, dinî inancından ve siyasi görüşünden bağımsız olarak değerlendirme sürecine alır.
- Dergiye gelen makalelerin, derginin yazım kurallarına uygun olup olmadığının belirlenmesi yayın editörünün sorumluluğundadır.
- Editör, yazım kontrolünden geçen makale için ilgili konuda alan editörü tespit ederek, atama yapar.
- Alan editörü, makale konusuna uygun hakem atayarak, çalışmaların adil bir şekilde çift taraflı kör hakemlik sistemi kapsamında değerlendirme sürecini yürütür. Hakem değerlendirme sürecinin belirlenen sürede tamamlanmasını sağlar. Bu süreçte makalelerle ilgili tüm bilgilerin gizliliğini korur.
- Yayının içeriğinden ve genel kalitesinden editör, alan editörü ve yayın kurulu sorumludur. Gerktiğinde düzeltme notu yayınlamak veya geri çekme işlemi uygulamak bunların sorumluluğundadır.
- Alan editörü; yazarlar, yayın kurulu ve hakemler arasında herhangi bir çıkar çatışmasına izin vermez. Hakem süreçlerinin gerçekleştirilmesi konusunda tam yetkiye sahiptir ve yazıların dergide yayımlanmasına ilişkin nihai karardan yayın kurulu sorumludur.
- Etik ihlale dair ikna edici kanıtlar bulan bir alan editörü, makalenin düzeltilmesi, geri çekilmesi veya başka bir düzeltmenin yapılmasını sağlamak için editör ve yayın kurulu ile iletişime geçer.
- Editörler, kendisi veya yakınları tarafından yazılmış olan makaleler hakkındaki kararlara dahil olamaz. Bu tür bir çalışma derginin olağan prosedürüne tabidir. Editör, yazarlar ve hakemler tarafından olası çıkar çatışmalarının ifşa edilmesiyle ilgili COPE yönergelerini uygulamalıdır.
- Editörler, bilimsel nedenler dışında, dergiye atıfta bulunulmasını talep etmez.

HAKEMLERİN SORUMLULUKLARI

Hakem Kılavuzu

Milliyetçilik Araştırmaları dergisi hakem değerlendirmesinden geçen makaleleri yayımlar. Bu süreci alanında uzman araştırmacıların desteği ile yürütür. Dergi, çift taraflı kör hakemlik modelini benimser.

Hakemlerin Seçimi

Hakemler, makalenin ilgili olduğu bilim alanında doktora derecesine sahip olan ve yayını bulunan uzmanlar arasından seçilir.

Hakemlerin Görev ve Sorumlulukları

Objektiflik: İncelemeler objektif olarak yapılmalıdır. Hakemler, olabilecek her türlü kişisel önyargının farkında olmalı ve bir makaleyi incelerken bunu hesaba katmalıdır. Hakem, kararını destekleyici değerlendirmelerini açıkça ifade etmelidir.

Editöryal Karara Katkı: Hakem değerlendirmesi, editöre karar vermede yardımcı olur ve yazara makaleyi geliştirme fırsatı sunar. Bu açıdan bir makaleyi inceleme konusunda kendini yetersiz hisseden veya kısa sürede incelemeyi tamamlayamayacağını düşünen bir hakem hakemlik davetini kabul etmemelidir.

Gizlilik: İncelenmek üzere dergiye ulaşan tüm makaleler, gizli tutulmalıdır. Hakemler, makale hakkındaki incelemeleri veya bilgileri kimseyle paylaşmamalı veya yazarlarla doğrudan iletişime geçmemelidir. Çalışmada yer alan bilgiler, yazarın açık yazılı izni olmadan bir hakem tarafından kendi araştırmasında kullanılmamalıdır. Akran değerlendirmesi yoluyla elde edilen ayrıcalıklı bilgi veya fikirler gizli tutulmalı ve kişisel kazanç için kullanılmamalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği İhlalleri Konusunda Hassasiyet: Hakemler, makaledeki olası etik konulara karşı dikkatli olmalı ve bunları editöre rapor etmelidir.

Çıkar Çatışması: Hakemler, yazarlar veya makalelerin bağlı olduğu kurumlarla ilişkilerinden kaynaklanan olası çıkar çatışmaları olan bir makaleyi incelemeyi kabul etmemelidir.

Hakeme Atıf Talebi: Bir hakem, bir yazarın, hakemin (veya onların ortaklarının) çalışmasına atıflar içermesini önerirse, bu, hakemin atıf sayısını artırmak veya çalışmalarının görünürlüğünü artırmak amacıyla değil gerçek bilimsel nedenlerle olmalıdır.

İnceleme Yapma

Hakemlerin değerlendirmeleri objektif olmalıdır. Hakemler çalışmayı aşağıda belirtilen sorular kapsamında bilimsel içerik açısından incelerler:

- Çalışma konusu, kapsamı ve yöntemi bakımından bilimsel midir?
- Çalışmada alana katkı sağlayacak özgün bilgi/belge bulunmakta mıdır?
- Çalışma birinci el ve/veya güncel kaynakları eleştirel olarak değerlendirerek yazarın yorumlarını ortaya koymakta mıdır? Çalışma, eserin yazılış amacını karşılamada başarılı mıdır?
- Başlıklar, özet ve sonuç bölümleri ile kullanılan şekiller, tablolar, resimler, haritalar vb. çalışmanın içeriğine uygun mudur?

YAZARLARIN SORUMLULUKLARI

Yazarlık ve Katkıda Bulunma

- Yazarlık, çalışmaya önemli katkılarda bulunanlarla sınırlı olmalıdır.
- Önemli katkılarda bulunanların tümü ortak yazarlar olarak belirtilmelidir.
- Çalışmaya çok az katkıda bulunanlar varsa bunların teşekkür bölümünde belirtilmeleri gerekir.
- Sorumlu yazar, tüm ortak yazarların makalenin son hâlini görüp onayladığından ve yayımlanmak üzere sunulmasını kabul ettiğinden emin olmalıdır.
- Yazarların, makalelerini göndermeden önce yazarların listesini ve sırasını dikkatlice gözden geçirmeleri ve orijinal gönderim sırasında kesin yazar listesini sağlamaları beklenir.
- Editör yalnızca istisnai durumlarda makale gönderildikten sonra yazarların eklenmesini, silinmesini veya yeniden düzenlenmesini dikkate alacaktır.
- Tüm yazarlar bu tür herhangi bir ekleme, çıkarma veya yeniden düzenlemeyi kabul etmelidir.
- Yazarlar eser için ortak sorumluluk alırlar.

Yazar Değişikliği Talepleri

- Yazar listesindeki yazar isimlerinin eklenmesi, silinmesi veya yeniden düzenlenmesi ancak makale kabul edilmeden önce ve ancak Yayın Kurulu tarafından onaylandığı takdirde yapılabilir.
- Böyle bir değişikliği talebi olursa Editör, sorumlu yazardan (a) yazar listesindeki değişikliğin nedeni ve (b) tüm yazarlardan eklemeyi kabul ettiklerine dair yazılı onay (e-posta), talep eder.
- Editör, yalnızca istisnai durumlarda, makale kabul edildikten sonra yazarların eklenmesini, silinmesini veya yeniden düzenlenmesini dikkate alacaktır.

Makale Yazımı

- Araştırma makalesi kaleme alanlar, konuyu özgün bir şekilde ve nesnel bir tartışma ile ele almalıdır.
- Makale, başkalarının çalışmayı tekrarlamasına izin vermek için yeterli ayrıntı ve referansları içermelidir.
- Hileli veya bilerek yanlış beyanlar etik dışı davranış teşkil eder ve kabul edilemez.

Özgünlük

- Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayımlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayımlanmak üzere değerlendirmede olmadığı konusunda teminat sağlamalıdır.

Orijinal Kaynak Kullanımı ve Atıf Yapma

- Yazarlar, tamamen özgün eserler yazdıklarından ve başkalarının eserlerini veya sözlerini kullanmışlarsa, bunun uygun şekilde alıntılandığından emin olmalıdır.
- Üçüncü taraflarla konuşma, yazışma veya tartışmalarda olduğu gibi özel olarak elde edilen bilgiler, kaynağın açık ve yazılı izni olmadan kullanılmamalıdır.

Çoklu ve Eşzamanlı Yayın

- Bir yazar aynı çalışmayı içeren makalesini birden fazla dergisinde yayımlamamalıdır.
- Aynı makalenin aynı anda birden fazla dergiye gönderilmesi etik dışı davranıştır.
- Bir yazar, özet şeklinde yayımlanmış olması dışında, daha önce yayımlanmış bir makaleyi başka bir dergide değerlendirilmek üzere sunmamalıdır.

Anket ve Mülakata Dayanan Çalışmaların Yayını

- Etik kurul izni gerektiren, tüm bilim dallarında yapılan araştırmalar için etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

Çıkar Çatışması

- Kişinin yaptığı işte çelişkiye düşmesine yol açacak, objektifliğini önemli oranda bozabilecek veya herhangi bir kişi ya da kuruluş lehine adil olmayan avantaj sağlayabilecek herhangi finansal ya da diğer tür çıkarlardır.

- Araştırmanın yürütülmesi ve makalenin hazırlanması sürecinde alınan tüm mali destek kaynakları ve sponsorların çalışmadaki rolü açıklanmalıdır.

- Finansman kaynağı yoksa bu da belirtilmelidir.

- Açıklanması gereken olası çıkar çatışması örnekleri arasında danışmanlıklar, maaş alımı, hibeler yer alır.

- Potansiyel çıkar çatışmaları mümkün olan en erken aşamada açıklanmalıdır.

Hata Bildirimi

- Bir yazar yayımlanmış çalışmasında önemli bir hata veya yanlışlık fark ettiğinde, derhâl dergiye bildirimde bulunmalıdır.

- Yayın Kurulu tarafından gerekli görüldüğü takdirde makaleyi geri çekmek veya düzeltmek için iş birliği yapmak da yazarın yükümlülüğüdür.

Görüntü Bütünlüğü

- Bir görüntüde belirli bir özelliği geliştirmek, karartmak, taşımak, kaldırmak veya eklemek kabul edilemez.

- Yazarlar, dergi tarafından uygulanan grafik görseller için belirlenen politikaya uymalıdır.

- Bunlar görsellerin telif hakkı izinlerine uyulması ve görsellerin çözünürlük kalitesinin sağlanmasıdır.

Yayınlanan Çalışmaların İstatistikleri

Dönem	Araştırma Makalesi	Çeviri	Kitap İncelemesi
Nisan 2019	2	1	2
Ekim 2019	4	-	2
Nisan 2020	6	-	2
Ekim 2020	4	-	2
Nisan 2021	6	-	1
Ekim 2021	3	-	-
Nisan 2022	5	-	-
Ekim 2022	5	-	1
Nisan 2023	1	-	2
Ekim 2023	2	1	2
Nisan 2024	3	-	1
Ekim 2024	3	-	1
Nisan 2025	2	1	2

Ret Makaleler	23
Geri Çekilen/İade Edilenler	15

MİLLİYETÇİLİK

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ · JOURNAL OF NATIONALISM STUDIES

CİLT 7 SAYI 1 · VOLUME 7 ISSUE 1 / NİSAN · APRIL 2025 / ISSN 2667 - 4459

